

รวม ข้อคิด ประสบการณ์

การฟื้นฟูชีวิตและชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากธรณีพิบัติ **“สึนามิ”**

โดยผู้ประสานงานและผู้ประสพภัย ตลอด 1 ปี ที่ผ่านมา

“ประสพภัย ประสบการณ์ ประสานเพื่อน”

วันที่ 14 ม.ค. พ.ศ. 2548

เรียนท่าน นายประยูร มหา ~~...~~ ญาติพี่

ขอขอบพระคุณเรื่องที่ดิน ๑๐ ไร่ ~~...~~

ซึ่งผมซื้อ นาย ~~...~~ ๖๖๗ ไร่ ๑๐ ไร่

(โฉนด ๖๖๗ หรือ ๖๖๘) เดิมผมเอาโฉนดมาอยู่ที่บ้านทุ่งหญ้า

บ้านฉิมชื่อก็คือ อ. ~~...~~ ๗๓ ไร่ ๑๐ ไร่

จำนวนโฉนดในโฉนด ๖๖๗ ไร่ ๑๐ ไร่

ซึ่งผมได้เกิดสลับสิทธิ์ ผมขอผม ก็มาขอซื้ออยู่ที่

บ้าน ~~...~~ สลับสิทธิ์ ผมขอผมต้องการที่ดินไปอยู่ที่เดิม

เพราะว่า ~~...~~ อยู่กันมานานแล้ว แม้แต่ไปอยู่

บ้าน ~~...~~ ๑๐๐ ไร่ ๑๐ ไร่ ผมขอผมขอซื้อที่ดิน

ในกรณีนี้บ้าน ~~...~~

ที่ดิน ~~...~~ ๑๐ ไร่ ๑๐ ไร่ ๗๓ ไร่ ๑๐ ไร่

๗๓ ไร่ ๑๐ ไร่ ~~...~~ ๑๐ ไร่ ๑๐ ไร่

ขอผมไป ~~...~~ ๑๐ ไร่ ๑๐ ไร่

๑๐ ไร่ ๑๐ ไร่ ~~...~~ ๑๐ ไร่ ๑๐ ไร่

ซึ่งขอผมไป ~~...~~ ๑๐ ไร่ ๑๐ ไร่

ขอผม ~~...~~ ๑๐ ไร่ ๑๐ ไร่

ขอผม ~~...~~

ขอผม ~~...~~ ๑๐ ไร่ ๑๐ ไร่

ขอผม ~~...~~ ๑๐ ไร่ ๑๐ ไร่

ขอผม ~~...~~ ๑๐ ไร่ ๑๐ ไร่

ขอผม ~~...~~ ๑๐ ไร่ ๑๐ ไร่

ขอผม ~~...~~ ๑๐ ไร่ ๑๐ ไร่

ขอผม ~~...~~

สารบัญ

“ประมงมือ
ประมงการถยนต์
ประมงเขื่อน”

หนึ่งปีผ่านไปยังไม่ฟื้นภัยสึนามิ	2
น้ำเค็มที่ฉันทบุรี	14
ยังไม่สิ้นกลิ่นน้ำเค็ม	40
ฟื้นฟูชุมชนอันดามันหลังสึนามิ	56
ฟื้นฟูชุมชนผู้ประสบภัยสึนามิ	78
ฟื้นฟูชุมชนจังหวัดระนอง	87
ฟื้นฟูวิถีชีวิตคนลันตา	104
หลากหลายลีลากับการพัฒนา หลัง “สึนามิ” ของจังหวัดพังงา	116
เครือข่ายสิทธิคนจนพัฒนาภูเก็ต	128
ฟื้นฟูชุมชนหลังประสบภัย คลื่นยักษ์สึนามิจังหวัดตรัง	133
การฟื้นฟูชุมชนหลังภัยสึนามิ ในจังหวัดสตูล	154
รายงานผลการศึกษาเกี่ยวกับ ผลกระทบจากเหตุการณ์ไอร์ณี พิบัติภัยและคลื่นยักษ์	158
การฟื้นฟูชุมชนหลังธรณีพิบัติภัย สึนามิของประเทศต่างๆ ในเอเชีย	160

‘ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสานเพื่อน’

มูลนิธิ
ประสานเพื่อน

หนึ่งปีผ่านไปยังไม่พ้นภัย สิ้นนามิ

ประสบภัย

จากเหตุการณ์แผ่นดินไหวที่เกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2547 ที่ทำให้เกิดคลื่นยักษ์ถล่มพื้นที่ 6 จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดระนอง พังงา สตูล กระบี่ และภูเก็ต ซึ่งทำให้ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวประสบความสูญเสียชีวิตในครอบครัว ทรัพย์สินเครื่องมือประกอบอาชีพ ฯลฯ

ในจำนวนผู้ประสบภัยดังกล่าว กลุ่มคนที่ประสบปัญหาหนักที่สุด คือ คนจนที่อยู่ในชุมชนผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะหมู่บ้านหรือชุมชนประมงที่อยู่บริเวณเกาะและชายฝั่งทะเลของ 6 จังหวัดภาคใต้ ซึ่งมีประมาณ 290 ชุมชน ที่ได้รับผลกระทบเกิดความเสียหายในระดับที่แตกต่างกัน ที่เสียหายร้ายแรง เช่น บ้านเรือนถูกซัดถล่มหมดหรือเกือบทั้งหมด ชาวบ้านสูญเสียสัมปตาเป็นจำนวนมาก เรืออันเป็นเครื่องมือประกอบอาชีพสำคัญเสียหายใช้การไม่ได้ เป็นต้น

ชุมชนที่ได้รับบาดเจ็บมากมีประมาณ 50 ชุมชน หรือคิดเป็นจำนวนครัวเรือนประมาณ 5,500 ครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นชุมชนชาวเลหรือชนเผ่า ซึ่งหลายชุมชนมีความยากจนและอาจไม่มีหลักฐานการแสดงตนรวมถึงเอกสาร

ถือครองที่ดิน แม้ว่ามีการตั้งถิ่นฐานการอยู่อาศัยมานานเป็นเวลา 100 ปีมาแล้วก็ตาม เป็นผลให้บุคคลเหล่านั้นนอกจากจะสูญเสียคนในครอบครัว ขาดอาชีพ ขาดรายได้ ซึ่งหลายครอบครัวสูญเสียผู้หารายได้หลักของครอบครัว รวมทั้งสูญเสียที่อยู่อาศัยแล้ว ยังทำให้สูญเสียที่ดินที่อยู่อาศัยและที่ทำกินเดิม เนื่องจากการขาดเอกสารหลักฐานดังกล่าว ความเสียหายที่เกิดขึ้น ต้องการความช่วยเหลือทั้งที่จำเป็นเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และความช่วยเหลือเพื่อฟื้นฟูชุมชน

หลังเหตุการณ์ “สึนามิ” ชาวบ้านจำนวนมากพบว่าตนเองตกอยู่ในสภาพที่ยังกว่าบ้านแตกสาแหรกขาดเสียอีก ต้องซุกหัวนอนอยู่ตามใต้ต้นไม้ ศาลาวัด ชายคาสถานที่ราชการ โดยที่รอบข้างกายไม่มีคนที่ตนรักหลงเหลืออยู่ เนื่องด้วยบุคคลเหล่านั้นได้ตกเป็นเหยื่อ “สึนามิ” ไปในชั่วหริบตา

หลายๆ หน่วยงานได้พยายามที่จะเข้าไปช่วยเหลือเฉพาะหน้า ทั้งเสื้อผ้า อาหาร ของใช้จำเป็น ซึ่งหากใครลองได้ในช่วงวันที่ 28-29 ธันวาคม 2547 เป็นต้นไป จะสังเกตเห็นว่า สองข้างทางจะมีการตั้งเต็นท์รับของบริจาคกันตลอดทาง อีกทั้งรถบรรทุกที่บรรทุกข้าวของที่จำเป็นไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยก็มีให้เห็นตลอดเส้นทาง

กว่าชาวชุมชนผู้ประสบภัยจะมีที่พักชั่วคราวก็ล่วงไปแล้ว

ถึง 5-6 คืน หลายหน่วยงานระดมกันสร้างบ้านพักด้วยความยากลำบาก ทั้งนี้เพราะเป็นวันหยุด เทศกาลวันขึ้นปีใหม่ แต่ในที่สุดทุกอย่างก็ได้รับการแก้ไขบรรลุไปด้วยดี บ้างก็เป็นเต็นท์ชั่วคราว ตามมาด้วยการสร้างบ้านพักชั่วคราวที่เกิดขึ้นโดยการร่วมมือร่วมมือของหลายๆ องค์กร ทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนชาวบ้านจากทั่วประเทศ เช่น ศูนย์พักบางม่วง ที่มีผู้ประสบภัยอยู่อาศัยสามพันกว่าชีวิต ศูนย์พักชั่วคราวทับตะวัน 70 หลัง ศูนย์พักชั่วคราวก๊กก๊ก หนองกก เป็นต้น และเมื่อได้เกิดศูนย์พักชั่วคราวขึ้นมาแล้ว การช่วยเหลือเฉพาะหน้าอันเป็นปัจจัย 4 อื่นๆ ก็ตามมาอย่างเป็นระบบมากขึ้น ในบางศูนย์จะมีหน่วยงานองค์กรต่างๆ เข้ามาช่วยเหลือไม่ต่ำกว่า 80 องค์กร

อย่างไรก็ดี เนื่องจากการเกิดภัยพิบัติในครั้งนี้ มีอาณาบริเวณกว้าง จึงยังมีอีกหลายชุมชนได้รับการดูแลไม่ทั่วถึง ผู้ปฏิบัติงานบางส่วนจากองค์กรต่างๆ ก็ทำการสำรวจพื้นที่ควบคู่ไปกับการช่วยเหลือชุมชนที่ทำอยู่เดิม จึงทำให้พบข้อเท็จจริงว่า ภัยครั้งนี้ใหญ่หลวงนัก อีกทั้งยังได้พบความเหลื่อมล้ำในการให้ความช่วยเหลือจากรัฐ เช่น ชาวเล หรือคนไทยพลัดถิ่นที่ไม่มีบัตรประชาชน ทะเบียนบ้าน ก็ไม่ได้รับความช่วยเหลือ หรือได้รับการชดเชยค่าเสียหายใดๆ ทั้งสิ้น

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสานเพื่อน’

ตารางแสดงความเสียหายจากภัยสึนามิ

จังหวัด	จำนวนหมู่บ้าน	หมู่บ้าน ที่ได้รับผลกระทบ อย่างหนัก	คนเสียหายต่อชีวิต	สภาพความเสียหาย ด้านที่อยู่อาศัย	สภาพความเสียหาย ของเครื่องมือ ประกอบอาชีพ
1. กระบี่	83 หมู่บ้าน ได้รับผลกระทบ 31 หมู่บ้าน	6 หมู่บ้าน ได้แก่บ้านโนไร่, บ้านหัวแหลม, บ้านล้งกาฮู้, บ้านที พี, บ้านแหลมตง, บ้านเกาะปู	- ตาย 35 คน - บาดเจ็บ 5 คน	- ทิ้งหลัง 414 หลัง - บางส่วน 275 หลัง	- เรือ 793 ลำ - โซหมัก 745 ชุด - อวนปู 145 หัว - ไชปู 7,670 อัน - กระชังปลา 231 หลัง
2. พังงา	123 หมู่บ้าน ได้รับผลกระทบ 48 หมู่บ้าน	25 หมู่บ้าน ได้แก่ น้ำเค็ม, ตึกกัก, หาดทับตะวัน, ปากวีป, แหลมปะการัง, บางขะ, บางสัก, เกาะคอเขา, ปากจก, ทุ่งคาว ปากเตรียม, บางวัน, ทุ่งนางคำ ลำแก่น, โนไร่ ทุ่งหว้า ฯลฯ	- ตาย 1,616 คน - บาดเจ็บ 123 คน	- ทิ้งหลัง 1,872 หลัง - บางส่วน 730 หลัง	- เรือ 581 ลำ - กระชังปลา 1,792 หลัง
3. ภูเก็ต	38 หมู่บ้าน ได้รับผลกระทบ 18 หมู่บ้าน	6 หมู่บ้าน ได้แก่ ท่าฉัตรไชย, สิหาร, รวไวย์, ไม้ขาว, หาดกมลา, เชิงทะเล, ป่าตอง	- ตาย 7 คน - บาดเจ็บ 6 คน	- ทิ้งหลัง 42 หลัง - บางส่วน 299 หลัง	- อวน 392 อัน - อวนปู 182 หัว - ไชปู 210 อัน - เรือ 132 ลำ - กระชังปลา

จังหวัด	จำนวนหมู่บ้าน	หมู่บ้าน ที่ได้รับผลกระทบ อย่างหนัก	คนเสียชีวิต	สภาพความเสียหาย ด้านที่อยู่อาศัย	สภาพความเสียหาย ของเครื่องมือ ประกอบอาชีพ
4.ระนอง	43 หมู่บ้านได้ รับผลกระทบ 16 หมู่บ้าน	8 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านอ่าวเคย, บางเบน หมู่ 4, ทะเลนอก, หาดประพาส, หาด ทรายขาว หมู่ 2, เกาะทรายดำ, ทับเหนือ	- คาย 146 คน - บาดเจ็บ 30 คน	- ทั้งหลัง 221 หลัง - บางส่วน 1,053 หลัง	199 ราย
5. ตรัง	57 หมู่บ้าน ได้รับผลกระทบ 36 หมู่บ้าน	1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเกาะมุกด์ ส่วนหมู่บ้านกระทบ บางส่วน ได้แก่ บ้านบาตูปูเต๊ะ หมู่ 4 ค.เกาะบ้านตาเสลียง, หมู่ 5 ค. ไม้ผาด, หมู่ 4, บ้านนาชุมเห็ด หมู่ 2 ค.ตาสะ, หมู่ 1,2,3,4 ค.เกาะสุกร	- คาย 34 คน - บาดเจ็บ 5 คน	- ทั้งหลัง 100 หลัง - บางส่วน 220 หลัง	- เรือ 285 ลำ - ไซ 13,315 หลัง - ซปลา 915 ลูก - ไซหมึก 7,526 ลูก - อวนปลา 3,277 หลัง - อวนกุ้ง 929 หลัง - ไม้ 156 ปาก - กระชังปลา 666 หลัง
6. สตูล	74 หมู่บ้านได้ รับผลกระทบ 33 หมู่บ้าน	3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ่อเจ็ดลูก, บ้านเกาะ สาหร่าย จำนวน 2 หมู่บ้าน	- คาย 8 คน - บาดเจ็บ 6 คน	- 33 หลัง - บางส่วน 210 หลัง	- เรือ 483 ลำ - อุปกรณ์ประมง 322 รายการ - ไม้ 136 ราย - กระชังปลา 11,620 หลัง
รวม	418 /182	43	1,846 /175	2,687/2,542	35,727 รายการ

* เป็นข้อมูลสำรวจเบื้องต้น

“ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสานเมืองน”

ประสบกาณณ์

ในการเข้าร่วมตัวกันอีกครั้งหนึ่ง ณ ศูนย์พักชั่วคราว มิติที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นเกือบทุกศูนย์ ก็คือการฟื้นฟูจิตใจของผู้ประสบภัย ซึ่งก็มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป อย่างที่ศูนย์บางม่วง ซึ่งเป็นที่พักของชาวบ้านเดิม ก็มีการฟื้นฟูโดยการชักชวนให้ผู้ประสบภัยเข้ามารับผิดชอบภาระกิจทุกด้านในศูนย์ด้วยตัวเอง มีการจัดระบบการดูแลกันเอง มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบออกเป็นแผนกๆ ซึ่งการเข้าร่วมกันทำงาน ทำให้ผู้ประสบภัยมีขวัญและกำลังใจดีขึ้น มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น และที่สำคัญได้ก่อให้เกิดประสบกาณณ์ใหม่ๆ ในการดูแลตนเอง ซึ่งพวกเขาไม่เคยทำกันมาก่อน

ไม่เพียงที่ศูนย์บางม่วงเท่านั้น ที่ศูนย์อื่นๆ ก็มีการทำงานในลักษณะเดียวกัน ซึ่งประสบกาณณ์นี้ได้กลายเป็นความรู้สำคัญในการพัฒนาไปสู่การทำกิจกรรมอื่นๆ ทั้งด้านดูแลชุมชน ด้านการพัฒนาอาชีพ การสร้างบ้านพักถาวร เป็นต้น ซึ่งมีรายละเอียดที่น่าสนใจเป็น 6 ด้าน คือ

1. การแก้ปัญหาที่ดินในพื้นที่ประสบภัย

สัปดาห์ครั้งนี้มีข้อคืออยู่ประการหนึ่ง ก็คือได้เปิดฝาโลงให้เห็นความไม่ชอบมาพากลเรื่องที่ดินในประเทศไทย

จากการดำเนินการแก้ไขปัญหาเร่งด่วน การจัดสร้างที่อยู่อาศัยชั่วคราว บ้านถาวร และการฟื้นฟูชุมชนได้พบว่า หลายชุมชนมีปัญหาไม่สามารถกลับไปปลูกสร้างบ้านในที่เคยอยู่อาศัยเดิมได้ เนื่องจากปัญหาที่ดิน ซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานเดิม แต่การเกิดคลื่นยักษ์ถล่มทำให้ปัญหาเรื่องที่ดินของชาวบ้านที่อยู่อาศัยอยู่ชายฝั่งทะเลมาชานานมีความชัดเจนและรุนแรงขึ้น

ข้อมูลของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย หมู่บ้านที่ประสบภัยจำนวน 412 หมู่บ้าน จำนวนผู้เดือนร้อน

12,480 ครอบครัว บ้านพักอาศัยเสียหาย 6,824 หลัง ซึ่งเสียหายทั้งหลัง 3,615 หลัง และเสียหายบางส่วน 3,209 หลัง (ข้อมูลที่มาจากรือข่ายชุมชนพบว่า มีชุมชนผู้ประสบภัย ร้อยแรง 47 หมู่บ้าน ประมาณ 5,448 ครอบครัว) มีชุมชนที่ไม่ความมั่นคงในที่ดินถึง 81 ชุมชน

หมู่บ้านที่ประสบภัยส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านประมงที่อยู่อาศัยทำมาหากินกับทะเลมาชานานนับ 100 ปี ผู้อยู่อาศัยมีทั้งเป็นชุมชนชาวเล (ไทยใหม่) ผ่านอแกน อูรักลาโว้ย ไทยมุสลิม ไทยพุทธ ซึ่งมีวิถีชีวิตเรียบง่ายพอเพียง มีความสัมพันธ์แบบวิถีชีวิตชุมชน ทั้งยังคงรักษาความเป็นเครือญาติ รักษาคุณค่าสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม ชุมชนเหล่านี้แม้จะอยู่อาศัยในที่ดินมาชานาน แต่ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในที่ดินสาธารณะ ที่ดูแลโดยหน่วยงานต่างๆ เช่น หน่วยงานอนุรักษ์ป่าชายเลน กรมขนส่งทางน้ำฯ อุทยานกรมชนารักษ์ ฯลฯ และบางพื้นที่เป็นที่ดินเอกชน บางพื้นที่มีการออกเอกสารสิทธิ์ทับซ้อน

กระบวนการแก้ไขปัญหาที่ดินพื้นที่ธรณีพิบัติในช่วงที่ผ่านมา เริ่มจากที่ชุมชนที่ประสบปัญหาไม่สามารถเข้าไปสร้างที่พัถถาวรในที่เดิมได้ เช่น ชุมชนทุ่งหว้า ชุมชนทับตะวัน ชุมชนบ้านโนไร่ ชุมชนแหลมป้อม จังหวัดพังงา ซึ่งต่อมาเครือข่ายชุมชนผู้ประสบภัย 6 จังหวัด ได้สัมนนาวางแผนฟื้นฟูชุมชนร่วมกัน เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2548 ซึ่งปัญหาสำคัญในการฟื้นฟูชุมชนผู้ประสบภัย คือ ปัญหาที่ดิน โดยชาวบ้านมีข้อเสนอให้มีการพิสูจน์ในที่ดิน โดยชาวบ้านมีส่วนร่วมโดยเฉพาะที่ดิน

ของเอกชนที่มีการออกเอกสารสิทธิทับซ้อนที่ ซึ่งชาวบ้านอาศัยอยู่ก่อน ส่วนที่ของรัฐและที่สาธารณะนั้น จากข้อเท็จจริงชาวบ้านก็อาศัยอยู่ก่อนที่รัฐจะเข้ามาใช้ประโยชน์

ทั้งนี้ จากข้อมูลชุมชนผู้ประสบภัยที่มีความเดือดร้อนเรื่องที่ดินในการที่จะสร้างอยู่อาศัยถาวรเข้ามาเร่งด่วน และชุมชนประสบภัยกรณีพิบัติที่บ้านไม่ได้เสียหายรุนแรงแต่มีปัญหาที่ดินอยู่เดิม/ไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดินอยู่อาศัยมี 77 หมู่บ้าน ประกอบด้วย จังหวัดพังงา 14 หมู่บ้าน ระนอง 6 หมู่บ้าน กระบี่ 13 หมู่บ้าน ภูเก็ต 12 หมู่บ้าน สตูล 23 หมู่บ้าน ตรัง 15 หมู่บ้าน ซึ่งได้นำเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาที่ดินในคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดิน พื้นที่กรณีพิบัติแล้ว 48 หมู่บ้าน ซึ่งคณะกรรมการฯ นอกจากมีการประชุมแล้วยังได้ลงประชุมร่วมในพื้นที่ และมีความคืบหน้าในการดำเนินงานสรุปได้ดังนี้ คือ

1.1 การตรวจสอบข้อมูลปัญหาที่ดินชุมชน

ผู้ประสบภัย ได้นำรายชื่อหมู่บ้านที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประกาศว่าเป็นพื้นที่ประสบภัย 412 หมู่บ้าน ให้จังหวัดโดยเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดเป็นฝ่ายเลขานุการ และเครือข่ายชุมชนในพื้นที่ตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นเสนอคณะกรรมการ ซึ่งแต่ละจังหวัดได้รายงานข้อมูลมาที่ฝ่ายเลขานุการเรียบร้อยแล้ว แต่ส่วนใหญ่แจ้งว่าเป็นหมู่บ้านที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินอยู่เดิม โดยในบางจังหวัด เช่น จังหวัดตรังได้ตั้งคณะทำงานระดับอำเภอร่วมตรวจสอบข้อมูล จังหวัดภูเก็ตให้ข้อมูลสถานการณ์ครอบครองที่ดิน ความต้องการและช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัยตลอดจนลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง

1.2 ผลการพิจารณาแนวทางการแก้ไข

ปัญหาที่ดิน พื้นที่ได้ข้อยุติแนวทางแก้ไขปัญหาคัดเจนแล้ว 13 พื้นที่ 1,156 ครัวเรือน คือ บ้านปากเตรียม และบ้านทุ่งหว้า จังหวัดพังงา บ้านหัวแหลม-สังกาอู๋ จังหวัดกระบี่ ชุมชนปากบาง บ้านนอกเล (หาดกมลา) จังหวัดภูเก็ต บ้านเกาะมุกด์ บ้านตาสะ บ้านแหลมไทร บ้านฉางกลาง บ้านควรงู บ้านมด

ตะนอย บ้านพระม่วง และบ้านหาดทรายทอง จังหวัดตรัง ซึ่งแนวทางการแก้ปัญหาทั้งการออกเอกสารสิทธิในที่ดิน ตกสำรวจที่จัดซื้อเป็นที่สร้างชุมชนใหม่ การรับรองการอยู่อาศัยในที่ดินเดิม การใช้ที่ดินสาธารณะมาจัดเป็นที่อยู่อาศัย

ทั้งนี้ในการดำเนินการต่อเนื่องจากมติคณะอนุกรรมการฝ่ายเลขานุการได้ทำหนังสือแจ้งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลที่ดิน ดำเนินการขออนุญาตใช้พื้นที่ตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับสิทธิการอยู่อาศัยของราษฎรเป็นการถาวร โดยการจัดทำแผนที่เพื่อประกอบการขออนุญาตตามระเบียบ ให้รังวัดของเขตเนื้อที่ที่ราษฎรครอบครองอยู่จริง และกำหนดเงื่อนไขในการอยู่อาศัยโดยคำนึงถึงการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม

กลุ่มที่ได้ข้อมูลแนวทางที่ชัดเจนขึ้น แต่ยังไม่ได้ข้อยุติได้แก่ พื้นที่ที่มีความขัดแย้งที่ดินระหว่างชุมชนกับเอกชน เช่น แหลมป้อม บ้านโนไร่ บ้านทับตะวัน จ.พังงา พื้นที่ที่แผนการใช้ที่ดินยังไม่ชัดเจน (เกาะพีพี) พื้นที่คณะกรรมการเห็นชอบแนวทางการดำเนินการ แต่ให้ไปจัดทำข้อมูลให้ชัดเจนขึ้น และจัดประชุมร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนใน จ.สตูล 11 พื้นที่

พื้นที่เสนอเสนอปัญหาเข้ามาใหม่ 12 หมู่บ้าน ใน จ.กระบี่ และ 12 ชุมชนในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีทั้งประเด็นเรื่องที่อยู่อาศัยที่กระทบจากคลื่นยักษ์ ประเด็นที่ป่าสงวน/อุทยานทับซ้อนที่ทำกิน และประเด็นอาศัยอยู่บนที่เอกชน

อย่างไรก็ดี การสนับสนุนการแก้ปัญหาของคณะกรรมการฯ ก็แก้ปัญหาได้ระดับหนึ่งเท่านั้น ในขณะที่ในส่วน of ชาวบ้านได้เผชิญกำลังอย่างเข้มข้น นำพลังและเครื่องมือทุกอย่าง ออกมาต่อสู้ทั้งคนเผ่าคนแก่ ดันไม้ที่ปลุกกูโปร์ตลอดจนการใช้แผนที่ทางอากาศมาแสดงว่าได้อยู่อาศัยมาก่อน แต่การแก้ปัญหาที่คืบหน้าไปอย่างเชื่องช้า เป็นปมสำคัญที่หลาย ๆ ฝ่ายจะต้องมาร่วมกันคลายอย่างเอาจริงเอาจัง

‘ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสบานเมืองน’

2. การสร้างบ้านพักถาวร นับเป็น

ประสบการณ์ที่สำคัญประการหนึ่งที่ได้รับ และเป็น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ดิน กล่าวคือ ชาวบ้านหลายชุมชน ไม่สามารถกลับไปสร้างบ้านอยู่ในที่ดินเดิมได้ เนื่องจากที่ดินมีปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ดังกล่าวข้างต้น ในส่วนของรัฐบาลจึงได้ ทำการจัดหาที่ดินแห่งใหม่ เพื่อสร้างบ้านพักถาวรให้กับผู้ ประสบภัย ซึ่งอยู่ห่างออกไป โดยที่ชาวบ้านไม่มีส่วนในการสร้าง บ้านหลังใหม่แต่อย่างใด

แต่ก็มีอยู่ไม่น้อยที่ชาวบ้านได้สร้างบ้านด้วยตนเอง ซึ่ง ในเรื่องนี้ กลุ่มไทยใหม่ อย่างชาวทุ่งหว้าและทับตะวัน ได้สร้าง มิติที่น่าสนใจขึ้นมา กล่าวคือ ภายได้กระแสที่รัฐและหน่วยงาน ต่างๆ เข้ามาสร้างบ้านให้กับผู้ประสบภัย แต่ 2 ชุมชนดังกล่าว ได้เข้าไปสร้างบ้านพักถาวรบนที่ดินเดิมในลักษณะที่ชาวบ้านมี ส่วนร่วมในการออกแบบบ้าน และร่วมกันสร้างบ้านโดยพวกเขาเอง ทำให้ได้บ้านที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตและอาชีพของ พวกเขา

แนวคิดในการสร้างบ้านที่ทุ่งหว้าและทับตะวันนี้เอง ได้จุดประกายให้กับชาวบ้านอื่นๆ ที่ต้องการสร้างบ้านให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเองขึ้นในหลาย ๆ แห่ง เช่นที่หัวแหลม

อำเภอลันตา บ้านโนไร่ บ้านน้ำเค็ม บ้านปากเตรียม ท่า ฉัตรไชย เป็นต้น

ชาวบ้านบอกว่า ชีวิตของพวกเขาเป็นชาวประมง จึง ต้องการรักษาวิถีชีวิตชาวประมงเอาไว้ บ้านต้องมีที่มาดวน มีเรือผูกไว้ใกล้ๆ ไม่ใช่มาสร้างเรือนแถวหรือห้องสี่เหลี่ยม เจาะ รูเพราะบ้านต้องเป็นบ้านไม้ไม่มีซุกห้วนอน

การสร้างบ้านที่ชาวบ้านมีส่วนอย่างสำคัญ เช่นนี้ได้ สะท้อนให้เห็นความแตกต่างอย่างสิ้นเชิง กับบ้านที่รัฐจัดให้หรือ ผู้ใจบุญสร้างให้โดยที่ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วม และได้กลายเป็น ความรู้ใหม่ ในการจัดการบ้านและ

ชุมชนในเวลาต่อมา กล่าวคือ การสร้างบ้านในลักษณะ นั้นนอกจากชาวบ้านได้สร้างตัวบ้าน โดยชาวบ้านเองแล้ว ยังมอง ในเรื่องสิ่งแวดล้อม เด็ก คนชรา อาชีพ ซึ่งกระบวนการพัฒนา เช่นนี้ นับเป็นกระบวนการที่ทำให้ได้มาซึ่งสิทธิในการอยู่อาศัย โดยไม่ต้องร้องขอหรือรอการแก้ตัวบทกฎหมายใดๆ ทั้งสิ้น จนทำให้ในระยะหลัง องค์กรที่ต้องการสนับสนุนด้านการเงิน เห็นชอบตามระบบแนวคิดของชาวบ้านมากขึ้น ซึ่งในเกือบทุก ชุมชนทำไปพร้อมกับการพัฒนาอาชีพและการพัฒนาด้านอื่นๆ

3. การพัฒนาอาชีพและการฟื้นฟู

ชุมชน นอกจากการสนับสนุนในเรื่องที่อยู่อาศัย ชาวบ้าน ได้มีการคิดค้นในเรื่องการพัฒนาอาชีพควบคู่กันไป ประกอบ ด้วยการซ่อมแซมสร้างเรือ รวมทั้งการซ่อมและจัดทาศูนย์ศูนย์ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประมง การทำกระชังปลา อวน โดย ในภาพรวมมีการสร้างและซ่อมแซมเรือโดยรวมประมาณ 1,300 ลำ คู่ต่อเรือชุมชน 34 คู่ มีหน่วยงานต่าง ๆ สนับสนุนกองทุน หมุนเวียนเพื่อการซ่อมและสร้างเรือ รวมทั้งพัฒนาอาชีพอื่นๆ รวม 22 กองทุนรวมผู้รับประโยชน์เบื้องต้น 900 ครัวเรือน 81 ชุมชน ในพื้นที่ 6 จังหวัด อาทิ

บ้านทุ่งหว้า ตำบลลิคคัก อำเภอตะกั่วป่าจังหวัดพังงา

สนับสนุนการก่อสร้างบ้าน 70 หลัง โดยการสนับสนุนงบประมาณจากมูลนิธิโสสะ สโมสรซอนต้า บริษัท ชัมซุง ประเทศไทย (จำกัด) ซึ่งหลังจากการก่อสร้างบ้านแล้วเสร็จ จะมีการดำเนินการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคภายในชุมชน

สำหรับแผนการพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนในระยะต่อไปนั้น ชุมชนได้กำหนดกิจกรรมการฟื้นฟูและพัฒนา หลายอย่าง เช่น จัดสร้างศูนย์วัฒนธรรมมอแกน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมความรู้ถ่ายทอดประเพณีและวัฒนธรรม การดำรงชีวิตของชาวมอแกนตั้งแต่อดีตสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันในแง่มุมต่างๆ เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกที่สนใจได้ศึกษาเรียนรู้ นำไปสู่การสร้างความเข้าใจและการยอมรับจากสาธารณชน

การจัดตั้งตลาดชุมชน จากการที่ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการทำอาชีพประมง และนำอาหารทะเลที่หาได้ไปจำหน่ายแก่พ่อค้า/แม่ค้าคนกลาง ซึ่งที่ผ่านมามักประสบปัญหาถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกดคั้นในการรับซื้อ ชุมชนจึงเสนอว่าควรมีการจัดตั้งตลาดในบริเวณพื้นที่ด้านหน้าของชุมชน เพื่อเป็นตลาดกลางของชาวบ้านในการนำอาหารทะเลสด มาจำหน่ายตรงแก่ผู้บริโภคในราคายุติธรรม

จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นอกจากการจัดสร้างศูนย์วัฒนธรรมมอแกนแล้ว ชุมชนมีแผนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยจะเปิดโอกาสให้ชาวชุมชนเป็นหลักในการดำเนินการเอง

บ้านปากเตريم ตำบลคูระ อำเภอคูระบุรีจังหวัดพังงา ก่อสร้างบ้านพักอาศัยจำนวน 23 หลัง โดยการสนับสนุนงบประมาณจากสโมสรโรตารี ซึ่งชาวบ้านได้ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในบ้านของตนเองแล้ว สำหรับแผนการปรับปรุงชุมชนในระยะต่อไป จะมีดำเนินการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคภายในชุมชน โดยใช้งบประมาณอุดหนุนตามโครงการบ้านมั่นคง จากพอช. ทั้งในส่วนของการก่อสร้างถนนทางเดินภายในชุมชน ระบบไฟฟ้า น้ำประปา รวมถึงระบบการบำบัดน้ำเสียจากบ้าน

เรือนและระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน บุคคลภายนอกได้เข้ามาพักอาศัยร่วมกับชาวบ้านในชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวมอแกนอย่างใกล้ชิด

ส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมรายได้ของสตรีในชุมชน เพื่อเป็นการช่วยเหลือสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะแม่บ้านที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สร้างรายได้เสริมให้ครอบครัว โดยการฝึกอบรมให้ความรู้และพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพในรูปแบบต่างๆ ทั้งอาชีพเสริมรายได้ เช่น การเย็บผ้า การย้อมผ้าบาติก ฯลฯ รวมถึงอาชีพที่เกี่ยวข้องกับประมง โดยเฉพาะการถนอมอาหารทะเล อาทิเช่น ปลาเค็ม ปลาหมึกแห้ง เพื่อการบริโภคในครอบครัวและจำหน่ายเป็นรายได้เสริม

เรือประมง ในส่วนของเรือประมงที่เสียหาย ได้ประสานกับหน่วยงานที่ให้การอนุเคราะห์งบประมาณช่วยเหลือคือ โสสะมูลนิธิ และองค์กร Save the Children พร้อมอุปกรณ์การเดินทางเรือครบตามจำนวนผู้เดือดร้อนทั้ง 23 ราย

บ้านน้ำเค็ม ต.บางม่วง อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา เนื่องจากชุมชนบ้านน้ำเค็ม เป็นชุมชนขนาดใหญ่มีผู้ประสบภัยเป็นจำนวนมาก การดำเนินการให้ความช่วยเหลือทั้งการก่อสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ เรือประมง จึงได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน ในส่วนที่ พอช.ประสานงานนั้น ประกอบด้วย

การสนับสนุนการก่อสร้างที่อยู่อาศัย ให้แก่ชาวบ้านที่ต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบที่อยู่อาศัยของตนเอง จำนวน 19 หลัง รวมทั้งการสนับสนุนการจัดทำโครงการที่อยู่อาศัยแก่ชาวบ้านในชุมชนที่ไม่มีที่อยู่ของตนเองหรือกลุ่มบ้านเช่าที่ประสบภัยพิบัติ และได้รับเงินบริจาคในการซื้อที่ดินจำนวน 84 หลัง

การสนับสนุนด้านเรือประมง ชุมชนได้รับการสนับสนุนการจัดซื้อเรือและซ่อมแซมเรือประมงที่ได้รับความเสียหาย

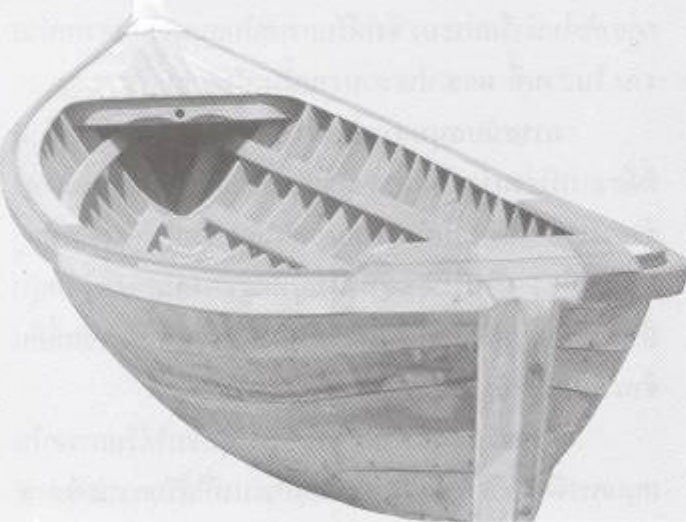
‘ประสบกับ
ประสบภาวะ
ประสบงาน’

จากเครือข่ายความร่วมมือพื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน

การจัดตั้งกองทุนพัฒนาอาชีพ ได้สนับสนุนให้ชุมชนจัดตั้งกองทุนพัฒนาอาชีพที่มีความหลากหลายถึง 22 กลุ่ม โดยนำเงินที่ชุมชนได้รับจากการบริจาคโดยตรงมาสนับสนุนกลุ่มอาชีพที่จัดตั้งขึ้นตามความถนัดและความสนใจของคนในชุมชน เพื่อนำมาหมุนเวียนให้แก่สมาชิกได้กู้ยืมเพื่อการลงทุนประกอบอาชีพ รวมถึงการสนับสนุนการประกอบอาชีพเสริมรายได้ในครอบครัว

การจัดตั้งศูนย์ประสานงานชุมชนบ้านน้ำเค็ม สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ประสานงานชุมชนบ้านน้ำเค็ม เพื่อเป็นแกนกลางในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนในด้านต่างๆ รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน ซึ่งนับถึงปัจจุบันมีสมาชิก 550 คน มีเงินออมประมาณ 1.2 ล้านบาท

สำหรับกลุ่มผลิตวงกบ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากเครือข่ายพื้นฟูอันดามัน จัดตั้งเป็นกองทุนหมุนเวียนเพื่อนำมาจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องมือในการผลิตวงกบนั้นปัจจุบันได้มีการดำเนินการผลิตและได้จัดส่งไปจำหน่ายแก่ชุมชนผู้ประสบภัยเพื่อนำไปใช้ในการก่อสร้างที่พักอาศัย ในส่วนของรายได้จากการจำหน่ายได้นำมาหมุนเวียนภายในกลุ่ม ยังไม่มีการจัดสรรรายได้ให้แก่สมาชิก

สนับสนุนกลุ่มอาชีพมัดข้อม เป็นการรวมกลุ่มของสตรีในชุมชน เพื่อประกอบอาชีพมัดข้อม โดยได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะจากโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองนำอยู่ ปัจจุบัน สามารถจัดทำผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย ทำให้สมาชิกมีรายได้เสริม รวมถึงจัดสรรรายได้ให้กลุ่ม เพื่อนำมาเป็นกองทุนหมุนเวียนและจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนสำหรับดูแลเรื่องการศึกษาเด็ก ผู้สูงอายุ รวมถึงสมาชิกในชุมชน

สนับสนุนกิจกรรมกลุ่มเยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาเยาวชนในชุมชน รวมถึงเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนในโอกาสต่างๆ

ส่งเสริมการจัดตั้งร้านค้าชุมชน เพื่อจำหน่ายสินค้าราคาถูกแก่สมาชิกในชุมชน รวมถึงจำหน่ายน้ำมันราคาถูก จัดตั้งกองทุนน้ำมัน เพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่ประกอบอาชีพทำการประมง

ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการจัดสร้างที่พักสำหรับบุคคลภายนอกในบริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่ป่าชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้เข้ามาศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ศึกษาธรรมชาติของป่าชายเลนตลอดจนศึกษากิจกรรมการพัฒนาชุมชนได้มีการดำเนินการ เพื่อนำไปสู่การฟื้นฟูชุมชนหลังประสบภัยสึนามิ

- ส่งเสริมการพัฒนากลุ่มผู้ประกอบอาชีพประมง เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวประมง ได้มีการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มผู้ประกอบอาชีพประมง เพื่อส่งเสริมให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงสนับสนุนให้เกิดระบบการบริหารจัดการร่วมกัน การจัดตั้งกองทุนเพื่อหนุนเสริมการประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น กองทุนหมุนเวียนเพื่อนำไปจัดซื้ออุปกรณ์หรือเครื่องมือประมง กองทุนน้ำมันสำหรับเรือประมง เป็นต้น

- พัฒนากิจกรรมของกลุ่มแม่บ้าน ปัจจุบันได้เกิดการรวมตัวกลุ่มของสตรีในชุมชน เพื่อหมุนเวียนทำอาหาร

สำหรับสมาชิกที่เข้าร่วมในการก่อสร้างบ้าน ดังนั้น เพื่อสนับสนุนให้กลุ่มแม่บ้านได้สร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว มีการฝึกอบรมอาชีพให้แก่สมาชิกกลุ่ม เช่น อาชีพทำแห อวน เป็นต้น

บ้านท่าจัดไรชย ต.ไม้ขาว อ.อ่าว จ.ภูเก็ต การก่อสร้างที่อยู่อาศัยถาวร ได้ก่อสร้างที่อยู่อาศัยถาวรในที่ดินกรรมสิทธิ์ ได้จัดสรรให้ จำนวนรวม 51 หลัง โดยการสนับสนุนงบประมาณจากพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดภูเก็ต ซึ่งได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว

แผนการพัฒนาชุมชน แผนการพัฒนาชุมชนในระยะต่อไป สมาชิกในชุมชนจะร่วมกันปรับสภาพภูมิทัศน์โดยการปลูกต้นไม้หน้าบ้าน รวมถึงการสนับสนุนการประกอบอาชีพของสตรี เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว โดยการนำวัตถุดิบจากการทำประมงมาแปรรูป เช่น การทำอาหารทะเลแห้ง โดยจะพัฒนาทักษะในการแปรรูปอาหารทะเลให้แก่สมาชิกในชุมชน

ความสำเร็จจากการแก้ไขปัญหาชุมชนบ้านท่าจัดไรชย ได้นำมาสู่การขยายผลไปยังชุมชนอื่นทั้งในเขตอำเภอถลาง และอำเภออื่นในจังหวัดภูเก็ต โดยเริ่มต้นจากการสำรวจสภาพปัญหาของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสึนามิเพียงเล็กน้อย เช่น เครื่องมือหรือเรือประมงเสียหายบางส่วน ฯลฯ รวมถึงชุมชนที่มีความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัยพบว่า มีชุมชนจำนวน 11 ชุมชนที่กำลังประสบปัญหาทั้งในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน เนื่องจากอยู่อาศัยในที่ดินของรัฐหรือเอกชน สภาพบ้านเรือนทรุดโทรม ส่วนมากมีปัญหาเรื่องระบบสาธารณูปโภคภายในชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องไฟฟ้า น้ำประปา ซึ่งไม่สามารถขอติดตั้งโดยตรงจากเทศบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ต้องต่อท่อไฟ ชื่อน้ำกิน-น้ำใช้จากภายนอก ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าน้ำ ค่าไฟในราคาสูงกว่าปกติ โดยเฉลี่ยครัวเรือนละประมาณ 1,000 - 2,000 บาทต่อเดือน ซึ่งองค์กรพัฒนาต่างๆ ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วม

กระบวนการในชุมชน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ก่อนที่จะนำมาวางแผนพัฒนาชุมชนทั้งในด้านการภาพและสังคม และเสนอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหา รวมถึงเพื่อสร้างความมั่นคงทางสังคมและการอยู่อาศัยของชุมชนในอนาคต

บ้านทับตะวัน ได้มีกิจกรรมพัฒนาในชุมชน โดยในส่วนของกลุ่มเยาวชนมีการรวมกลุ่มทำสัปดาห์จำหน่าย นอกจากจะสร้างรายได้ให้แก่เยาวชน ทำให้ไม่ต้องอพยพไปทำงานรับจ้างแล้ว ยังสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มเพื่อเป็นกองทุนสำหรับกิจกรรมพัฒนาเยาวชนและชุมชน ยิ่งไปกว่านั้นยังส่งผลให้เกิดความมั่นใจของเยาวชนในการสื่อสารเรื่องราวและสภาพปัญหาของชุมชนต่อสาธารณะชน

4. การฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งและการเตือนภัย ลูกน้ำเค็ม คือ ผู้เฝ้าระวังทะเลตัวจริง ทั้งนี้เพราะชีวิต และอาชีพต้องพึ่งพาทรัพยากรชายฝั่ง จึงควรสนับสนุนให้ชาวชุมชนเป็นผู้รักษาทรัพยากรทางทะเล เช่น การปลูกป่าชายเลน การทำบ้านปลา หรือปะการังเทียม เพื่อให้เกิดระบบองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งในการฟื้นฟูชายฝั่ง

ในขณะที่เดียวกันรัฐต้องมีระบบการเตือนภัยที่ชาวบ้านวางใจได้ ในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้วิทยุชุมชน หรือระบบเสียงตามสายภายในชุมชน รวมทั้งความรู้ และสัญชาตญาณการมีชีวิตอยู่ของชาวชุมชน เป็นต้น

กล่าวกันว่า การที่คลื่นยักษ์สามารถสร้างความเสียหายได้มากมายขนาดนี้ เป็นเพราะสังคมไทย “ไม่รู้จัก

สึนามิ ไม่มีใครรู้ว่าสภาพการณ์ที่น้ำทะเลลดลงอย่างรวดเร็วจะตามมาด้วยคลื่นขนาดใหญ่ ผู้คนกลับตื่นตื่นกับสภาพดังกล่าว และพยายามจะถ่ายภาพเก็บไว้ จนเมื่อคลื่นยักษ์ตีกลับเข้ามา ก็แทบจะไม่มีใครตั้งสติได้ทัน

ในประเทศอื่นๆ เช่น ศรีลังกา ชาวบ้านชายฝั่งรอด

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสานเมือง’

ตายเพราะไล่ตามควายที่อยู่ดีๆ ก็วิ่งห่างออกไปจากชายฝั่ง รวมทั้งมีความเชื่อเกิดขึ้นว่า สัตว์ทั้งหลายสามารถรู้ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้รอดตายจากคลื่นยักษ์

บทเรียนจากเรื่องคลื่นยักษ์สึนามิ ไม่เพียงสัตว์อย่างควายทะเลเท่านั้นที่รอดตาย คนที่อยู่กับทะเลอย่างชาวออร์แกนก็รอดตายเช่นกัน เพราะคนที่อยู่กับทะเลและรู้จักทะเลเป็นอย่างดี ย่อมอ่านทะเลออก ความรู้ที่สะสมอยู่ภายในของชาวเลเหล่านี้ คือสิ่งที่ช่วยชีวิตพวกเขาไว้ แต่ความรู้เช่นนี้ไม่ถูกรับรองโดยระบบการศึกษา เพราะมันไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาโดยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ชลธิชา แยกป่าทาน ชาวเกาะลันตา จ.กระบี่ บอกว่า “เราดูท้องฟ้า ถ้าสังเกตเห็นว่าก้อนเมฆมีสีแดงเรื่อๆ ปนกับสีดำ แสดงว่าจะมีลมพายุเข้า หรือเมื่อก่อนเมฆสีดำกลายเป็นแดง แสดงว่าอีกไม่เกิน 1 ชั่วโมงจะมีลมพายุหรือฝนตกอย่างแน่นอน อีกอย่างหนึ่งเราสามารถสังเกตกิ่งไม้เล็กๆ ที่ลอยอยู่ในทะเล คือ เมื่อกิ่งไม้ลอยขนานกับพื้นแสดงว่าไม่มีอะไร แต่ถ้าเห็นกิ่งไม้ตั้งขึ้นแสดงว่าไม่เกิน 4-5 ชั่วโมงจะมีลมพายุและคลื่นใหญ่พัดเข้ามา นอกจากนี้ยังมีสัญญาณอีกหลายอย่างที่เตือนให้ชาวเลเกิดความระมัดระวังและไม่ประมาท เช่น ถ้าปลาโลมาว่ายเข้ามาที่ชายฝั่ง แสดงว่าจะเกิดพายุใหญ่ขึ้น เป็นต้น เมื่อมีสัญญาณเกิดขึ้น ก็จะมีการส่งข่าวต่อๆ กันไป เพื่อไม่ให้ประมาท”

หาญ สมุทรวารี ชาวออร์แกนบ้านทับตะวัน อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา บอกว่า “ตอนคลื่นสึนามิเข้ามาชาวออร์แกนไม่มีการสูญเสียชีวิตเกิดขึ้น เพราะอาศัยภูมิปัญญาเก่าแก่ที่บรรพบุรุษได้สั่งสอนกันต่อๆ มา เช่น ถ้าน้ำขุ่นจะไม่ใช่ไปหาปลา น้ำใสจึงจะพากันไป ถ้ามืดตะวันตกพัดเข้ามาจะไม่ออกทะเล เพราะจะหาปลาไม่ได้ ต้องรอให้ลมตะวันตกเข้ามาจึงจะพากันออกทะเล ถ้าน้ำทะเลลดลงอย่างรวดเร็ว แสดงว่าจะเกิดคลื่นลูกใหญ่ขึ้น จะพากันรีบส่งข่าวต่อๆ กันไป และรีบขึ้นไปอยู่ในที่สูงและมี

ความปลอดภัย ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้สามารถพิสูจน์ได้เป็นอย่างดี”

อย่างไรก็ตาม หลังจากเกิดเหตุการณ์ครั้งนี้ขึ้น ทางรัฐบาลมีแนวคิดที่จะจัดสร้างระบบเตือนภัยราคาหลายล้านบาทขึ้น โดยไม่ได้หยิบยกเอาความรู้ที่เกิดจากความเข้าใจในธรรมชาติซึ่งปรากฏออกมาในรูปของ “ลางบอกเหตุ” ของชาวเล และสัญชาตญาณของควายทะเลขึ้นมาอ้างถึงเพื่อสร้างระบบเตือนภัยที่มีรากฐานมาจากความรู้ภายใน และมีอยู่ในท้องถิ่น แต่กลับหวังพึ่งระบบเตือนภัยแบบวิทยาศาสตร์นำเข้ามาจากภายนอก ซึ่งเป็นระบบที่ชาวบ้านไม่สามารถเข้าใจได้ และอำนาจการจัดการความรู้เรื่องการเตือนภัยแบบวิทยาศาสตร์เช่นนี้ก็จะอยู่ในมือของผู้เชี่ยวชาญเพียงไม่กี่คน ที่สำคัญคือยังไม่มีใครรู้เลยว่าระบบดังกล่าวจะเตือนเราได้จริงหรือไม่ จะคุ้มค่ากับการลงทุนหรือเปล่า

สัญชาตญาณและภูมิปัญญาชาวบ้าน จึงเป็นอีกบทเรียนหนึ่งซึ่งเป็นความรู้ที่ออกมาจากชุมชน ซึ่งทุกคนควรตระหนักถึงและมองให้เห็นถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในสังคมไทย เพื่อจะได้รู้เท่าทันและช่วยกันค้นหาทางออกได้อย่างถูกต้อง

6. นโยบายรัฐที่เป็นอุปสรรตต่อการฟื้นฟูผู้ประสบภัย

ไม่เพียงปัญหาต่างๆ ที่รุนแรงเข้ามาและยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างสอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้านเท่านั้น แต่ปรากฏว่ารัฐยังมีนโยบายพัฒนาต่าง ๆ ลงไปยังพื้นที่ โดยที่ชาวบ้านไม่มีส่วนรู้เห็น หรือไม่ได้ตามความสมัครใจของชาวบ้าน แม้แต่น้อย เช่น โครงการโหนดน้ำ หรือซีฟู้ดแบงก์ ซึ่งกระจายทั่วไปตามชุมชนประมง โครงการจัดการเกาะพีพี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะ ดำเนินการโดยองค์การมหาชนของรัฐ ซึ่งมีสิทธิจัดการที่ดินบนเกาะ เพื่อให้การท่องเที่ยวตามแนวทางของรัฐ

บรรลุป้าหมายแบบเบ็ดเสร็จ เป็นต้น

นโยบายเหล่านี้ย่อมกระทบกับวิถีชีวิต วิถีการเป็นอยู่ และการทำมาหากินแบบพื้นบ้านต้องล่มสลาย ซึ่งผู้ประสบภัย ทั้ง ๘ จังหวัด ถือเป็นภารกิจสำคัญในการหาทางออกที่ชัดเจน ร่วมกัน

ประสานเพื่อน

การเกิดภัย “สึนามิ” จริงอยู่ทำให้ชาวบ้านผู้ประสบภัย ได้รับความเสียหายทั้งชีวิต ทรัพย์สิน และสูญเสีย ขวัญกำลังใจ ซึ่งนับเป็นภัยครั้งร้ายแรงที่สุดในชีวิตของพวกเขา แต่รางวัล ที่พวกเขาได้รับก็คือ ทำให้มีประสบการณ์ในงานพัฒนามากมาย ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

๖. ประสานเพื่อน และพันธมิตร

และผลในเชิงบวกอีกประการหนึ่ง ซึ่งนับว่าเป็น ประสบการณ์สำคัญของชีวิตก็คือ การมีเพื่อนจำนวนมากทั้ง ชาวบ้านผู้ประสบภัยด้วยกันเอง นักพัฒนาหลากหลายองค์กร ที่หยิบยื่นน้ำใจเข้ามา

หลังสึนามิผ่านไปยังไม่ถึงเดือน เมื่อหลายๆ หมู่บ้าน เริ่มตั้งตัวได้ระดับหนึ่งแล้ว ผู้ประสบภัยเริ่มมองเห็นถึงความ จำเป็นในการเชื่อมโยงประสานไปยังชุมชนอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน จนเกิดการประชุมผู้สภภัยทั้ง ๘ จังหวัด เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2548 ซึ่งในวันนั้นนอกจากทำให้พวกเขาได้รู้สภาพ รู้ปัญหาของกันและกันแล้ว ยังได้เชื่อมโยงไปสู่การจัดทำ ข้อเสนอในการฟื้นฟูชีวิตและชุมชนครั้งสำคัญโดยพวกเขาเอง

จากนั้นการเชื่อมโยงมวลมิตร เริ่มมีความเข้มข้นเรื่อยๆ ทั้งในระดับใหญ่คือทั้ง ๘ จังหวัด และในระดับพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ชุมชนปากเตรียมกับอีก 5 ชุมชนใกล้เคียง การเชื่อมโยง

ของพี่น้องคนจนพัฒนาเมืองภูเก็ต การเชื่อมโยงของทุกชุมชน เพื่อการฟื้นฟูเกาะล้านตาอย่างยั่งยืน เป็นต้น

ไม่เพียงการเชื่อมโยงในระดับพื้นที่ดังกล่าวเท่านั้น ใน ระยะถัดมาผู้ประสบภัยยังได้เชื่อมโยง ประสานไปสู่การดูแล พี่น้องที่ด้อยโอกาสกว่าตน ซึ่งไม่ได้รับการดูแลจากรัฐ เช่น พี่น้องชนผ่านอร์แกน ที่ในอดีตไม่เคยมีตัวจนมีสถานะทางสังคม การช่วยเหลือก่อตั้งโครงการบ้านมั่นคง ของคนไร้บ้านในบ้าน น้ำเค็ม การสนับสนุนกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในจังหวัดระนอง จนเกิดการรวมตัวพี่น้องทั้ง 20 ชุมชนขึ้นมา ทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือคนต่างด้าว เช่น พม่า เป็นต้นถึงแม้ว่าวันนี้เป็น เพียงการเริ่มต้นก็ตาม แต่ก็ได้สะท้อนให้สังคมเห็นว่า พี่น้อง ผู้ประสบภัยมีทั้งน้ำใจ และพลังที่จะเชื่อมโยงเกาะเกี่ยวประสาน เพื่อน เพื่อทำงานก้าวไปข้างหน้าพร้อมๆ กัน

และนี่คือ สิ่งที่เป็นทั้งปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขและ พลังของผู้ประสบภัยที่นับวันจะเข้มแข็ง ซึ่งหนังสือเล่มนี้ ได้พยายามรวบรวมรายละเอียด ที่เป็นทั้งการประสบภัย ประสบการณ์ และการประสานเพื่อนเท่าที่เวลาจะอำนวยให้ ผู้อ่านได้รับรู้รับทราบข้อเท็จจริงในหลายแง่ หลายมุม หลายรูปแบบ และปรารถนาที่จะได้ร่วมกันแก้ปัญหาเหล่านี้ให้หมดไป

การจัดทำหนังสือเล่มนี้มีข้อจำกัดเรื่องเวลา เวลาเพียง หนึ่งวันครึ่ง กับเรื่องราวที่มีอยู่มากมาย จึงไม่สัมพันธ์กันสัก เท่าไร แต่ก็ไม่หวังให้หนังสือเรื่องนี้มีระบบระเบียบอย่าง หนังสือทั่วไป แต่เน้นความเป็นธรรมชาติมาสะท้อนความคิดเห็น ได้อย่างอิสระ เปิดเผยและมีพลัง

คณะผู้จัดงาน

หนึ่งปีสึนามิภาคประชาชน

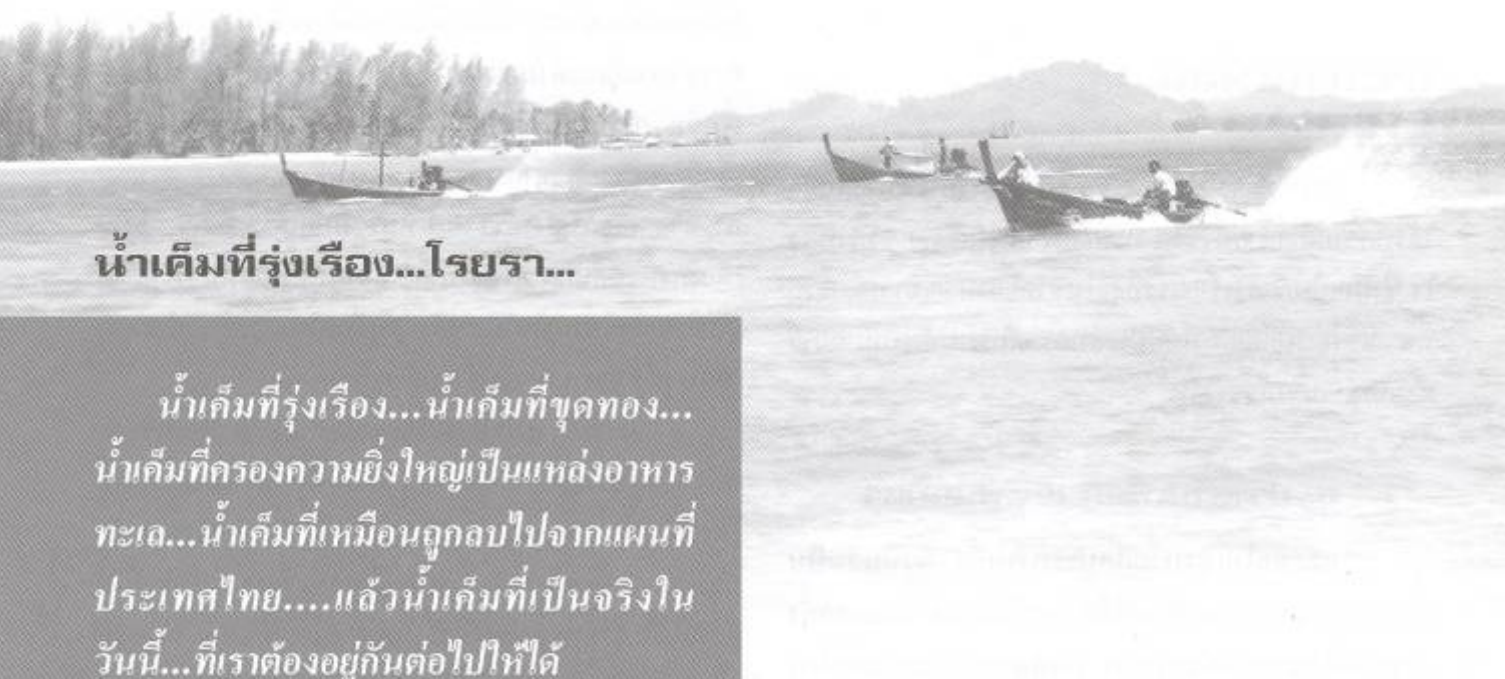
“ประสบภัย ประสบการณ ประสาน เพื่อน”

“ประสบกับ
ประสบกาณ์
ประสานเมือง”

ไมตรี จงไกรจักร์
เรียบเรียง

น้ำเค็มที่จันรุ่งจัก

น้ำเค็มที่รุ่งเรือง...โรยรา...

น้ำเค็มที่รุ่งเรือง...น้ำเค็มที่ขุดทอง...
น้ำเค็มที่ครองความยิ่งใหญ่เป็นแหล่งอาหาร
ทะเล...น้ำเค็มที่เหมือนถูกลบไปจากแผนที่
ประเทศไทย....แล้วน้ำเค็มที่เป็นจริงใน
วันนี้...ที่เราต้องอยู่กันต่อไปให้ได้

“น้ำเค็มที่ผ่านความรุ่งเรืองและโรยรา...สู่ความยิ่งใหญ่
ของชุมชนประมง” คำพูดนี้คงไม่เกินความจริงเป็นแน่ เมื่อ
วิเคราะห์สภาพชุมชนน้ำเค็มจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ดินแดน
แห่งนี้มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและเป็นพื้นที่ที่แสวงโชคของ
หลายๆ คน ต่างคนต่างมุ่งเดินทางเข้ามาเสี่ยงโชคเอาชีวิตมาฝาก
ไว้ บ้างก็ร่ำรวย บ้างก็ยากจนทุกข์ทรมานสิ้นเนื้อประดาตัวต้องจบชีวิต
ที่นี่ ในพื้นที่ที่ยังคงความสวยงามผ่านร้อนหนาวมามาก ผ่าน
การสูญเสียทรัพยากรเหมือนกับคนผอมโซไร้เรี่ยวแรง มีเพียงลม
หายใจโรยรินใกล้สิ้นใจ ถึงแม้ผู้คนจะเห็นคุณค่าน้ำเค็มเป็นเพียง

พื้นที่แสวงหาผลประโยชน์ให้กับชีวิตของตนเองเท่านั้นก็ตาม แต่
พื้นที่นี้ก็ยังคงเหลือผู้ที่มาอาศัยเหมือนแม่ที่ไม่เคยโทษใครเรื่องลูก
ถึงตัวใกล้ตายแต่จำต้องให้ลูกๆ อยู่ได้ ใช้ชีวิตผันแปรไปกับสภาพ
สังคมที่เปลี่ยนไป

จากหมู่บ้านที่เรียบง่ายของชาวประมงอยู่กับธรรมชาติ
อย่างพอเพียง ไม่ใส่ใจความเป็นไปของโลกภายนอกมากนัก
มีแต่ความเอื้ออาทรกันแข่งปลาที่เต็มปรี คอยแบ่งปันให้ผู้อื่น
มากกว่าการขนขายเงินทอง มีเพียงรอยยิ้มของชาวดังแกลและ
ธรรมชาติที่เต็มไปด้วยความสมบูรณ์ของผลิตผลทางทะเล
อาหารทะเลสดๆ กุ้ง หอย ปู ปลา ราคาถูก....แลกเปลี่ยนกัน
ด้วยน้ำใจมากกว่าเงินทอง

“ ที่นี้ผากไวกัด้วยความทรงจำที่ดีและความ ทรงจำที่แสนจะเจ็บปวด ”

“ชื่อน้ำเค็ม...เป็นชื่อที่ติดตริงคูนหูของคนแถบนี้มาเนิ่นนาน ตอนเด็กผมไม่ชอบหมู่บ้านนี้เลย ทุกครั้งที่ครอบครัวเรา เหมารถสองแถวไปหมู่บ้านน้ำเค็ม ผมมักไม่ค่อยไปด้วย ในความเป็นเด็กความรู้สึกของตัวเองบอกว่า ไม่รู้จะไปทำไมไม่เห็นมีอะไร พอแยกจากถนนเพชรเกษมที่เรามุ่งหน้ามาจากอำเภอ ตะกั่วป่า ผ่านตำบลบางม่วง ประมาณ ๓๐๐ เมตร เลี้ยวขวา แยกเข้าหมู่บ้านน้ำเค็ม เป็นถนนลูกรังแคบๆ พอหน้าแล้งที่ไรหวัแดงทุกที ทางก็ขรุขระเป็นหลุมเป็นบ่อ คราที่รดตกลูมเหมือนต้องยกเครื่องเปลี่ยนเครื่องกันใหม่ สองข้างทางเต็มไปด้วยกองทรายกับขุมเหมืองเก่าๆ เรียงรายด้วยต้นกาหยู (มะม่วงหิมพานต์) ที่เพิ่มสีลันยอดเขียวแดงชวยอดควดคนผ่านไปผ่านมา จนอดใจไม่ได้ต้องจอดรถลงเก็บเอาไปกินกับขนมจีนและน้ำพริกตอนเที่ยง”

ผ่านมายุคทองของการค้า “เหมืองทะเล” ราวปี ๒๕๑๘ น้ำเค็มกลายเป็นอีกตำนานหนึ่งของตะกั่วป่า มันเหมือนกับยุคตื่นทองในอเมริกา ผู้คนจากทุกจังหวัดในประเทศไทยต่าง หอบชีวิตเข้ามาแสวงโชคกับแร่ดีด้าสนิทไค้ทองทะเล น้ำเค็มเต็มไปด้วยคนสารพัดแบบ ทั้งผู้ดี ผู้ร้าย โจรขโมย นักฆ่า โสเภณี ขอบทาน ทุกชีวิตปะปนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การปล้นแร่กกลางทะเลเกิดขึ้นไม่วันแต่ละวัน กลิ่นเงินทองหอมเข้าวนเป็นพิษขรินหาดยามเข้าตรู่อย่างน้อยต้องมีสพลอยมาเกยหาดทุกวัน ไม่ต่ำกว่าวันละศพ

ความเป็นไปของน้ำเค็มยุคนี้เหมือนบ้านป่าเมืองเดือนที่เง้อมมือกฎหมายมีอาจเอื้อมถึง หลายคนรวยกับแร่ในทะเล หลายคนรวยเพราะค้าแร่เดือน หลายคนรวยเพราะขายของชำ หลายคนรวยเพราะแร่ขายน้ำจืด ในขณะที่เดียวกันหลายคนกลับ

ฉิบหายเพราะแร่ หมดเนื้อหมดตัวเพราะโดนปล้น โดนพายุ และที่สำคัญอีกหลายร้อยชีวิตที่ต้องเป็นผีเฝ้าทองทะเล น้ำเค็มในวันนั้นมีทั้งเสียงหัวเราะอย่างร่าริงและเสียงร้องไห้จนน้ำตาแทบเป็นสายเลือด มันปะปนจนยากแยกออก

“ ชีวิตก็ต้องดำเนินต่อไป ช่างหน้าต้อง ประสบพบกับความสำเร็จหรือล้มเหลวมี เพียงแผ่นฟ้าเท่านั้นที่อยู่เหนือหัวเราโย ต้องกลัวการเดินทางแสวงโชค ”

“ผมเป็นคนนครศรีฯ โดยกำเนิด ฐานะครอบครัวก่อนข้างยากจน มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๑ คน ผมเป็นคนสุดท้อง ติดตามพ่อไปทำมาหากินอยู่ที่เขาสุณย์ เกี่ยวกับการหาแร่อยู่ระยะหนึ่งจึงเดินทางกลับมาเรียนหนังสืออยู่ที่

นครศรีฯ ในระดับประถมศึกษา แต่เรียนได้แค่ประถม๑ ก็ต้องย้ายตามครอบครัวมาทำมาหากินที่น้ำเค็มเมื่อปี ๒๕๒๕”

“สมัยนั้นบ้านน้ำเค็มมีคนอาศัยอยู่หนาแน่นมาก คนที่มาอยู่ในบ้านน้ำเค็มเดินทางมาจากทุกจังหวัด มาเป็นนักแสวงโชคนั่นเอง ความเป็นอยู่ของคนสมัยนั้นอยู่กันอย่างลำบากมาก คือบ้านมุงด้วยจากกันด้วยไม้ไผ่ และทุกคนอยู่อย่างต่อสู้ คั้นรน และแข่งขันทำมาหากิน อาชีพของคนในสมัยนั้นหาแร่ดีบุกเป็นอาชีพหลัก และน้ำเค็มในขณะนั้นมีการปล้น ฆ่ากันทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ ในขณะที่นั้นมีร้านอาหาร หลังบริการเคลื่อนกลาครวมถึงโรงหนัง(ภาษาใต้;โรงภาพยนตร์) มีถึง 4 แห่ง เมื่อถึงช่วงระยะหนึ่งแร่ดีบุกเริ่มหมด ชาวบ้านเริ่มหันไปประกอบอาชีพประมง โดยที่คนในซอยแหลมสนเริ่มทำอวนกุ้งกันก่อนคนละแวกอื่น”

ยุคทองของแร่ดีบุกดำรงอยู่เพียงระยะหนึ่งจึงถึงจุดเสื่อม ปัญหาจากการร่อยหรอของแร่ โทวด้าการส่งออก การ

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสบานเมืองน’

ทำเหมืองทะเลจึงถึงจุดจบโดยปริยาย คนส่วนหนึ่งต้องอพยพตัวเองกลับบ้านเกิด แต่อีกส่วนหนึ่งยังไม่ยอมไปไหน ยังคงดำรงชีพอยู่อย่างสงบที่หมู่บ้านน้ำเค็มที่เดิม น้ำเค็มผ่านความรุ่งเรืองและความเสื่อมเกิดขึ้นรวดเร็วจนแทบตั้งตัวไม่ทัน

หลังจากยุคแร่ผ่านพ้นไป น้ำเค็มกลายมาเป็นหมู่บ้านชาวประมงเช่นเดิม ผู้คนบางตาลงไปมาก พวกเขาใช้ชีวิตอยู่อย่างสงบเรียบง่าย ไม่มีเสียงหัวเราะก้องดังอย่างเมื่อก่อน แต่มีรอยยิ้มใสบริสุทธีมาแทน ในขณะที่เดียวกันก็ไม่มีหยดน้ำตาแห่งการสูญเสียอันเนื่องจากเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อนให้เห็นอีกต่อไป

ต่อมาชาวบ้านน้ำเค็มเริ่มเรียนรู้การทำอาชีพประมงเพื่อพานิช ซึ่งเข้ามาแทนที่การทำเหมืองแร่ดิบเพราะสังคมเปลี่ยนสู่ยุคธุรกิจการท่องเที่ยว ต้องรองรับอาชีพบริการและอาหารทะเลที่ขึ้นชื่อ จนกลายเป็นอาชีพหลัก ถนน้ำเค็มต่างประกอบอาชีพประมงตามฤดูกาลตลอดปี

ร้อยเรื่องพันราว...สินามิที่น้ำเค็ม

เล่าร้อยคน มันก็ร้อยเรื่อง

“ความรู้สึกที่ต้องถ่างทอด ของคนน้ำเค็มที่อยู่กลางทะเลขณะต่อสู้อยู่ชีวิตกับมัจจุราช กลับมานั่งครุ่นคิดเข้าใจภัยธรรมชาติหรือโทษตัวเอง ที่ไม่สามารถส่งสัญญาณเตือนคนบนฝั่งได้ทัน”

บุญธรรม อวารสังข์ ชาวประมงพื้นบ้านเรือหัวโทงต้องรับบทหนักกับการฟื้นฟูหลังภัยสินามิ เป็นกำลังสำคัญกับตำแหน่งประธานกลุ่มซ่อมสร้างเรือประมงพื้นบ้าน

บุญธรรม เล่าว่า ตีเจ็ดหัวเช้า (๗.๐๐ น.) ทำกับข้าวคดห่อไปลงทะเล และพาลูกสาวคนโตไปด้วย พอประมาณอีกเจ็ดนาทิจึงตีสิบหัวเช้า (๗ นาที่ถึง ๑๐.๐๐ น.) ผมก็เปิดวิทยุส่งสัญญาณไปเกาะแก้ว เพื่อนอยู่ที่เกาะแก้ววิทยุมาบอกว่า ลูก

ห่า ลูกหก ลูกเจ็ด ลูกแปด น้ำแห้งหมดแล้ว น่าจะเกิดคลื่นไม่รู้ว่าจะเป็นคลื่นอะไร ผมก็หันหน้าไปดูทางฝั่งตะวันตก เห็นเป็นฝุ่นละอองขึ้นมา ผมจึงได้ปิดเครื่องแล้วก็เรียกลูกสาวมาท้ายเรือเอาเกลนล่อนผูกเอาลูกสาวไว้ แล้วคิดเครื่องยนต์เรือแล่นออกไปชนคลื่น แต่ลูกแรกเรือก็เสียหาย คว่าลง

ผมกับลูกสาวมีวนอยู่ในน้ำประมาณ ๒-๓ นาที ผมโผล่ขึ้นมาแล้วร้องตะโกนหาลูก เห็นลูกสาวผุดขึ้นมาติดอยู่กับซากเรือ ผมจึงว่ายน้ำไปหาลูก บังเอิญเห็นฝาลังไฟเบอร์อยู่ ๑ ฝา ขนาดประมาณ ๑ ตารางเมตร ผูกลูกสาวไว้กับฝาลังไฟเบอร์ด้วยเชือกเป็นห่วงลอยคอในน้ำ จากนั้นไม่นานท่าใด คลื่นกลับจากฝั่งสีทำลูกซ้อน แล้วมีวนมาจากทะเลอีกสีทำลูกซ้อนตอนนี้ผมนึกถึงเพื่อนร่วมชะตากรรมกับผมสิบกว่าคนทั้ง นื่องภรรยาผม ๓-๔ คน หลานผมประมาณ ๔-๕ ขวบด้วย ผมกับลูกลอยคออยู่ ประมาณ ๑ ชั่วโมง กว่าจะได้ขึ้นฝั่งประมาณตีหก (๑๘.๐๐ น.)

ลูกสาวบอกว่าขอพักก่อน ถ้าไม่เงินลูกเดินไม่ไหวแน่

“ประสบกับ
ประสบการณ์
ประสานเงื่อนไข”

เพื่อนบ้านอีกมากมายที่ต้องโชคร้ายด้วยภัยธรรมชาติ

ผมเข้าไปกอดแม่ แม่บอกว่า คุณตาได้ช่วยพาลูก
คนเล็กไปบ้านพักอาจารย์สมพงษ์ ที่วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า
แล้ว อยู่สักพักหนึ่งก็ได้นำศพของลุงทบท พร้อมด้วยญาติๆ มา
ที่บ้านอาจารย์สมพงษ์ หลังจากนั้นเราก็ย้ายไปที่หน้าอำเภอ
พอเข้ามาถึงหน้าอำเภอ เขาลือกันว่ามิแก่ชรั่วที่โรงพยาบาล และ
ที่ทับละมุ คลังแสงจะระเบิด ชาวบ้านต้องอพยพหนีอีกครั้ง
ประสบภัยมาแล้วต้องมาพบกับภัยอันตรายอีกครั้ง ชาวบ้านเลย
วิ่งหนีกัน หาที่หลบภัยคนละทิศคนละทาง ประมาณ

ตีสิบห้าค่ำ (๒๒.๐๐ น.) มีข่าวออกมาว่าจะเกิดคลื่น
ยักษ์อีก เลยต้องวิ่งไปอยู่เขาควนปึก และวิทยาลัยการอาชีพกัน
เต็มไปหมด เส้นทางคลาคล่ำไปหมดสติจนไม่ได้ ประมาณตีสอง
ตีสามบางคนก็ลงมา แต่ส่วนใหญ่จะปักหลักนอนอยู่บนเขา ถึง
แม้จะตากน้ำค้าง ยุงจะกัดก็ตาม

ผมก็เลยต้องให้ลูกสาวพัก ๕ นาที จากนั้นก็ทิ้งแบกลูกสาวทั้ง
เดินมาประมาณ ๒ กิโลเมตร ได้พบชาวพม่าอยู่กลุ่มหนึ่ง (เป็น
ชาวพม่าหนีเข้าเมืองมารับจ้างทำงาน) ผมเดินเลี้ยวไปอีกทางกลัว
พม่ากลุ่มนั้นจะทำอันตรายลูกสาวผม และมาพบบ้านหลังหนึ่ง
ที่บางหม้อ เดินเข้าไปจะขอน้ำดื่มกับสองตายาย แก่ที่นั่งพัก
แล้วหาผ้าชุคหนึ่งให้ผมใส่ เอน้ำให้ดื่ม หายาลมให้กินคนละ
ชนิด แล้วพักนอนประมาณ ๒๐ นาที แกริ่งขับรตมาส่ง

พอมาถึงปากทางเข้าบ้านน้ำเค็ม เห็นชาวบ้านสองข้าง
ทางเต็มไปหมด และมีชาวบ้านบางคนตะโกนว่า อย่าเข้าไป
ผมถามว่า ไช (ทำไม) เขาบอกว่าเข้าไม่ได้ น้ำเค็มเสียหายหมด
แล้ว ที่นี่ยังชาวบ้านตายเป็นร้อยเป็นพันศพ บ้านเรือนเสียหาย
หมด ผมจำเป็นต้องเข้าไป เพราะผมมีลูกคนเล็กอายุ ๗ ขวบ
(น้องฟ้า) และแม่ผมพิการตาบอดอายุ ๖๒ ปี สองตายายเลย
เข้าไปส่งถึงที่วัดน้ำเค็ม พอเข้าไปถึงไม่เห็นลูกคนเล็ก ผมตกใจ
มาก เห็นแต่แม่ นั่งอยู่ข้างศพลุงทบทบนท้ายรถกระบะของพี่นวย
ลูกของลุงทบท (แฟนของพี่ประยูร) พร้อมกับพี่ๆ น้องๆ และ

“เรื่องราววินาทีชีวิตที่ถ่ายทอดผ่านหนึ่ง ความรู้สึกของคนน้ำเค็มที่อยู่ในพื้นที่ตอน เกิดเหตุ”

ผม (ไมตรี จงไกรจักร์) เป็นตัวแทนชุมชนที่ชาว
น้ำเค็มไว้วางใจเลือกให้ดำรงตำแหน่งสมาชิก อบต. ได้เพียง
๓ เดือน ต้องรับผิดชอบคอยเป็นเสาหลักที่ต้องรับผิดชอบดูแล
ลูกบ้าน ทั้งที่ตนเองต้องประสบพบความสูญเสียพ่อผู้เป็นที่รัก
และญาติพี่น้องเหมือนคนอื่นๆ

วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๗ ประมาณตีสิบห้าเข้า
(๑๐.๐๐ น.) ผมกับพี่ชายอีก ๒-๓ คน นั่งอยู่หน้าบ้านสอง
ชั้นขนาดใหญ่ที่จะสร้างเสร็จได้ไม่นานซึ่งเป็นบ้านของพี่อานวย
พี่สาวคนที่ ๓ ของผม นั่งคุยถึงเรื่องกระชังปลาพร้อมเตรียม
ตัวจะไปงานศพที่พัทลุง ขณะเดียวกันแฟนผมกำลังนั่งสับปลา
เหยื่ออยู่ชายทะเลเพราะเป็นวันอาทิตย์จึงไม่ได้ไปทำงานประจำ

“ประชาภิธ
ประชาภาวณ
ประชาสานเมืองน”

กัน ลูกสี่ลูกลมมาบอกให้ไปดูทะเลที่เปลี่ยนแปลงไป ทุกคนเมื่อ
ได้อินคั้งนั้นก็เดินไปชายหาด แต่หมกลับคุรกรรว่าตื้นเต้นเป็น
กระต่ายตื้นคุมไปได้ ภรรยาก็ไม่ค่อยพอใจหม หมก็เลยให้ภรรยา
กลับไปเอากล้องถ่ายรูป

หมยืนดูแค่ระยะเวลาประมาณ 10 นาที ช่วงนั้นมี
คนรับเรือของหมคนหนึ่งชื่อหลวงพลุกำลังนั่งขัดล้างเรืออยู่ใน
น้ำ น้ำลึกระดับเอว แต่ตอนนี้เรือตั้งอยู่บนดินเสียแล้ว น้ำลด
ลงเร็วมากเพียงชั่วระยะเวลาสั้นๆ ลดลงไปไกลถึงประมาณ
๑๐๐ เมตร ในขณะที่เดียวกันคลื่นในทะเลก็กำลังมา ชาวเป็น
ฟองน้ำแตกกระจายมองเห็นใกล้เข้ามาทุกขณะ

ตรงที่ยืนกันอยู่นั้นเป็นถนนคอนกรีตที่เพิ่งสร้างเสร็จได้
5 เดือน เลียบชายหาด มีคนยืนดูคลื่นด้วยกันกว่าร้อยคน รวม
ทั้งครอบครัวหมด้วย แล้วภรรยาหมก็เอากล้องถ่ายรูปมาถึง แต่
พอมาดึงยังไม่ได้อินคั้งรูปคลื่นก็มาถึงหัวสะพานสาทรณ์ (คือ
ที่ทำการสาทรณ์ประมงบ้านน้ำเค็มและมีสะพานยื่นออกไปใน
ทะเลตั้งอยู่ใกล้ปากร่องน้ำเค็มมากที่สุด)

คลื่นยกตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็วสูงประมาณ 5 เมตร
หมตัดสินใจจะโกนออกไปคั้งๆ ว่านี่แหละคลื่นยักษ์หนีเร็ว
ทุกคนก็เลยวิ่งหนีกันคนละทิศละทาง แต่ครอบครัวหมใน
ขณะนั้นทุกคนอยู่ในที่นั้นทั้งหมดรวมทั้งคุณพ่อ คุณแม่ที่มีอายุ
75 ปีและฮ้วนมีน้ำหนักรมากไม่สามารถวิ่งหนีได้ทัน หมและพี่
โชคซึ่งเป็นพี่ชายช่วยกันลากแม่คนละมือวิ่งโดยไม่ให้หันกลับมา
ดูข้างหลังอีกเลยขณะนั้นคนอื่นๆ ก็วิ่งนำหน้าไปหมดแล้ว มีทั้ง
ภรรยาและลูกของหม 2 คนวิ่งนำหน้า เราตะโกนคั้งๆ ให้พี่
น้องทุกคนวิ่งขึ้นบนชั้นสองของบ้านที่อำนวย

พอลถึงบ้านหมยังไม่เชื่อว่าน้ำจะขึ้นมาถึงเพราะบ้านอยู่
ห่างจากชายทะเลประมาณ ๑๕๐ เมตร จึงได้อินคั้งประคูปบ้าน
ไว้จนน้ำเต็มประตู แล้วปล่อยมือวิ่งขึ้นข้างบน ขณะนั้นเอง
เสียงประตูระเบิดคั้งโครม หมวิ่งเต็มความเร็วขึ้นถึงข้างบนนั่ง
หายใจเหนื่อยแล้ว กวาดสายตาไปรอบๆ เห็น คุณแม่ และ

ครอบครัวอยู่ครบแต่ไม่เห็นคุณพ่อ จึงตะโกนถามกันไม่มีใคร
เห็น เลยเดินหาบริเวณรอบบ้านด้านบนแต่ไม่พบขณะนั้น
ทุกคนเริ่มควบคุมตัวเองไม่ได้ จึงมองไปรอบๆ กลายเป็นทะเล
ทั้งหมด ทุกคนเริ่มสำรวจว่าใครหายไปบ้าง และมีใครอยู่บนนี้
บ้างนับได้ ๓๘ คน แต่ไม่มีคุณพ่อ และหลานชายชื่อเจ อายุ
13 ปีทำให้พี่โชคถึงกับร้องไห้ออกมา รวมทั้งพวกเราทุกคนด้วย
เพราะขณะนั้นกำลังสับสนว่าเกิดอะไรขึ้นกันแน่ พวกเราส่วน
ใหญ่ออกไปยืนดูน้ำทะเลที่กำลังไหลกลับสู่ทะเล และลากเอา
คน รถ บ้าน และอีกหลายสิ่งไหลลงสู่ทะเล หมคิดเลยว่าพวก
เราจะอยู่กับใครเพราะคนน้ำเค็มตายหมดแล้ว

ทำไมหมถึงคิดคั้งๆ นั้น เพราะขณะที่ยืนดูคลื่นอยู่นั้น
มีคนมากมาย แต่พอน้ำแห้งลง ไม่เห็นคนน้ำเค็มเลย ตอนน้ำ
ไหลกลับลงทะเลนั้น เห็นภาพอะไรบ้างที่ทำให้เราคิดคั้งๆ นั้น
มีคนลอยลงไปในทะเลที่กำลังโบกมือขอความช่วยเหลือ รถที่
มีคนขับ ทุกอย่างที่มีมองเห็นทำให้คิดว่าไม่รู้จะอยู่อย่างไร หรือ
จะอยู่กับใคร ทำไมจึงถามเช่นนี้ ก็หมเป็นสมาชิกองค์การบริหาร
ส่วนตำบลบางม่วง ที่เพิ่งจะเลือกตั้งได้ 3 เดือนกว่า เป็นตัวแทน
ของพี่น้องชาวบ้านน้ำเค็มที่คั้งๆ ด้ยรับใช้ชุมชนตามความสามารถที่มี
หลังจากน้ำแห้งลงพวกเราก็เริ่มการคั้งหาพื้นที่ หมกับ

พี่ชายลงมาข้างล่างเพื่อหาคศพอ และเราก็พบศพคุณพ่อในสภาพที่นอนคว่ำหน้าอยู่ในห้องนอนของที่อำวนยใต้เสื่อกล้ำสีขาวกางเกงขาสั้นสีเขียวย่อน และมีสร้อยคอทองคำหนัก 3 บาทวางอยู่ในกำมือพ่อ ซึ่งเป็นเรื่องที่แปลกมากเพราะของใช้ทุกอย่างภายในบ้านไหลออกมาอยู่นอกบ้านหมด แต่ศพคุณพ่อยังอยู่ในบ้านซึ่งทำให้เห็นว่าการทำบุญได้บุญ

การทำบุญที่พูดถึงคือคุณพ่อเป็นประธานกรรมการวัดน้ำเค็ม เป็นผู้ริเริ่มในการบูรณะวัดทั้งหมด เช่น การสร้างเมรุ สร้างโรงธรรม สร้างศาลา และรวมถึงการสร้างกิจกรรมต่างๆ ภายในวัดทั้งหมดพ่อต้องเป็นคนเริ่มทุกครั้งไป ถ้าดูตามหลักฐานคุณพ่อยังเป็นผู้บริจาคที่ดินให้วัดด้วย

ย้อนกลับไปตอนที่พบศพคุณพ่ออีกครั้ง พวกเราไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้เลยทำอะไรไม่ถูก แต่ผมพยายามควบคุมอารมณ์ไว้ได้ ผมพยายามผายปอดให้พ่อแล้วจึงยกพาดบ่าเพื่อให้น้ำไหลออก ทำทุกอย่างที่ได้รับรู้มาว่าจะช่วยคนจนน้ำอย่างไรได้ แล้วพี่โชคก็แบกคุณพ่อขึ้นบ่าพาดขึ้นชั้นบนบ้าน แล้วก็จำใจไม่สามารถควบคุมตัวเองได้เลย พี่นวยเลยให้พี่โชคนั่งพักลงสักครู่เมื่อควบคุมตัวเองได้เลย พี่โชคก็ลงไปเดินหาลูกชายที่ชายทะเล ช่วงนี้เรายังไม่ทำอะไรกับศพคุณพ่อ แล้วพวกเราก็เริ่มการค้นหาคนอย่างจริงจัง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางม่วงเดินกันมา ๓ คน มีผู้หญิงมาด้วยคนหนึ่งทั้งหมดเดินจูงมือกันมาแบบโซซัดโซเซ ผมมองเห็นจากชั้นบนผู้หญิงไม่มีกางเกงใส่ ก็เลยโยนผ้าถุงให้แล้วจึงตะโกนชวนขึ้นมาพักบนบ้าน ทั้งหมดจึงขึ้นมาชั้นบนแล้วก็มีคนรอดชีวิตมากขึ้นเรื่อยๆที่มาอาศัยพักเพียงชั่วระยะเวลาไม่เกิน ๑๕ นาทีมีคนอยู่บนบ้านไม่ต่ำกว่า ๔๐ คน

มีอยู่คนหนึ่งที่น่าสงสารที่สุดในฐานะผู้บาดเจ็บ พี่ศักดิ์มีแผลที่ใต้ขาหนีบน่าจะโดนสังกะสีบาดเพราะแผลออกสีดำแต่ไม่ใหญ่มากแถมยังเดินได้ ผมบอกแก่ว่า “พี่ศักดิ์นั่งลงก่อนเดี๋ยวผมจะหยาและน้ำมาให้” ช่วงหลังมาทราบข่าวว่าเมื่อรักษา

ที่โรงพยาบาลในช่วงแรกพี่ศักดิ์ได้รับการล้างแผลแล้วให้นอนพัก สักระยะหนึ่งพี่ศักดิ์ถูกตัดขา เพราะแผลติดเชื้อ และตัดขาอีกครั้งทำให้พี่ศักดิ์ต้องจากไป พอทราบข่าวผมก็เสียใจมากเพราะเป็นคนช่วยแก่ไว้ แต่แก่กลับมาตายที่โรงพยาบาล

ช่วงนี้ผมชวนเด็กหนุ่มที่อยู่บนบ้านลงไปหาน้ำกิน ทหาของกินที่บ้านตรงข้ามเพราะเป็นร้านขายของชำสองชั้นและเป็นร้านของพี่สาวที่ติดกับผมเองชื่อสาวเล็ก ผมชวนทุกอย่างที่กินได้รวมทั้งยาล้างแผลได้ นม น้ำ มาม่า น้ำอัดลม ผมขึ้นไปถึงจึงรู้ว่าน้ำในอ่างน้ำห้องน้ำมีคนกินกันจนหมด ผมพบขวานอันหนึ่งผมแบกมันขึ้นไปบนชั้นสองแล้วออกคำสั่งให้ทุกคนที่ไม่รู้จักนั่งอยู่กับที่ห้ามเดินผ่าน่าน มีชายหนุ่มคนหนึ่งไม่มีเสื้อผ้าใส่ป็นขึ้นมาจากหลังบ้านแล้วตะโกนที่ผมขออาศัยด้วยคน” ช่วงนี้เองมีคนบอกว่านำมามากอีกทุกคนเลยตะโกนบอกต่อกัน

พี่โชคเดินหาลูกชายอยู่ชายทะเลก็วิ่งกลับขึ้นมาชั้นบนอีกครั้ง ขณะเดียวกันผมหันไปเห็นผู้หญิงสูงอายุสองคนคลานตามหลังกันมา โดยผ่านกองไม้และซากปรักหักพังมากมาย ทุกคนรู้แล้วว่าเขาคือแม่และยายของพี่ทาว คนข้างบ้านที่มีคนอยู่ในครอบครัว ๗ คนประกอบด้วยแม่อายุ ๗๘ ปี ยายอายุ ๘๘ ปีรอดชีวิต พี่ชาย ภรรยา ลูกชาย ลูกสาว เสียชีวิตทั้งหมด เราเลยรีบลงไปช่วยหามผู้สูงอายุทั้งสองขึ้นมาอยู่ชั้นสองของบ้านที่นวยแล้วจัดหาผ้าให้ใส่

ช่วงนี้เป็นช่วงที่คลื่นมารอบสอง ตอนนั้นคนที่อยู่ชั้นบนมากขึ้นอีกเกือบร้อยคนเห็นจะได้ทุกคนเริ่มสับสนว่าจะอยู่ตรงไหนถึงจะรอด ทุกคนเริ่มหาที่ปลอดภัยวิ่งกันโกลาหลบางคนขึ้นหลังคาบ้าน บ้างก็ย้ายจากบ้านที่นวยไปอยู่ชั้น ๓ ของบ้านข้างเคียง แต่ทุกคนต้องย้ายกลับมาอีกครั้งเมื่อมีคนตะโกนว่าบ้านหลังนั้นเก่า และไม่แข็งแรงทุกคนเลยแย่งกันกลับมาอยู่บ้านที่นวยอีกครั้ง เขาเดินกลับมาทางหลังคาบ้านเกือบมีคนตกลงไปเพราะแย่งกันเดินผมต้องคอยควบคุมตลอดแล้วคลื่นยักษ์ก็มาจริงๆ แต่คราวนี้มาไม่ถึงบ้านที่นวยที่พวกเรา

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสบานเมืองน’

อยู่ มันขึ้นมาประมาณ ๑๐๐ เมตร “เสียใจด้วยสำหรับคลื่น เพราะพวกเราห่างออกจากชายทะเลอีก ๕๐ เมตรพวกเราไม่มั่นใจในความปลอดภัยแล้วตอนนี้ทุกคนเริ่มกระสับกระส่ายและโทรศัพท์ก็ไม่สามารถใช้ได้

“หรือน้ำเค็มจะไม่มีอีกต่อไปแล้ว”

ประยูร จงไกรจักร์ หนึ่งในกรรมการศูนย์ประสานงานชุมชนบ้านน้ำเค็ม เล่าเหตุการณ์ว่า ปกติผมจะตั้งเดินที่ชายของในหมู่บ้าน วันนั้นบังเอิญมีธุระพาตุ๊กและเมียออกไปข้างนอก จังหวะนั้นประมาณตีสิบ (๑๐.๐๐ น.) กว่าจะได้ขับรถกลับบ้านพอดีมีคนในน้ำเค็มขับสวนทางมา บอกว่าอย่าเข้าไปในน้ำเค็ม มีคลื่นยักษ์มาบ้านก็พังหมด ผมโทรถามพี่สาว (พี่นวย) “เห็นว่ามียักษ์มาบ้านอย่างไร” พี่สาวบอกว่า “อย่าเข้ามา ตอนนี้อยู่ตรงไหน” ผมบอกว่า “อยู่หน้าโรงน้ำแข็ง” พี่สาวบอกว่า “อย่าเข้ามา หนีไปให้ไกลๆ เพราะว่าตอนนี้บ้านก็พังหมดแล้ว คนก็ตายมาก ไฟช็อค ถ้าเป็นไปได้ให้ไปบอกไฟฟ้า ให้ตัดไฟที่ ไฟช็อคคนตายหมดแล้ว”

พี่ไล่ให้ผมไปให้ไกลๆ อย่าเข้ามา เสร็จแล้วบอกว่า หลานชายหายไ้คนหนึ่ง พ่อก็หาย พอรู้อย่างนั้นก็เลยตัดสินใจเข้าไป แต่มีคนห้ามไม่ให้เข้าไป ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร ก็เลยไปที่กองร้อย ตามเขา ว่า ในเมื่อเกิดเหตุอย่างนี้ทางนี้เขามีมาตรวจการช่วยเหลืออะไรบ้าง เขาว่าเขาส่งกำลังไปช่วยเหลือแล้ว แต่พอผมเวียนเข้าไปดูก็ไม่เห็นมีใครเข้าไปในน้ำเค็มเลย ย้อนกลับมาถามเขาใหม่ ว่าทำไมในน้ำเค็มเข้าไปไม่ได้ รถเข้าไปไม่ได้ เขาไม่ให้เข้าด้วย เขาบอกว่าประมาณบ่ายสองจะมีคลื่นยักษ์อีก

พอได้ยินอย่างนั้นผมก็เลยอยู่ไม่ได้ พันปรีอๆ ก็เป็นญาติพี่น้องของเราไม่รู้จะเป็นตายร้ายคืออย่างไร ได้ยินว่าอยู่กับที่บ้านพังๆ ไม่รู้จะรอด หรือว่าจะเสียชีวิตก็คน คิดอยู่อย่างเดียวว่า คือความเป็นห่วงและมี จิตใจกระวนกระวายมาก ทนอยู่

ไม่ได้ ก็เลยเข้าไป

ตำรวจห้ามไม่ให้เข้าไป เข้าไปไม่ได้ ถึงเข้าไปก็ช่วยเหลืออะไรไม่ได้ แต่ผมก็ยังคิดค้นจะเข้าไป เพราะเมื่อได้ยินเขาบอกว่าตีสอง (๑๔.๐๐ น.) คลื่นยักษ์จะมาอีก แล้วญาติพี่น้องที่เหลือ ถ้าคลื่นมันมาอีกมันใหญ่กว่าเดิม ญาติพี่น้องที่เหลือก็ต้องเสียชีวิตหมด คนที่เสียไปแล้วก็เสียไป คนที่เหลืออยู่อย่างไรก็ต้องชักชวนให้เขาออกมาเสียก่อน ก็เลยเข้าไป เห็นญาติๆ เดินกันเต็มไปหมดบนบ้านชั้นสอง มีความรู้สึกสบายใจขึ้นมาเยอะ แต่พอเพื่อนบ้านมาบอกว่าพ่อตาย รู้สึกสลดใจมากเลย ตะโกนบอก ทั้งที่อยู่กันคนละฝั่งชุมชนเมือง เพราะว่ายังเดินข้ามไปไม่ได้

ตอนนั้นเข้าไปถึง มีแต่เศษวัสดุ เป็นบ้าน เป็นเรือ ซากต้นไม้วางเกะกะไปหมด รถก็เข้าไปไม่ได้ ต้องเดินเข้าไป มีแต่น้ำมองไม่ถูกว่าตรงไหนถนน ตรงไหนคลอง ก็เลยตะโกนบอกไปว่าคนไหนที่พอเดินได้ให้เดินลงมา เพราะเขาว่า

ที่สอง (๑๔.๐๐ น.) คลื่นจะมามาก พอตีทางโน้นเดินลงมา ผมก็
หาทางไปได้ พอไปถึงพี่ๆ น้องช่วยกันต่อแพ เพราะว่ามีคนแก่
ติดอยู่บนบ้าน ๔-๕ คน เห็นสภาพศพพ่อก็รู้สึกเสียใจมาก
ก็เลยช่วยกันหาม ช่วยกันจูง คนแก่บ้าง สฟ้าง ใส่แพที่ต่อ
ขึ้นด้วยวัสดุสำหรับทำกระชัง บรรทุกคนแก่ข้ามคลองมา รู้สึก
ว่าศพพ่อก็คือศพแรกที่เอาออกจากน้ำเค็ม

“คลื่นสีนามีสงบแล้ว แต่คลื่น มหาชนยังวุ่น”

เป็นคลื่นที่น่ากลัวที่สุดที่ผมต้องต่อสู้

หลังจากคลื่นสงบลง พวกเราเริ่มคิดที่จะอพยพออก
จากพื้นที่ให้เร็วที่สุด แล้วก็เกิดปัญหาอีกเมื่อเราไม่สามารถเดิน
ตามถนนได้ ทุกคนช่วยกันคิดหาวิธี แล้วพวกเรา ก็พบคำตอบ
เมื่อเจอเหล็กกระชัง จึงเก็บรวบรวมต่อเป็นแพลอยน้ำ บรรทุก
คนแก่ คนเจ็บ คนตายรวมถึงศพของผมด้วย ส่วนคนที่เดิน
ได้ก็เดินไป แล้วพวกเรา ก็ล่อน้ำข้ามชุมชนเมืองไปอีกฟากหนึ่ง
“กว่าจะถึงหายใจแทบไม่ทัน” พี่โชคว่า เมื่อข้ามมาถึงท่าเปล
หามศพคนแก่ ทั้งเดินทั้งวิ่งเพื่อให้ออกจากพื้นที่ให้เร็วที่สุด แล้ว
ผมมาเจอกับรถที่ชายที่ตอนเกิดคลื่นแกไม่ได้กลับบ้านเพราะแก
ออกไปซื้อของเพื่อมาขายที่ร้านก็เลยโชคดีไป แล้วเราก็รีบขึ้น
รถเพื่อออกข้างนอกแล้วพบกับท่านนายอำเภอที่หน้าวัดน้ำเค็ม
ผมเลยรายงานต่อท่านแบบรีบๆ แล้วจึงรีบออกจากน้ำเค็ม

มาถึงหน้าโรงเรียนตะกั่วป่าเสนาบุญกุล กำลังจะเข้า
โรงพยาบาล มีคนวิ่งกันเต็มถนนรถวิ่งไม่ได้ พวกเราถามว่าเกิด
อะไรขึ้นเขาบอกว่า “แก๊สในโรงพยาบาลรั่ว” เราเลยหลบ
เข้าไปอยู่ในโรงเรียนแทน แล้วมีคนเอาน้ำดื่มมาให้

สักพักก็มีคนเอาข้าวมาให้อีก เราอยู่ที่นั่นประมาณ
ชั่วโมงกว่า แล้วจึงย้ายไปอยู่ที่วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า

“พระสภกัธ
พระสภกาณัน
พระสวนเมืองน”

ผศ.สมพงษ์ พลับทอง คอยต้อนรับอย่างดี คอยหุงข้าว หาน้ำให้ดื่ม หากที่พักให้ร้อนแล้วดูแลทุกคนที่หนีไปอยู่ที่นั่นอย่างดี พวกเราทุกคนซาบซึ้งในน้ำใจของท่านเป็นอย่างดีและจะไม่มีวันลืมท่านเลย แล้วท่านยังบริการให้เราทุกคนอย่างโนยามพวกเราต้องการ

คืนนั้นผมส่งศพคุณพ่อไปนครศรีฯ แล้วพวกเราไปอยู่ที่หน้าอำเภอซึ่งมีหน่วยงานช่วยเหลือมากมายจนไม่น่าเชื่อ จึงเกิดความสับสนขึ้นมาอีกเมื่อช่วงเช้าออกมาว่า น้ำท่วมถึงหน้าโรงพยาบาล แค่นั้นทุกคนวิ่งกันโกลาหลไปหมด รถทุกคัน ซึ่งมีผู้คนแออัดยัดเยียดก็มุ่งหน้าขึ้นเขา แล้วเราก็มายังควนปึก ไม่มีที่จอดรถเลย เราก็เดินทางต่อไปที่วิทยาลัยการอาชีพอีกครั้ง แล้วนอนที่นั่นเลย คืนนั้นผมนอนไม่หลับเลยเพราะสับสนว่าจะจัดการอย่างไรกับตัวเองและครอบครัว ศพคุณพ่อเดินทางไปนครศรีฯ แล้ว แต่ยังไม่รู้จะทำอย่างไรต่อไป สับสน วุ่นวาย คิดอะไรไม่ออก พรุ่งนี้จะเอาอย่างไร

เช้าวันที่ 27 ธค. 2547 นั่งดื่มกาแฟกันที่หน้าบ้าน ทุกคนกำลังคิดว่าจะเอาอย่างไรต่อสำหรับเรื่องที่เกิดขึ้น และศพคุณพ่อ ทุกคนสรุปว่าให้คุณพ่อจัดการเตรียมงานศพก่อน อีก 3 วันพวกเราถึงจะตามไปวางแผนต่อว่าจะเอาอย่างไร ผมคิดหนักกว่าทุกคน เพราะนอกจากเรื่องส่วนตัวแล้ว โหนจะเรื่องชาวบ้านจะเอาอย่างไร ทุกคนกำลังขวัญเสียและไม่มีที่พึ่ง ผมจำเป็นต้องบอกให้พี่น้องของผมทราบไว้ก่อนว่า “ผมยังไม่ไปไม่ได้ก่อน หากใครจัดการธุระเสร็จให้เดินทางก่อนเพราะเป็นห่วงชาวบ้าน” ผมโทรศัพท์บอกพ่อตาเฮอร์มาให้ยืมใช้ก่อนเพราะมีความจำเป็น (ที่บ้านรถจมน้ำเสียหาย ๔ คัน) ท่านก็เดินทางมาทันที

พวกเราทั้งหมดเดินทางเข้าหมู่บ้านน้ำเค็มอีกครั้ง เพื่อค้นหาศพญาติ พวกเราเริ่มการค้นหาทุกอย่างที่เป็นของพวกเรา ผมและบอยไปหาโต๊ะทำงานของพี่นวยซึ่งมีเงินอยู่ประมาณแปดหมื่นบาท เพราะเย็นวันศุกร์เราขายขางพารามาเอาเงินเข้า

ธนาคารไม่ทัน แล้วก็เจอ บอยเริ่มงัดโต๊ะซึ่งมีซากปรักหักพังทับอยู่เต็มไปหมดบอยกำลังงัดโต๊ะอยู่ ผมหนีออกไปเห็นศพเด็กทุกคนตกใจ แล้วเราจึงช่วยกันรื้อไม้เพื่อนำศพเด็กออก ชื่อโบ๊ท อายุ 3 ขวบ หลานคุณวิมล ทองแท้ แล้วเราก็อุ้มศพเด็กไปให้แม่ แม่ร้องไห้จนเป็นลมไป ปู่เขาอุ้มไปขึ้นรถ ผมกับบอยกลับไปรื้อไม้ต่อไม่ถึง 5 นาทีมีคนตะโกนเสียงดังว่าคลื่นมาอีก พี่น้องคนอื่นทิ้งศพ ผมทิ้งเงินออกวิ่งหนีทันทีไปถึงรถมีคนเอาศพขึ้นรถสามศพ เรารีบออกรถไปอยู่หน้าอำเภอ วันนี้เงินก็ไม่ได้และยังไม่กล้าเข้าไปอีก

ชาวบ้านที่หน้าอำเภอเริ่มคำทอผมต่างๆ นานา ว่า “ไม่ดูแล ไม่รับผิดชอบความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ผู้หญิงคนหนึ่งชื่อคุ่มบอกล่าว “มึงเป็นอบต.ทำไมไม่ดูแลชาวบ้านให้ดี” ผมบอกล่าว “ขอโทษผมไม่สามารถช่วยใครได้ในตอนนี้” แล้วผมก็เดินกลับ

ผมเข้าน้ำเค็มอีกรอบในตอนเย็นเมื่อไปถึงต้องเสียใจเพราะโต๊ะทำงานพังเสียแล้ว ไม่มีอะไรเหลืออยู่เลยเงินพี่นวยแปดหมื่น ผมรีบขึ้นไปบนบ้านชั้นสองของคุณพ่อเพื่อไปดูที่หัวเตียงพบว่าถูกงัดหมดเลย พระเครื่อง เงินสดอีกสามหมื่นบาท ไม่มีอะไรเหลือนอกจากซากศพเต็มไปหมดเพราะยังไม่มีการหน่วยงานไหนเข้ามาค้นหา นอกจากโจรและชาวบ้านที่ค้นหาศพญาติ ทุกคนเดินแบบไม่มีจุดหมาย มีแต่คราบน้ำตาทุกคนพยายามช่วยกันหา ศพลูก ศพหลาน ศพญาติ พอใกล้ค่ำเราเริ่มทยอยออกจากพื้นที่กลับไปนอนหน้าอำเภอ นอนไม่หลับเลย ทุกคนนั่งกันอยู่ทั้งคืน

วันนี้เองผมเริ่มคิดแล้วว่าหากปล่อยชาวบ้านไว้อย่างนี้คงเกิดความสับสน และทะเลาะกันไม่มีที่สิ้นสุด เพราะคนอยู่ที่หน้าอำเภอไม่ต่ำกว่าหมื่นคนมีปะปนกันหมด ทั้งชาวไทย ชาวต่างชาติ แรงงานต่างด้าว ทุกคนแย่งกันรับของแจก ทั้งข้าว น้ำ เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มรวมถึงคนในละแวกใกล้เคียงที่ไม่ประสงค์จะมาเข้าแถวกับเขาด้วย ทุกคนแย่งกันเพื่อความอยู่รอดเพราะที่

“ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสานเมืองน”

มาอยู่ไม่มีอะไรคิดตัวกันมาเลย บางคนเลือกกางเกงก็ไม่มี ผมเข้าใจสภาพดี และเริ่มคิดได้ว่าหากเราทำอะไรที่ไม่มีกำลังใจคงจะทำอะไรไม่ได้เลย มองดูแล้วสบายใจขึ้นเมื่อถามไถ่ดูบางบ้านคนตายเป็นสิบคน เมื่อเทียบกับบ้านผมแล้วห่างกันมาก ผมคิดแล้วว่าพรุ่งนี้ต้องทำอะไรสักอย่างแล้ว

น้ำเค็มที่เป็นอยู่

รวมพลัง รวมคน ลูกชั้นสู๋ ร่วมคิด ร่วมทำ ตั้งศูนย์ประสานงานชุมชนบ้าน น้ำเค็ม

วันที่ 28 ธค. 2547 วันที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ผมเดินทางไปที่ อบต.บางม่วง ตั้งแต่เช้าเพื่อรับของบริจาคและหาวิธีแก้ปัญหา ปรึกษาท่านนายก ท่านว่าไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรเพราะว่างบรายจ่ายประจำปียังไม่ผ่านสภา ผมก็คิดไม่ออกว่าจะทำอย่างไร เลยช่วยรับบริจาคของที่หลังไหลมาทั่วสารทิศ มีชาวบ้านอาสาช่วยกันลงของจากรถลิสต์ หกล้อ รถกระบะ ที่เข้าแถวกันมาแบบยาวเหยียดเหมือนรถไฟ ผมเดินไปหาเด็กหนุ่มคนหนึ่งชื่อโทน “โทนทำไปเอะถึงใครไม่เห็นแต่ที่เห็น” โทนเอามือปาดเหงื่อที่หนึ่งหันมองหน้าผมแบบมีกำลังใจ แล้ว

กู่กู่จอขนของลงจากรถต่อไปแต่ไม่มีความหวังว่าจะหมดเลย คนช่วยก็น้อยเหลือเกินเมื่อเทียบกับของที่บริจาค

เวลา 14.28 น. ของวันที่ 31 ธันวาคม 2547 มีผู้ชายผมชาวใส่แว่นตาแต่งตัวแบบชาวบ้านพร้อมทั้งมีผ้าขาวม้าพันคอหนึ่งคน ผู้ชายอีกสองคนแต่งตัวดีหน่อย และผู้หญิงผมชวยแต่งตัวธรรมดาอีกคนเดินเข้ามาหาแล้วถามว่าใช้สมาชิก อบต.หรือไม่ ผมว่า “ใช่” เขาเลยชวนไปนั่งคุยที่ด้านหลัง เรานั่งคุยกันบนพื้นดินแล้วจึงมีสมาชิก อบต.อีกคนพร้อมทั้งนายก อบต.มาร่วมสนทนา เราเริ่มลงรายละเอียดว่าจะเอาอย่างไรแล้วท่านนายกก็ลุกขึ้นไปบอกให้ผมจัดการไปเลย ตอนนั้นผมรู้แล้วว่าเขาเหล่านั้นเป็นใครชื่ออะไรบ้างมี พี่นงค์ นักพัฒนาอาวุโส พี่ด้วง จากมูลนิธิชุมชนไท พี่ทวย จาก พอช.ภาคใต้ พี่เล็กจากบ้านมั่นคง (นั่งอยู่ตักพักขอตัวไปเก็บศพ) อีกคนมาจากการเคหะแห่งชาติ

พี่นงค์ถามว่า “จะเอาอย่างไรกับเรื่องที่เกิดขึ้น” ผมว่าทำอย่างไรก็ได้ที่สามารถรวมคนอยู่ที่เดียวกันได้ ที่จะทำให้ชาวบ้านได้รับความช่วยเหลืออย่างเต็มที่และตรงกับตัวบุคคลที่ได้รับความสะดวกหรือ

พี่ด้วงถาม “จะอย่างไรถึงจะรวมคนได้” ผมตอบเลยว่าต้องมีที่ที่สามารถให้คนอยู่ได้อย่างน้อย 2,000 คนและ

“ประชาสุขกิจ
ประชาสงเคราะห์
ประชาสามเมืองน”

มีห้องน้ำ ห้องส้วม มีที่นอนที่หลบแดดหลบฝนได้ ใกล้เคียงสถานที่ราชการ

พ่อก็ถามว่า “ไมตรีจะชวนคนมาได้แน่นอน” ผมตอบด้วยความมั่นใจว่าได้แน่นอน แล้วเราก็แยกย้ายกันทำตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ ผมไปที่หน้าอำเภออีกครั้งแล้วลองถามชาวบ้านว่าจะรวมคนไปอยู่ด้วยกันจะว่อย่างไร หลายคนบอกว่ารวมกันแน่นอน

ผมขึ้นไปบนอำเภอเพื่อพบท่านนายอำเภอแล้วคุยกับท่านเพื่อขอใช้สถานที่กระทรวงอุตสาหกรรมกรมการจดทะเบียนเมืองแร่ ท่านว่า “สถานที่ราชการชาวบ้านกำลังเดือดร้อนยิ่งได้หมด” ผมเลยกลับมาบางม่วงตอนเย็นอีกครั้ง มาถึงผมดีใจมากที่มาเห็นโถส้วม สังกะสีและไม้ ได้ข่าวว่าที่ด้วงกับที่ทวยเป็นคนไปสั่งของจากร้าน โดยผู้ใหญ่กู่พาไปเคาะหลังร้านเพราะเป็นวันหยุดปีใหม่ พี่เล็กถูกโทรตามให้มาเป็นคนจัดการเรื่องการปรับพื้นที่โดยจ้างรถแบ็คโฮที่มีอยู่แถวนั้น

เราเริ่มวางแผนขั้นต่อไปคือเรื่องเดินที่ และคนทำห้องน้ำ เราเริ่มตั้งซื้อเดินที่จากทุกที่ที่มีขายแล้วเริ่มลำเลียงลงมาในพื้นที่บางม่วง คืนนี้ผมกลับไปนอนที่วิทยาลัยการอาชีพอีกครั้ง

1 มกราคม 2548 ผมมาที่บางม่วงแต่เช้ามาถึงเห็นสิ่งที่เปลี่ยนไปคือเริ่มมีการสร้างห้องน้ำ ห้องส้วม เราเริ่มทุกอย่างพร้อมกันมีการกางเดินที่ โดยมีการออกแบบผังการวางระบบทุกอย่างเพื่อป้องกันเรื่องปัญหาระบบน้ำเสีย สุขอนามัย แล้วผมก็ไปชวนชาวบ้านที่หน้าอำเภอให้มาอยู่ที่ศูนย์ คนที่เริ่มมาชุดแรกคือชุดมอแกลนที่หนีไปอยู่บนเขาตก และมีชาวบ้านชุดของปานหรือชอยดกปูมาเป็นชุดที่ 2 แต่ชุดนี้มาแปลกพอมมาถึงจัดการกางเดินที่เพื่อให้ได้อาศัยนอนในคืนนี้ก่อน ผมเริ่มไปติดต่อชาวบ้านที่หน้าอำเภออีกรอบคราวนี้ชาวบ้านเริ่มถามว่ามีที่นอนหรือเปล่า มีห้องน้ำห้องส้วมหรือเปล่า ผมโทรบอกให้รถทหารไปปรับคนที่หน้าอำเภอ คำตอบที่ได้รับคือต้อง

ขออนุมัติไปที่ส่วนกลางก่อน เราเลยเช่ารถ 6 ล้อเพื่อไปขนคนกลับมาที่ศูนย์เพราะเราทำอะไรไม่ได้นานจึงต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน คนที่ย้ายมากลุ่มแรกคือกลุ่มคนชอยดกปูโดยการนำของ “ปาน” ปานมาถึงก็ส่งเสียงดังเอะอะสั่งการให้ชาวบ้านกางเดินที่ทุกคนช่วยกันกุดีๆ

การรวมคนมาอยู่ที่ศูนย์พึ่งพักชั่วคราวที่กรมทรัพย์ ดิชอบด. บางม่วง เป็นเรื่องยากมากพอสมควร เพราะว่าชาวบ้านไม่มีความเชื่อมั่นว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลที่มาแจกเงินและสิ่งของ หรือความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ ผมกับปานพยายามเกลี้ยกล่อมชาวบ้านและหน่วยงานที่มาช่วยเหลือ รวมถึงกับการประสานกับอำเภอจนสำเร็จ แล้วคนก็ทยอยมาอยู่ที่ศูนย์พักชั่วคราวมากขึ้น โดยครั้งแรก พอช. ส่งเดินที่สนามมา ๕๐๐ หลังแต่ไม่เพียงพอให้คนอยู่ ต้องใช้เดินที่ใหญ่กางอีกประมาณ ๑๐๐ หลัง รวมคนประมาณ ๓,๐๐๐-๓,๕๐๐ คน

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสานเมืองน’

แะ เรานำปัญหาของพี่น้องขึ้นกระดานเพื่อแก้เป็นข้อๆ แล้วมีข้อหนึ่งที่ผมจำไม่มีลืมจนทุกวันนี้ ก็ที่ประชุมมีมติห้ามดื่มเหล้าในศูนย์พักชั่วคราว แต่มีเด็กหนุ่มคนหนึ่งลุกขึ้นมาถามว่า “ถ้าเป็นคุณเคยมีคนอยู่ในบ้าน ๘ คน แล้วขณะนี้เหลืออยู่ ๑ คน คุณจะหลับลงได้อย่างไร ที่ประชุมเงียบ ไม่มีความเห็นเพราะถ้าเป็นเราจะทำใจได้อย่างไร แล้วทุกปัญหาที่ทยอยแก้ไขไปได้ในที่ประชุมของทุกคืน ตั้งแต่วันที่กลับจากงานศพ ไม่มีเวลาเป็นของตัวเองเลยสักนาทีเดียว แม้กระทั่งทานข้าวต้องแอบริมป่า อาบน้ำต้องรอคิวใช้เวลา 2-3 ชั่วโมง จนที่บ้านสงสัยและเป็นห่วง

หกโมงเย็นของวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๔๘ ตอนประชุมคณะกรรมการ ที่ประชุมเริ่มเห็นถึงเงินบริจาคแบบปัจเจกบุคคลแล้วว่า ไม่สามารถอยู่อย่างยั่งยืนได้เลย จึงคิดที่จะตั้งกองทุนหมุนเวียน โดยเริ่มจากกลุ่มแรกคือกลุ่มสภากาแฟ โดยการลงทุนร่วมกันคนละ ๑๐๐ บาท ได้ ๓๐ หุ้น รวมเป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท เราจึงเปิดเป็นสภากาแฟชุมชนสายสัมพันธ์ และขณะเดียวกันก็เริ่มกลุ่มเลี้ยงปลาในกระชังด้วย โดยได้งบประมาณสนับสนุนครั้งแรกจาก พอช. เริ่มสมาชิกที่ ๒๑ คน ทุกคนยินดีที่จะเลี้ยงปลาในกระชังและยินดีคืนเงินกลับให้กับกองทุนหมุนเวียน ๕๐ % เป็นเงินหมุนเวียนในกลุ่ม ๕๐ % เมื่อมีกลุ่มแรกก็มีกลุ่มที่ ๒,๓,๔,..... ต่อไป

กลุ่มที่เป็นจุดเด่นอีกกลุ่ม ก็ กลุ่มเรือหัวโทงสีนามีคือกลุ่มชาวประมงที่ต้องการเรือประมงจริงๆ ที่ไม่คิดที่จะรอรับของฟรี ก็ร่วมกันต่อเรือหัวโทงขึ้นมาใหม่ เพื่อทดแทนเรือดำเดิมที่เสียหายไปกับสึนามิและแล้วผู้ต่อเรือก็เกิดขึ้นที่ศูนย์พักพิงชั่วคราวในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ชาวบ้านหลายคนช่วยกันสร้างผู้ต่อเรือ แล้วการดำเนินการผู้ต่อเรือก็เคลื่อนไปตามกระบวนการกองทุนหมุนเวียน แล้วกลุ่มอาชีพก็เกิดขึ้นอีกหลายกลุ่มทุกกลุ่มได้ใช้กระบวนการกองทุนหมุนเวียนหมด

ทำไมถึงทำแบบนั้น เพราะพวกเรานั่งมองเงินบริจาค

มีคนอยู่มาก เราเลยจัดกระบวนการบริหารศูนย์พักชั่วคราว โดยแบ่งเป็นแถวๆ ละ ๑๐ หลังและโซน โดยมีหัวหน้าแถวและหัวหน้าโซนมากถึง ๖๐ คน เราเริ่มแบ่งฝ่ายกันรับผิดชอบดูแลศูนย์พักชั่วคราวเป็น ฝ่ายรับบริจาคของ ฝ่ายรับบริจาคเงิน ฝ่ายอาหาร ฝ่ายความปลอดภัย ฝ่ายที่พัก ฝ่ายประสานสถานที่ ฝ่ายบ้านพักชั่วคราว

มีคนเข้ามาบริจาคเงินและสิ่งของมากมายในช่วงแรก คณะทำงานประสานงานนั่งมองแล้ว จึงนำมาปรึกษาหารือกันว่าเขาอย่างไร คิดอยู่นาน ในขณะเดียวกัน พวกเราก็จะพยายามประชุมชาวบ้านอยู่หลายคืน จนในที่สุดก็เริ่มการประชุมชาวบ้านได้ ในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๘ (แต่ตัวผมเองไม่อยู่ไปทำงานศพคุณพ่อที่นครศรีฯ

ผมกลับมาวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๔๘ มาถึงเข้าร่วมประชุมเวลา ๑๕.๐๐ น. คนมาประชุมมากมาย ปัญหาที่เขอะ

‘ประสบภัย
ประสบการณ
ประสบานเนื่อง’

ที่แจกให้กับชาวบ้านวันละ ๕๐๐-๑,๐๐๐ บาทต่อครอบครัว แต่ก็ไม่ทำให้ชาวบ้านรู้สึกพอกับเงินบริจาคเลย แล้วเราก็คิดว่าจะทำอย่างไรให้เงินบริจาคอยู่นานที่สุด

๑๐๐ วันสินไหม เป็นวันที่เปิดธนาคารชุมชนบ้านน้ำเค็ม (วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๔๘) ธนาคารชุมชนเป็นกระบวนการจัดระบบการเงินเพื่อให้มีระบบการบริหารจัดการที่มีรูปแบบและถูกต้องตามหลักการบริหารการเงิน เกิดขึ้นจากกลุ่มอาชีพหลายๆ กลุ่ม รวมกันขึ้นมา ทำออมทรัพย์กลุ่มอาชีพทุกกลุ่ม ทำให้มีเงินออมจำนวนมาก แต่ไม่มีระบบจัดการ จึงรวมตัวกันก่อตั้งธนาคารชุมชนบ้านเค็ม

เครือข่ายฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัย อันตามัน (เครือข่ายชาวบ้าน)

เกิดเครือข่ายขึ้นมาได้อย่างไร เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2548 ได้มีการนัดประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานในเดือนที่ผ่านมา แล้วเรารู้ว่ามีพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือเลย เช่นบ้านโนไร่ ซึ่งอยู่ด้านในห่างจากถนนใหญ่เข้าไปประมาณ 5 กม.ชาวบ้านยังไม่มีเสื้อ ไม่มีผ้าห่ม ไม่มีนมให้เด็ก ไม่มีมุ้ง ไม่มีข้าวสาร และอีกหลายชุมชน แล้วข้อสรุปของที่ประชุม (โดยมีชุมชนที่เข้าร่วมทั้งหมด 18 ชุมชน) กลายเป็นข้อเสนอต่อรัฐบาลเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน 18 ช้อ ในที่ประชุมยังมีข้อเสนอให้ทุกพื้นที่ช่วยกันบริจาคของบริจาคที่ได้รับมาต่อไปยังชุมชนอื่น เป็นเรื่องใหม่ที่ส่งสัญญาณว่าพวกเราจะดูแลซึ่งกันและกัน

เมื่อกลับเข้าที่พักแล้วนำมาเสนอในที่ประชุมทุกคนช่วยกันบริจาคของ ที่รับบริจาคมาต่อไปยังชุมชนอื่น รวมถึงยังมีอาสาสมัครจากลูกน้ำเค็ม กระจายกันไปเพื่อช่วยสร้างบ้านพักชั่วคราวให้กับพี่น้องเครือข่าย หลายชุมชน หลายคนเต็มใจ

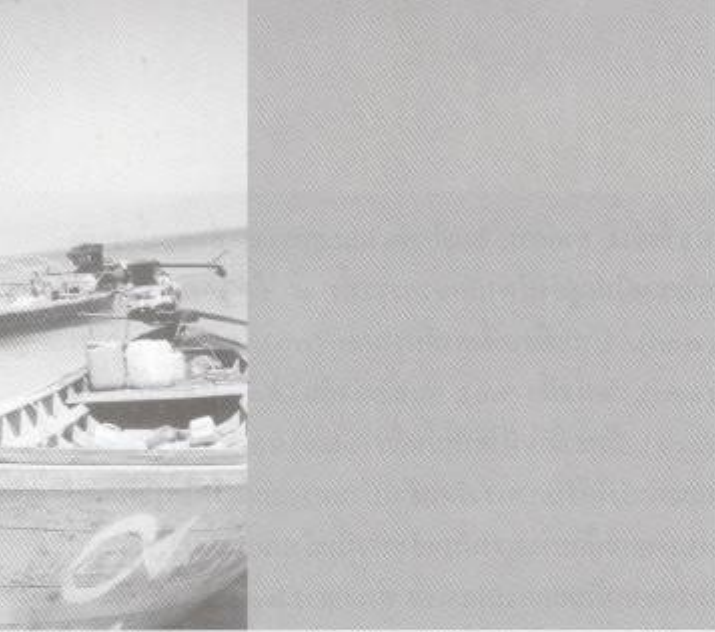
ที่จะไปช่วยเพื่อน

หลังจากครั้งแรกของการประชุมในนามเครือข่ายพวกเราก็ประชุมกันทุกเดือน และยังมีสมาชิกชุมชนเพิ่มมากขึ้นการประชุมแต่ละครั้งจะมีข้อสรุปเสนอต่อส่วนนโยบาย

ส่วนนโยบายของรัฐรับข้อเสนอของชาวบ้านที่เสนอในนามเครือข่าย และยังรับฟังเกือบทุกครั้ง แต่ช่วยได้แค่ไหนยังไม่รู้

ท่านรองนายกรัฐมนตรี พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เดินทางมารับข้อเสนอของชาวบ้านที่ศูนย์บางม่วงในครั้งแรกทุกคนตื่นเต้นมากที่ได้พบและพูดคุยกับท่าน ท่านใจดีมาก ท่าน

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสานเพื่อน’

รับปากและยืนยันว่าชาวบ้านมีสิทธิ์ที่จะอยู่ในที่ดินเดิมได้
ทุกคนดีใจมาก หลังจากท่านเดินทางกลับชาวบ้านที่มีปัญหาที่ดิน
ก็กลับเข้าไปสร้างบ้านในที่ดินเดิมของตัวเอง

การเชื่อมโยงเครือข่ายทำกันมาอย่างต่อเนื่อง เรารู้ว่า
พี่น้องเรามีปัญหามากมายเช่นปัญหาที่ดิน ปัญหาชีวิตพันธุ์
(คนไทยพลัดถิ่น) ทั้งเครือข่ายมีพื้นที่ที่มีปัญหาที่ดินประมาณ
30 ชุมชน มีทั้งที่ดินของรัฐ ป่าชายเลน อุทยาน ป่าสงวน ซึ่ง
ความเป็นจริงชุมชนอยู่กันมาไม่ต่ำกว่า 20-100 ปี จากผู้บุกเบิก
กลายเป็นผู้บุกรุก แล้วสังคมจะแก้ปัญหาความยากจนให้หมด
ไปจากประเทศได้อย่างไร ในเมื่อพี่น้องยังไม่มีบ้านและที่ดินเป็น

ของตัวเอง หรืออีกนัยหนึ่งคือ ไม่มีที่อยู่อาศัยไม่มีบ้าน ที่ดิน
อีกประเภทหนึ่งคือ ที่ดินของเอกชน เช่น ที่ไนโร้ ทับตะวัน
แหลมป้อม พี่น้องอยู่กันมาไม่รู้เท่าไร แต่กลับมีโฉนดที่ดินมา
พร้อมสัญญา และขับไล่ชาวบ้านให้ออกจากพื้นที่รวมถึงมีการ
ข่มขู่คุกคาม ทำทุกอย่างให้ชาวบ้านรู้ถึงความไม่ปลอดภัยในชีวิต
และทรัพย์สิน

ปัญหาอีกข้อหนึ่งคือพี่น้องไทยพลัดถิ่น ซึ่งในพื้นที่
ประสบภัยทั้งหมดคนเหล่านี้ ไม่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือ
จากรัฐได้เลย เพราะรัฐจะดูจากหลักฐานบัตรประชาชนทำให้
คนเหล่านี้ได้รับความช่วยเหลือและฟื้นฟูอาชีพของตัวเอง และ
จะให้พี่น้องไทยพลัดถิ่นได้มีที่ยืนในสังคมและประเทศนี้อย่างมี
ศักดิ์ศรีเหมือนคนไทยคนอื่น

ไทยพลัดถิ่น คือ คนไทยที่เลขอยู่ในดินแดนประเทศ
ไทยก่อนที่ไทยจะเสียดินแดน มริส ทวาย ให้กับพม่าสมัยสงคราม
แล้วแบ่งเขตประเทศกันใหม่ คนเหล่านี้เลยเป็นของแถมให้กับ
พม่า แต่เขาไม่ยอมและพม่าเองก็ไม่เอาของแถมเสียด้วย จะกลับ
ประเทศก็ไม่ได้ พม่าก็ไม่เอา แล้วเขาเป็นคนประเทศไหนละ
พี่น้องช่วยพิจารณาหน่อย เป็นความผิดของใคร เขาควรเป็น
ไทยตามต้นตระกูลของเขาหรือเปล่า

ท่านกลับมาอีกครั้งเพื่อมาเปิดบ้านทุ่งหว้าหลังจากผ่านไป
ไป 100 วันสัญญา คราวนี้ท่านเข้ามาดูที่แหลมป้อมด้วย วันนี้
เองเป็นครั้งแรกในชีวิตที่ได้นั่งทานข้าวโต๊ะเดียวกับท่านรอง
นายก แล้วท่านก็ไปเปิดงานต่อที่ โรงเรียนตะกั่วป่าเสนานุกูล
ซึ่งเป็นงานมหกรรมการฟื้นฟูของชาวบ้านทั้งหมด และนำข้อ
เสนอของชาวบ้านในนามเครือข่ายเสนอต่ออนโยบาย งานนี้เป็น
งานแรกที่แสดงพลังของพี่น้องเครือข่ายผู้ประสบภัยอันความันได้
มากถึง 1,500 คน และมีภาคส่วนราชการร่วมงานมากมาย

การทำงานเครือข่ายเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาให้กับพี่น้อง
ผู้ประสบภัย และปัญหามากมายที่ไม่สามารถแก้ไขได้จากชาวบ้าน

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสบานเมือง’

ทำให้มีการประสานงานกับกรมการการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์วุฒิสภา เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาโดยจะนำเสนอเป็นข้อเสนอจากชาวบ้านผ่านกรมการไปยังรัฐบาล การร่วมกันทำงานของชาวบ้านมากมายจนไปกระทบกระทั่งกับหน่วยงานในพื้นที่ ถูกกล่าวหา และข่มขู่เพราะการทำงานโดยไม่ได้รับหน้าที่โดยตรง ดังนั้น ทางกรมการจึงมีการแต่งตั้งคณะทำงาน อนุกรรมการ ขึ้นมาหนึ่งชุดเพื่อช่วยเหลือเรื่องสีนามิโดยตรง ผมและทีมงาน ก็มีหน้าที่เป็นอนุกรรมการสีนามิ มีหน้าที่ติดตามประเมินและช่วยเหลือเรื่องสีนามิอย่างเต็มที่

จากสภาพาแฟชุมชนสายสัมพันธ์ ถึงธนาคารชุมชน

หลังคลื่นยักษ์ บ้านในน้ำเค็มเหลืออยู่เพียง ๒๑๐ หลัง คนหายไปเท่าที่แข็งแรงและรวบรวมได้ราว ๖๐๐ ราย แต่คาดว่าจะกว่า ๑,๐๐๐ คน จากทะเบียนบ้านเดิมทั้งหมด ๔,๗๒๔ คน และอีกกว่า ๑,๕๐๐ คนที่ไม่มีทะเบียน

ชุมชนคนน้ำเค็มเดิมตั้งหนาแน่นอยู่ใน ๘ ย่านหลัก จากแหลมสน-แหลมป้อม, โพธิ์น้อย, หน้าตลาด, ทรายทอง,

ท่าเรือจ้าง, องค์การ, ซอยโกหัด และสุพรรณ ที่ขณะนี้กระจายไปอยู่ยังที่พำนักชั่วคราวทั้ง ๘ คือ อบต.บางม่วง (๓๐๐), บ้านเพ็ญที่บางม่วง (๘๐), ออมสินบางม่วง (๑๓๐), วัดน้ำเค็ม (๘๐), อนามย์น้ำเค็ม (๕๐), โรงเรียนน้ำเค็ม (๑๐๐), บ้านเพ็ญที่น้ำเค็ม (๑๒๐) และพระเตียว (๑๘๕) และกำลังได้รับการเร่งรัดสร้างบ้านทรงกล่องให้ในที่ดินเดิมแบบคอกเกิดบ้านตรงนั้นหลังตรงนี้หลังบนพื้นดินว่างที่ถูกไถเกรดซากบ้านออกจนหมดจด ท่ามกลาง ๒๑๐ บ้านเดิมที่หลงเหลืออยู่

ในภาวะที่ชาวบ้านน้ำเค็มต้องสูญเสียทุกอย่างในชีวิต สับสนอลหม่านไม่รู้จะประกอบสติได้อย่างไร หนีเอาชีวิตรอด อุ้มลูก อุ้มหลาน พ่อ แม่ ย่า ยาย จูงกันวิ่งร้องไห้คร่ำครวญตลอดทาง แดกกระจาดกระจายไปพำนักยังที่ต่างๆ อย่างสุดชีวิตที่เขาสูงก่อนจะทยอยกลับกันมารวมตัวอยู่ตามที่พักพิงชั่วคราวต่างๆ เช่น อบต.บางม่วง, บ้านเพ็ญ(ภา)ที่บางม่วง, ออมสินบางม่วง, วัดน้ำเค็ม, อนามย์น้ำเค็ม, โรงเรียนน้ำเค็ม และพระเตียว

ที่ศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัย อบต.บางม่วง ที่หลากหลายหน่วยงานเข้าช่วยกันนั้น ได้ประสานสนับสนุนการตั้งคณะกรรมการดูแลผู้ประสบภัยจากฝ่ายชุมชนชาวบ้านเอง เปิดลงทะเบียนในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๘ จำนวน ๘๕๕ ครัวเรือน ๓,๔๕๐ คน เกือบทั้งหมดเป็นชาวบ้านน้ำเค็ม จากเดิมที่มีกันในพื้นที่น้ำเค็มกว่า ๑,๕๖๖ หลังคาเรือน อาศัยอยู่หนาแน่นใน ๘ ย่านหลัก จากแหลมสน-แหลมป้อม, โพธิ์น้อย, หน้าตลาด, ทรายทอง, ท่าเรือจ้าง, องค์การ, ซอยโกหัด และสุพรรณ และเมื่อคลื่นยักษ์ถล่ม บ้านน้ำเค็มเหลืออยู่เพียง ๒๑๐ หลัง คนหายไปกว่า ๖๐๐ ราย เรือประมง ๔๒๐ ลำ หายไปราว ๓๐๐ ลำ

ด้วยพื้นฐานที่หลากหลายของชาวบ้านน้ำเค็ม ทั้งไทย ทั้งพม่า เฉพาะไทยนั้น เดิมมีมาจากทั่วทุกภูมิภาค ส่วนใหญ่เป็นนคร พัทลุง ตรัง จนถึงประจวบ เพชร สุพรรณ ชลบุรี กระทั่งชุมแพ ขอนแก่น บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด พะเยา เชียงใหม่ นับได้ว่า

‘ประสบกับ
ประสบกาณ์
ประสบานเมือง’

วงกาแพประจำชุมชน ลงทุนคนละร้อย จากเริ่มแรก ๓๒ คน ตอนนีเหลืออยู่ ๒๐ คน เอาไว้เป็นที่รวมคนนั่งคุย ตามด้วยกลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง กลุ่มอาชีพจักสาน กลุ่มผ้าบาติก กลุ่มมาคอรัน ให้พอได้มีอะไรทำ ไม่นั่งว่างคิดมาก กันยังพอมีรายได้เสริม เริ่มอาชีพได้ ทุกวันนี้มีกันทั้งหมด ๒๒ กลุ่ม ฐานทำงานยังอยู่ที่บางม่วง มีธนาคารชุมชนที่กรุงไทย มาตั้งระบบแล้วให้คอมพิวเตอร์ไว้ตัวนึง เงินสะสม

๓๐ จังหวัด ทขอยอพยพเข้ามาเรื่อยๆ สมัยที่ทำเหมืองแร่ ต่อมาช่วงหลังประกอบอาชีพประมงเป็นหลักและบริการที่ขยายตัวต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นแพปลา ร้านอาหาร จนกระทั่งสถาบันเทิงเจริญรมย์ของคนในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่หรือคนประมง ซึ่งผ่านบทเรียนความไม่สำเร็จเรื่องรวมกลุ่มชุมชนชาวน้ำเค็มเรื่อยมา ไม่ว่าจะทำอะไรก็ล้มเหลว ทั้งกลุ่มประปา สหกรณ์ประมง กองทุนหมู่บ้าน ทุนน้ำมัน

“การที่จะประสานช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นไปอย่างยากเย็นแสนเข็ญ ต้องพยายามจัดกระบวนการให้ชาวน้ำเค็มมาพูดคุยกัน จัดประชุมคนเป็นพันๆ คน ยิ่งในสภาพการณ์ขณะนั้นด้วยแล้ว ต่างก็มีเสียงระบายนวทุกขร้อน ความคับข้องจิตใจ ทะเลาะเอะอะโวยวายใส่กัน เรียกเรื่องแข่งชิงความช่วยเหลือต่างๆ นานา เราจัดประชุมแล้วประชุมอีกเพื่อสร้างกระบวนการให้ชาวน้ำเค็มลุกขึ้นมาจัดการช่วยเหลือตนเองให้ได้ ทุกคืนที่ทำกันอย่างนั้นเป็นเดือนๆ ทีเดียว” ผมซึ่งเป็นสมาชิก อบต.บางม่วงจากน้ำเค็มก็ตกกระโหลกลอยใจลุกขึ้นมาทำบทบาทประสานชุมชนทั้งที่ตัวเองก็สูญเสียทั้งบ้านทั้งพ่อต่อหน้าต่อตาจะกำลังอุ้มส่งแม่ขึ้นบันไดบ้านที่สาวข้าง ๆ แล้วยึดพ้อข้างหลังไว้ไม่อยู่ถูกน้ำกระซกชีวิตที่ในบ้านนั่นเอง จนทุกวันนี้ คุกฐานะประธานศูนย์ประสานงาน และผู้จัดการธนาคารชุมชน ย้อนความ

“เราเริ่มกับกลุ่มสหภาพชุมชนสายสัมพันธ์ให้เป็น

ฝักจากกลุ่มต่างๆ ได้ล้านกว่าบาท กับกำลังเริ่มฐานใหม่ในน้ำเค็มที่ชอยเชิงใหม่ เป็นอยู่ซ่อมสร้างเรือกับอีกสารพัดที่เครือข่ายประสานเครือข่ายกับไทยกับโคโยด้ามาเริ่มไว้ ถึงวันนี้คิดว่าเราสามารถรวมคนได้แล้วสักร้อยละ ๕๐ ซึ่งก็พอใจแล้วเพราะอย่างไรเสียก็ทำได้ไม่ได้ทั้งหมด จากแต่ก่อนไม่เคยรวมกันได้เลย”

การรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำของคนน้ำเค็มท่ามกลางสถานการณ์พิเศษเช่นนี้ไม่ถ่วงนัก เพราะไม่เฉพาะแต่ที่น้องผู้ประสพภัยเท่านั้น ยังมีอีกนับร้อยหน่วยงานและองค์กรที่เวียนเวียนวนเวียนเข้ามาจะทำนั่นทำนี่ เอานั่นเอานี่ อย่างนั้นอย่างนี้ คณะกรรมการศูนย์ และฝ่ายต่างๆ ต้องจัดการตัวเองอย่างยิ่ง ทั้งฝ่ายรับบริจาค ฝ่ายรักษาความปลอดภัย ฝ่ายสร้างบ้านพักชั่วคราว บ้านพักถาวร ฝ่ายข้อมูล ฝ่ายการเงิน ฯลฯ

ชาวบ้านมีประชุมกันทุกคืน แต่ละคืนจะมีการแก้ปัญหาร่วมกัน จัดระบบร่วมกัน มีทั้งประชุมวงเล็กหัวหน้าแถว และวงใหญ่สมาชิกทั้งหมด จนพียงค์เสียงแหบเสียงแห้ง พี่เล็กกับพี่ด้วงก็สลับกันมาช่วยดำเนินการประชุม ทำให้ชาวบ้านเริ่มเรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม การมีส่วนร่วมคิด การเริ่มรวมตัวกันแบบนี้ได้ก่อตัวกันตั้งเป็นกลุ่มขึ้นมา ความคู่กับกองทุนต่างๆ ทั้งกองทุนศูนย์ประสานงาน, กองทุนคนทำงาน, กองทุนชุมชน สนับสนุนกลุ่มอาชีพต่างๆ

โดยมีพันธมิตรที่ยังช่วยเหลือเกาะติดพื้นที่ได้แก่ มูลนิธิดวงประทีป, มูลนิธิศึกษาเอเชีย, มูลนิธิศุภนิมิต, สหทัยมูลนิธิ,

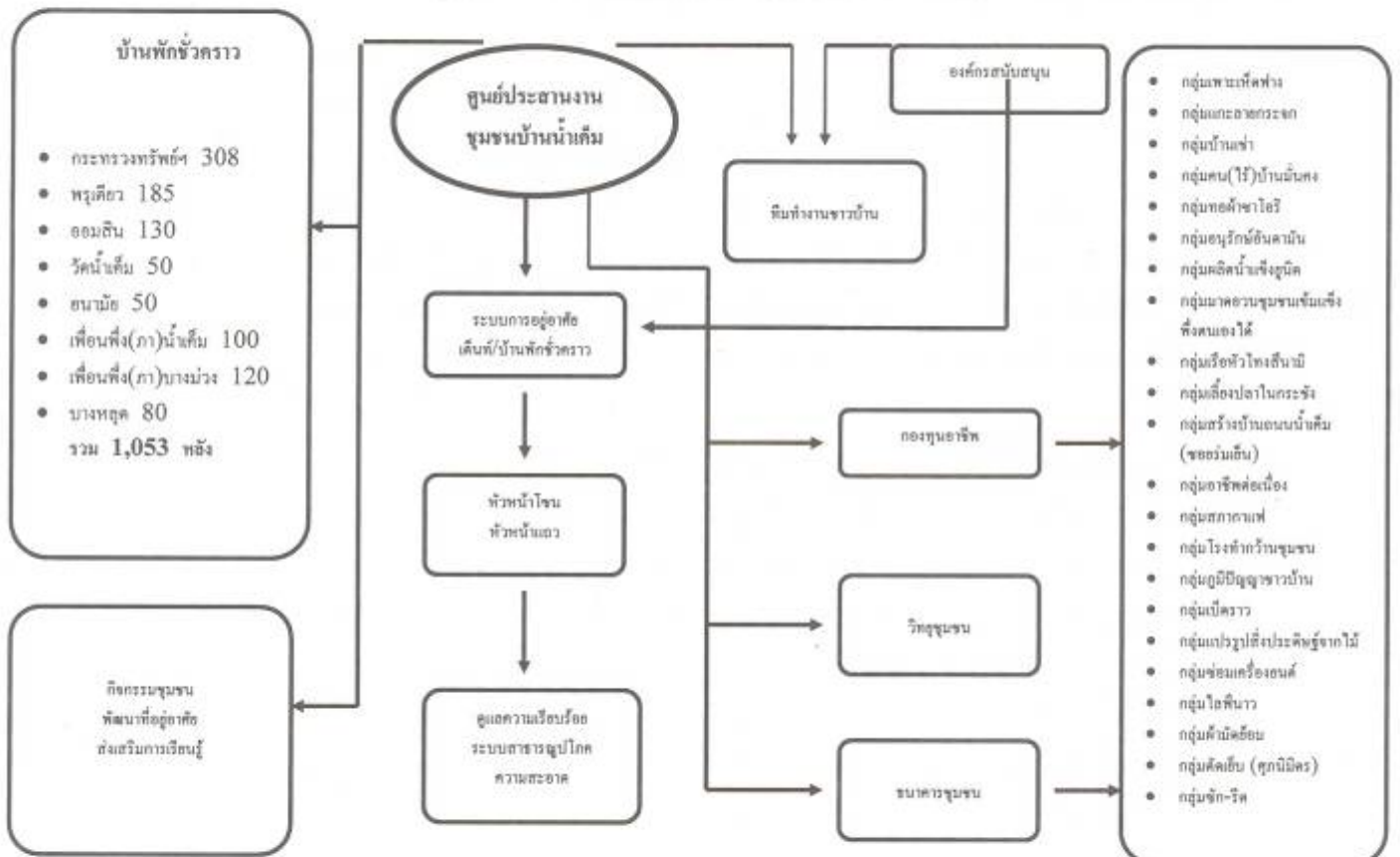

“ประสขกฏ
ประสขการณ
ประสขานเนออน”

แผนผังการจัตการชุมชนน้ำเค็ม
การจัตการชุมชนน้ำเค็ม
การจัตการชุมชนน้ำเค็ม
การจัตการชุมชนน้ำเค็ม
การจัตการชุมชนน้ำเค็ม
การจัตการชุมชนน้ำเค็ม

แผนผังการจัตการชุมชนน้ำเค็ม

กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ, อนามัยแม่และเด็ก, คริสเตียน, พอช., เครือข่ายแผนชีวิตชุมชน เครือข่ายสลัม 4 ภาค ฯลฯ และองค์กรอื่นๆรวมแล้วประมาณ 50 องค์กร มีการประชุมกันระหว่างองค์กรต่างๆที่มาหนุนช่วยกันทุกเย็น เพื่อช่วยกันจัดบทบาทการช่วยเหลือชาวบ้านให้ราบรื่น มีที่ทวย เป็นหลักสำคัญเพราะเป็นผู้อาวุโส ที่อุดมศรี น้องปาล์ม และเจ้าหน้าที่ พอช.และอาสาสมัครสภามีอีกหลายคนก็ช่วยจัดการระบบข้อมูลสำรวจปัญหาชาวบ้าน และการหาเงินสนับสนุน

“หัวใจสำคัญของน้ำเค็ม คือ การที่จากเดิมเป็นดินแดนแห่งการหาและช่วงชิงประโยชน์ สมัยทำแร่ที่ตายกันไม่ต่ำกว่าเดือนละ ๕-๑๐ คน จนก่อนคลื่นมา ไม่เคยมีกระบวนการงานพัฒนาที่สำเร็จเลย ตั้งอะไร ทำอะไรล้มหมด คราวนี้ที่เสียหายมากกลับเกิดการพลิกผันขึ้นมาได้ พี่น้องน้ำเค็มเริ่มกันจากเรื่องเล็กๆ ที่พอทำได้โดยชาวบ้านแท้ๆ ไม่ได้คิดได้ว่าระบบอะไรหรือ จนทุกวันนี้ก็เดินโดยชาวบ้านทั้งนั้นแล้วค่อยก่อรูปเป็นระบบและโครงสร้าง ทางการ อบต.อำเภอหรืออะไรก็ตามต่างหากที่ไร้ระบบ มากันเป็นเรื่องๆ เป็นคราว ๆ ชาวบ้านนี่แหละที่เป็นคนมองภาพรวมแล้วประสานจัดวางให้เหมาะคือชุมชนกระทรวงพัฒนาให้ทำที่ตรงนี้ สุนนิมิตเรื่องนั้นตรงนั้น เรียกได้เลยว่าคนน้ำเค็มทำเองทั้งหมด ถึงตอนนี้ได้กลุ่มได้ทีมงานของคนน้ำเค็มขึ้นมาว่าจะพากันพัฒนาชุมชนเขาต่อได้ ไม่ว่าจะ ไมตรี สักดา มนตรี ปานและอีกหลายคนก็ต้องรอดูกันต่อไป” จ่านง จิตนิรันดร์ นักพัฒนาอาวุโสให้ความเห็น

“การสนับสนุนที่น้ำเค็มของพวกเราคือการสนับสนุนให้เขาร่วมกันฟื้นฟูชีวิตชุมชนของตัวเอง จากเรื่องต่างๆ จากมุมต่างๆ ของน้ำเค็ม ขณะนี้เกิดกลุ่ม เกิดกิจกรรม เกิดการคิดค้นเครื่องมือเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างค่อเนื่อง เฉพาะที่ผ่านทางเครือข่ายความร่วมมือของพวกเราที่หลายเรื่องมาก ถ้าว่าเป็นเงินก็หลายสิบล้านบาทเดียว เอาว่าชุมชนชาวบ้านรวมกันคิดจะทำอะไร หากตรงปัญหา ชัดเจน กระบวนการดี มีความมั่นคงยั่งยืน

พวกเขาก็ร่วมพิจารณาหาทางสนับสนุนกัน” ภาคภูมิ วิชานดิรวัฒน์ เสริม

“ผมว่าธนาคารที่สำคัญที่สุดของชุมชนไม่เฉพาะที่น้ำเค็มดอก คือธนาคารที่สามารถรวมคนเข้าด้วยกันได้ ไม่ใช่เอาแต่รวมเงินของใครของมันเอามาฝากไว้เท่านั้นนะ อย่างน้ำเค็มนี้ที่น่าสนใจ เริ่มจากรวมคน รวมกลุ่ม รวมเป็นกองทุน แล้วมาร่วมเป็นธนาคารชุมชนที่มากกว่าอาคารเก็บเงินหาดอกอย่างที่เขาทำๆ กัน น้ำเค็มอาจจะเป็นกรณีศึกษาธนาคารชุมชนต้นแบบก็ได้ล่ะ” บัญชา พันธุ์พานิช จากเครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามันเปรยที่เล่นที่จริง

ธนาคารชุมชนบ้านน้ำเค็ม

ธนาคารชุมชนบ้านน้ำเค็มมีคณะกรรมการทั้งหมด ๒๗ คน โดยมี ผมเป็นผู้จัดการจากการเลือกของสมาชิก ธนาคารมีระบบ เงินฝากเงินออมกลุ่ม เงินออมสัจจะ และเงินออมทรัพย์ทั่วไป รวมถึงการปล่อยเงินกู้ให้กับกลุ่มอาชีพ และยังปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกออมสัจจะเป็นรายบุคคลเพื่อนำไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้กับครอบครัวต่อไป

ยังดูแลเรื่องสวัสดิการชุมชน โดยดูแลสมาชิกตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย และทุนการศึกษาเด็ก ตลอดจนการดูแลรวมถึงแรงงานต่างด้าวด้วย

ครั้งแรก คณะทำงานคิดร่วมกันว่า แรงงานต่างด้าวไม่มีคนดูแล หรือดูแลแล้วแต่ไม่ทั่วถึง แล้วไม่มีใครดูแลชุมชนได้มันเท่ากับชุมชนดูแลกันเอง เพราะฉะนั้นทางศูนย์ประสานงานจึงรวบรวมพม่าที่มีทะเบียนแล้วดอับตรให้ได้ ๑๒๕ คน และรวมกลุ่มแรงงานต่างด้าวให้ออมทรัพย์ และมีการฝากสัจจะออมทรัพย์ประจำเดือนและสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มให้ดำเนินการได้ให้เป็นประโยชน์กับชุมชน

‘ประสบกับ
ประสบกาณ์
ประสบานเมือง’

ธนาคารชุมชนบ้านน้ำเค็มเป็นธนาคารที่เกิดจากการรวมคนเพื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ จากกลุ่มหนึ่งไปยังกลุ่มหนึ่ง จนเกิดขึ้นมาหลายกลุ่มอาชีพ เราชาวบ้านไม่รู้จักรับวิธีการจัดการระบบการเงินให้มันระบบ และได้รู้จักกับพี่คู่ ซึ่งเป็นอาสาสมัครลงมาช่วยชาวบ้านอยู่ ได้คุยกันหลายเรื่อง พี่คู่เลยแนะนำให้ตั้งเป็นธนาคาร ให้พี่แอนช่วยจัดระบบบัญชีการเงิน พร้อมทั้งซื้อคอมพิวเตอร์ให้ชุดหนึ่ง แล้วลงโปรแกรมการเงินให้เสร็จ รู้ตอนหลังว่าพี่คู่เป็นผู้อำนวยการฝ่ายธนาคารชุมชน ของ บมจ. กรุงเทพฯ และพี่แอนก็เป็นทีมงานพี่คู่ด้วย

ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พวกเราสำรวจพบว่า มีบุคคลที่เข้าบ้านในน้ำเค็มอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งไม่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานใดว่าจะช่วยเหลือ พวกเราเลยรวมกลุ่มคนเหล่านี้เข้าด้วยกันแล้วทำออมทรัพย์ เพื่อหาแนวทางช่วยเหลือ จนสามารถหาหนทางออกได้ด้วยโครงการบ้านมั่นคงจาก พอช.

ปัจจุบันธนาคารฯ ปลดปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกออมสัจจะรายบุคคล โครงการแก้ปัญหาค่าที่อยู่อาศัยของคนจนหรือคนกลุ่มคนที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ จนได้เริ่มการก่อสร้างแล้ว ๕๐ หลัง กลุ่มอาชีพก็ดำเนินการต่อไป ขณะนี้คนอยู่ในกระบวนการแล้วประมาณ ๕๐ % เพราะเราไม่สามารถรวบรวมคนทั้งหมดให้เข้าใจกระบวนการชาวบ้านได้พร้อมกัน

กลุ่มปลากระชัง

จากความสูญเสียอันยิ่งใหญ่ ทำให้สภาพจิตใจของผู้อื่นมีแต่ความขมขื่น หันไปแสทางไหนก็มีแต่ความว่างเปล่า มองไม่เห็นหนทางที่จะมีความหวังของอนาคต นั่งคิดแต่ว่าบ้านน้ำเค็มจะอยู่ไปทำไม บ้านก็ไม่มี เครื่องมือประกอบอาชีพก็ไม่มี ญาติพี่น้องก็ล้มหายตายจากไปมากมาย

ประมาณวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๔๘ เจ้าหน้าที่ของ พอช.เข้ามา แล้วก็เรียกผู้ที่เคยเลี้ยงปลามานั่งปรึกษากัน และ

ถามว่าตอนนี้ใครพร้อมที่จะทำงานบ้าง โดยทาง พอช.จะเป็นผู้หาทุน จึงได้เกิดกลุ่มเลี้ยงปลาในกระชังขึ้นมา หาข้าวมีทุนแล้วทำได้ ปัญหาอุปสรรคมีมากมายกว่าจะมาเป็นกลุ่มอย่างทุกวันนี้

การเลี้ยงปลาในกระชังมันเป็นรายได้ของอนาคต ต้องใช้เวลาเลี้ยงอย่างน้อย ๘ เดือน ทุกคนคิดว่ากว่าจะถึง ๘ เดือน ถ้าสิ้นปีมาอีกครั้งแล้วเราจะทำไปทำไม ก็เลยย้อนถามทุกคนว่า คุณคิดว่าถ้าทุกคนไม่ทำแล้วจะได้อะไร ในเมื่อคุณทำแล้วก็สิ้นมาอีกครั้ง เท่ากับเหมือนเดิม แต่ถ้าไม่มา การที่เราได้ทำกับไม่ทำตรงไหนจะดีกว่ากัน

แต่พอทุกคนทำงาน ทุกอย่างเปลี่ยนไป พอทุกคนมีงานทำสภาพจิตใจก็ดีขึ้น ความซึมเศร้าเริ่มหายไป

อยู่ซ่อมสร้างเรือมาตรฐานที่บางม่วง และชอยเชียงใหม่

เรือประมงของชาวบ้านน้ำเค็มที่มีอยู่ราว ๔๒๐ ลำ เป็นเรือประมงเล็ก ๓๕๐ ลำ พังสิ้นเชิงหรือหายไปกว่า ๓๐๐ ลำ เป็นเรือจดทะเบียนเพียง ๘๐ ลำ ได้รับค่าชดเชยจากรัฐลำละ ๖ หมื่นบาท ส่วนที่เหลือต้องรออุทธรณ์ก็คาดว่าคงได้ราวๆ ๔ หมื่นบาท แต่เรือลำหนึ่งๆ ชาวน้ำเค็มส่วนมากที่ใช้กันขนาด ๒๕ กง ราคาที่สร้างใหม่รวมเครื่องราวแสนห้าหมื่นบาท แล้วจะทำอย่างไร

“ก็รอรับความช่วยเหลือจากผู้มีน้ำใจ แล้วพวกเขาจะช่วยพวกเราอย่างไร เขาจะรู้ได้อย่างไรว่าพวกเรานัดที่จะใช้เรือแบบไหน แล้วจะไปแจกใคร อย่างไร ไม่ให้พวกเราขัดใจทะเลาะกันเองอีก” เป็นคำถามที่ทั้งผู้นำและชาวบ้านน้ำเค็ม ได้ขบคิดในวงเสภากาแฟทุกเย็นหรือยามว่าง โดยปฏิบัติการช่วยเหลือเรื่องเรือก็เริ่มมีมาเรื่อยๆ มีฝรั่งมาตั้งหน่วยซ่อมเรือที่พอซ่อมได้ที่อู่ต่อเรือของบริษัท แล้วก็ศุภกนิมิตมาสร้างเรือเล็กให้ที่โรงเรียน มีผู้นำเรือไม่รู้สร้างที่ไหนมาบริจาคและก็ยังมีผู้นำ

สัญญาว่าจะ จะ จะให้อยู่เรื่อยๆ

“เรื่องที่บริจาคมา ก็ยินดีรับด้วยน้ำใจ แต่ขอแสดงความ
รู้สึกบ้างว่ามันใช้ไม่ได้จริงๆ บางคนรับมาแล้วต้องไปขายต่อ
ก็เพราะใช้ยากไม่สะดวกไม่เหมาะสมต่างๆ นานา อยากรู้จะได้
เรื่องที่สามารถฝากชีวิตไว้ได้อย่างมั่นใจขณะที่อยู่กลางทะเล”

“ผมไม่มีเรือหรือก แต่มีคนมาบังคับให้ผมรับเรือไว้
เพราะเขาอยากจะให้ ผมไม่รู้จะเอาไปทำไมเพราะไม่มีใช้แน่ๆ แต่
ก็ต้องรับ เพราะเขาบังคับให้”

อยู่ซ่อมสร้างเรือของคนน้ำเค็มเริ่มขึ้นในที่พักพิง อบ
ต.บางม่วงอย่างเอิกเกริก คือเป็นโรงโหล่งกลางชุมชนมีผู้คน
ชวักไขว่ เสียเลื่อย กบ ค้อน ขวาน ตันไปหมด การประกอบ
เข้าไม้แผ่นขางามทำกันอย่างที่เรียกว่าโครเห็นเป็นประทับใจ
กลายเป็นจุดสนใจหลักและได้ขับเคลื่อนขยายเข้าสู่พื้นที่น้ำเค็ม
เมื่อคนน้ำเค็มคิดทำให้ครบวงจร คือทั้งอยู่ซ่อมสร้างเรือ อยู่ทำแท่น
อยู่ซ่อมเครื่อง โรงทำเครื่องกว้านอวน กระทั่งโรงทำวงกบบาน
หน้าต่างประตูบ้าน โดยเครือข่ายได้เข้าหนุนเสริมในเรื่องนี้เต็ม
ที่ด้วยการหนุนเนื่องจากหลากหลายฝ่าย ทั้งเครือซิเมนต์ไทย
โตโยต้า DOW CHEMICALS สถานทูตสอร์เวย์ JVC สมาคม
บริษัทหลักทรัพย์และสภาธุรกิจตลาดทุนไทย ด้วยเงินทุน
ประมาณการขณะนี้ (มิถุนายน ๒๕๔๘) ที่ ๒๐ กว่าล้านบาท

“มาถึงขนาดนี้ได้ยังไง” ชลาลักษณ์ บุณนาค ที่ปรึกษา
เครือข่ายจากเครือซิเมนต์ไทยปรารภกับคณะผู้บริหารจากเครือ
ซิเมนต์ไทยเมื่อ ๑ กรกฎาคม ๒๕๔๘ หลังเห็นคนน้ำเค็มกำลัง
วุ่นอยู่กับนาฬิกากรรมในตู้ที่ซอยเชิงใหม่เพราะตู้นี้เพิ่งเริ่มเมื่อ
กลางเดือนพฤษภาคมนี้เองเมื่อคุณประมนต์ สุธีวงศ์ ประธาน
คณะกรรมการ บริษัทโตโยต้า ประเทศไทยนำคณะมา ด้วยเวลา
เพียงเดือนเดียวด้วยพลังคนน้ำเค็ม ที่ว่างปลายซอยสองไร่ก็เต็ม
ไปด้วยงานการฟื้นฟู ทั้งตู้ ทั้งโรง ทั้งคน ทั้งเครื่องมือชวักไขว่
ไปหมด

ขอยศกปู : บ้านแบบไหน ปลอดภัย และสุขใจผู้อยู่

“วุ่นวายกันมากกับการสร้างบ้านใหม่ให้พวกเรา
ตอนแรกบอกว่าห้ามสร้างหากไม่มีกรรมสิทธิ์ หากอันตรายอยู่
ใกล้ชายน้ำ จะสร้างให้ใหม่ที่นั่นที่นี้ หลายที่ก็ไปไกลไม่รู้จะไป
อยู่หรือทำกินกันอย่างไร คนประมงอย่างเราอยู่ไกลทะเลก็หมด
ท่า หลายท่านก็จะให้้อย่างนั้นอย่างนี้ โอ๊ย ยิ่งถ้าไม่เอาที่สร้าง
ให้หลังละแสน เอาได้เป็นเงินแค่สามหมื่น ไม่รู้ก็ค้อออกมาขังใจ
สุดท้ายก็อย่างที่เห็นเป็นบ้านกล่องบ้าง บ้านกรงนกบ้าง แคม
ป์จนไม่รู้จะอยู่เข้าไปได้ไง ปูพื้นด้วยไม้กระดานอัดฝนตกใส่
พอง อีกแห่งเอกชนสร้างปูพื้นแผ่นกระเบื้อง ผังมาติดป้าย
ตกลงมาทะลุพื้นลงมาแข่งขาหัก ส่วนเรื่องผังหมึกก็ให้รอดคลื่น
ไม่เห็นทำอะไร ทหารกำลังลุยสร้างฯ ลงไปอย่างวางกล่องไม้
ซิดิใส่ไม้เค็มเป็นตรอกซอยแขกไปหมด แดมป้ายชื่อชุมชนใหม่
ที่ไม่ใช่บ้านเราอีกแล้ว มันเหมือนบ้านเขาขังใจไม่รู้” คือคำปรับ
ทุกข์ของคนน้ำเค็มที่จำต้องรับบ้านหลายร้อยหลังที่หลายท่าน
ตามมามอบหลังส่งเหล่าทหารหลายร้อยมาลุยสร้างให้

ในน้ำเค็มที่บ้านพังทลายไปเป็นพันหลังนั้น มีบางพื้นที่
ที่ชาวบ้านยังไม่ปลงใจรับบ้านผ่านทางกรเพราะอยากได้บ้าน
คามที่จะอยู่ได้ไปนานๆ

“จะอยู่กันยังไง มีห้องเดียว ๔ คูณ ๘ หรือ ๖ คูณ ๖
เมตรกับหนึ่งห้องน้ำ เพียงท่อแม่ลูกสองสามคนก็อยู่ยากแล้ว เขา
มีแค่ ๒ แบบ ใครเอาก็สร้างวางวางที่ไปหมด จะต่อเสริม
เติมใหม่ก็ยาก ไม่มีมาถามมาคู้หรือปรึกษาพวกเราเลย”

“อย่างบ้านผมที่ขอยศกปูเป็นสะพานได้สูง เด็กรๆ
พอได้ศกปูไปโรงเรียนได้ เขาก็จะให้ไปอยู่ที่ข้างนอก นี่ที่จาก
สลัม ๔ ภาค กับเครือข่ายสถาปนิกชุมชนจากมหาวิทยาลัย
ขอนแก่นมาคู้ มาออกแบบบ้านคามที่พวกเราอยากอยู่พร้อม
ผังสะพานและบริเวณชุมชนตลอดซอยนำอยู่มา แต่
งบประมาณแสนเดียวไม่พอ เพราะต้องทำทั้งสะพาน ทั้งฐาน

“ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสบานเมืองน”

ราก ดิที่ทางเครือข่ายฯ เขาพอจัดสรรงบประมาณที่ทางสมาคม
บริษัทหลักทรัพย์และสภาธุรกิจตลาดทุนไทยให้มาได้พอ เรา
กะว่าจะให้เป็นชุมชนต้นแบบไม่เฉพาะน้ำเค็ม เอาให้เห็นสักที่
ที่ทำเป็นระบบบนความต้องการของเราเอง ” ปาน – ปัญญา
อนันตะกุล ที่เข้าร่วมงานในศูนย์ประสานงานชุมชนตั้งแต่ต้น
บอกเล่า

“ผมว่าต้องอย่างนี้แหละ ตรงปากซอยเขาชายที่
พอเครือข่ายตกลงเอาไว้ให้เป็นศูนย์ประสานของเครือข่ายและ
ของคนน้ำเค็ม ผมก็เลยรีบเอาเงินสำรองของตนเองมุดจำไปก่อน
เอาให้เป็นที่มั่นสักแห่งของชุมชนชาวบ้านและพวกเราที่ร่วมงาน
การฟื้นฟู” พีร์ณ-วิรัตน์ นนทอง ประธานกลุ่มประมงตัวอย่าง
ขนาดกลางเสริม

“มีบ้านตกสำรวจการสร้างของทหารอยู่หลายหลังทั้ง
ที่มีเอกสารสิทธิ์ ความจริงที่ตกไปก็เพราะเขายังไม่ใจไม่ได้กับ
บ้านแบบนั้น ป้าก็เลยช่วยเชื่อมให้เครือข่ายเขา อย่างได้เผือก
นี้ว่าสงสาร แต่ก่อนเป็นได้มือหนึ่งของน้ำเค็ม พอตาบอด พวก
เราก็ช่วยกันตามกำลัง แยกทั้งดีทั้งน่าสงสาร นี่ก็ช่วยกันสร้าง
ให้แก่เสร็จแล้วสวยสะเด็ดเลยแหละ” ป้าหวีจากกลุ่มตัวอย่าง
ประมงขนาดกลางเข้าผสม

เหล่านี้เป็นบางตัวอย่างการสร้างบ้านอีกแบบที่มุ่งตาม
ใจผู้อยู่ เช่นเดียวกับอีกหลายบริเวณที่ชาวบ้านกำลังขมกเขม้น
ซ่อมสร้างกันเอง อย่างที่แหลมป้อมที่สามารถรวมตัวร่วมกันทั้ง
ชุมชน ระดมเงินบริจาคหลากหลายฝ่ายมาสมทบสร้างบ้านกัน
ได้หลายสิบหลัง กว้างขวางน่าอยู่กว่านัก เช่นเดียวกับที่อีก
หลายๆ แห่ง เช่น นอกนา หาดทรายดำหน้านอก บางกล้วย
นอก ปากเตรียม ทุ่งหว้า ทัพตะวันและโนไร่

กลุ่มคนไร้บ้าน

คนไร้บ้านเป็นอย่างไร ไร้บ้านจริงหรือ แล้วทำไมจึง
ไร้บ้าน ก็เห็นรัฐบาลสร้างบ้านให้ตั้งมากมาย แล้วทำไมจึงยังมี

คนไร้บ้านอีก

ศักดิ์ดา พรหมรังษี เป็นคณะทำงานศูนย์ประสานงาน
แต่ไม่มีที่อยู่อาศัย เพราะเป็นคนที่ย้ายบ้านอยู่ในชุมชนบ้าน
น้ำเค็ม ดังนั้นเราเลยพยายามประสานกับหน่วยงานรัฐในช่วง
แรกแต่ได้รับการปฏิเสธการช่วยเหลือเพราะว่าไม่มีนโยบายช่วย
เหลือคนบ้านเช่า

พวกเราและศักดิ์ดาพยายามรวมคนเช่าบ้านทั้งหมด
ได้ 180 คน โดยวิธีการลงทะเบียน และออมทรัพย์ทุกคนและ
ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการคิดที่จะหาวิธีแก้ปัญหา ออมทรัพย์
ได้ 2 เดือนก็มีคนลาออกประมาณ 100 คน ทำไมเขาถึง
ลาออก เพราะรัฐบาลเริ่มให้ความช่วยเหลือคนเช่าบ้านแล้ว
ก็รัฐบาลสร้างบ้านถาวรที่อยู่นอกพื้นที่บ้านน้ำเค็มเป็นจำนวน
มากประมาณ พัน หลังเห็นจะได้ ถ้าไม่ให้กลุ่มเช่าบ้านอยู่ ก็ไม่
รู้ให้ใครอยู่ แต่ต้องเสียค่าเช่าที่ดินรายปี และเสียค่าเช่าบ้านราย
เดือน แต่มีคนลาออกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

สมาชิกคนหนึ่งเล่าว่า “ไม่รู้จะได้สร้างหรือเปล่ากลุ่ม
บ้านเช่า รอมาตั้งหลายเดือนแล้ว” แล้ว สมาชิกก็ลดลงเรื่อยๆ
เป็นการทำงานที่ยากลำบากหนักหนาที่จะให้คนเชื่อว่าจะสามารถ
หาเงินมาสร้างบ้านที่เป็นบ้านของตัวเองและที่ดินของตัวเองให้
กับสมาชิกกลุ่มได้ทุกคน

ดาคม เป็นสมาชิกคนหนึ่งเข้ามาปรึกษากับผมว่าเมื่อ
ไหร่จะได้สร้างบ้านเสียที รอมาตั้งนานแล้ว ผมถามดาคมว่า
“ดาคมอายุเท่าไรแล้ว” ดาคมบอก “55 ปี” ถามว่าเคยมีบ้าน
หรือยัง แกว่าเช่าบ้านเขามา 30 ปี ผมว่าดาคมรออีก 6 เดือน
จะได้หรือเปล่าได้บ้านแน่นอนแต่ดาคมต้องทำเอง ดาคมน้ำตา
ร่วงแล้วขอโทษผม

จนได้รับคำตอบจากที่จ้างงก์ ว่าเราจะซื้อที่ดินเพื่อสร้าง
บ้านแล้ว ให้สมาชิกสืบว่าใครมีที่ดินขายบ้างและมีจำนวนพอที่
จะสร้างบ้านให้กับสมาชิก แล้วคณะกรรมการกลุ่มก็แจ้งให้กับ
สมาชิกทราบว่าเมื่อมีที่ดินขายไรละล้าน ที่ประชุมเลยขอให้สมาชิก

ไปดูที่ดินก่อนว่าพอใจหรือเปล่า สมาชิกพอใจในที่ดินแล้วกลุ่ม
แต่งตั้งกรรมการเจรจาต่อรอง ได้ไร่ละ เก้าแสน สมาชิกพอใจ
ตกลงซื้อ โดยใช้เงินบริจาคของรัฐบาลเดนมาร์ก แต่เพื่อให้
ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของที่ดินและบ้าน สมาชิกเลย
จ่ายค่าที่ดินสำหรับปลูกบ้านของตนเองโดยวิธีการผ่อนชำระกับ
กลุ่ม และกลุ่มผ่อนชำระกับ พอช. โดย พอช. สนับสนุนเรื่อง
งบประมาณยุโรป และรัฐบาลเดนมาร์กสนับสนุนที่ส่วนกลาง
โดยประสานผ่านมูลนิธิชุมชนไท มีสมาชิกคงเหลือ 50 คน
กว่าจะเป็นรูปเป็นร่างเกือบเป็นลม

เมื่อมีกลุ่มที่ 1 ก็ต้องมีกลุ่มที่ 2 ตามมา แล้วจึงเกิด
กลุ่มที่ 2 ก็คนกลุ่มนี้กระจัดกระจายกันอยู่ทั่วไปหมดเราเลยใช้
วิธีการเหมือนเดิม การมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยทั้งสองกลุ่ม
จะช่วยกันสร้างบ้านของตนเองจนเสร็จและช่วยกันและกัน การ
แก้ปัญหาที่อยู่อาศัยยากสุด เพราะเงินซื้อที่ดินหายาก แต่เงิน
สร้างบ้านหาง่ายกว่า ขณะนี้กลุ่มบ้านเช่ากลุ่มที่ 1 เริ่มดำเนินการ
สร้างบ้านไปแล้ว และกลุ่ม 2 ก็ซื้อที่ดินแล้ว ทั้งสองกลุ่ม
รวมกันจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์ ชื่อว่า สหกรณ์คหสถานบ้าน
น้ำเค็มพัฒนา จำกัด สมาชิกทั้งหมดจะต้องช่วยกันสร้างบ้าน
ของตัวเองทุกคน และผ่อนค่าที่ดินของตนเอง จะทำให้บ้าน
ที่สร้างเสร็จมีค่ามากกว่าค่าบ้าน เพราะจะมีชุมชนที่เข้มแข็ง
เกิดขึ้นจากความเห็นอกเห็นใจกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
ตลอดไป

จากกลุ่มตัวอย่างประมงขนาดกลาง สู่ การช่วยเหลือกันในชุมชน

วิรัตน์ นนทอง ในนามกลุ่มตัวอย่างประมงขนาดกลาง
เล่าว่า กลุ่มนี้ได้จัดตั้งขึ้นมาเพราะผู้ประมงทั้งหลาย ต่าง
คนต่างไม่มีทางเลือกที่จะดำรงชีวิตต่อไปได้อย่างไร เลยปรึกษ
ากับทางราชการ มูลนิธิต่างๆ หลายฝ่ายที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ
ให้อุปการะในคอนั้น พวกผมในนามชาวประมงขนาดกลาง

ที่ได้ทำอาชีพประมงมานานเป็น ๑๐ ปี พวกเราเสียหายน้อย
คนมีมากก็เสียหายมาก คนมาน้อยก็เสียหายน้อยเป็นธรรมดา
พวกผมก็มีความคิดที่จะหาวิธีไหนให้ใครช่วยเหลือ มีแนวทาง
ไหนบ้าง เลยคิดว่าถ้าเรามีประชุมที่ไหนเราก็ต้องไป ใครมาช่วย
เหลือเราก็ต้องพูดคุย ปรึกษาหรือกับเขาว่าจะหาทางช่วยเหลือ
จากกรมประมง จากส่วนไหนที่จะมาช่วยเหลือเราได้

คอนั้นโอกาสดีที่ทาง SAN (Save Andaman
network) ได้ลงมาดูแลและช่วยเหลือแก่ชาวประมงและพี่น้อง
ชาวบ้านเต็มทุก ๆ คน และได้ไปประชุมนั่งคุยกับเจ้าหน้าที่ SAN
เขาบอกว่าสามารถช่วยเหลือได้ในด้านส่วนรวมและประมง
ทุกอย่าง แต่ต้องตั้งกลุ่มขึ้นมา พวกผมเลยมีความคิดว่าจะจัด
ตั้งกลุ่มกันอย่างไรดี เลยคิดเอาชาวประมงขนาดกลางที่มี
ประมาณ ๘ รายที่มีความคิดตรงกัน เพราะชาวประมงกลุ่มนี้
ตอนที่เขาทำมาหากินได้ดี ได้ช่วยเหลือสังคมมาตลอด ใน
ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็น วัด โรงเรียน ถนนหนทาง งานส่วนรวมทุกอย่าง
เลยคิดตั้งกลุ่มและใช้ชื่อกลุ่มตัวอย่างชาวประมงขนาดกลางขึ้น
มา มีสมาชิก ๘ คน และแต่งตั้งกรรมการ โดยผมได้รับโหวต
ให้เป็นประธานจนถึงทุกวันนี้

ได้ติดต่อทาง SAN เขาได้จัดการช่วยเหลือเรื่องเงิน
ช่วยเหลือการซื้อน้ำมัน ใช้น้ำมันแก่เรือประมง ใ้กับมาใช้น้ำมัน
โซลาร์ราคาถูก ผมในฐานะประมงก็วิ่งติดต่อในเรื่องน้ำมันม่วง
และทุกอย่างที่เกี่ยวกับกลุ่ม ได้จัดการซื้อน้ำมันโซลาร์มาให้ชาว
ประมงขนาดกลาง ขนาดเล็ก และประมงพื้นบ้านให้ใช้กันทั่ว
น้ำเค็ม ความจำเป็นที่จัดตั้ง คือว่า SAN ได้มาแนะนำในวิธี
การตั้ง พวกผมก็ไม่มีโอกาสได้ตั้งขึ้นมาหรือตั้งขึ้นมาแล้วก็ไม่
รู้ใครจะช่วยเหลือ ถือว่าเป็นความโชคดีของชาวประมง
ขนาดกลางที่จะได้ประกอบธุรกิจกันตลอดไป ถึงจะไม่เหมือน
เดิม แต่ก็ประทังชีวิตได้ระยะหนึ่ง

ทุกคนที่เป็นกรรมการกลุ่มมีความเข้าใจในการทำงาน
กันเป็นอย่างดี กลุ่มตัวอย่างประมงขนาดกลางได้จัดตั้งขึ้นมาเป็น

‘ประสภกิจ
ประสภกาณ
ประสภานเมือง’

เวลา ๖ เดือนแล้ว และการดำเนินการซื้อขายน้ำมันโซล่า เอา
เข้ากลุ่มลิตระ ๑๐ สตางค์ เพื่อเป็นรายจ่ายในการบริหารจัดการ
ของกลุ่มต่อไป

ขอขอบคุณทุกกลุ่ม องค์กร หน่วยงาน มูลนิธิที่
ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยบ้านน้ำเค็มด้วยดีตลอดมา

นางสะอาด หงษ์ระย้า กรรมการเรือประมง
ขนาดกลางหมู่บ้านน้ำเค็มเล่าว่า เมื่อก่อนมีเรือประมงประมาณ
เจ็ดลำ เป็นเรือลำเล็ก ก่อนที่จะเกิดคลื่น ฉันต้องเลี้ยงลูก ๒
คนเลี้ยงแม่ มีน้อง มีพี่ ลูกน้องอีกหลายคน หลังเกิดคลื่นเรือ
ประมงฉันทั้งหมด มีเรือที่พอจะซ่อมได้อยู่ 3 ลำ ไม่มีหน่วย
งานใดเลยที่จะมาดูแลเรือประมงขนาดกลาง ก็มี SAN ที่เข้า
มาช่วยเหลือ ฉันก็ได้หาเงินทั้งนอก และในระบบมาทำกินใช้
จ่าย เพื่อให้ชีวิตพวกฉันอยู่ได้ หลังสิ้นามี SAN เอาเงินมาให้
ฉัน ซื้อมัน และทำอะไร หลายอย่าง ขอขอบคุณกลุ่ม SAN
ที่เข้ามาช่วยเหลือ ตอนนี้พวก ฉันก็ฟื้นตัวบ้างแล้ว ในสองสาม
เดือนแรกรู้สึกว่าการทำกินพีคๆ ไปบ้าง

นางสุขศรี...กรรมการกลุ่มเรือประมงขนาดกลางอีก
คนหนึ่งบอกว่า เมื่อก่อนทางบ้านลำบากมาก แม่ต้องทาบ
ขนมขาย พ่อมีเรือเล็กๆ ลำหนึ่ง เป็นเรือประมงตกเบ็ด สมัย
นั้นฉันเป็นเด็ก ซึ่งเรือประมงได้ออกมาคิดลมที่หมู่บ้านน้ำเค็ม
ซึ่งประมาณ ๖ เดือน กว่าจะรู้ว่าพ่อเอาเรือมาคิดลมอยู่ที่นี้ พ่อ
ได้สร้างบ้านหลังเล็กๆ ขึ้นที่บ้านน้ำเค็ม ตอนนั้นมีบ้านอยู่
ประมาณ ๓-๔ หลัง ทางฉันคิดว่าพ่อคงเสียชีวิตไปแล้ว จึง
ให้เรือตำรวจนำ หน่วยงานทุกหน่วยช่วยกันตามหา พ่อได้กลับ
บ้าน ทุกคนดีใจเหมือนพ่อได้มาเกิดใหม่ ทำประมงมาตั้งแต่สมัย
คุณพ่อได้ทำกันมาโดยตลอด เรือลำแรกพ่อตั้งชื่อว่า นกปะดิว
เป็นชื่อดิฉันและพี่คนโต ฉันได้ย้ายมาอยู่บ้านน้ำเค็มตั้งแต่อายุ
๖ ขวบ มาอยู่ที่ ร.ร. บ้านบางม่วง สมัยนั้นการเดินทางไป
ร.ร.ลำบากมาก ต้องเดินจากหมู่บ้านน้ำเค็มไป ร.ร. จนฉันได้
มีครอบครัว มีเรือเป็นของตัวเองลำแรกจากเงินเก็บประมาณ

๒๐,๐๐๐ บาท ซื้อเรือลำแรกราคาล้านกว่าบาท โดยมีพ่อแม่
พี่น้องได้ช่วยเหลือกันไปควาเรือลำนี้มา ซึ่งทำกันมาเรื่อยๆ สร้าง
ตัวกับเรือประมงมา จาก ๑ เป็น ๒ เป็น ๓ ...จนถึง ๑๐ ลำ
บางครั้งไม่ทัน ต้องขายออกไปบ้าง ก่อนเกิดคลื่นมีอยู่ ๘ ลำ
ซึ่งเป็นเรือประมงอวดคำ ๒ ลำ

ในวันเกิดคลื่นฉันได้ออกมารับแม่ที่ภูเก็ต ไม่ได้อยู่ใน
เหตุการณ์นั้น แต่ลูกๆ หลานๆ ได้อยู่ในเหตุการณ์นั้นทุกๆ คน
เหมือนบุญบารมีของแม่ที่ได้คุ้มครองฉัน ให้ฉันไปรับแม่ ฉัน
ได้ผ่านบ้านบางสัก บางเนียง เขาหลักมา จนมาถึงปากทางบ้าน
ทับละมุ ซึ่งคลื่นได้เกิดไล่หลังมา ฉันจึงได้พ้นภัยพิบัติครั้งนี้ ฉัน
เชื่อว่าบารมีของแม่คุ้มครองฉันไว้

หลังเกิดคลื่นหมดทั้งแพ หมดทั้งบ้าน หมดทั้งเรือ ซึ่ง
เหลือเรือที่จะใช้งานได้อยู่ ๓ ลำ แต่ต้องซ่อมแซม ส่วนที่เหลือ

‘ประสบกับ
ประสบกาณ์
ประสบเนือง’

นางเพ็ญสิริเล่าว่า ในน้ำเค็มเขาเรียกกันว่า เจ้าหิว คิฉัน เป็นสมาชิกกลุ่มตัวอย่างประมงขนาดกลาง ทำอาชีพประมงมา ๑๐ กว่าปีแล้ว ชีวิตแร้นแค้นมาก ไม่ได้พบกับความสำเร็จเลย คิฉันมาอยู่บ้านน้ำเค็มตั้งแต่ปี ๒๕๑๕ พาลูกมาอยู่ที่นี้ พ่อก็ไม่อยู่แล้ว เดิมเป็นคนประจวบคีรีขันธ์ ได้ทำประมงขนาดเล็กๆ จนกระทั่งปลาไม่มี การทำแร่ได้เข้ามา เริ่มทำแร่ ฉันทและแฟน ได้ทำแร่พอได้กินได้ใช้ พอแร่หมด เขาขุบแร่ ฉันทมีเรือก็ไปหาปลา ตามทำพม่าก็ถูกจับ ฉันทคงงานก็เลี้ยงลูก ส่งลูกเรียนจากเงินที่ขายปลา มัน ขายผลไม้มัน จนกระทั่ง แฟนฉันทรับเป็นได้ เรือคนคุดำ ฉันทก็เก็บหอมรอบริบซื้อเรือประมงเล็กๆ พอทำมาหากินอยู่ได้บ้าง เป็นหนี้เป็นสินบ้าง พอหลุดหนี้ เรือฉันทก็ไปจมที่ปากร่อง ที่ปากร่องน้ำเค็มเข้ายากออกยาก มีปัญหาอะไร นิดอะไรหน้อยเรือก็จะจม จมไปลำหนึ่งฉันทก็หมดตัว ต้องตั้งหลักใหม่ มาซื้อปลาขายอีก ว่างผลไม้อีก

ตอนหลังพ่อของแฟนสงสาร ให้งบมาก่อนหนึ่งให้มาซื้อเรืออีก ได้ทำประมงเล็กๆ น้อยๆ เรื่อยมา ทำได้บ้างไม่ได้บ้าง จนเป็นหนี้เป็นสินเขา คนโน้น คนนี้ให้ขี้มมาเรื่อย ทำไปสะสมไป พี่ชายซื้อเรือมาแต่ทำขาดทุน พี่ชายให้เรือมาทำอีกชุดหนึ่ง ซึ่งชุดหนึ่งมี ๔ ลำ มีเรือใหญ่ ๑ ลำ เรือเล็ก ๓ ลำ ตัวเองมี ๑ ชุดและเรือเล็กอีก ๒ ลำ รวมเป็น ๑๐ ลำ ทำไปได้ดี ไปซื้อเรือมาอีกชุดหนึ่งให้ลูกชาย แต่ปีนั้นเรือไม่ได้เลย ฉันทก็ขาดทุน ๓ - ๔ ล้านได้ แฟนฉันทเครียดจนเส้นเลือดแตก และตายในที่สุด แฟนฉันทตาย ฉันทก็ขายเรือในที่สุด บอกขายเรือไปบ้าง ทำไปบ้าง ขายไม่ได้ก็ทำต่อไป ขายไปได้ ๓ ลำ เหลือเรือ ๕ ลำ ฉันทเป็นหนี้เป็นสิน ไม่รู้จะทำอย่างไรต่อ ถ้าขายเรือหมดจะทำอะไรต่อ ก็เลยไปปรึกษา อบต.ยิด ซึ่งแนะนำให้เลือกปลากระพง ฉันทก็เริ่มเลี้ยงปลากระพงขาวบ้าง แดงบ้าง ในกระชัง พอเลี้ยงไป เรือก็จับได้บ้าง พอหลุดหนี้หลุดสิน พอเรือเริ่มได้ฉันทก็เริ่มสร้างบ้าน ทำแพ แต่ก็ยังเป็นหนี้เป็นสินอยู่ เพราะเขาให้เชื่อให้ทำ ฉันทก็ทำต่อ เริ่มดีขึ้น ถึงจะมีหนี้สินถึง

สูญหายไปบ้าง พังใช้การไม่ได้บ้าง ตอนมีมืออยู่ ๑ ลำที่ยังไม่ได้ซ่อม ได้เงินช่วยเหลือเรื่องบ้าน จากรัฐบาล จากกลุ่ม SAN ที่ได้ช่วยเหลือค่าน้ำมันเรือประมง ซึ่งขอบคุณมากที่เข้ามาช่วยเหลือประมงขนาดกลางไม่มีหน่วยงานไหนเข้ามาช่วย นอกจากเงินทางประมงของรัฐบาลมาช่วยเป็นชุดแรกที่ได้ทำมาหากินกันต่อไป

ต่อมาที่ตั้งใจจะรวมกลุ่มทำกันกลุ่มใหญ่ๆ แต่ก็มีเรื่องหลายๆ อย่าง รวมกลุ่มกันไม่ได้ ทางพวกเราจึงตั้งกรรมการและมาตั้งกลุ่มตัวอย่างเรือประมงขนาดกลางที่เป็นกลุ่มเล็กๆ เพราะที่ไม่สามารถตั้งเป็นกลุ่มใหญ่ได้ แต่ละคนจิตใจก็ไม่เหมือนกัน หลังจากนั้น มี SAN เข้ามาช่วย ขอขอบคุณ ตอนนี้ทางเรือประมงก็หาปลาในทะเลได้ยากมาก ๒-๓ วัน จึงจะได้ถึงตัน ตอนที่ช่วยเหลือก็มีมีน้ำมัน มีขี้ขัง ที่ทำกันอยู่

‘ประสบภัย
ประสบการณ
ประสบานเน็อน’

๕ ล้านบาท แต่ด้วยสมบัติที่มีมาก เรือ ๕ ลำ กระชัง ๗๐ กว่า
ลูก มีบ้านอยู่ มีแพอยู่ แต่สุดท้ายฉันก็พัง

สินามิเอาของฉันไปหมดเลย เรือ ๕ ลำ กระชัง ๗๒
ลูก หนี้ฉันก็เป็นล้านๆ ตั้งแต่วันสินามิเอาไป ฉันนั่ง ไม้ไผ่ดินอน
๓ วัน ฉันตาข้าง ฉันคิดไม่ออกว่ามันเกิดอะไรขึ้น แทบไม่มีหน
ทางที่จะไป ทางไหนเขามอบอกว่าเขาจะมาแจกเงิน ฉันหมด
ตัวเลขจะทำอะไร เขามาแจกตั้งลัฉันก็ไปเอา เมียนายกมาแจก
๓,๐๐๐ บาท ฉันก็เอา ไครมาแจกฉันก็เอา ฉันถือว่าหมดแล้ว
ไม่เหลืออะไรแล้ว จนกระทั่งลูกๆ ไปหาเรือเจอในป่ามั่ง จมตรง
นี้บ้าง เอียงตรงนี้บ้าง กู้มาได้ ๔ ลำ ได้มาทำกิน ฉันขยับตัวได้
เพราะ SAN ที่มาช่วยฉัน ขอบคุณคุณธรมากๆที่แนะนำฉัน
ให้พบกับ SAN

เขาว่าตรงไหนมีเงินมาช่วยจากที่ไหนฉันก็วิ่งไป ไป
ประชุมกับเขา ที่ประชุมกลุ่มงานชาม(CHAME)ที่เขาจัดขึ้น ว่า
ใครเดือดร้อนอะไรเขาจะช่วย ฉันก็ไปกับเขา ฉันก็ทำไม่ถูก เขา
รวมกลุ่มหลายหนแล้ว ไม่มีความสำเร็จเลย ต่างคนก็ต่างเห็น
แก่ตัวกันว่าจะทำไฉนนั้น ทำไฉนนี้ ไม่วางที่จะมารวมกลุ่มกับฉัน
ไปเจอคุณธรม คุณธรมก็แนะนำว่า กลุ่มนี้ไม่จำเป็นต้องเอามาก
หรือก เอาสัก ๑๐ คนมารวมกลุ่มกัน แล้วค่อยหาบริวารมา จึง
เอาความคิดนี้มาจัดตั้งกลุ่มได้ ตั้งกลุ่มได้ก็ไม่มีใครมาช่วย เขา
คิดว่ากลุ่มตัวอย่างเรือประมงขนาดกลางเป็นคนรวยมีเงิน ฉัน
ไม่รู้จะทำอย่างไร

ตรงไหนมีประชุมฉันก็วิ่งไปอีก จนกระทั่งฉันไป
ประชุมที่ทับตะวัน ไปกับเพื่อน เพราะหมดที่พึ่ง นั่งคุยที่ทับ
ตะวัน เล่าให้เขาฟัง คุณหมอนับัญชา กลุ่ม SAN รับฟังฉันแต่
ไม่ตอบสนองคอนั้น จึงหวนนั้นหลานโทรมาว่าคลื่อนมา ฉันก็วิ่ง
บอกไม่อยู่แล้ว วิ่งออกมา อยู่ ๆ SAN ก็โอนเงินมาให้ที่กลุ่ม
๑ ล้านบาท แล้วยังคอยติดตามไล่ถาม ว่า เป็นไง นินฉันว่าเงิน
๑ ล้านไม่พอ จึงโอนมาให้ทางกลุ่มอีก ๑.๕ ล้านบาท มีกลุ่มนี้
ที่คอยช่วย คอยดู คอยถาม จะให้ช่วยอะไร ทุกข์ร้อนอะไร

มีกลุ่ม SAN เห็นพวกฉันสำคัญ มาที่เรือก็ถาม มาช่วย ฉันจะไม่
ลืมเลย ฉันได้เป็นกลุ่มได้เพราะน้องธรม และเงินก้อนจาก SAN
ขอบคุณมากๆ เพราะว่าไม่มีกลุ่มไหนเลยที่มาช่วย ถ้าไม่ได้กลุ่ม
SAN มาช่วยฉันก็ไม่มีปัญญาซื้อน้ำมันเงินสด ตอนที่ไหนก็ไม่
ให้คิด ตอนที่พวกฉันก็ลำบากอีกนั่นแหละ เรือแพก็ไม่ค่อยได้
ติดค่าน้ำมันคนละ ๒-๓ แสนไม่เหลือแล้ว

กว่าจะรวมกลุ่มกันได้ นั้น “แบบว่ามีหน่วยงานอะไร
ที่ไหนทั้งที่เข้ามาและเรารู้ข่าว พวกเราไปมาหมดแล้ว พวกเรา
พอมีปัญหาคิดทำอะไรอยู่ แต่ปัญหาของเราคือไม่มีใครหรือ
หน่วยไหนเลยที่ช่วย เขามุ่งช่วยประมงขนาดเล็ก ไม่ก็เรือใหญ่
ไปเลย แต่ก่อนใครๆ เข้ามาในน้ำส้มก็มาขอปลาของเรานี้แหละ
แต่ตอนนี้เห็นที่ต้งขอยืมจากกองทุนไปหมุนเป็นตัวอย่างก่อน
รับรองว่าเราจะเป็นมิตรกับธรรมชาติและชาวประมงขนาดเล็ก
นำร่องให้ดู” ป้าหวิกับเอ็นเจ้าของเรือประมงอวนดำกับแพปลา
ที่ตามให้เรือเข้าเข้าไปหมุนในลักษณะเงินยืมซื้อน้ำมันออกเรือ
ที่เพิ่งซ่อมเสร็จให้พอออกทะเลได้

พี่น้องชาวประมงขนาดกลางเกือบ ๑๐๐ คน กับขบวน
แรงงานอีกนับพันนับเป็นห่วงโซ่ชีวิตของชุมชนประมงที่สำคัญ
ได้ตั้งกลุ่มตัวอย่างประมงขนาดกลางขึ้นเพื่อร่วมพัฒนาประมง
ขนาดกลางอย่างยั่งยืนที่โดยบอกว่าจะร่วมฟื้นฟูทะเลโดยการไม่
ทำลายปะการังธรรมชาติ สร้างปะการังเทียมและใช้อวนดำตาม
ขนาดที่กำหนด ได้ขอสนับสนุนกองทุนกู้ยืมน้ำมันให้สมาชิกกู้
กันเป็นรอบๆ รอบละ ๗ วันค่อยส่งคืน ด้วยระบบเครดิตที่
เคยทำกันมาถือว่าไว้ใจได้ พร้อมทั้งมีระบบบัญชีที่ทำอย่าง
ละเอียดไว้

“กลุ่มประมงขนาดกลางแม้จะเจอราคาน้ำมันที่กำลัง
ขึ้น แต่พวกเราก็พอตั้งตัวกลับคืนสู่อาชีพกันแล้ว ออกทะเลกัน
อยู่สัก ๓๐ ลำ จากเดิม ๖๐ กว่าลำ การฟื้นตัวดีขึ้นมาก แต่
ชาวบ้านผู้ประกอบการอาชีพรายย่อยยังไม่ทำงาน ประมงเล็กก็ยัง
ไม่ทำงาน มีแต่ขนาดกลางกับร้านค้า ทั้งที่การรวมตัวที่ศูนย์มี

หลายกลุ่มคูดี มีฐานปฏิบัติการดี ผู้หญิงก็ทำงานกันแล้ว แต่ยังเป็นงานช่วย อาชีพหลักยังไม่คืนมา คนช่วยก็ยังมีมาก คนยังหวังรอรับอยู่ไม่น้อย” พีรดี-วิรัต นนทอง ประธานกลุ่มตัวอย่าง ประมงขนาดกลาง เจ้าของเรืออวนดำและแพปลาที่ทำเรือจ้างบอก

กลุ่มนี้ ด้วยฐานที่มีระบบการจัดการและบัญชี อย่างคนค้าคนขาย พอมีสถานะทางสังคม จากกองทุนน้ำมันทุกวันนี้ที่กำลังประสบปัญหาน้ำมันแพงและรัฐบาลออกน้ำมันม่วงมาให้ชาวประมง จึงได้รับเป็นผู้จำหน่ายน้ำมันของน้ำเค็ม โดยกลุ่มได้นำเงินทำให้หลายๆ องค์กรรมารุมมาตุ้มขอให้ทำโน้นทำนี้ กรมประมงให้เป็นหน่วยบริการน้ำมันฟ้าอากาศที่ต้องดูแล คนทั้งน้ำเค็มและกลุ่มได้วางแผนบริการโดยหักค่าบริการต่ำกว่าอัตราที่ทางการกำหนดเพื่อช่วยเหลือฟื้นฟูกันจริงๆ

ทุกวันนี้ นอกจากการกลับคืนสู่อาชีพประมงขนาดกลางแล้ว กลุ่มกำลังขยายบทบาทสู่การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อคนลำบากอื่น เช่นเรื่องบ้านสำหรับผู้ตกหล่น และเรื่องแรงงานพม่าซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการประมงของเรือแทบทุกลำ

“พวกเราจะพยายามรวมตัวกันให้เข้มแข็งเป็นอีกพลังหนึ่งที่จะช่วยกันฟื้นฟูชีวิตชาวน้ำเค็มให้กลับมามีเดิม และไปให้ไกลกว่าเดิม” สมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มมาดหมาย

“จากวันที่ 26 ธันวาคม 2547 ผมไม่เคยนึกเลยว่าเรื่องทุกอย่างเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นกับชีวิตของคนบ้านนอกอย่างผม ผมเคยแต่แหงนหน้ามองเครื่องบินบนฟ้า แต่วันนี้ผมได้นั่งเครื่องบินเป็นร้อยเที่ยว ผมได้ไปต่างประเทศ ผมได้กินข้าวโต๊ะเดียวกับท่านรองนายกรัฐมนตรี ผมได้รู้จักรัฐสภา ผมได้ประชุมกับคณะกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์วุฒิสภา ผมได้รู้จักกับพี่น้องเครือข่ายองค์กรชาวบ้านทั้งประเทศ ผมได้ไปเชียงใหม่ ชีวิตนี้สอนให้ผมรู้จักสังคมของเมืองไทยชัดเจน สอนให้รู้ว่าคนจะมองแค่ภายนอกไม่ได้ การแต่งกายไม่ใช่เรื่องสำคัญเสมอไป ที่จะลืมไม่ได้เลยคือน้ำใจของ

พี่น้องคนไทยทั่วประเทศ น้ำใจของพี่น้องชาวต่างประเทศ รวมถึงน้ำใจของคนร่วมทำงานทั้งคณะกรรมการชาวบ้าน ที่ปรึกษาจากมูลนิธิต่างๆ พี่เลี้ยง และหน่วยงานราชการที่ทำงานกับชุมชน โดยเฉพาะท่านนายอำเภอ ชลศักดิ์ วานิชเจริญ และท่านปลัดอำเภอทุกคนที่เข้าใจ และเป็นห่วงเป็นใยชาวบ้านตลอด แต่ผมสงสารท่านนายอำเภอมามาก ท่านเหนื่อยมาก และไม่ว่าชาวบ้านต้องการ หรือเชิญท่าน ท่านมาหมดทุกครั้ง ผมรักท่านนายอำเภอครับ”

ผมเข้าใจกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของชาวบ้าน เพราะผมมีที่ปรึกษาที่ดี มีวิธีการ การพัฒนาวิถีคิดของชาวบ้านแบบพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืน และวิธีการจัดการกระบวนการชาวบ้านได้จาก พี่จ่านงค์ จิตนิรัตน์ พี่เล็ก สมภพ พร้อมพองขึ้นบุญ พี่ด้วง ปรีดา คงแป้น และทีมเครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามันทุกคน และต้องขอขอบคุณแหล่งทุนทุกแหล่งที่ร่วมสนับสนุน ศูนย์ประสานงานชุมชนบ้านน้ำเค็มให้สามารถดำเนินการตามวิถีแก้ปัญหาแบบระยะยาว อย่างยั่งยืน และตรงกับความต้องการของชาวบ้านได้

‘ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสบานเมืองน’

โดย เชือบ กรุงชิง

ยังไม่สิ้นกลิ่นน้ำเค็ม

- 1 -

พื้นที่กว้างขวางซึ่งเต็มไปด้วยซากปรักหักพัง เมื่อ 2 วันก่อนหน้านี้ คือ รั้งนอนของชาวบ้าน น้ำเค็มกว่า 6,000 ชีวิต แต่ภาพที่พบเบื้องหน้า คนที่ไม่เคยมาน้ำเค็มก็จะนึกไม่ออกว่าชุมชนแห่งนี้ผู้คนกว่า 1,600 ครอบครัว ทั้งคนไทยชาวเล และแรงงานต่างด้าวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขอย่างไร

เรือเดินสมุทรลำมหึมา ถูกคลื่นซัดมาเกยตื้น ติดอยู่กับบ้านหลังหนึ่ง ซึ่งอยู่ห่างจากที่อยู่เดิมของมันร่วมหนึ่งกิโลเมตร

ผู้คนในยามนี้ดูมากมายสับสนต่างก็หลังโหลมาจากต่างถิ่น เดินทางเพียงเพื่อมาดูอุทกภัยของสยาม ที่กระทำต่อพี่น้องชาวน้ำเค็ม ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ได้รับความเสียหายรุนแรงที่สุด

อาสาสมัครกู้ภัยค้นหาศพทำงานกันอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ศพแล้วศพเล่าที่ห่อด้วยผ้าดิบสีขาว ถูกขนขึ้นรถ ผู้ชายคนหนึ่งขึ้นไปที่สะพานกลางหมู่บ้านพลางพูดว่านี่คือหลุมแรกๆ ในบ่อนี้จะมีอีกหลายศพจมอยู่ใต้น้ำ

ผมเดินไปคุยกับผู้ชายคนหนึ่ง ซึ่งนับเป็นหนึ่งในไม่กี่

ครอบครัว ที่โชคดีไม่ตกเป็นเหยื่อสึนามิ ชายผู้นี้เล่าว่า ในขณะที่เกิดเหตุทุกคนอยู่ในบ้าน ประกอบกับบ้านที่อยู่ในที่สูงจึงปลอดภัย แต่คลื่นวันนั้นน่ากลัวมาก เห็นเพื่อนบ้านนับร้อยถูกน้ำซัดจมหายไปต่อหน้าต่อตม แต่ไม่อาจช่วยอะไรได้

ชูจิต ชูเฉลิม หมู่ใหญ่วัยสามสิบเศษเล่าว่า ในวันเกิดเหตุมีเรื่องพิศสังเกตุ คือ น้ำทะเลลดฮวบเป็นกิโล มีปลาน้ำลึกจำพวก ปลากระเบน ปลาฉลาม และปลาโลมา เกยตื้นเป็นจำนวนมาก ผู้คนนับร้อยก็เลยไปยืนดู ต่างวิพากษ์วิจารณ์ต่างก่นาๆ และเพียงชั่วอึดใจนั่นเอง คลื่นยักษ์ก็ซัดเข้าสู่ชายฝั่ง โดยที่ผู้คนไม่ทันตั้งตัว ปะทะกับปากร่อง ซึ่งเป็นดอนทราย แล้วแตกกระจายซัดผู้คนและบ้านเรือนอย่างไม่ปราณี

คนนับพันวิ่งหนีเอาตัวรอด ชูจิตเล่าต่อ **‘ตอนอยู่ด้านหลังๆ ก็เลยรอดตาย เหลือรอดหลังไปดูผู้คนเหล่านั้น ส่วนใหญ่ตกเป็นเหยื่อของสึนามิไปในบัดดล’**

ชูจิตเล่าอีกว่า ตอนที่คลื่นอยู่ในทะเลมันก็คือคลื่นธรรมดา แต่สูงกว่าปกติเท่านั้น แต่พอเข้าใกล้ชายฝั่ง คลื่นจะมารวมตัวกันหน้าหาดทราย แตกกระจายแล้วคาน้ำซัดเข้าสู่ชายฝั่งอย่างรวดเร็วเสียงดังคล้ายปืนเอ็ม 18 น่ากลัวมาก

ป้าขวัญใจ ดินแดง วัย 50 ปีเศษ เป็นผู้หญิงที่รอดจากภัยสึนามิอย่างหวุดหวิดเล่าให้ฟังว่า ขณะที่เกิดเหตุป้านั่งคุยอยู่ที่บ้านเพื่อนบ้าน ได้ยินเสียงผู้คนอะอะ ดังลั่นก็หันไปดู เห็นผู้คนวิ่งหนีน้ำกันอย่างซุมนุ่นวุ่นวาย บางคนก็ล้มลง ถูกคนที่วิ่งตามหลังเหยียบ คลื่นเป็นน้ำผสมโคลน กว่าป้าจะตั้งหลักได้น้ำก็มาถึงเสียแล้ว ป้าก็เลยคว่ำถังใส่ปลา 3 โใบ ที่ลอยอยู่ใกล้ตัวไว้แน่น ลอยไปติดอยู่ที่หลังคาบ้าน พอน้ำลดก็มีคนมาช่วยนำลงมา ตอนนั้นจำอะไรไม่ได้เลย พอรู้ว่าตัวรอดตาย ก็ถามหาลูกๆ หลานๆ และสามี แต่ก็ไม่มีพบ ตัวเองได้รับบาดเจ็บที่เท้า มีคนนำส่งโรงพยาบาลก็มารู้ภายหลังว่า คนที่รอดตายในครอบครัว หนีไปอยู่บนเขาสก 4 คน และอีก 5 คน เสียชีวิต คือ หลาน 3 คน ลูกเขยหนึ่งคน และลูกชายอีกหนึ่งคน

เล่ามาถึงตรงนี้ ผมได้ยินเสียงสะอื้นก้องอยู่ในลำคอของป้าขวัญใจ ก็เลยหันไปคุยกับลูกสาว 3 คน และสามีของป้าขวัญใจแทนแต่ก็คุยได้ไม่นาน ก็ต้องขอตัวจากไป

- 2 -

ได้ยินชื่อบ้านน้ำเค็มมาตั้งแต่ยังเป็นวัยรุ่น จากปากของคนในหมู่บ้านที่ไปขุดแร่ที่บ้านน้ำเค็ม แต่ต้องกลับมาเพราะอยู่ไม่ได้

ในครั้งกระนั้น รู้เพียงว่าบ้านน้ำเค็ม เต็มไปด้วยอาชญากรรม มีการปล้นแร่ แล้วฆ่ากันตาย ซึ่งก็ไม่มีข้อมูลอื่นนอกจากคำบอกเล่าของเพื่อนบ้านคนดังกล่าว รวมทั้งได้ยินชื่อ **‘เสื่อจีน’** นักปล้นใจบุญผู้ยิ่งใหญ่ ตามมาในระแวกอันใกล้กันนั้น เหตุการณ์คลื่นยักษ์ **‘สึนามิ’** ทำให้ย้อนรำลึกอดีต และค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้ได้รายละเอียดที่เป็นข้อเท็จจริงมากขึ้น

บ้านน้ำเค็มเดิมเป็นหมู่บ้านชาวประมง ชาวบ้านเมื่อชีพประมงชายฝั่ง มีท่าเทียบเรือและแพปลาในหมู่บ้าน นับเป็นหมู่บ้านชาวประมงที่แสนจะธรรมดา และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย เจกเช่นหมู่บ้านชาวประมงทั่วไป

ต่อมามีการสำรวจพบว่า บริเวณแห่งนี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแร่ดีบุก รัฐบาลจึงเปิดให้มีการสัมปทานเหมืองแร่ขึ้น จึงมีนักลงทุนทั้งไทยและต่างชาติเข้ามาสัมปทานขุดแร่ โดยบริษัทต่างชาติที่ได้รับสัมปทานในขณะนั้นก็คือ บริษัท เท็มโก้ ส่วนบริษัทของคนไทยก็มีอยู่หลายบริษัท เช่น บริษัทฮ็อกจงเส็ง จำกัด, บริษัทเจนวนิช จำกัด เป็นต้น ซึ่งในการสัมปทานเหมืองแร่นั้น ทำให้มีผู้คนต่างถิ่น เดินทางเข้ามาเป็นแรงงานรับจ้างอาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำเค็มเป็นจำนวนมาก

นายวิเชียร กุณรัมย์ เดินทางจากเมืองย่าโมมาเป็นแรง

“ประสบกับ
ประสบกาณ์
ประสบานเนื่อง”

งานในเหมืองแร่ของบริษัทเจนาวิซ ตั้งแต่ปี 2500 เล่าว่าสมัย
นั้น ยังไม่มีเรื่องชุดแร่ แต่สร้างเป็นแพไม้ไผ่สำหรับตั้งอุปกรณ์
ชุดแร่

ในขณะที่ลุงวิสิทธิ์ ชูฉิม ปัจจุบันวัย 72 ปี เล่าว่า
ตนเป็นชาวสุราษฎร์ธานี เข้ามาอยู่บ้านน้ำเค็มตั้งแต่ปี 2510 ตอนอยู่
ที่สุราษฎร์ธานีเข้าไปทำกินในนิคมสร้างตนเอง บ้านขุนทะเล
ในที่ดินจัดสรร 25 ไร่ แต่ทุนน้อยทำไปก็ไม่พอกิน ก็เลยขาย
ที่ 25 ไร่ ได้เงินมา 7,000 บาท ประจวบเหมาะกับที่น้องเมีย
ซึ่งสร้างหลักปักฐานอยู่ที่บ้านน้ำเค็มชวนมาอยู่ด้วย

ตอนมาอยู่ใหม่ๆ ก็เช่าที่เหมืองแร่ของบริษัท อีอกงเส็ง
สร้างบ้านเดือนละ 5 บาท แล้วยึดอาชีพประมงเลี้ยงครอบครัว
เรื่อยมา ส่วนภรรยาที่ค้าขายเล็กๆ น้อยๆ อยู่กับบ้าน

ในปี 2517 บริษัทที่มี้โก้ หมดอายุสัมปทาน แต่ก็ยัง
รุกพื้นที่เพื่อชุดแร่ต่อไป จึงก่อให้เกิดประท้วงอย่างกว้างขวาง
นักศึกษาในกรุงเทพฯ เรียกร้องให้รัฐบาลไม่ต่ออายุสัมปทาน
ให้ที่มี้โก้ ในขณะที่ในจังหวัดพังงาก็มีการประท้วงกันอย่าง
รุนแรง ถึงขั้นมีการระเบิดศาลากลางจังหวัด

จากนั้นในปี 2519 **ดร.ธวัช มกรพงษ์** ได้เป็น
ผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา จึงไม่ต่ออายุสัมปทานให้กับบริษัท
ที่มี้โก้ พร้อมประกาศให้มีการชุดแร่ได้โดยเสรี ซึ่งลุงวิสิทธิ์ ชูฉิม
บอกว่า นโยบายดังกล่าว คนก็พลอยได้รับอานิสงส์ไปด้วย จาก
ที่ต้องเช่าที่อยู่ก็ไม่ต้องเช่า

นโยบายชุดแร่เสรีดังกล่าว ถูกเผยแพร่โดยสื่อไปทั่ว
ประเทศ ทำให้ผู้คนจากทุกสารทิศกว่า 50 จังหวัด หลั่งไหล
เข้ามาชุดแร่ บ้างก็มาคนเดียวบ้างก็มาเป็นกลุ่ม 5 - 8 คน โดย
การชุดแร่นั้น จะใช้วิธีดำน้ำลงไปโนทะเลแล้วใช้แรงคนชุด โดย
ที่คนหนึ่งลงไปโนทะเล เพื่อชุดแร่แล้วมีเพื่อนอีกคนคอยหย่อน
สายยางให้หายใจ บางครั้งก็มีการหักหลังฆ่ากัน โดยการตัดสาย
ยาง (สายลม) เพื่อจะได้ไม่ต้องแบ่งส่วนแบ่งให้กับเพื่อน
บางครั้งเหมืองก็พังลงมาทับตาย ก็เป็นการฝังไปในตัวไม่มีการ

ชุดศพขึ้นมาทำบุญ

ลุงวิสิทธิ์ ชูฉิม เล่าว่า ในสมัยนั้นมีการปล้นแร่ จำ
กันทุกวันๆ ละ 3 - 5 ศพ จนถึงเป็นเรื่องปกติโดยโจรที่ปล้น
แร่จะมาจากบ้าน โนบางสุราษฎร์ธานีและจากนครศรีธรรมราช

ลุงวิสิทธิ์ ย้อนอดีตให้ฟังอีกว่า บางครั้งชาวบ้านดำแร่
หรือล้างแร่อยู่ดีๆ โจรก็เข้ามาปล้น และทุกครั้งที่มีการปล้น จะมี
คำพูดก่อนเสมอว่า **“เสียเงินปล้น” “ยิงกันเห็น ๆ ต่อหน้าต่อ
ตา”** จนชื่อของเสียเงินเป็นที่เกรงขามไปทั่ว

มีอยู่ช่วงเวลานึงที่เสียเงินได้เลิกอาชีพเป็นโจร หันไป
ทำมาค้าขายโดยการขายส่งไก่ และปลา แต่ก็มีผู้อาศัยชื่อของ
เสียเงิน ไปปล้นฆ่าจนเป็นที่เกรงกลัวของชาวบ้าน และสร้าง
ความเข้าใจผิดให้กับตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปล้นแร่ที่
บ้านน้ำเค็มที่มักอ้างชื่อเสียเงินอยู่เป็นประจำ ด้วยเหตุนี้ทำให้เสีย
เงินต้องเดินทางมาบ้านน้ำเค็ม

แต่เมื่อความจริงปรากฏ เสียเงินกลับเป็นที่รัก ที่เคารพ
ของชาวบ้านน้ำเค็มทุกคน ใครมีปัญหาต่อกันไม่เข้าใจกัน เสียเงิน
ก็จะเข้าไปช่วยพูดไกล่เกลี่ย ใครขโมยแร่คนอื่น เสียเงินจะไป
บอกให้เอาไปคืน ถ้าไม่คืนรุ่งเช้าจะกลายเป็นศพทันที

จากคำบอกเล่าของลุงวิสิทธิ์ ชูฉิม ทราบว่า เสียเงิน
บ้านเดิมอยู่บางปู อำเภอปรางค์บุรี จังหวัดประจวบฯ เป็นโจร
ที่มีวิชาอาคมแก่กล้า มีการรำลึกกันว่า คมดาบ ลูกกระสุนปืน
ไม่อาจจะคายมือเสียเงินได้เลย

เสียเงินออกปล้นคนรวยๆ ที่ชอบเอาเปรียบชาวบ้าน
ได้เงินได้ทองมาก็เอาไปแจกคนจน จนเป็นที่รำลึกกันทั่ว และ
ยังเป็นที่ยกย่องของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ความที่มีอาคมแก่กล้า
นี้เอง เคยมีตำรวจมาล้อมจับที่บ้านน้ำเค็ม ตำรวจยิงปืนเข้าใส่
จนบ้านพัง แต่เสียเงินไม่คายหนีรอดไปได้

ก่อนหน้านี้นี้ ตั้งแต่เรื่องยังไม่กระจาย หากลูกใครร้อง
แม่จะบอกว่าให้หนึ่งเดียวเสียเงินจะมา เด็กก็จะเฝ้ายกมือทันที แต่
โดยแท้จริงแล้ว เสียเงินเป็นคนรักเด็ก ชอบพูดคุยกับเด็ก ชอบ

ชื่อของมาฝากเด็ก

ตำนานของเสื้อจีนมีอยู่มากมาย ที่ชาวบ้านน้ำเค็มเล่าอย่างไม่รู้จักเบื้อ การที่เสื้อจีนถอดเขี้ยวเล็บ และความเป็นคนคงกระพันนี้เอง ทำให้หลานแท้ๆ ไม่พอใจ หลอกถามเสื้อจีน ถึงวิธีการจับจุดตายฆ่าคน ซึ่งในที่สุดเสื้อจีน

ก็สิ้นชื่อที่บ้านเกิดเมื่อ 10 ปีก่อน ด้วยน้ำมือหลานของตนเอง ถึงวันนี้หากเสื้อจีนยังมีชีวิตอยู่ อายุก็จะตกราวๆ 75 ปี และแม้ตัวจะตายแต่ชื่อเสื้อจีนก็กลายเป็นประวัติศาสตร์หน้าสำคัญของชาวบ้านน้ำเค็ม และหลายๆ หมู่บ้านฝั่งอันดามัน

มาในระยะหลังได้มีการเปลี่ยนจากลงไปคำเรไรทะเลมาใช้เครื่องยนต์ดูดแร่ ก็ทำให้มีความปลอดภัยจากถูกฆาตกรรมโดยเพื่อนร่วมทีม หรือการถูกเหมืองพังทับ แต่ก็ยังไม่ปลอดภัยจากการปล้นแร่ โดยโจรจากต่างถิ่น

การขุดแร่เสรี ดำเนินไปอย่างคึกคัก ผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่มากขึ้น จนน้ำเค็มกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ คนที่มาจากจังหวัดเดียวกันก็มักจะสร้างบ้านอยู่ในพื้นที่เดียวกัน โดยการตั้งชื่อซอย ตามชื่อจังหวัดที่มา เช่น ซอยสุพรรณ, ซอยอยุธยา, ซอยนครศรีธรรมราช

- 3 -

ประมาณปี 2524 การขุดแร่เสรีอย่างต่อเนื่องและยาวนานร่วม 5 ปี ทำให้แร่เหลือน้อยลง จนไม่คุ้มค่ากับการลงแรง ชาวบ้านจึงเริ่มเลิกอาชีพขุดแร่ไปในที่สุด คนบ้านไกลอย่างชาวอีสานบางคนก็กลับบ้านเกิด คนที่อยู่ต่อ (ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่) ก็หันมาทำอาชีพประมง ทั้งเรือใหญ่ และประมงชายฝั่ง ทำให้อาชีพประมงกลับมาคึกคักอีกครั้งหนึ่ง

จากการสอบถามชาวบ้านหลายๆ คน ถึงเรื่องการถือครองที่ดินยังได้ข้อมูลที่สับสน แต่ข้อมูลที่ให้ตรงกันมีอยู่ว่า เดิม

ชาวบ้านจะสร้างบ้านอยู่ในพื้นที่สัมปทานเหมืองแร่ทั้งหมด ไม่มีใครมีเอกสารสิทธิเป็นของตนเอง จึงได้มีการเรียกร้องกันหลายครั้ง จนกระทั่งสมัย นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรีสมัยแรก ราวๆ ปี 2536 ก็ได้มีการออกเอกสารสิทธิเป็น นส.ก ให้กับชาวบ้าน ประมาณ 1,000 ครอบครัว ส่วนที่เป็นสัมปทานเหมืองแร่ของคนไทย ก็ยังคงไม่มีการเพิกถอนใดๆ ที่เลิกทำเหมืองมานานร่วม 20 ปีแล้ว

ขณะที่นายสุวิทย์ คงสงศ์ อายุ 39 ปี ราษฎรบ้านน้ำเค็มผู้หนึ่งเล่าว่าเป็นชาวอำเภอทุ่งใหญ่ นครศรีธรรมราช ย้ายมาอยู่บ้านน้ำเค็มตั้งแต่ปี 2519 อายุได้ 10 ขวบ โดยตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณแหลมป้อม (ส่วนหนึ่งของชาวบ้านน้ำเค็ม) ต่อมาในปี 2528 ได้มีการยกเลิกประทานบัตรเพื่อออก นส.3 ประมาณ 3 - 4 ไร่ไร่ ให้กับนายทุน ชื่อ นายลิ้ม กุลวนิช โดยมีชาวบ้านไม่รู้เรื่อง ซึ่งเป็นการออกทับที่ชาวบ้าน

ในปี 2535 ได้มีการวัดที่ทั้งหมด เพื่อก่อนออกโฉนดที่ตกค้างจากนั้นก็ได้มีการออกโฉนดในปี 2545 ประมาณอีก 21 ไร่

นายสุวิทย์ เล่าอีกว่า ที่ดิน 3 - 4 ไร่ไร่ ที่ออกโฉนดทับที่ราษฎรนั้น นายลิ้ม ซึ่งเป็นกรรมการผู้จัดการ บริษัท อีโคโนมิกส์ จำกัด (ทำเหมืองแร่) ยกให้นายสงวน กุลวนิช ลูกชาย ซึ่งเป็นน้องเขยของนายสุชาติ ดันเจริญ แต่ปัจจุบันในทางกฎหมาย นายสงวนได้ขายที่ให้กับ บริษัทฟาอิสแล้ว

ปัจจุบันชาวบ้านน้ำเค็มมีผู้อยู่อาศัยทั้งหมดประมาณ 1,600 หลังคาเรือน และที่เป็นผู้เช่าก็มีมาก ส่วนใหญ่เป็นแรงงานคนไทยต่างถิ่น และแรงงานพม่าประมาณ 1,500 คน อีกทั้งมีชาวไทยใหม่ (มอร์แกน) ที่ย้ายมาจากเกาะสุรินทรอีก 100 กว่าคน ชุมชนบ้านน้ำเค็มจึงกลายเป็นชุมชนอยู่อาศัยของผู้คนทุกเชื้อชาติกว่า 6,000 คน แต่ถึงจะอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่นเพียงไร แต่ชาวบ้านน้ำเค็ม ซึ่งมาจากต่างถิ่น ต่างเชื้อชาติก็อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตลอดมา

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสานเมืองน’

ไมตรี จงไกรจักร์ เด็กหนุ่มวัย 31 ปี บ้านเดิมอยู่ อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจุบันเป็นสมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบลบางม่วง ที่มาจากหมู่ที่ 2 (บ้านน้ำเค็ม) บอกว่า ในอดีตเรามีการแบ่งซอยอยู่กันตามจังหวัดใคร จังหวัดมันก็จริง แต่ทุกวันนี้ซื้อซอยเหล่านั้น ก็เป็นเพียง สัญลักษณ์แห่งประวัติศาสตร์เท่านั้น เพราะทุกวันนี้ไม่ว่าใคร จะมาจากที่ไหน ทุกคนคือชาวบ้านน้ำเค็ม มีความรักเอื้ออาทร ต่อกันเหมือนน้องพี่

ธรณีพิบัติจากคลื่น “สึนามิ” เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2547 ที่ผ่านมา ไม่มีใครคิดฝันว่ามันจะเกิดขึ้นและไม่มีใครต้องการให้มันเกิดขึ้น เพราะมันได้สร้างความเสียหายครั้งยิ่งใหญ่ให้กับชาวบ้านน้ำเค็ม บ้านเรือน 1,600 หลัง คงเหลือเพียง 30 หลัง เท่านั้น เรือประมงน้อยใหญ่ เครื่องมือทำกินเสียหายอย่างสิ้นเชิง ผู้คนเสียชีวิตและสูญหายมากกว่า 2,000 คน หรือเกือบครึ่งหนึ่งของผู้เสียชีวิตทั่วประเทศ

พลันที่ “สึนามิ” สบ ชาวน้ำเค็มก็พบว่าตนตกอยู่ในภาวะยิ่งกว่าบ้านแตกสาแหรกขาด ขวัญเสีย หลายคนสติไม่สมประกอบยังรับไม่ได้กับเหตุการณ์โหดร้ายที่เกิดขึ้นโดยฉับพลัน บ้างก็ไปอาศัยอยู่ในบริเวณที่ว่าการอำเภอ บ้างก็หนีไปอยู่บนเขาสูง บ้างก็อาศัยอยู่ตามชายคาอาคารต่างๆ บ้างก็อาศัยหลบแดดอยู่ใต้ร่มไม้ บ้างก็ไปอาศัยอยู่กับญาติต่างหมู่บ้าน

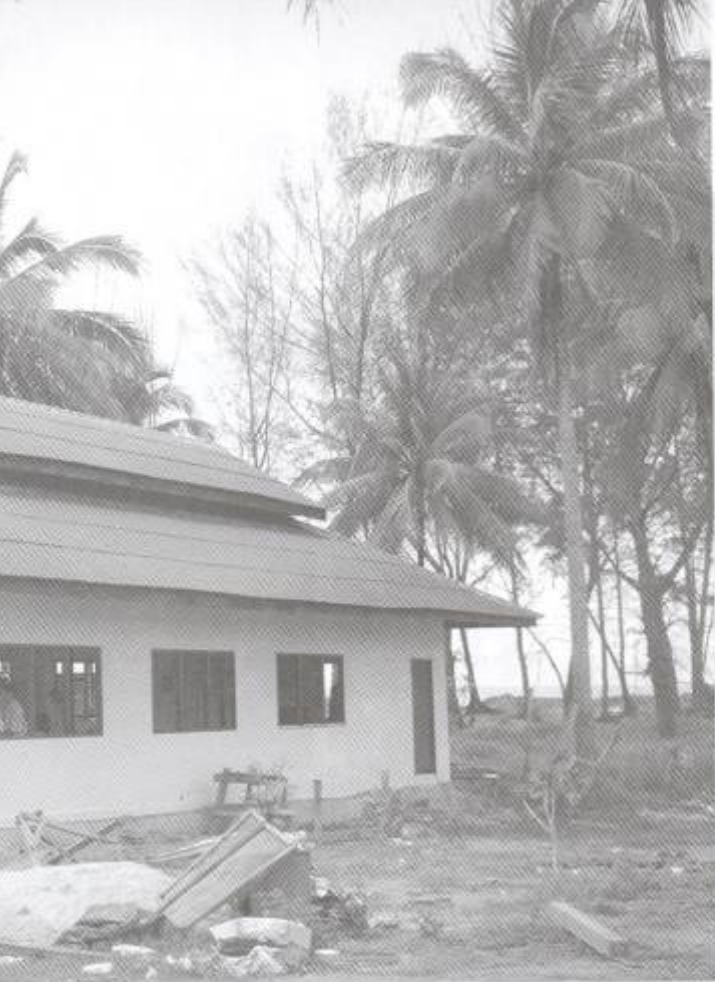
กินแล้วกินเล่าจากคืนวันที่ 26 - 31 ธันวาคม 2547 เป็นเวลา 6 คืน ที่ชาวบ้านน้ำเค็มอยู่ในภาวะไร้ที่พักพิงจนกระทั่งยามบ่าย ๆ ของปีใหม่ 1 มกราคม 2548 ชาวน้ำเค็มจึงได้มารวมตัวกันอีกครั้ง ณ ศูนย์พักชั่วคราวตำบลบางม่วง

- 4 -

ทีมงานจากหลายองค์กรลงพื้นที่เมื่อทราบเรื่องราว ชาวน้ำเค็มไม่มีที่พักพิง โดยการประชุมร่วมกับสมาชิก อบต.บางม่วง และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 แล้วตัดสินใจลงมือทำงานทันทีด้วยความทุ่มสุดทุกเล ประเดิมด้วยการจ้างรถมาปรับพื้นที่ ไปซื้อวัสดุสร้างห้องน้ำและประสานงานไปยังหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขอคำสั่งสนับสนุนแต่การประสานงานทุกอย่างมีปัญหาไปหมดเนื่องจากเป็นวันหยุดปีใหม่

การสั่งซื้อของเพื่อสร้างห้องน้ำก็ต้องไปเคาะประตูหลังร้านค้า เพราะร้านปิด การสั่งซื้อเริ่มต้นที่จากกรุงเทพฯ ก็เข้าข้างหลังอีกเช่นกัน แต่ในที่สุดทุกอย่างก็ดำเนินไปได้ งานนี้ต้องขอขอบคุณกรมทรัพยากรธรณีที่ไม่เอาเรื่อง ที่ไปยึดพื้นที่สร้างศูนย์พักชั่วคราวโดยพลการ

“ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสานเนียน”

ในเมื่อมีคนมาเพิ่มมากขึ้น หน่วยงานต่างๆ ก็เข้ามาช่วยมากขึ้น จึงต้องมีการจัดระบบกันอย่างเร่งด่วน เพื่อให้สามารถทำงานได้ โดยแบ่งเป็นแผนกต่างๆ เช่น แผนกจัดระบบชุมชน แผนกอนามัย แผนกรักษาความปลอดภัย แผนกจัดระบบการบริจาค แผนกอาหาร แผนกเด็กและเยาวชน แผนกข้อมูลและประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนเข้าช่องได้ถูกต้อง โดยในทุกแผนกทุกระบบจะให้ชุมชน หรือผู้พักอาศัยมีส่วนเข้าไปร่วมจัดการให้มากที่สุด

แผนกจัดระบบชุมชน นั้นได้มีการประกาศรับอาสาสมัครเพื่อทำงานกับชุมชน โดยแบ่งเป็น 21 โชนๆ ละ 3 แถวๆ ละ 10 ครอบครัว โดยจะมีชาวบ้านเป็นหัวหน้าโชน และหัวหน้าแถวรวม 63 คน เพื่อทำหน้าที่ดูแลผู้อยู่อาศัย ในความรับผิดชอบของตนเอง หัวหน้าโชนและหัวหน้าแถว ต้องรู้ว่าสมาชิกของตนเองมีใครบ้าง มีเด็กเท่าไร มีคนบาดเจ็บเท่าไร มีคนชราที่คน เวลาหนึ่งทุ่มของทุกวันหัวหน้าโชนหัวหน้าแถว จะมาประชุมสรุปปัญหาพร้อมกันและวางแผนในการทำงานในลำดับต่อไป

การจัดระบบชุมชนในลักษณะนี้ ทำให้เกิดผู้นำใหม่เป็นจำนวนมาก ที่เป็นกำลังสำคัญของศูนย์ อีกทั้งยังช่วยงาน

ช่วงบ่ายวันที่ 31 ธันวาคม 2547 พอรู้ว่าการสั่งซื้อเดินที่เป็ผล และทหารเริ่มส่งกำลังมาช่วยสร้างห้องน้ำ ก็เปิดให้มีการลงทะเบียนผู้เดือดร้อน เพื่อเข้าเดินที่พัก ซึ่งก็ไม่ค่อยนัก เพราะคนที่อาศัยอยู่บริเวณอำเภอไม่ยอมมา เนื่องจากมีคนใจบุญไปแจกเงินอยู่เป็นระยะ จึงต้องไปประสานงานกับนายอำเภอให้คนมาแจกที่ศูนย์พักชั่วคราว งานนี้นายอำเภอปวดหัวกับปัญหาต่าง ๆ ที่รุมล้อมมานานแล้ว ก็เลยทำตาม

ประมาณบ่าย 3 โมง ของวันที่ 1 มกราคม 2548 ก็มีการเปิดให้ชาวบ้านเข้าไปอาศัยอยู่ในเดินที่พักชั่วคราว ซึ่งพอคนเข้ามาและรัฐมนตรีมาเยี่ยม ข่าวถูกเสนอออกไป ก็มีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามาสนับสนุนอย่างคับคั่ง ในขณะที่ผู้เดือดร้อน ก็มาลงทะเบียนเข้าอยู่อาศัยเพิ่มขึ้น คนที่เขาสก็มา ที่อยู่ตามชายคาและรั้วไม้ก็มา จนต้องหาเดินที่มาเสริมอีก 200 เดินที่

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสานเมืองน’

ได้มาก พอมีการสร้างบ้านพักชั่วคราวเสร็จจำนวนหนึ่ง ต้องมีการย้ายคนจากเดิมที่ไปอยู่บ้านพักทุกคนที่เป็นหัวหน้าโชน หัวหน้าแถวก็มาประชุมกันว่า ใครควรจะได้เข้าอยู่ก่อน ในที่สุดก็ได้ข้อสรุปว่า ควรเปิดให้คนที่อ่อนแอกว่า เช่น ครอบครัวที่มีเด็กอายุตั้งแต่หนึ่งปีลงมา มีคนแก่ตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป และมีคนป่วยที่ช่วยตัวเองไม่ได้ จะได้อาศัยก่อน หัวหน้าโชน หัวหน้าแถวก็จะกลับไปจัดการให้เป็นไปตามที่ตกลงกันได้ เป็นต้น

ไมตรี จงไกรจักร์ สมาชิก อบต.บางม่วง ลูกบ้านน้ำเค็มบอกเล่า เหตุการณ์ครั้งนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อเสียก็คือชีวิต ทรัพย์สิน เสียหายผู้คนล้มตาย แต่สิ่งที่เราได้ก็สำคัญก็คือ ผู้คนมารวมกันอย่างเข้าใจ และเห็นใจกันมากขึ้น เราเห็นหลายคนมีความเสียสละ อย่าง “โทน” และ “ปาน” เป็นชาวประมงธรรมดาไม่เคยทำงานเพื่อส่วนรวมแต่งานนี้คนเหล่านี้เอาการเอางาน เพื่อส่วนรวมและจะเป็นกำลังสำคัญของชุมชนในอนาคต

นอกจากนี้ยังได้มีการจัดทีมชาวชุมชน เพื่อรับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ ของศูนย์ เช่น มีแม่ครัวสลับกันมาทำกับข้าว 15 คน มีอาสาสมัครยามรักษาความปลอดภัย 24 คน มีอาสาสมัครด้านความสะอาด 30 คน และหน่วยรับบริจาค 17 คน

เรื่องรับของบริจาคมานั้น จะมีเยอะมากทางชาวบ้านจึงเข้าไปจัดการ ตั้งแต่การจัดสต็อกของบริจาค แยกประเภทให้เป็นระบบ ใครนำของมาบริจาคต้องผ่านระบบของศูนย์ คือ ที่ผ่านมาใคร ๆ ก็ต้องการแจกด้วยมือของตนเอง ด้วยเกรงว่าจะไม่ถึงมือผู้เดือดร้อน ซึ่งก็น่าเห็นใจ

“ในแต่ละวันจะมีคณะต่างๆ มาบริจาคเป็นจำนวนมาก บางวันมีถึง 20 คณะ ถ้าให้ชาวบ้านมาเข้าแถวรับของก็จะเสียเวลาในการจัดการมาก ชนิดที่ว่าไม่ต้องทำอย่างอื่นกันเลย เราจึงต้องกำหนดให้มีการรับบริจาคผ่านศูนย์ ระบบหัวหน้าแถวจะรู้ว่าใครขาดอะไร ก็จะมีการเบิกเท่าที่จำเป็น อีกอย่างหนึ่งคนที่ที่หักก็คับแคบถ้าเอาไปไว้มาก ๆ จะไม่มีที่นอน และของจำนวน

มากเช่นนั้นจะเป็นเชื้อเพลิงเป็นอย่างดี” ไมตรีเล่า

การดำเนินงานของศูนย์ประสานงานดังกล่าวข้างต้นไม่เพียงให้ชาวชุมชนผู้เดือดร้อนเป็นหลักเท่านั้น แต่ยังเป็นความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ เป็นจำนวนมาก ที่ส่งเจ้าหน้าที่ไปร่วมจัดระบบชุมชนตั้งแต่ต้น โดยรับผิดชอบเป็นผู้จัดระบบชุมชนกลาง คอยดูภาพรวมในทุกๆ เรื่อง องค์การบริหารส่วนตำบลบางม่วง กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ทีมเครือข่ายแผนแม่บทชุมชนภาคใต้ เครือข่ายสลัม 4 ภาค ที่สลับหมุนเวียนกันลงมารับผิดชอบทั้งงานก่อสร้าง และการวางแผนชุมชน เครือข่ายชุมชน เมื่อนำอยู่ภาคใต้ และภาคอีสาน เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคใต้ที่รับผิดชอบงานด้านการประชาสัมพันธ์ภายในศูนย์ หน่วยงานภาครัฐหลายๆ หน่วยงานเช่น สาธารณะสุข ทหาร ตำรวจ พระสงฆ์ องค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ องค์กรต่างประเทศ รวมทั้งหมอดประมาณ 80 องค์กร ซึ่งทุกองค์กรมีการร่วมมือกันอย่างแข็ง

“ประสบกับ
ประสบกาณ์
ประสบานเน็อน”

การย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านพักถาวรยังเป็นเรื่องที่ยังต้องคิดวางแผนในระยะยาว เครื่องมือทำมาหากิน เช่น เรือประมง ลอบ อวน กระชัง ของชาวบ้านเสียหายเกือบทั้งหมด ส่วนอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องจากอาชีพประมง และการท่องเที่ยว ก็ไม่สามารถกลับไปดำเนิน การได้ในขณะนี้ ดังนั้นก่อนการกลับไปอยู่ในชุมชนเดิมจะต้องมีการเตรียมความพร้อม โดยเฉพาะการสร้างอาชีพให้คนในชุมชนได้กลับไปใช้ชีวิตแบบเดิม

ที่อาคารชั่วคราว มุ่งหลังคาด้วยสังกะสี ที่เพิ่งสร้างขึ้น ภายในศูนย์พักอาศัยชั่วคราวบางม่วง สมาชิกกลุ่มมาดอวน กว่าสิบคนกำลังเร่งมาดอวนเพื่อให้ทันต่อความต้องการของสมาชิกกลุ่ม นางกัลยาณี ทองเกื้อ สมาชิกกลุ่มมาดอวน บอกว่า เดิมตนเป็นชาวประมง มีความสามารถเรื่องการมาดอวน และมีเวลาว่าง จึงได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มมาดอวน ทำให้เรามีรายได้จากแรงงานของเราเอง ไม่ต้องรอรับบริจาคแต่เพียงอย่างเดียว และการทำงานยังทำให้เราผ่อนคลายหายเครียด มีสมาธิ ไม่ต้องคิดย้อนกลับไปถึงวันที่เกิดสึนามิ “วันหนึ่งมาดอวนได้ 1 หัว ได้ค่าแรงหัวละ 200 บาท โดยการสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน การรวมตัวกันชาวบ้านยังน้อยอยู่ เพราะเดิมเราต่างกันต่างอยู่ เมื่อมารวมกลุ่มกันมันก็ลำบากหน่อย เพราะเราต้องเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความเอื้ออาทรต่อกัน คิดว่าถ้าจะให้ชาวบ้านมารวมตัวกันก็คงต้องใช้เวลา” สมาชิกกลุ่มมาดอวน เล่าให้ฟังขณะที่มือกำลังง่วนอยู่กับการมาดอวนอยู่นอกจากนี้ สมาชิกยังได้ร่วมกันแก้ไขปัญหา ด้วยตัวของเจ้าของปัญหาเอง โดยใช้กระบวนการกลุ่ม คือ

กลุ่มวางแผนไทย กลุ่มกระชังปลา และกลุ่มต่อเรือ กลุ่มชักรีด กลุ่มสร้างลอบปู กลุ่มเพาะเห็ด สำหรับชาวบ้านน้ำเค็มที่อยู่บ้านเช่าก็กำลังรวมกลุ่มกันแก้ไขปัญหาของตนเองในระยะยาวเช่นกัน ซึ่งในอนาคตก็อาจจะไปต่อเชื่อมกับโครงการบ้านมั่นคง

ขณะเดียวกันก็ยังมีกลุ่มอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจาก

ขึ้น โดยทำงานภาคใต้ระบบชุมชนดังกล่าวข้างต้น

ตอนที่ทุกแผนกของศูนย์ที่พักชั่วคราวบางม่วง จะมีชาวบ้านเข้าไปเป็นหลัก หน่วยงานภายนอกที่จะเข้ามาสนับสนุน ซึ่งขณะนี้มียูอยู่ถึง 80 องค์กร ก็จะถูกจัดเข้าระบบดังกล่าว เช่น มูลนิธิดวงประทีปต้องการดูแลเรื่องเด็ก ทหาร และตำรวจตระเวนชายแดน จะเข้าไปหนุนเรื่องการก่อสร้าง รวมทั้งชาวบ้านได้ตั้งกลุ่มอาชีพขึ้นมาเอง 20 กลุ่ม เช่น การทำอู่ต่อเรือ, กลุ่มกระชังปลา ลอบปู ชักรีด นวดแผนไทย ร้านค้าชุมชน มอเตอร์ไซรับจ้าง มาบอวนและสภากาแฟ ซึ่งชาวบ้านออกทุนและบริหารกันเอง

ด้วยเหตุนี้ศูนย์พักชั่วคราวบางม่วง จึงมิใช่เป็นเพียงที่พักชั่วคราวเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัดระบบชุมชน ที่ชาวบ้านผู้ประสบภัยเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการปัญหาของตนเอง เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงในการอยู่อาศัย สังคม และชีวิตของพวกเขาในปัจจุบัน และอนาคต ซึ่งแนวทางที่เป็นอยู่นี้จะสำเร็จไม่ได้เลยหาก ไม่ได้รับการสนับสนุนและความร่วมมืออย่างดียิ่งของพี่น้อง เครือข่ายองค์กรชุมชน คนรากหญ้าด้วยกัน และหน่วยงานสนับสนุนต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

- 5 -

แม้จะมีบ้านพักอาศัยชั่วคราวเพียงพอสำหรับผู้ประสบภัยแล้ว แต่การใช้ชีวิตทั้งในบริเวณศูนย์พักอาศัยชั่วคราวฯ จนถึง

‘ประสบกับ
ประสบกาณ์
ประสบานเงิน’

หน่วยงานอื่นๆ ที่เปิดโอกาสให้ชาวชุมชนเข้ามาฝึกอาชีพ คือ กลุ่มทำอิฐบล็อกและกลุ่มจักสาน โดยการสนับสนุนจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิดวงประทีป ประกอบด้วย กลุ่มผ้าบาติก กลุ่มทอผ้าและกลุ่มศิลปะเด็ก ที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนได้เข้ามาฝึกฝีมือ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้หากสามารถรวมตัวกันได้ หน่วยงานเหล่านี้ก็จะส่งเสริมกลุ่มต่อไปในอนาคต

อากาศเย็นสบายยามเช้าตรงกับหมอกบาง ทำให้ภาพของศูนย์พักอาศัยชั่วคราวบ้านบางม่วง งดงามไปอีกแบบหนึ่ง ต่างจากตอนกลางวันที่อากาศร้อนและผู้คนมากหน้าหลายตาที่เข้ามาเยี่ยมที่น่องบ้านน้ำเค็ม ซึ่งพวกเขาอยู่อาศัยอยู่ที่

สำหรับชาวบ้านโดยทั่วไปแล้ว ยามเช้าแบบนี้จุดนัดพบของคนในชุมชนก็คงหนีไม่พ้น “ร้านน้ำชาชุมชน” ไม่เว้นแม้แต่ศูนย์ พักอาศัยชั่วคราวแห่งนี้ เพราะที่นี้คือศูนย์รวมแห่งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็น

พื่อน ชาวน้ำเค็มคนหนึ่ง เป็นขาประจำที่มานั่งที่ “สภากาแฟชุมชนสายสัมพันธ์” วันนี้พื่อนทอร่างกายที่ได้รับ

บาดเจ็บจากอุบัติเหตุเมื่อสามสี่วันก่อน มานั่งชดกาแพยามเช้า เขาบอกว่า ช่วงอยู่ในชุมชนเดิม ไม่ค่อยได้มานั่งทอดอารมณ์ แบบนี้หรอก เพราะว่าต้องออกทะเล 3-4 วันจะกลับเข้าฝั่งสักครั้ง คราวนี้พิเศษหน่อย แต่ก็เหนื่อยเหมือนกัน ไม่เหมือนกับอยู่ในทะเลที่มันทั้งสนุกทั้งมัน

พื่อน บอกว่า วันเกิดเหตุนั้นกำลังสนุกกับการจับปลา อยู่ที่คลองข้างชุมชนบ้านน้ำเค็ม ขณะที่พวกมันกำลังม่าน้ำ แต่

ก็แปลกใจที่ทำไม่น้ำไหลเร็ว ชั่วกระพริบตา ก็เห็นน้ำพัดชุมชน
หายเรียบไปกับตา ส่วนบ้านเรือนในซอยเดียวกันนั้น 24 หลังคา
เรือน ไม่เหลือแม้แต่ซาก ส่วนสมาชิกในครอบครัวอีก 2
คนก็รอดตายอย่างหวุดหวิด

เด็กหนุ่มชานน้ำเค็มคนหนึ่งเพิ่งเข้ามาตั้งร้านน้ำชาขาย
สาย ร่วมสนทนาคือว่า วันเกิดเหตุหนึ่งตัวเขาก็รอดมาอย่าง
หวุดหวิดเหมือนกัน เพราะกำลังค่อเรืออยู่ใกล้ๆ ทะเลนั่นเอง
ตอนแรกเห็นคลื่นลูกเล็ก นึกว่าจะไม่ใหญ่ที่ไหนดได้ พอมันใกล้
เข้าวังหนึ่กันกระเจิดกระเจิง บางคนก็จอดมอเตอร์ไซค์แล้วหัน
มาวิ่งแทน เพราะคนหนีตายกันเต็มถนนไปหมด

“ประมาณหนึ่งชั่วโมงก่อนเกิดเหตุมีญาติที่ภูเก็
โทรศัพท์มาบอกแล้วว่าที่ภูเก็เกิดคลื่นยักษ์แต่เราคาเหตุการณ์
ไม่ถูกว่ามันจะมาถึงที่นี่ ก็ไม่เชื่อ”

ขณะที่กำลังสนทนากันอยู่นั้นก็มีเสียงลูกค้าทยอยสั่ง
น้ำชากาแฟกันอย่างค่อเนื่อง นางสาวสาลินี พรรณรังษี สาว
วัย 16 ปี ชานน้ำเค็ม หนึ่งในทีมแม่ค้า บอกว่า ยังจำได้ว่าวัน
แรกขายดีมาก มีคนมาอุดหนุนได้เงิน 745 บาท แต่พักหลังๆ
สงสัยลูกค้าจะคิดจู่ๆ จึงหายไปหลายคน ช่วงหลังจึงมีรายได้
200-300 บาท/วัน แต่ละวันจะมีทีมงานที่เป็นแม่บ้านมาร่วม
กันชานน้ำชา 4-5 คน

ร้านน้ำชาแห่งนี้ เกิดจากการรวมหุ้นของสมาชิกชุมชน
บ้านน้ำเค็ม ปัจจุบันมีหุ้นอยู่ 24 หุ้นๆ ละ 100 บาท บาง
คนก็มีหุ้นเดียว บางคนก็ 2-3 หุ้นก็มี เริ่มเปิดบริการตั้งแต่
เวลา 05.00-10.00 น. โดยช่วงเช้าลูกค้าส่วนใหญ่ก็จะเป็น
กลุ่มรักษาความปลอดภัยของศูนย์ที่เพิ่งออกเวร และมีผู้สูงอายุ
ตั้งแต่ 40-50 ปี ขึ้นไป ลูกค้ากลุ่มนี้จะตื่นเช้าหน่อย ชามสาย
ตั้งแต่เวลา 08.00 น. เป็นต้นไป ก็เป็นกลุ่มวัยรุ่น พวกนี้ก็จะ
ตื่นสายหน่อย

วันนี้ทีมที่มาร่วมกันชานน้ำชากาแฟ ก็จะเป็นแม่ลูก
อ่อน ส่วนสมาชิกคนอื่นคงไม่ว่างก็เลยไม่ได้มาชานส่วนหนูแม่

จะอายุน้อยก็มาช่วยกลุ่มด้วย เพราะเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็น
ประโยชน์ ในชุมชนเดิมทำงานเกี่ยวกับซักรีด หนูไม่เคยชานมา
ก่อน แต่ก็สนุกดีค่ะ น้องสาลินี กล่าว และว่า ลูกค้าของเรา
เป็นผู้ประสบภัยทั้งหมด และพี่ๆ ที่มาช่วยเหลือที่ศูนย์ฯ เรื่อง
ที่ลูกค้ามาสนทนากันที่สภากาแฟส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องทั่วไปใน
ชีวิตประจำวัน เรื่องการประกอบอาชีพ ส่วนเรื่องการเมืองก็ไม่
ค่อยได้ยินเท่าไร

แม่ค้าอีกคนบอกว่า รายได้ที่ได้จากการดำเนินธุรกิจ
ชานน้ำชานั้น เราจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกหักค่าใช้จ่าย
ทั้งหมด และค่าแรงของแม่ค้า จำนวน 75 บาท/สัปดาห์/
คน อีกส่วนหนึ่งจะนำไปฝากธนาคาร เพื่อแบ่งเป็นผลกำไรใน
อนาคต

สภากาแฟแห่งนี้แม้จะเป็นร้านเล็กๆ แต่ก็ได้ทำหน้าที่
ของมันในการสร้างชุมชน ช่วยผ่อนคลายอารมณ์ความเครียด
เตรียมความพร้อมก่อนที่สมาชิกในชุมชนจะออกไปเผชิญชีวิต
ประจำวันจะเริ่มดีขึ้น

ที่สำคัญร้านกาแฟเป็นวิถีชีวิตที่สำคัญของคนได้ ที่ใช้
เป็นที่พบปะพูดคุย ไล่ตามสารทุกข์สุขดิบ หรือแม้แต่การพูด
คุยเรื่องการเมือง

สภากาแฟศูนย์พักชั่วคราวบางม่วง จึงช่วยเติมสีสันให้
กับชาวบ้านที่พักอาศัยในศูนย์แห่งนี้ได้อย่างดียิ่ง

- 6 -

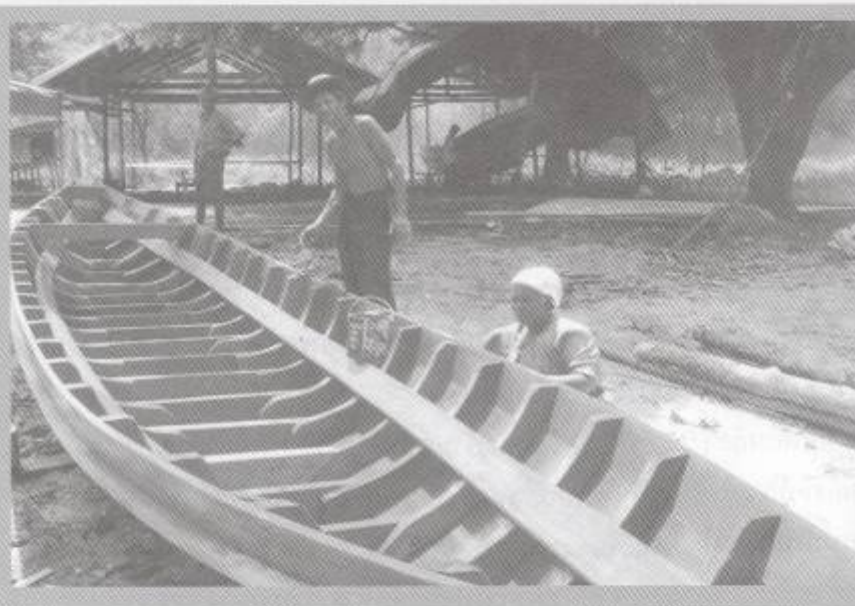
พลันที่คลื่นยักษ์สีนามิได้ถาโถมเข้าฝั่งซัดทุกอย่างพัง
ทลายเสียหายไปราบคาบค่อหน้าค่อตา ท้องทะเลที่เคยสวยงาม
มาบัดนี้ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวกลับมาเยี่ยมชมผู้คนไม่กล้ากิน
อาหารทะเลที่จับมาได้จากท้องทะเลอันดามันอันเนื่องจากวิตก
ว่าจะไม่สะอาด ส่งผลให้ราคาลดลงอย่างน่าตกใจซึ่งมีผลกระทบ

“ประมงก๊อ
ประมงกาแญ
ประมงเน็อน”

ต่อชาวบ้านที่ประกอบอาชีพประมงเป็นอันมาก แต่จะมีสักกี่คนที่รู้ว่าชีวิตของลูกทะเลที่อยู่และหากินกับท้องทะเลมีชีวิตความเป็นอยู่เช่นไร

บุญโชค จงไกรจักร์ ลูกทะเลบ้านน้ำเค็มเล่าถึงชีวิตของชาวประมงก่อนที่จะเกิดสินามิวว่า “คนในน้ำเค็มส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง ก่อนออกทะเลไปหาปลาผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านมีหน้าที่มาคอรวนและเตรียมข้าวปลาอาหารใส่ปันโตให้กับ

สามีนในช่วงที่ออกทะเล ส่วนผู้ชายมีหน้าที่ดูแลความพร้อมของเรือและอุปกรณ์ต่างๆ

เมื่อใกล้ถึงเวลาออกเรือเจ้าของต้องทำพิธีไหว้แม่ย่านางเรือ ซึ่งมีขนม ข้าว ปลา เป็นเครื่องเซ่นไหว้ เพื่อเป็นการเอาฤกษ์เอาชัยและเพื่อความปลอดภัยในการออกทะเลทุกครั้ง เมื่อเสร็จพิธีจะจุดประทัดออกเรือสู่ทะเล และทุกๆ 6-8 เดือนต้องนำเรือขึ้นมาซ่อมลงน้ำมันยาง ทาสีกันเปียและคทมน้ำมัน จากนั้นทำพิธีไหว้แม่ย่านางครั้งใหญ่ ผูกผ้าสามสีที่หัวเรือพร้อมด้วยเงินจำนวนเท่าไรก็ได้แต่จะให้ลี้ต้องลงท้ายด้วยเลขเก้า

บุญโชคเล่าต่อว่า “ถ้าอยู่ในช่วงหน้ามรสุมจะออกเรือไปประมาณ 3-5 ไมล์ทะเล เนื่องจากคลื่นลมแรง หากไปไกลกว่านี้อาจไม่ปลอดภัย ส่วนลูกเรือที่ไปด้วยมี 2 คน สำหรับสัตว์ทะเลที่หาได้ในหน้านี้ส่วนใหญ่จะเป็นกุ้งแช่บ๊วย ปลาทุ แต่ถ้าน้ำแห้งเป็นช่วงทะเลสงบสามารถออกทะเลน้ำลึกได้ไกลถึง 10 ไมล์ทะเล จากนั้นคำว่าบริเวณไหนที่มีปลาชุกชุมโดยใช้โซนาร์ ถ้าตรงไหนมีปลาจะเห็นจุดๆในจอ”

เมื่อเจอแหล่งปลาแล้ว ชาวประมงเริ่มวางอวนประมาณ 5 โมงเย็นหากเป็นคืนเดือนมืดไม่มีแสงสว่างรบกวน ฟุ้งปลานานาชนิดจะไปรวมตัวอยู่ตามพื้นดิน จึงค่อยๆปล่อยสายอวนไปตามกระแสน้ำ อีก 2 ชั่วโมงนับจากนี้อวนที่แขวงเปล่าจะเต็มไปด้วยปลาที่ติดจากนั้นจะเริ่มวางอวนลักษณะแบบนี้ อีกในช่วงตี 5 เช้ามืดของวันถัดไป สำหรับปลาที่จับมาได้มาจะเก็บไว้ในแช่แข็งเพื่อรอ

การนำเข้าฝั่งต่อไป

สำหรับอวนจับปลาทุเรือลำหนึ่งใช้ 2 ราวละ 10 หัว อวนกุ้งใช้ 5 ราวละ 8 หัว ส่วนลอบปูใช้ปลาหลังเขียวเป็นเหยื่อล่อ วางลอบครั้งหนึ่งประมาณ 80-100 ลูก และลอบปลาหมึกใช้ไข่ปลาหมึกล่อเพื่อหลอกให้ปลาหมึกเข้ามาวางไข่

เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจกู้อวนราวๆ 2 ทุ่ม แต่ละคนมานั่งกินข้าวที่ภรรยาจัดใส่ปันโตให้กันอย่างเอร็ดอร่อยหลังจากเหน็ดเหนื่อยมาตั้งแต่ช่วงเย็น เมื่ออ้อมท้องแล้วก็จะใช้น้ำจืดที่

เตรียมมาชำระร่างกายแล้วก็เข้านอนพักผ่อนเพื่อคลายความเหนื่อยล้าทั้งหมดแล้วลุกขึ้นมาสูดต้อในเช้าวันใหม่

ใครเลยจะรู้ว่าตั้งแต่วางอวน กินข้าว อาบน้ำ จนกระทั่งนอน กิจกรรมทุกอย่างล้วนแต่อยู่ในเรือเพียงไม่กี่ตารางเมตรเท่านั้น

แต่บางครั้งชีวิตก็ไม่ได้ราบเรียบเหมือนช่วงเวลาทะเลสงบทุกครั้งไป หลายครั้งที่ออกทะเลไปต้องกลับมาเมื่อปล่าหรือบางทีก็แทบเอาชีวิตไปทิ้งไว้ในทะเล

“ใครว่าอาชีพประมงเป็นอาชีพที่สบายสร้างรายได้มหาศาล ช่วงมรสุม 6 เดือนออกทะเลไม่ได้ขาดรายได้ ช่วงปลอดมรสุมมีหลายครั้งที่ออกทะเลไปแต่ไม่ได้อะไรกลับมาต้องทนนั่งตากแดดตากฝนหน้าดำเกือบทั้งวัน เพราะกระแสน้ำแรงมากวางอวนไม่ตรงจุดหรืออวนไม่ได้บ้าง บางทีอวนก็พัดไปกับกระแสน้ำที่เชี่ยวกราด ลอบที่นำมาดักปลาจนหมด ปลาก็ไม่ได้ หักค่าน้ำมันอีกสรูปแล้วขาดทุนยับเยิน” พี่บุญโชคกล่าว

บางทีเจอมรสุม เมฆดำหม่น ฝนตกไม่ลืมหูลืมตา คลื่นลมแรงบ้าคลั่ง ครั้นจะแล่นเรือฝ่าพายุเข้าฝั่งก็ไม่ได้ ครั้นจะแล่นเรือเข้าหาเกาะที่อยู่ใกล้ที่สุดก็ไม่ทัน เรือเกือบจมอยู่กลางท้องทะเล เป็นเวลาที่ต้องต่อสู้กับธรรมชาติอย่างหนักหนาสาหัสอยู่ทุกวินาที ด้วยสัญชาตญาณการเอาชีวิตรอดทุกคนจะรู้หน้าที่ของตัวเองโดยอัตโนมัติ บ้างก็วิดน้ำออกจากเรืออยู่ทางหัวเรือ บ้างก็อยู่ท้ายเรือคอยประคองเรือไม่ให้จม ซึ่งต้องพยายามนำหัวเรือเข้าได้กับคลื่นเพราะถ้าหันข้างเรือปะทะคลื่นเมื่อไรโอกาสที่เรือจะจมสู่ก้นทะเลยิ่งมีสูง ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนต้องแข่งกับเวลาเพราะถ้าหากเข้าไปเพียงไม่กี่นาทีก็เท่ากับว่าต้องเอาชีวิตมาทิ้งไว้ที่นี่

“บางครั้งเคยหลงทางก็มีต้องอาศัยเข็มทิศ และวิธีดูดาวบนท้องฟ้า ลูกน้องที่เคยอยู่เรืออวนคำบอกมาให้ตามหางดาวจะเข้าไป ต้องล่องเรืออย่างเปล่าเปลี่ยวท่ามกลางความมืดแห่งท้องทะเลอยู่นานจึงพาเรือเข้าหาฝั่งได้”

“เหตุการณ์เลวร้ายที่สุดในชีวิตชาวประมง 18 ปี คือ มีครั้งหนึ่งใกล้ถึงฝั่งแล้ว อู่ก็มีคลื่นสูงมากซัดเรือที่เดียว น้ำเข้าเรือวิดกันไม่ทันเรือจม ข้าวของในเรือเสียหายหมด ทั้งควาเทียม โชนาร์ อวน ฯลฯ รุ่งเช้าค่อยมากู้เรือช่วยกันดำน้ำนำเชือกไปผูกกับเรือที่จมอยู่แล้วกู้ขึ้นมา ตอนนั้นเสียหายไปหลายหมื่น ไม่รู้จะทำไงก็ต้องเสี่ยงออกทะเลต่อไปเพราะจะให้ไปทำอาชีพอื่นก็ทำไม่เป็น” ชาวประมงคนเดิมกล่าวด้วยสายตาสลัดห้อย

“แต่ก็เชื่อว่าโชคจะไม่เข้าข้างซะทีเดียว” ชาวประมงคนเดิมเล่าต่อ “ครั้งหนึ่งออกทะเลไปได้ไม่นานวางอวนติดปลาฉลามร้อยกว่าโลได้ วันนั้นโชคดีมากกลับฝั่งเลย ส่วนแหล่งที่มีปลาชุกชุมต้องเป็นที่เกาะลิบลิ้น เพราะมีหิน ปะการังน้อยใหญ่อยู่มากมาย จากน้ำเค็มต้องใช้เวลาประมาณ 5 ชั่วโมง เพราะฉะนั้นต้องดูแลดูฝนให้แน่ใจว่าปลอดภัย และเตรียมความพร้อมของเรือให้ดีที่สุด ซึ่งใช้เวลาในการออกทะเลครั้งนี้ประมาณ 2-3 วัน และมีรายได้คิดมือกลับมาแน่ๆ 10,000 กว่าบาท ซึ่งนับว่าคุ้มในการออกทะเล ครั้งนี้”

“สึนามิ” ผ่านไป 3 เดือน เรือและเครื่องมือหาปลาพังไปกับคลื่นยักษ์ แต่พวกเขาก็ยังหวังที่จะกลับออกสู่ท้องทะเลอีกครั้ง เพราะอาชีพหาปลา มันคือลมหายใจของพวกเขา

โดยขณะนี้ชาวประมงในหลายพื้นที่ได้ร่วมตัวกันตั้งกลุ่มซ่อมเรือ ซ่อมเครื่องเรือและอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพแล้วไม่น้อยกว่า 12 อู่ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ในชุมชน ดังเช่นที่ชุมชนสังคาอู เกาะลันตา ประมงชาวไทยใหม่กลุ่มอุ้งลือลาไว้ย ได้ร่วมมือกันต่อเรือและซ่อมแซมเรือจนเสร็จครบทุกอ่าว ส่วนชาวประมงบ้านน้ำเค็มได้ดำเนินการตั้งอู่ต่อเรือขึ้นในชุมชนโดยมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชาวชุมชนร่วมไม้ร่วมมือกันอย่างขะมักเขม้น และชาวประมงรายไวยังได้ตั้งกลุ่มซ่อมเครื่องยนต์เรือซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชน ฯลฯ

หลังฝนร้ายผ่านไปลูกทะเลทุกคนต่างฝึกรอคอยเวลา

‘ประสมก้อน
ประสมกาตูน
ประसानเมืองน’

ที่จะได้กลับออกไปอยู่ในสถานที่ที่พวกเขาคุ้นเคยอีกครั้ง
สายๆ วันนี้ (28 กุมภาพันธ์) ชาวบ้านน้ำเค็มได้มี
โอกาสออกสู่ท้องทะเลอีกครั้ง เมื่อเรือประมงจำนวน 10 ลำ
ถูกซ่อมจนแล้วโดยฝีมือกลุ่มต่อเรือของพวกเขาเอง พวกเขารู้สึก
อบอุ่นเป็นอย่างยิ่งที่ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ มาเป็นประธาน
ในพิธีปล่อยเรือลงสู่ทะเล

อีกไม่นาน เรืออีกหลายลำ ลอบ อวน อีกหลายหัวที่
เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้าน จากหลายๆ หมู่บ้านจะลง
สู่ทะเลตามมา

- 7 -

ภายในตู้ต่อเรือที่สร้างเป็นอาคารโล่ง เต็มไปด้วยแผ่น
ไม้ขนาดใหญ่ วางอย่างเป็นระเบียบ ถัดไปอีกด้านผู้ชาย 2 กลุ่มๆ
ละประมาณ 5 คน กำลังข้มก้มเข้มนอยู่กับการต่อเรือ เลขออก
ไปนอกตัวอาคาร มีเรือที่ต่อเสร็จแล้ววางอยู่ประมาณ 10 ลำ
สถานที่แห่งนี้คือ ตู้ต่อเรือบ้านน้ำเค็ม ซึ่งชาว
บ้านบริหารจัดการเอง โดยได้รับเงินสนับสนุนเบื้องต้นจาก
องค์กรเอกชนที่มีชื่อเสียงในประเทศไทย

ที่ประสิทธิ อักษรคง ชาวประมงแห่งบ้านน้ำเค็ม ที่
ว่างเว้นการออกทะเลมาร่วม 6 เดือน วันนี้ผันตัวเองมาเป็น
หัวหน้าช่างต่อเรือกลุ่มหนึ่งเล่าให้ฟังว่า มารับจ้างต่อเรือที่อู่แห่งนี้
นี้ได้เดือนเศษแล้ว คือ เราต้องรวมกลุ่มกันกลุ่มละประมาณ 3 -
5 คน เพื่อมารับจ้างต่อเรือ โดยอู่ให้ค่าจ้างลำละ 20,000 บาท

‘หลายปีที่ผ่านมา ชาวประมงหลายรายหันไปวิ่งเรือ
รับนักท่องเที่ยว เรือที่ใช้ก็เป็นเรือที่ซื้อมาจากภายนอก ทำให้
ความรู้เรื่องการต่อเรือเกือบสูญหายไปเลย ขณะนี้ที่บ้านน้ำ
เค็มมีช่างต่อเรืออยู่เพียง 3 - 4 คนเท่านั้น การได้มาต่อเรือ
ที่นี้ก็ได้มีโอกาสฝึกช่างต่อเรือเพิ่มขึ้นอีกหลายคน’ ที่ประสิทธิบอก

ที่ประสิทธิเล่าอีกว่า เรือขนาด 25 กก (ประมาณ 25
ฟุต) ใช้เวลาต่อประมาณ 10 วัน จากนั้นก็จะมีชาวบ้านอีกกลุ่ม
มารับจ้างลงขันขันอุดรูรั่ว แล้วตากแดดให้แห้งสนิท ก่อนจัดสรร
ให้ชาวบ้านนำไปออกทะเล โดยผู้ที่ได้รับเรือไปจะต้องส่งเงินให้
กลุ่มครึ่งหนึ่ง เพื่อหมุนเวียน นำไปต่อให้รายอื่นต่อไป

ในบ้านน้ำเค็มเดิมมีเรือประมงหลายร้อยลำ ตอนนี้เพิ่ง
ต่อไปได้ประมาณ 30 ลำเท่านั้น เรือพวกนี้หากินน้ำลึก รวม
อุปกรณ์ต่างๆ แล้วต้องใช้เงินต่อลำประมาณ 300,000 บาท
ชายหนุ่มผู้หนึ่งกำลังข้มก้มเข้มนกับการตัดเย็บเสื้อผ้าอยู่
ในศูนย์พักชั่วคราวบางม่วง เขาเล่าให้ฟังว่า ได้ไปลงซื้อขอเรือ
พืท (ภาษาใต้เรียกว่า เรือปรี๊ด หมายถึง วิ่งฉิว) ในขณะที่ยังไม่
ได้เรือก็มาเข้ากลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าเพื่อหารายได้

หนุ่มผู้นี้เล่าอีกว่า เรือปรี๊ด เป็นเรือหางยาวขนาดเล็ก
นั่งได้ 3 - 4 คน ชาวประมงใช้หากินในน้ำตื้นบริเวณชายฝั่ง
หรือตามลำคลองต่าง ๆ ราคาต่อลำพร้อมอุปกรณ์หาปลาที่ตก
ประมาณ 25,000 บาท ในบ้านน้ำเค็มมีชาวประมงใช้เรือปรี๊ด
หากินอยู่หลายราย

- 8 -

“สีนามิ” ผ่านไปแล้วหลายเดือน องค์กรต่างๆ ร่วม 100 องค์กรได้ออนตัวกลับไปเกือบหมดแล้ว จึงไม่คึกคักเหมือนก่อน แต่ยามเช้าที่ศูนย์บางม่วงแห่งนี้ ก็มีเสน่ห์ในแบบของชาวบ้าน

ชีวิตประจำวันในบ้านพักชั่วคราวของผู้ประสภกิจ แม้ผู้คนไม่ได้แหวะเวียนมาเยี่ยมมากเหมือนก่อน แต่ก็ไม่หว่าแหว เนื่องจากแต่ละคนมีกิจกรรมให้ทำมากมาย บ้างก็ตัดเย็บเสื้อผ้า สานตะกร้า ทำอิฐบล็อก เพาะเห็ดขาย ต่อเรือ และอีกมากมาย

ไมตรี จงไกรจักร์ หมุ่ม อบค. เป็นคนแรกแห่งบ้านน้ำเค็มที่ผมได้ร่วมงานด้วย ตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2547 วันนั้นไมตรี มีสีหน้าเคร่งเครียด เพราะครอบครัวของเขาต้องสูญเสียพ่อ ญาติพี่น้องและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก ความเอาการเอางานของไมตรีและเพื่อนๆ ทำให้ศูนย์บางม่วงและชาวบ้านน้ำเค็มคึกคักและมีชีวิตในวันนี้

ไมตรี บอกว่า จากการที่เราเอาจริงเอาจัง มีการจัดระบบศูนย์พักชั่วคราวตั้งแต่ต้นทำให้เรามีประสภการณ์ ตอนนี้มีเรามีกลุ่มต่างๆ อยู่ในศูนย์ถึง 24 กลุ่ม สร้างแกนนำชาวบ้านที่เอาการเอางานได้ถึง 100 คนเศษ แบ่งเป็นกลุ่มอาชีพต่างๆ 22 กลุ่ม ธนาคารชุมชน ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิก 550 คน มีเงินออมล้านบาทเศษ กลุ่มสร้างบ้านให้กับคนไร้บ้าน (บ้านเช่า) และกลุ่มอนุรักษ์อันดามัน

การจัดการองค์กร ซึ่งมีกลุ่มเป็นจำนวนมากเช่นนี้ไมตรีบอกว่า ได้อาสาสมัครชาวบ้านเป็นกำลังสำคัญ โดยมีเจ้าหน้าที่จากหลายองค์กรเป็นที่เลี้ยง ทุกคนทำงานด้วยความเสียสละทำงานตามที่ตนเองถนัด ซึ่งตลอดเวลาที่ผ่านมทำให้เราได้เรียนรู้อะไรมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารจัดการชุมชนในลักษณะการพึ่งตนเอง หลายคนได้ค้นพบศักยภาพของตนเอง

แล้วนำมารวมกันทำงานเพื่อชาวบ้านเต็ม จนพวกเราคิดไม่ถึงว่าเราสามารถทำงานได้มากมายขนาดนี้

วันนี้ไมตรี และเพื่อนอย่างปานและอีกหลายๆ คนยังคงเป็นคนเอาการเอางานอยู่เช่นเดิมจะต่างกันก็แต่ความเคร่งเครียดได้หายไป หลายคนบอกว่า ไมตรีและแกนนำบ้านน้ำเค็มเข้มบ่่อยขึ้น ในขณะที่ปานคนพูดน้อยกลายเป็นคนสุขุม แสบไม่เหลือมาคหุ่มลูกน้ำเค็ม

- 9 -

จ่ายเงินค่ากาแฟให้สาลินี พรหมรังษี อาสาสมัครสภากาแฟเสร็จแล้ว ก็ออกเดินเยี่ยมกลุ่มต่างๆ เดินผ่านอาคารสังกะสีซึ่งสมาชิกกลุ่มมาดอวนกว่า 10 คน กำลังนั่งทำงานกันอย่างมีความหวัง โดยภักยาณี ทองเกื้อ สมาชิกกลุ่มเล่าว่า ดีใจที่ได้ทำงานที่ถนัดวันหนึ่งๆ ก็มาได้ 1 ชั่วโมง ได้ค่าแรกหวัดละ 200 บาท ดีกว่าอยู่ว่างๆ รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่าขึ้น

แหวะคุยกับกลุ่มต่างๆ อีกหลายกลุ่มเกือบทุกกลุ่ม เจ้าหน้าที่ที่เพิ่งกลับฐานที่มั่นของตนเองหมดแล้ว คงเหลือเพียงชาวบ้านดูแลกันเอง แม้มันไม่คึกคักเหมือนเดิม แต่ก็ดูมีชีวิตชีวา

หลังจากเกิดภัยธรรมชาติครั้งใหญ่ ก็เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย สำคัญที่สุดคือเรื่องของที่อยู่อาศัย ชาวบ้านบางส่วนที่มีทะเบียนบ้านกรรมสิทธิ์ที่ดินถูกต้อง ก็ได้รับการสนับสนุนจากทางรัฐแต่ ชาวบ้านกลุ่มผู้เช่าที่อยู่อาศัยมานานนับสิบปีแต่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านสิทธิต่างๆ ที่สมควรได้รับความช่วยเหลือจึงเข้าไม่ถึงชาวบ้านกลุ่มนี้

จากปัญหาความเดือดร้อนที่ได้รับ ทำให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันเพื่อเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาสนับสนุน โดยคุณสมบัติของสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มต้องเป็นผู้ที่ประสภกิจสีนามิ

“ประสบกับ
ประสบกาณ์
ประสานเพื่อน”

ไม่ได้รับการช่วยเหลือเรื่องการสร้างบ้านจากรัฐบาล ไม่มีที่ดิน ไม่มีบ้านเป็นของตนเอง เป็นครอบครัวใหญ่ที่มีสมาชิกตั้งแต่ 6 คนขึ้นไปและต้องเป็นผู้ที่ร่วมทำกิจกรรมขบวนการกลุ่มอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

นายศักดิ์ดา แกนนำชาวบ้าน เล่าให้ฟังว่า กลุ่มผู้เช่าในที่ดินบ้านน้ำเค็มถูกแบ่งส่วนออกเป็น 3 กลุ่มย่อยด้วยกันคือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มคนไร้บ้าน มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 43 คน เงินออมทรัพย์ 28,240 บาท กลุ่มที่ 2 กลุ่มคนไร้บ้านมั่นคง มีเงินออมทรัพย์ 41,600 บาท

ชาวบ้านน้ำเค็มทุกกลุ่มย่อยจะออมทรัพย์กันทุกวันที่ 15 ของเดือน คนละ 200 บาท ฝากไว้กับธนาคารชุมชน ซึ่งเป็นธนาคารที่ชาวบ้านดำเนินการจัดการบริหารกันเอง ได้มีการจัดตั้งภายหลังจากที่เกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิขึ้น

กลุ่มคนไร้บ้าน เป็นกลุ่มแรกที่หลังจากที่ได้เริ่มกระบวนการออมทรัพย์มีเงินออมพอสมควร ชาวบ้านช่วยกันหาที่ดินเพื่อปลูกบ้านในพื้นที่บ้านน้ำเค็มซึ่งเป็นที่ราบสูง ไม่มีความเสี่ยงภัย มีสถาปนิกชุมชนจาก พอช. เข้าไปช่วยเหลือในการวางแผนชุมชน โดยมีชาวบ้านเป็นผู้ออกแบบชุมชนของตนตามความต้องการดำเนินคามวิถีชีวิตเหมือนที่เคยเป็นมา โดยมีการจัดระบบกลุ่มย่อย ดูแลกันเองภายในกลุ่ม ช่วยเหลือและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

งบประมาณในการซื้อที่ดินได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาลประเทศเดนมาร์ก จำนวน 7 ล้านบาทเศษ เนื้อที่ประมาณ 8 ไร่ 1 งาน ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการถมที่เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะก่อสร้างบ้านใหม่ สำหรับแบบบ้านที่ชาวบ้านต้องการเป็นบ้านชั้นเดียวใช้อัฐประสาน เฉลี่ยแล้วราคาประมาณ 150,000 บาท

กลุ่มย่อยอีกกลุ่มคือกลุ่มคนไร้บ้านมั่นคง กลุ่มนี้ซึ่งมีจำนวนเงินออมมากที่สุด อยู่ในระหว่างขั้นตอนของการหางบประมาณเพื่อซื้อที่ดินเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ ซึ่งเป็นที่ดิน

ของเอกชนที่ต้องการจะช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้วยการลดราคาที่ดินให้ถูกมาก เพียงไร่ละ 5 แสนบาทเท่านั้น โดยมีความหวังว่าจะได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกในกลุ่มเริ่มมีการสำรวจความต้องการของตนเองเพื่อดำเนินการจัดการบริหารวางแผนผังชุมชนด้วยตนเองตามความต้องการและวิถีชุมชนดั้งเดิม

หลังชุมชนแห่งบ้านน้ำเค็มที่เห็นได้สัมผัสก็คืออย่างเป็นรูปธรรม มีกระบวนการออมทรัพย์เป็นตัวเชื่อมประสานความรัก ความสามัคคี ของคนในชุมชน ทั้งสองกลุ่มนี้คือกลุ่มคนไร้บ้านและกลุ่มคนไร้บ้านมั่นคง ซึ่งเวลานี้ได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งสหกรณ์ โดยใช้ชื่อว่า “สหกรณ์เคหะสถานบ้านน้ำเค็มพัฒนาจำกัด”

ศักดิ์ดา พรรณรังษี ประธานกลุ่มคนไร้บ้าน เล่าว่าสำรวจข้อมูลในตอนแรก มีผู้เช่าที่ดินอยู่ในบ้านน้ำเค็มอยู่ประมาณ 120 คน ทุกคนเมื่อได้รับความเดือดร้อนต่างก็สมัครเข้าร่วมกลุ่ม เพื่อออมทรัพย์ร่วมกัน แต่ปัญหาและอุปสรรคคือชาวบ้านเกิดความไม่มั่นใจในกลุ่ม เรื่องของกระบวนการบริหารจัดการต่างๆ ซึ่งชาวบ้านเป็นผู้ที่จัดการบริหารกลุ่มออมทรัพย์กันเองจึงลาออกไปบ้าง ไปอยู่ในบ้านที่รัฐจัดสรรไว้ให้บ้าง

ปัจจุบันชาวบ้านที่ทำงานเพื่อสังคม เพื่อชุมชนของตนเอง ใช้กระบวนการรวมกลุ่มเป็นเครื่องมือที่จะเชื่อม

ร้อยคนในชุมชนเข้าด้วยกัน ทุกคนมีความหวังอยากมีที่พักพิงที่อยู่อาศัยที่มั่นคงยิ่งขึ้น กลุ่มคนไร้บ้าน ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของผู้ที่ได้รับความผิดหวัง ความเสียใจ ได้แปรเปลี่ยนสิ่งเหล่านั้นเป็นพลังเพื่อการฟื้นฟูพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตน

บริเวณพื้นที่ใหม่ที่ได้รับการถมที่ไว้แล้ว ชาวบ้านกำลังช่วยกันสร้างบ้านพักชั่วคราวและอาคารสำนักงานชั่วคราว เพื่อเป็นศูนย์รวมในการทำกิจกรรม การประชุมและการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ให้แม่บ้านได้ฝึกอาชีพ ซึ่งอาชีพเสริมที่ได้รวมกลุ่มในบ้านน้ำเค็ม มีตั้งแต่การเลี้ยงปลาตาก การทำผ้ามัดข้อมและแปรรูปผ้ามัดข้อม ทำหัตถกรรมจักสานและเพาะเห็ด นายศักดิ์ดา กล่าว

ขณะนี้ พื้นที่ก่อสร้างเฟสแรกของกลุ่มผู้เช่ากำลังก่อสร้าง โดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากคนในชุมชนทุกคน ทุกคนครบถ้วนส่งตัวแทน 1 คนเพื่อเป็นแรงงานในการสร้างบ้านของเราเอง หากครอบครัวใดที่มีความต้องการที่จะมาช่วยกันสร้างบ้านของตนมากกว่า 1 คน ก็ขอมได้ เพราะเราต้องการให้ชาวบ้านได้รู้สึกว่าเป็นบ้านที่พวกเขาได้ร่วมกันสร้างเพื่อความภาคภูมิใจของพวกเขาเอง บรรดาแม่บ้านซึ่งว่างเว้นจากงานก็จะช่วยเป็นแม่ครัว เป็นแรงงานสร้างบ้านอีกแรง อีกส่วนคือแรงงานที่เป็นอาสาสมัครจากที่ต่างๆ เข้ามาช่วยสร้างบ้านอีกด้วย

นั่งรถไปบริเวณแหลมป้อม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบ้านน้ำเค็มที่มีกรณีพิพาทกับเจ้าของที่ดิน ถึงวันนี้ก็ยังหาข้อยุติไม่ได้ แม้ผู้หลักผู้ใหญ่ลงพื้นที่มาเยี่ยมหลายรายแล้วก็ตาม

สุวิทย์ กงสงค์ และชาวบ้านแหลมป้อมต่อสู้เรื่องนี้มาตั้งแต่ปี 2545 หลังภัยสึนามิ นายทุนกั้นที่ไม่ยอมให้เข้าพื้นที่ซึ่งเราเคยอาศัยอยู่เดิมจะค้นหาศพญาติมิตรก็ไม่ได้ ทุกวันนี้คนที่ยังคงเหลืออยู่กว่า 30 ครอบครัว ก็ยังคงต่อสู้ต่อไป แม้แต่ละคนจะมีคดีติดค้างอยู่ในโรงในศาลอยู่ก็ตาม

ยุพิน แก้วประพัฒน์ จากบ้านแหลมป้อมเล่าว่า เมื่อ

วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2548 ชาวบ้าน 30 ครอบครัว ได้เข้าไปยึดพื้นที่เพื่อสร้างบ้าน เพราะไม่รู้จะไปอยู่ที่ไหน พวกเราทุกคนจะไม่มีรายชื่อได้รับความช่วยเหลือ ตอนนี้ปัญหาที่ดินก็ยังคงมีอยู่ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ถูกตัดโดยสิ้นเชิง เขาบอกว่าทำให้ไม่ได้เพราะที่ดินมีปัญหา ทั้งๆ ที่ก่อนหน้านี้สึนามิเรามีสิ่งเหล่านี้ครบถ้วน

“ตอนนี้ คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดิน ของศูนย์ต่อสู้เอาชนะความยากจน โดย พลเอกสุรินทร์ พิฤททอง เข้ามารับดูแล จะมีการรังวัดที่ดินให้ชัดเจน เพื่อหาข้อยุติ” สุวิทย์ กงสงค์ บอกทิ้งท้ายอย่างมีความหวัง

ผมสิ้นสุดเขียนเขียนที่น่องบ้านน้ำเค็มไว้ที่แหลมป้อมมองผ่านทิวสนออกไปสู่ทะเล ช้อนนี้ก็คิดไปเมื่อสมัยน้ำเค็มยังกักกักไปด้วยการขุดแร่ ผู้คนจาก 50 จังหวัด เข้ามาอยู่อาศัยจนกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ความเจริญคืบคลานเข้ามา หลังเหมืองแร่ขบเซาพร้อม ๆ กับการจากไปของ “เสื่อจีน” อดีตโจรใจบุญผู้คงกระพัน ความเจริญด้านการท่องเที่ยวเข้ามาแทนที่ กลไกท้องถิ่นกลายเป็นเครื่องมือกว้านหาที่ให้นายทุน เพื่อนำไปสร้างโรงแรม แหล่งท่องเที่ยว กลายเป็นปัญหากับชาวบ้านมาถึงทุกวันนี้

ชาวบ้านน้ำเค็มส่วนใหญ่ยังคงหากินกับการออกทะเลเมื่อเหมืองแร่กลายเป็นเพียงชุมชนเหมือง และสินมิกก็เข้ามา และปัญหาก็คือเกิดขึ้นมากมายก่ายกอง

และปัญหานั้นกำลังถูกแก้ไขจัดการ โดยพลังของชาวบ้าน “พลังคลื่นลูกใหม่” ที่กระทบเข้าฝั่งหลัง “สึนามิ” แล้วฝังอยู่ในใจชาวบ้านน้ำเค็มทุกคน

“ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสบานเมืองน”

บทเรียนงานฟื้นฟู ชุมชนอันดามัน หลัง **สึนามิ**

โดย อัมพร แก้วหนู

‘ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสบานเมืองน’

๑. วิทญและความเป็นความตาย

วันอาทิตย์ที่ ๒๖ ธันวาคมที่เกิดเหตุสึนามินั้นผู้เขียนอยู่ที่บ้านที่กลางเมืองภูเก็ตและไม่รู้สึกถึงความสั่นสะเทือนของแผ่นดินแผ่นดินน้ำใดๆ ทั้งสิ้น ได้ยินเพียงเสียงประกาศของรถกระจายเสียงของเทศบาลที่วิ่งผ่านไปอย่างรวดเร็วเรื่องคลื่นอะไรสักอย่างหนึ่งจับความไม่ได้ แต่เราทั้งครอบครัวก็ตกใจว่าจะออกไปดูชายทะเลที่สะพานหินประมาณ ๑๑.๐๐ น. ก็เห็นโคลนซัดเข้ามาจากทะเลลึกมากและเรือในคลองบางใหญ่พังเสียหายไปจำนวนมาก สถานีวิทยุในภูเก็ตเริ่มออกข่าวรายงานความเสียหายและความต้องการการช่วยเหลือ ซึ่งหนักที่สุดที่หาดป่าตอง สองสามชั่วโมงต่อมาสถานีวิทยุเกือบทุกสถานีก็ออกอากาศเรื่องนี้ตลอดเวลา ยกเลิกรายการปกติไป บางสถานีออกอากาศไปต่อเนื่อง ๒๔ ชั่วโมงอยู่หลายวัน

เราขับรถลาดตระเวนไปตามที่ต่างๆในเมือง แต่ไม่มีอะไรให้ดู เพราะเหตุเกิดที่ชายทะเลและถึงตอนนั้นเราก็ไม่สามารถออกไปที่ชายหาดได้เพราะคนหนีนกันจ้าละหวั่น การจราจรติดขัดอย่างยิ่ง ได้แต่ติดตามข่าวจากวิทยุ โทรศัทพ์มือถือก็ใช้การไม่ได้ ทราบว่าในวันนั้นมีเพื่อฝูงหลายคนพยายามติดต่อเข้ามาถามข่าวก็ติดต่อไม่ได้ ระบบโทรศัทพ์มือถือล่มไปถึงกว่าสัปดาห์กว่าจะมาใช้งานได้อีก วิทญและโทรศัทพ์พื้นฐานกลายเป็นช่องทางเดียวที่จะสื่อสารระหว่างกันทั้งการขอความช่วยเหลือและการให้ความช่วยเหลือ

และเห็นได้ชัดว่าระบบของประเทศนี้ไม่ได้เตรียมการไว้สำหรับหายนะภัยขนาดนี้เลยแม้แต่น้อย

ในช่วงสองสามชั่วโมงแรกหลังเกิดเหตุ คนที่แนะนำว่าชาวบ้านควรจัดการอย่างไรคือดีใจในสถานีวิทยุ ซึ่งสาระสำคัญคือการแนะนำว่าให้คนขึ้นไปอยู่ที่สูงเพราะอาจเกิดคลื่นยักษ์ขึ้นมาอีก โดยไม่จำแนกแยกแยะว่าควรจะเตือนใครที่ไหน ผลก็คือ

ผู้เขียนและเพื่อนๆจำนวนมากนับร้อยคนพันคนทำงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยสึนามิแถบบ้านน้ำเค็มมาตั้งแต่วันที่ ๓๒ ธันวาคม ๒๕๔๗ จนกระทั่งปัจจุบันก็ยังทำงานเกี่ยวข้องอยู่มากบ้างน้อยบ้างตามวาระ ในช่วงสองเดือนแรกนั้นเราทำงานกันวัน ไม่มีวันหยุด ทำงานกันวันละมากกว่า ๑๐ ชั่วโมง เพราะมีความเรียกร้องต้องการมาทุกเวลานาทีทั้งจากคนที่ต้องการช่วยทุกและชาวบ้านผู้ประสบภัย บทความชิ้นนี้เป็นการมองย้อนหลังกลับไปว่าเราผ่านอะไรมาบ้าง เราคิดอะไรและเราคิดอย่างไร

งานช่วยเหลือผู้ประสบภัยสึนามิเป็นงานลงขันครั้งใหญ่ครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ชาติไทย ซึ่งที่ทุกคนเขียนออกมาจะเป็นเพียงเสี้ยวเล็กๆเสี้ยวหนึ่งของงานทั้งหมด ไม่มีใครสามารถเขียนภาพรวมของทั้งหมดได้ บทความชิ้นนี้ก็เช่นเดียวกัน

“ประสบภัย
ประสบกาภรณ์
ประสบานเวียงน”

คนทั้งภูเกิดแก่กันขึ้นเขา รวมทั้งเขารังกลางเมืองภูเกิด เราพยายามขับรถขึ้นเขาไปดูสถานการณ์ แต่ต้องถอยทัพกลับมา เพราะทั้งคนทั้งรถเต็มหมด ขึ้นไปไม่ได้ ต้องมานอนฟังข่าววิทยุอยู่ที่บ้าน

ทุกคนยอมรับร่วมกันว่าตัวละครสำคัญที่เล่นบทหนักในภัยสึนามิที่ภูเกิดในช่วงชั่วโมงแรกๆ หลังเกิดเหตุและต่อเนื่องไปอีกหลายสัปดาห์ก็คือวิทยุในท้องถิ่น ใครต้องการความช่วยเหลือโทร.ไปที่สถานีวิทยุ ใครต้องการความช่วยเหลือโทร.ไปที่สถานีวิทยุ มีคนต้องการบริจาคข้าวบริจาคน้ำแต่ไม่มีรถไปส่งหรือไปไม่ถูก ออกประกาศไม่ก็นาทีจะมีคนโทร.มาบอกว่ารับอาสาไปส่งให้ ฯลฯ

เมื่อถึงเรื่องความเป็นความตายคนทุกคนจะเห็นว่ามิอะไรก็สามารถให้ได้หมด มีความต้องการมากมายเหลือคณานับ แต่ก็มี การบริจาคที่มากกว่าความต้องการเสียอีก จังหวัดเล็กๆ อย่างภูเกิดนั้นมีคนตายหลายร้อยคน เจ็บนับพันคน แต่ความช่วยเหลือเกือบทั้งหมดเป็นการระดมมาจากคนในท้องถิ่นเองทั้งไทยเทศและช่องทางการระดมความช่วยเหลือที่สำคัญที่สุดคือวิทยุท้องถิ่น ปราศจากสื่อตัวนี้แล้ว ความยากลำบากของประชาชนจะทนเท่าทวีคูณ

นี่ทำให้เราเห็นความจำเป็นของสิ่งที่เราเรียกว่า “วิทยุชุมชน”

วิทยุชุมชนตามความหมายที่แท้คือวิทยุที่ดำเนินการโดยองค์กรชุมชน องค์กรชุมชนเป็นเจ้าของสถานีและจัดการตามความต้องการของชุมชน สถานีวิทยุทั้งหมดในปัจจุบันเป็นของทางราชการที่ให้เอกชนเช่าเวลาเพื่อขายสินค้า แม้ว่าหลายสถานีในภูเกิดจะอุทิศเวลาให้กับผู้ประสบภัยตั้งแต่สองสามชั่วโมงแรก แต่หลายสถานีก็ยังทำใจไม่ได้ กว่าจะยกเลิกรายการปกติก็ปาเข้าไปครึ่งค่อนวันหลังเกิดเหตุ

ผู้เขียนเป็นหนึ่งในผู้ลงทุนลงแรงผลักดันให้วิทยุชุมชนตั้งมั่นลงในชุมชนของภาคใต้มั้งแต่ปี ๒๕๔๕ ท้องจำนวนตรา ๔๐ ของรัฐธรรมนูญไปบอกเล่าชาวบ้านทุกหนแห่ง แต่เหตุการณ์สึนามิทำให้เข้าใจความหมายที่ลึกซึ้งของรัฐธรรมนูญมาตรา ๔๐อย่างเทียบกันไม่ได้ (วรรคแรกของมาตร ๔๐เขียนว่า “คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคมเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ”) ถ้าทุกจังหวัดที่ประสบภัยมีสถานีวิทยุชุมชน ภาพที่เราจะเห็นคือสถานีเหล่านั้นจะยกเลิกรายการปกติทันทีและหันมากระจายข่าวเรื่องสึนามิกันทั่วประเทศ คนที่จะตายก็ได้รับความช่วยเหลืออย่างทันทั่วทั้งที่ เพราะเราต้องเข้าใจว่าขณะนั้นวิทยุคือการสื่อสารช่องทางเดียวที่ประชาชน

“ประสบกับ
ประสบการณ์
ประสพเนือง”

มีนาคม ที่เกิดเหตุแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ที่อินโดนีเซียคือ การที่
สถานีโทรทัศน์ต่างๆไม่ให้ความร่วมมือในการประกาศเตือน
ประชาชนให้อพยพไปอยู่ในที่ปลอดภัย สถานีส่วนใหญ่ยัง
คงออกอากาศรายการตามปกติ เรื่องเกมส์โชว์ เรื่องกอล์ฟ ฯลฯ
ไม่สนใจว่าแผ่นดินไหวขนาด ๘.๕ ริกเตอร์นั้นถ้าเกิดคลื่นสึ
นามิตามมาจะมีคนตายอีกกี่หมื่นคน

นี่คือผลเสียของการยกเลิกสถานีวิทยุโทรทัศน์ซึ่งเป็นสมบัติ
สาธารณะให้เป็นของนายทุนขายสินค้า

แม้ว่าจะเกิดเหตุสึนามิเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคมมีคนตาย
จำนวนมากแล้ว แต่เหตุการณ์เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคมดูจะเลว
ร้ายกว่าเพราะไม่มีคำชี้แจงหรือคำเตือนอย่างเป็นทางการจาก
รัฐบาลเลยว่าประชาชนควรทำอะไรในกรณีนี้ สิ่งที่เรายาก
เห็นคือ เมื่อเกิดเหตุเช่นนี้รัฐบาลควรตั้งสถานีวิทยุและทีวีทุกช่อง
งดรายการปกติในทันทีและประกาศแนะนำ เตือนหรือสั่งการ
อพยพ ฯลฯ

ระหว่างการดำเนินเกมส์โชว์ไว้สาระต่อไปกับการช่วย
ชีวิตคนเรื้อนพันเรือนหมื่น สื่อโทรทัศน์ประเทศไทยกลับเลือก
ประการแรก

๒. อยู่ๆ ก็เกิดหมู่บ้านใหม่ประชากร สี่พันคน

วันที่ ๒๘ ธันวาคม เพื่อนพี่องศ์กรชุมชนและนัก
พัฒนาทั้งหลายนัดพบกันที่ตรังเพื่อหารือว่าเราจะทำอย่างไรกัน
กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในขณะที่ทีมอื่นๆลาดตระเวนให้ความ
ช่วยเหลือชาวบ้านไปตามจุดต่างๆแล้ว เราตกลงจัดทีมสำรวจ
และช่วยเหลือนับสิบทีมกระจายออกไปทุกพื้นที่ บอกทุกคนการ
รวบรวมข้อมูลคืองานหนึ่ง แต่เจอใครที่ต้องการความช่วยเหลือ
ก็ช่วยทันที กลับมาสรุปงานกันทีหลังพบว่าเราซึ่งงบประมาณ

สามารถฟังได้ในเวลานั้น เป็นสื่อที่ทุกคนเข้าถึงได้ทันที โทรทัศน์
นั้นก็พอได้ แต่ถามเราจะหาเครื่องรับโทรทัศน์ได้ทุกหนแห่ง
เหมือนวิทยุละหรือ?

ในบรรดาสถานีวิทยุกว่า ๕๐๐สถานีในปัจจุบันนั้นถาม
ว่ามีสถานีที่ใช้คลื่นเพื่อประโยชน์สาธารณะและมีการใช้คลื่นเพื่อ
ประโยชน์สาธารณะวันละกี่นาที ในเหตุการณ์คลื่นยักษ์ครั้งนี้
มีสถานีวิทยุที่สถานีทั่วประเทศที่ใช้เวลาเพื่อประโยชน์สาธารณะ
ช่วยผู้ประสบภัยสึนามิ เหตุสึนามิมีคนหายและสูญหายเกือบ
๑๐,๐๐๐ คน บาดเจ็บอีกจำนวนมาก แต่ สถานีส่วนใหญ่ ก็ยัง
ใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อโปรโมทสินค้าและเทปเพลงของนายทุน
ใหญ่กันตามปกติใช่ไหม?

สิ่งที่สถานีวิทยุต่างๆในภูเก็ตดำเนินการเป็นเครื่องมือ
สื่อสารนั้นเกิดจากจิตสำนึกส่วนบุคคลของผู้บริหารและนักจัด
รายการ แต่โครงสร้างหลักก็คือเวลาและคลื่นวิทยุถูกรอครอบครอง
เพื่อประโยชน์ทางการค้าไม่ใช่เพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างที่รัฐ
ธรรมนูญกำหนดไว้แต่อย่างใด

ที่น่าเศร้ายิ่งกว่านั้นก็คือสถานีวิทยุทุกแห่งนั้นเป็นของ
รัฐ แต่แทบไม่มีการใช้เครื่องมือสื่อสารนี้บอกกล่าวข่าวสารกับ
ประชาชนอย่างเป็นทางการแต่อย่างใด ทั้งในแง่การเตือนภัย
การป้องกัน การชี้แจงข้อมูลต่างๆเพื่อป้องกันความโกลาหล

สิ่งที่คุณสมิทธ ธรรมสโรช อดีตอธิบดีกรมอุตุนิยม
วิทยาและเป็นผู้เชี่ยวชาญในการนี้โมโหมากที่สุดเมื่อวันที่ ๒๘

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสานเจ็อน’

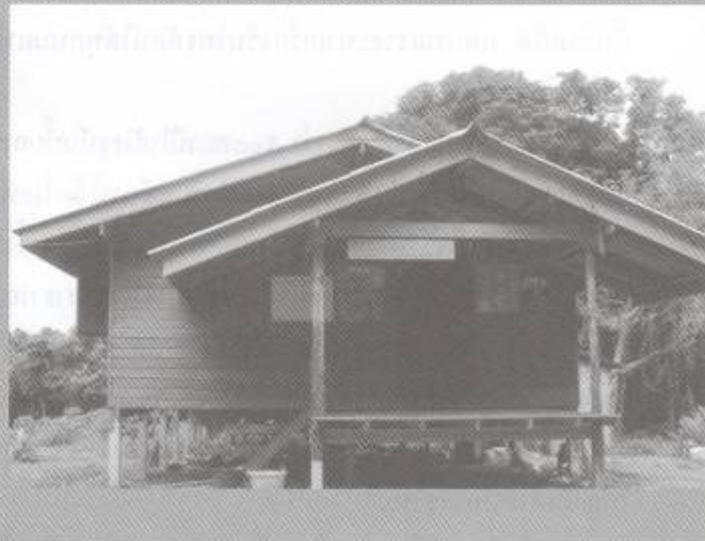
สำหรับข้อข่าวสาร อาหาร ยารักษาโรคไปจนถึงการซื้อไม้ทำโลง
ซื้อถ่านเผาศพ ฯลฯ

วันที่ ๓๑ ธันวาคม หลังจากมีข้อมูลเบื้องต้นมาจาก
ทีมที่ลงตะกั่วป่า เราจึงลงไปที่อบต.บางม่วง ปรีภษาหารือว่า
จะจัดการอย่างไรกับผู้ประสบภัยที่บ้านน้ำเค็ม ซึ่งตอนนั้นเรา
ยังไม่ทราบว่าเป็นหมู่บ้านที่ประสบภัยแรงที่สุดในหายนะภัยครั้ง
นี้ ขณะนั้นที่อบต.บางม่วง อบต.ถึกถึกเต็มไปด้วยของบริจาค
จากพื้นถึงหลังคา ทุกคนวุ่นอยู่กับการจัดการของบริจาคจนไม่
มีเวลาคิดอย่างอื่น สมาชิกอบต.ในน้ำเค็ม (ซึ่งเป็นผู้ประสบ
ภัยด้วย) บอกเราว่าสิ่งที่ต้องทำคือการรวบรวมคนน้ำเค็มที่
กระจัดกระจายไปตามที่ต่างๆมาอยู่ในที่เดียวกัน จะได้รู้ว่าใคร
เป็นใครตายเท่าไร โดยน่าจะใช้พื้นที่ของกรมทรัพยากรธรณี
ที่อยู่ติดอบต.พื้นที่กว่า ๘๐ ไร่และบอกด้วยว่าสิ่งที่ต้องทำสิ่ง
แรกคือการสร้างส้วม

พื้นที่ของกรมทรัพยากรฯเมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคมนั้นคือ
สนามหญ้าโล่งๆ กว้างขวาง ไม่มีใครจินตนาการออกว่าจะกลายเป็น
ชุมชนผู้ประสบภัยใหญ่ที่สุดของจังหวัดในเวลา

วันสิ้นปี ทุกร้านค้าปิด เราต้องไปขอร้องให้เขาเปิด
เพื่อซื้อวัสดุสร้างส้วม ไปขอแรงงานจากเรือนจำตะกั่วป่า(ไม่มี
แรงงานเพราะไปจนสหหมดแล้ว) ในขณะที่อีกทีมทางกรุงเทพ
วิ่งหาซื้อแผ่นที่สนาม

ด้วยการทำงานสุดชีวิตของทุกฝ่ายเราสามารถเปิดที่พัก
ชั่วคราวที่ข้างอบต.บางม่วงได้ในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๘ มี
เต้นท์ขนาดใหญ่ เต้นท์ขนาดเล็กให้คนอยู่ กว่า ๕๐๐ เต้นท์
ในช่วงสองสามสัปดาห์หลังจากนั้นมีคนมาลงทะเบียนที่นี่ ๘๕๕
ครัวเรือน จำนวนประชากร ๓,๔๕๐ คน มีบางส่วนที่มาอยู่
ตามโคนต้นไม้ข้าง ตามเต้นท์ใหญ่บ้างโดยไม่ลงทะเบียน ไม่มี
ใครรู้จำนวนผู้ประสบภัยที่แท้จริง แต่หักลบที่ซ้ำซ้อนแล้ว
ประมาณว่ามีคนอยู่ในค่ายผู้พวยนี้ประมาณ ๓,๕๐๐-๔,๐๐๐
คน เกือบทั้งหมดมาจากบ้านน้ำเค็ม คนกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่ใน

ถ่ายคือชาวเลบ้านน้ำเค็มเกือบ ๕๐ ครอบครัวที่อพยพข้ามเข้า
ไปอยู่แถบเขาตาก.สุราษฎร์ธานี

ชุมชนขนาดใหญ่นี้เกิดขึ้นในช่วงระยะ เวลาเพียงสี่ห้าวัน

ระหว่างที่คนพักอยู่ในเต้นท์มีงานขนาดใหญ่สองสาม
เรื่องที่เราต้องจัดการไปพร้อมกัน ฝ่ายงานชุมชนนั้นจัดระบบ
เต้นท์ ที่พัก จัดหาคณะกรรมการชุมชนขึ้นมาบริหารศูนย์ ซึ่ง
ได้มากกว่า ๕๐ คน ฝ่ายก่อสร้างสร้างที่พักชั่วคราวทั้งวันทั้งคืน

ชุมชน(ซึ่งทุกคนร่วมได้)หลังจากนั้นทีมงานเล็กๆ ก็ประชุมเพื่อเตรียมงานในวันรุ่งขึ้น

ความจริงจะใช้คำว่า ‘ระบบ’ ก็ไม่ถูกต้องนัก เราทำงานกันไปตามสัญชาตญาณมากกว่า มีปัญหาอะไรก็แก้ แต่ละวันที่ปัญหาให้แก่นับร้อยปัญหา ผู้เขียนเองที่ทำงานที่กองกลางมีโทรศัพท์เข้ามาวันละเป็นร้อยสาย ความจริงพวกเราในทีมงานหลักต่างมีประสบการณ์ทำงานชุมชนกันมานับสิบปีี่สิบปี แต่สภาพตรงกันว่าไม่เคยรับงานอะไรที่มหัศจรรย์ขนาดนี้มาก่อน ไม่เคยจัดการคนหลายร้อยครอบครัวแบบนั้นมาก่อน ที่สำคัญคือคนหลายร้อยครอบครัวนี้ส่วนใหญ่สูญเสียคนในครอบครัวหนึ่งคน สองคน สามคน สี่คน บางรายสูญเสียญาติพี่น้องถึงสิบกว่าคนเพียงชั่วไม่กี่นาทีของคลื่นยักษ์ เพราะฉะนั้นสิ่งแรกที่เราบอกทีมงานชุดใหม่ที่มาผลัดเปลี่ยนและอาสาสมัครใหม่ๆ คือ ชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนที่มีความพิเศษอย่างยิ่ง เพราะบางอย่างยิ่ง พิเศษกว่าค่ายผู้อพยพใดๆในโลก เพราะทุกครอบครัวมีการสูญเสีย เราต้องทำงานอย่างระมัดระวัง เฉพาะตัวเลขเด็กกำพร้าในขณะนั้นมีอยู่เกือบร้อยคน

เราจึงพบว่าหลังเที่ยงคืนที่ค่ายเงียบสงบ จะมีหลายคนออกมานั่งหน้าเต็นท์ เหม่อลอยและร้องไห้คิดถึงคนในครอบครัวที่จากไปไม่มีวันกลับ

ภารกิจประจำวันของชาวบ้านในค่ายในช่วงเดือนแรกคือ ตอนเช้าออกไปหาศพคนในครอบครัวในชุมชนหรือที่วัดบางม่วงวัดย่านยาวซึ่งทีมคุณหมอพรทิพย์ทำงานอยู่ เข็นกลับมาพักในค่าย เป็นอยู่อย่างนี้หลายๆต่อหลายวันจนพบศพหรือสิ้นหวังจนกระทั่งปัจจุบันหลายครอบครัวก็ยังหาศพคนในครอบครัวไม่ครบ(ตัวเลขทางการบอกว่ามีศพที่ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นใครมาจากไหนกว่า ๑,๐๐๐ศพ)

นอกเหนือจากที่บางม่วงแล้ว พวกเราหลายหน่วยงานที่ทำงานเป็นเครือข่ายยังช่วยกันสร้างที่พักชั่วคราวที่บ้านบางสัก

โดยแรงงานจากทหาร ดชด. นักศึกษา ชาวบ้านจากที่อื่นและผู้ประสบภัยเอง ในขณะที่ฝ่ายจัดหาหน้า อาหารก็ต้องจัดระบบการบริจาคอย่างเร่งด่วน งานหนักอีกอย่างหนึ่งคือการประสานงานกับหน่วยช่วยเหลือต่างๆเพราะมีหน่วยงานต่างๆทั้งไทยและต่างประเทศมาลงทะเบียนช่วยเหลือที่นี่ถึงกว่า ๘๕ หน่วยงาน มีอาสาสมัครที่ทำงานแผนกต่างๆในค่ายวันละไม่ต่ำกว่า สองสามร้อยคน

ระบบงานของเราจึงเป็นว่าช่วงหนึ่งทุ่มประชุมหน่วยงานต่างๆ (หลายคนบอกว่างานนี้เป็นงานแรกๆ ที่เอ็นจีโอ ทหาร ตำรวจมานั่งประชุมทำงานด้วยกัน) สองทุ่มประชุมกรรมการ

“ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสบานเมืองน”

จำนวน ๗๐ หลัง ค.ศีกคัก ๑๑๐ หลังและที่กระเบื้องอีก ๖๐หลัง
รวมทั้งหมด ๔ แห่งกว่า ๕๐๐หลัง ในเวลาเพียงเดือนเดียว
สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้อย่างไรถ้าปราศจากการร่วมมืออย่างไม่มี
เงื่อนไขของหน่วยงานและบุคคลต่างๆ

๓. สีนามีสองและ สาม ที่ร้าย กว่า

ตัวเลขของอบต.บางม่วงบอกว่ามีบ้านเรือนในน้ำเต็ม
เกือบ ๑๖๐๐ ครัวเรือน ประชากรประมาณ ๔,๐๐๐ คน แต่ผู้
นำที่นั่นประมาณการว่าคนนอกทะเลเบียน แรงงานพม่า คนอยู่
บ้านเช่ารวมกันแล้วน่าจะไมต่ำกว่า ๒,๐๐๐ คน รวมแล้วน้ำ
เต็มมีคนไม่ต่ำกว่า ๖,๐๐๐ คนในวันเกิดเหตุ ไม่มีใครรู้ตัวเลข
ที่แท้จริงว่าคนที่นี้ตายไปกี่คน สอบทานจากคนที่เหลือที่มาจาก
ทะเลเบียนและการประมาณการของผู้มาได้ตัวเลขว่าคนน้ำเต็มหมู่
บ้านเดียวตายไปไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐คน บ้านเรือนเสียหาย
ประมาณ ๑,๓๐๐ หลัง เหลือสภาพเดิมอยู่น้อยมาก น้ำเต็มจึง
เป็นหมู่บ้านที่ประสบภัยร้ายแรงที่สุดจากกว่า ๔๐๐ หมู่บ้าน
ที่ประสบภัยครั้งนี้ และคนที่ตายประมาณครึ่งหนึ่งของทั้งหมด
เกือบหมื่นคนก็ตายในเขตอำเภอตะกั่วป่านี้เอง

สิ่งที่ตามมาของการที่ค่ายนี้เป็นค่ายผู้อพยพที่ใหญ่ที่สุด
ก็คือคลื่นของการบริจาค ในช่วงเดือนแรกจะมีคนหรือ
คณะบุคคลเข้ามาบริจาคเงินและสิ่งของไม่ต่ำกว่าวันละ ๒๐
คณะ แต่ละคณะก็มักจะบอกว่าต้องการบริจาคให้ถึงมือผู้ประสบ
ภัยด้วยตนเอง ทีมงานในค่ายพยายามชี้แจงก็ไม่เป็นผล การกิจ
ประจำวันของชาวบ้านที่นี้เลยกลายเป็นว่าต้องวิ่งรับของบริจาค
วันละหลายรอบ การจัดการในค่ายเลยเต็มไปด้วยสับสนอลเวง
เพราะคนบางส่วนเท่านั้นที่ได้รับ เนื่องจากไม่มีผู้บริจาคคนไหน
ที่สามารถจัดของมาให้ทุกครอบครัวได้ เกิดความระหองระแหง
ระหว่างกัน ในขณะที่งานเร่งด่วนก็ไม่มีแรงงานในค่ายมาช่วย

เพราะทุกคนต้องรอคอยความช่วยเหลือ คนที่มาทำงานก็ไม่ได้
ของบริจาค เตือนร้อนอีก ทีมงานและกรรมการชาวบ้านต้อง
ปรับแผน จัดตั้งทีมงานรับบริจาคขึ้นมาโดยให้กลุ่มแม่บ้านเป็น
ทัพหน้าไปตั้งโต๊ะอยู่หน้าค่าย ออกคำชี้แจงภาษาไทย-อังกฤษ
ขอร้องทุกคนทั้งไทยฝรั่งให้บริจาคผ่านกองกลาง รับประกันไม่
มีสูญหาย รับบริจาคทั้งเงินทั้งของ เงินเข้าบัญชีธนาคาร(รับ
กว่า ๑.๒ล้านบาท แจกจ่ายไปทุกครอบครัวภายหลัง) ของส่ง
เข้าโกดังกลาง จัดตั้งกรรมการขึ้นมาดูแลการเบิกจ่ายของ แม้
ว่าจะมีบางรายที่ยังคือสิ่งไปเปิดท้ายแจกของในค่ายอยู่อีก แต่
คลื่นการบริจาคก็สงบลงพอสมควรด้วยฝีมือการเจรจาของทีม
บริจาคของแม่บ้าน ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นกรรมการกลุ่มออม
ทรัพย์ของชุมชน

คลื่นลูกที่สองคือคลื่นสื่อมวลชน

ในช่วงสองสามวันแรกนั้น สังคมจะทราบข่าวความเสียหาย
ส่วนใหญ่จากภูเก็ต เพราะภูเก็ตเป็นเมืองเปิดศูนย์ข่าวของ
หน่วยต่างๆอยู่ที่นั่น ในขณะที่พังงาเป็นเมืองปิด ผ่านไปสอง
สามวันจึงทราบกันว่าความเสียหายร้ายแรงที่สุดอยู่ที่ตะกั่วป่า
เสียหายหนักขนาดว่ามีศพกองเรียงรายไปตามความยาวถนนเก็บ
ไม่ทัน เมื่อทราบว่าจุดเสียหายที่สุดอยู่ที่นั่นและมีการจัดตั้งค่าย
ผู้อพยพขึ้นแล้วเมื่อวันปีใหม่ กองทัพสื่อมวลชนก็แห่กันไปที่นั่น

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสบานเขื่อน’

ต้องใช้คำว่ากองทัพเพราะเป็นกองทัพจริงๆ ทีวี
หนังสือพิมพ์ วิทยุ ทั้งไทยและต่างประเทศต่างมุ่งหน้าไปที่เขา
หลัก ส่วนหนึ่งไปทำข่าวคนตายในวัดชำนขาว วัดบางม่วง อีก
ส่วนหนึ่งมาทำข่าวคนเป็นในค่ายบางม่วง หลายคณะเอารถถ่าย
ทอดสดมาจอดที่นั่น นักข่าวต่างประเทศรายงานผ่านดาวเทียม
ทีวีไทยถ่ายทอดสด ผู้เขียนเองกำลังจัดการเรื่องกางเต็นท์ชุดใหม่
ให้ชาวบ้านก็ถูกลูกไล่ตัวไปออกทีวี ตอนเด็กๆ ก็ให้สัมภาษณ์นัก
ข่าวจากบีบีซี วันที่ถ่ายทอดสดออกทางช่อง ๕ นั้นมีลูกสาว
ตัวเล็กๆ ของชาวบ้านนอนหลับเป็นฉากหน้าอยู่ด้วย ตอนแรก
ก็ไม่คิดอะไร ตอนช่วงพักนักข่าวบอกว่าเด็กคนนี้กำพร้าพ่อแม่
แม่ เราก็ตะอึก พูดยอะไรไม่ออก

งานข่าวที่เรียกร้องต้องการข้อมูลและความต้องการ
ข้อมูลสำหรับวางแผนการสร้างบ้านชั่วคราวและการช่วยเหลือ
ต่างๆทำให้เราต้องจัดทีมข้อมูลทำงานกันตลอดเวลา ไซ้
คอมพิวเตอร์นับสิบเครื่อง มีการสรุปข้อมูลลงกระดาษเขียนทุก
วัน สรุปความก้าวหน้าของกิจกรรมต่างๆ ทุกวัน แล้วแปลเป็น
ทั้งภาษาไทยภาษาอังกฤษแจกจ่ายให้คนที่ต้องการ มีการออก
จดหมายข่าวสองภาษาในค่ายอยู่พักหนึ่ง

ผลกระทบที่ตามมาอันแรกหลังจากกองทัพนักข่าวลง
ไปคือมีทั้งคนไทยและฝรั่งมาขอเด็กกำพร้าไปเลี้ยงเป็นบุตร
บุญธรรม สอบถามได้ว่าทราบจากทีวีว่าที่นี่มีเด็กกำพร้าเยอะ
มีอยู่ครอบครัวหนึ่งมาจากสุราษฎร์ธานีบอกว่าคนข้างบ้านได้ไป

แล้วคนหนึ่งอยากมาขอบ้าง เราเจอเรื่องแบบนี้อยู่เป็นประจำ
ต้องจัดประชุมทีมหน่วยงานด้านเด็กหรือว่าจะจัดการอย่างไร
ตกลงว่าให้ให้ระมัดระวังการให้ข้อมูลเรื่องนี้ ที่ประชุมมอบ
หมายให้ทางเจ้าหน้าที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่น
คงของมนุษย์ช่วยดูแลเรื่องนี้และตกลงร่วมกันว่า ไม่เห็นด้วยที่
จะแจกเด็กกำพร้าไปในช่วงเวลาที่ยากลำบากเช่นนี้ พยายามให้
ชุมชนและครอบครัวดูแลเด็กก่อนและหน่วยงานต่างๆไปช่วยให้
ชุมชนและครอบครัวมีขีดความสามารถที่จะทำอย่างนั้นขึ้นมา

ผลกระทบต่อไปคือการที่ครอบครัวต่างๆถูกชักจูง
จากนักข่าวแล้วข่าวเล่าถึงชะตากรรมที่ตนเองได้รับมา คุณอยู่
ที่ไหนในคอนั้น สมาชิกในครอบครัวของคุณตายอย่างไร? ฯลฯ...นี่โยมิโซ่สามลูกที่สามที่ร้ายแรงกว่าสามลูกที่หนึ่ง
เสียอีก

สามมีหนึ่งมีมีคนตายในครอบครัวหากศพยังไม่พบ สาม
มีสองกองทัพผู้ปรารถนาดีมาเปิดท้ายรถแจกของให้ชาวบ้านวิ้ง
รอกับของแจกให้ผู้บริจาคถ่ายรูปอย่างไรศักดิ์ศรี ตามมาด้วย
กองทัพนักข่าวที่มาซักไซ้ไล่เรียงว่าคนในครอบครัวคุณ
ตายอย่างไรเพื่อทำสื่พิเศษให้คนอ่านกันทั่วโลก...สามมีไหน
จะร้ายแรงกว่ากัน จะอย่างไรก็ตามผู้ประสบภัยเป็นเหยื่อของทั้ง
สามสามมี

๔. สามมีสี่คือปัญหาที่ดิน

ช่วงปลายเดือนมกราคม ๒๕๔๘ เกือบทั้งหมดของ
ผู้ประสบภัยที่ต้องการที่พักชั่วคราวได้ที่พักแล้ว และเริ่มคิดถึง
การกลับไปสร้างบ้านในที่ดินเดิม เราเริ่มเห็นเงาเงาของสามมี
ลูกที่สี่เมื่อชาวบ้านในหลายพื้นที่บอกว่าเขามีปัญหาว่าไม่สามารถ
กลับไปสร้างบ้านที่นั่นได้เพราะมีกรณีพิพาทกับเอกชนหรือ
หน่วยราชการเริ่มจากแหลมป้อมที่บ้านน้ำเค็มซึ่งชาวบ้านขัดแย้ง

“ประสบกับ
ประสบกาณ์
ประสานเนียน”

กับนายทุนในพื้นที่ ๔๐๐ ไร่มาก่อนเกิดสึนามิ เกิดเหตุสึนามิ นายทุนไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปหาศพญาติมิตร มีการข่มขู่สารพัดที่บ้านบางลึก หาดทับตะวันชาวเลมอร์แกนเพิ่งทราบหลังสึนามิ ว่าที่ตนเองอยู่มายาวนานแต่บรรพบุรุษกลายเป็นที่มีเอกสารสิทธิ์ ที่บ้านทุ่งหัวซึ่งชาวเล ๗๐ครอบครัวอยู่ที่นั่นมากกว่า ๑๐๐ ปี ในพื้นที่ ๒๘ ไร่โดยมีป่าชายเลนยืนอยู่ กลายเป็นหลวงซึ่งมีเอกสารนส.ออกในปี ๒๕๒๖ยืนยัน ชาวประมงที่บ้านในไร่ ด.นาเตย อ.ท้ายเหมืองก็เพิ่งทราบว่าที่ใกล้ชุมชนเหมืองที่ตนเองเคยอยู่มายาวนานเป็นที่เอกสารสิทธิ์ครอบคลุมพื้นที่กว่า ๗๐๐ ไร่ ๑๑๑

ทันทีที่สึนามิลูกที่หนึ่งผ่านไป นส.๑ เอย โจนดเอย ก็โผล่ขึ้นมายืนยันว่าที่ที่ชาวบ้านเคยอยู่นั้น ไม่ใช่ที่ของเขา แต่

มีการออกเอกสารสิทธิ์เป็นของเอกชนไปแล้ว สึนามิที่กวาดคร้ว เรือนชาวบ้านแถบพังงาไปหมดสิ้นกลายเป็นโอกาสให้หน่วยงาน และเอกชนที่อ้างเป็นเจ้าของที่ติดกันไม่ให้ชาวบ้านกลับไปอยู่ที่เดิม ชาวบ้านผู้ประสบภัยทั้งหลายบอกตรงกันว่าสึนามิลูกนี้ร้ายแรงกว่าสึนามิลูกที่หนึ่งหลายเท่าตัว เขาอธิบายว่าสึนามิลูกแรกนั้นเขาญาติพี่น้องและคนในครอบครัวไป เอาเสื้อผ้าอาหารทรัพย์สินไปหมด แต่ไม่ได้เอาที่ดินที่ตั้งเสาเรือนไปด้วย(ยกเว้นที่แหลมปะการังด.เค็กคอก.ตะกั่วป่าและปากเครีมอ.สุระบุรีที่เขาเดินไปหมด) สึนามิลูกสุดท้ายนี้เอาที่ดินของเขาไปหมด เขาจะไปตั้งเสาเรือนที่ไหนหนอ?

ที่ดินแถบชายทะเลแถบตะกั่วป่าและหลายพื้นที่ทางฝั่งอันดามันตั้งแต่ภูเก็ตไปจนถึงระนองนั้นเคยเป็นพื้นที่สัมปทาน

‘ประสบภัย
ประสบการณ
ประสบานเขื่อน’

ทำเหมืองแร่ดีบุกเมื่อประมาณ ๓๐กว่าปีก่อน เมื่อหมดสัมปทานหรือราคาดีบุกไม่คุ้มกับการทำเหมืองเอกชนเลิกทำเหมืองก็ต้องคืนพื้นที่ให้ทางราชการ กลับมาเป็นที่หลวงเหมือนเดิม แต่มีการเล่นกลโดยเอาเหล่านี้จำนวนมากไปออกเอกสารสิทธิ์การบุขงการท่องเที่ยวแถบตะกั่วป่าเมื่อสี่ห้าปีที่ผ่านมทำให้ความขัดแย้งเรื่องที่ดินแถบนี้ร้อนแรงนัก การข่มขู่การเมืองระดับสว.ฟังหาหลายคนแถบนี้แหล่งข่าววงในบอกว่าเกี่ยวพันกับเรื่องที่ดินหลายแปลงแถบตะกั่วป่าทั้งสิ้น

ที่ดินแปลง ๔๐๐ ไร่ที่แหลมป้อมซึ่งเป็นข่าวใหญ่โตในหน้าหนังสือพิมพ์จนนักข่าวบางคนถูกยิงนั้นผู้

สันตติกรรมระบุว่าราคาตลาดปัจจุบันประมาณไร่ละ ๕ ล้านบาท ชัดแย้งเพื่อทรัพย์สินมูลค่า ๒,๐๐๐ ล้านบาท

ใครๆ ก็ยอมขัดแย้งทั้งแก้มแหละ แถบชายฝั่งอันดามันตั้งแต่สตูลถึงระนองนั้นมีชาวเลอาศัยอยู่ไม่ต่ำกว่า ๔๐ ชุมชนหรือคิดเป็นเกือบร้อยละ ๑๐ ของชุมชนชายฝั่งตะวันตกทั้งหมด ชาวเลก็เช่นเดียวกับชนเผ่าโบราณอื่นๆทุกเผ่าที่ไม่มีความคิดเรื่องครอบครองที่ดิน แต่ความจริงแล้วเขาอยู่ที่นั่นมาก่อนชาวไทยทั้งหลาย ผู้สันตติกรรมในภูเก็ตท่านหนึ่งบอกผู้เขียนว่า ที่ชายหาดภูเก็ตเกือบทุกแห่งเคยเป็นที่ชาวเลทั้งนั้น มีหลุมศพเขียนยันอยู่ส่วนใหญ่อยู่กันมากกว่า ๑๐๐ปีทั้งสิ้น พอการท่องเที่ยวยุมนายทุนที่ขวกวันซื้อที่ออกเอกสารสิทธิ์ ชาวเลที่อยู่มาก่อนกลายเป็นผู้ถูกรุกที่เอกชนไปเสียฉิบ ชุมชนชาวเลหลายแห่งที่ประสบภัยสึนามิจึงประสบปัญหาว่าไม่มีที่อยู่ใหม่ ในพื้นที่ที่เป็นของทาง

ราชการแก้ปัญหาทางย่อห้อยคือเจรจาตกลงกันให้ชาวบ้านอยู่บางส่วน แต่ที่เอกชนอย่างสิเหร่ ไร่ไวย์ที่ถูกเก็ตนั้นยากนัก เจ้าของที่บอกว่าเขาต้องการที่ทำประโยชน์ ชาวเลก็บอกว่าอย่างไร้เงินก็ไม่ไป เพราะไม่รู้จะไปไหน พรรคพวกในมาเลเซียเคยเล่าให้ฟังว่าในมาเลเซียมีกฎหมายฉบับหนึ่งระบุว่าคนพื้นเมืองมีสิทธิในที่ดินที่ตนเองครอบครองมาก่อน ใครมาเที่ยวออกเอกสารสิทธิ์ทับซ้อนไม่ได้ แต่บ้านเราไม่เคยตระหนักเรื่องนี้อย่างจริงจังตั้งหน้าตั้งตาจับไล่ชาวเขา ชาวเลกันอยู่รำไป

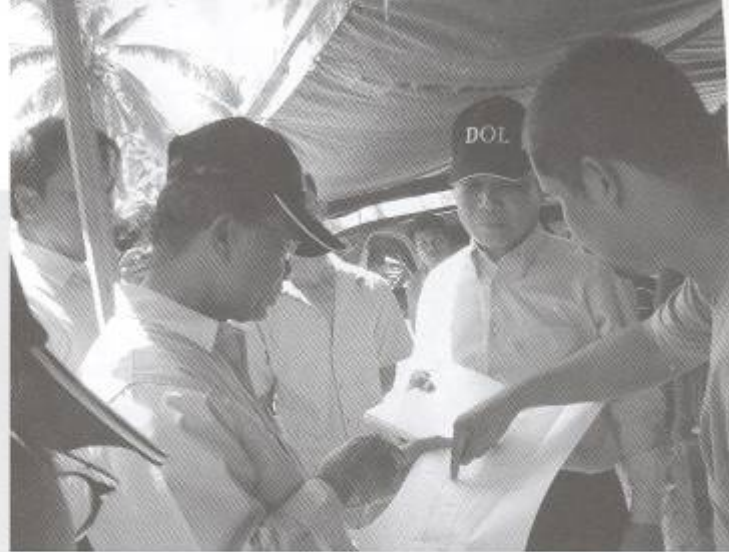
ผู้หลักผู้ใหญ่ของรัฐบาลเล็งเห็นปัญหานี้จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาแก้ปัญหานี้โดยเฉพาะ มีพลเอกสุรินทร์พิภูลทอง กรรมการคณะกรรมการแก้ไขปัญหามุกรุกที่ดินของรัฐเป็นประธาน คณะกรรมการเริ่มทำงานมาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ สามารถแก้ปัญหาไปแล้วบางส่วน แต่ยังมีกรณีปัญหาที่ต้องทำงานต่ออีกจำนวนมาก เพราะปัญหาที่ดินในพื้นที่ประสบภัยสึนามิที่เสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการมีมากกว่า ๔๐ ปัญหาตลอดแนวชายฝั่ง จากระนองถึงสตูล ทั้งกรณีพิพาทระหว่างชาวบ้านกับรัฐและชาวบ้านกับเอกชน กรณีใหญ่ที่ยังหาข้อสรุปไม่ได้คือที่เกาะพีพี ซึ่งมีชาวบ้านเป็นเจ้าของที่ดิน ๓๑ ราย แต่รัฐบาลต้องการจะปรับเปลี่ยนผังเมืองใหม่ แต่ยังคงตกลงกันได้ว่าจะเอาแบบไหน ๕ เดือนผ่านไปชาวบ้านก็แคว้งคว้างอยู่เพราะลงไปสร้างบ้านอยู่อาศัยไม่ได้แม้ว่าจะเป็นที่ดินของตนเอง ตอนนี้ชาวบ้านจึงกระจายกันอยู่ตามที่ต่างๆใน อ.เมืองกระบี่ รวมทั้งที่ที่พักชั่วคราวบ้านหนองกก ต.ไสไทย อ.เมืองจ.กระบี่จำนวน ๖๐ ครัวเรือนด้วย

๕. ผู้บริจาคสำคัญกว่าผู้ประสบภัย

สิ่งที่พวกเราที่ทำงานช่วยผู้ประสบภัยพบเห็นจนชินชานในช่วงหลายเดือนที่ผ่านมาคือ “ความสำคัญ” ของผู้บริจาคในภาวะเช่นนี้ผู้บริจาคย่อมสำคัญมากเพราะเป็นแหล่งทรัพยากร

‘ประสบกับ
ประสบกาณ์
ประสบานเอน’

ที่จะช่วยเหลือผู้ประสบภัย แต่นัยที่ลึกลงไปกว่านั้นคือการที่ผู้
บริจาคมักเห็นว่าตนเองสำคัญยิ่ง

หน้าที่สำคัญของคนทำงานในค่ายผู้อพยพอย่างพวก
เราคือการให้ข้อมูล การเป็นตัวกลางระหว่างผู้เดือดร้อนและผู้
ที่ต้องการช่วยเหลือ เราจึงเจอผู้บริจาคหลายรูปแบบ เรียกว่า
ทุกรูปแบบที่จะมีได้ในโลกนี้ คนที่ตีมาจากมาดถึงทีมบริจาคอธิบาย
ว่าขอให้บริจาคเข้ากองกลางนะจะได้แบ่งให้ทั่วถึงทุกคน ก็กำ
เงินใส่กล่องบริจาคเลข ไม่ยอมบอกชื่อบอกเสียง เราพยายาม
บอกว่าขอชื่อเพื่อลงสมุดบันทึกหน่อยก็ไม่ยอม บางคนก็บริจาค
เงินชื่อเรือให้ชาวเลแถบภูเก็ตไปนับล้านโดยส่งชาวบ้านว่าอย่า
บอกใคร (แล้วเรารู้มาได้ยังไง) คาราชื่อคิงของประเทศไทย
บางคนก็แะไปที่ค่ายเจียบฯขอบริจาคเจียบฯ

แต่ผู้บริจาคจำนวนมากมีท่าทีไปในทางตรงข้าม

หลายคนหลายหน่วยงานบอกเราว่า ในฐานะที่คุณรู้จัก
พื้นที่ ขอให้เลือกที่เหมาะสมๆหน่อย เอาแบบที่ไม่มีใครขู่ ไม่มี
ใครช่วยนะ เขาจะได้ช่วยเหลืออย่างเต็มที่ เรื่องเงินไม่มีปัญหา
จะเอาเท่าไรก็ได้ (ส่วนใหญ่จะบอกเราประโยคหลังสุดนี่) เรา
บอกว่าที่แบบนั้นไม่มีอีกแล้วครับท่าน ทุกแห่งมีคนช่วยมากบ้าง
น้อยบ้าง ต้องร่วมกันช่วย อย่าแบ่งแยกกันเลข

ที่พบเห็นร่วมกันอีกอย่างหนึ่งคือผู้บริจาคมักเห็นว่า
ตนเองสำคัญอย่างยิ่ง เราต้องอำนวยความสะดวกเขาอย่างเต็มที่
(แล้วเราเป็นใครกันละ?) โดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูงของ
หน่วยงานระหว่างประเทศ ให้เราจัดเตรียมพื้นที่ต้อนรับ ให้
ข้อมูลครบถ้วน ฯลฯ เราต้องค่อยๆอธิบายว่าท่านครับ ภารกิจ
เราคือช่วยเหลือผู้ประสบภัย และเราก็มีแขกมาเยี่ยมทุกสัปดาห์
ให้เราพาลงพื้นที่ เราจะทำอย่างไรดี และอยากจะถูกต่อไ้ไปว่า
ตอนนี้ปัญหาไม่ใช่เรื่องเงิน มีเงินที่ช่วยสามารถมีหลามทั่วโลก
ปัญหาคือไม่มีใครลงไปทำงานในสนามต่างหาก เงินมันทำงาน
เองไม่ได้หรอก

แต่ในอีกหลายพื้นที่เราเจอ... ประสบการณ์ที่พบเจอในหลายพื้นที่

งานสัณามิทำให้เราเห็นด้วยว่าระบบระเบียบของหน่วย
งานต่างๆไม่ว่าจะเป็นของรัฐบาลหรือองค์กรพัฒนาเอกชน
ใหญ่ๆหรือแม้แต่องค์กรระหว่างประเทศนั้นไม่เอื้อกับการ
ทำงานในภาวะฉุกเฉินเลยแม้แต่น้อย เพราะระบบของทั้งสาม
หน่วยงานนั้นมีจุดร่วมกันคือเป็นระบบราชการที่มีขั้นตอนยืดยาว
บางองค์กรสามารถอนุมัติงบประมาณเมื่อเหตุการณ์ผ่านไปสาม
สี่เดือนแล้ว อะไรทำนองนั้น กลายเป็นว่าเงินบริจาคที่สามารถ
ช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้ทันการณที่สุดคือการบริจาคจากบุคคล
ทั่วไปที่ไม่มีชื่อเสียงเรียงนามในสังคม เพราะเงินหรือสิ่งของเหล่านี้
จะมาทันทีที่เราบอกความต้องการออกไป

ประสบการณ์ของเราพบว่าสิ่งของหรือเงินบริจาคที่ทัน
การณ ตรงกับความต้องการที่สุดคือสิ่งของหรือเงินบริจาคที่
ระดมภายในจังหวัดผ่านสถานีวิทยุต่างๆ เงินหรือสิ่งของบริจาค
ที่มาจากกรุงเทพฯจะไม่ทันการณ ที่มาจากต่างประเทศยิ่งไม่ต้อง
พูดถึง ในช่วงเดือนแรกที่เราทำงานในค่ายนั้น คำถามที่เราต้อง
ตอบทุกวันวันละเป็นสิบหรือร้อยครั้งคือคนในค่ายต้องการอะไร
และเรามักจะตอบยากมากทั้งๆที่ความต้องการมีอยู่พะเนินเทิน
ทึก เพราะความต้องการจะเปลี่ยนแปลงไปทุกชั่วโมง ชั่วโมงนี้
เราต้องการน้ำดื่มจำนวนมาก อีกครึ่งชั่วโมงต่อมาอาจมีหน่วย
ทหารในพื้นที่ขึ้นมาให้ ชั่วโมงต่อไปเราต้องการผ้าอ้อมเด็ก
ปรากฏว่าคนที่มาเยี่ยมค่ายจัดซื้อให้เดี๋ยวนั้นเลย ชั่วโมงต่อไป
ข้าวสารหมด เราอาจประสานไปทางภูเก็ตออกวิทยุขอรับบริจาค

ข่าวสารจะมาในอีกไม่สองชั่วโมงถัดมา ถ้าส่งข่าวนี้ไปกรุงเทพด้วย ข่าวสารมาถึงวันรุ่งขึ้นก็ไม่มีความต้องการแล้ว(แต่เก็บไว้ได้หรือหน้า) ฯลฯ

ด้วยความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทุกชั่วโมงนี้เองที่ทำให้เราได้บทเรียนว่าของบริจาคที่ดีที่สุดคือเงินเพราะสามารถเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่นที่ตรงกับความต้องการได้ทันทีทั้งนี้ ของบริจาคที่ยังกองอยู่พะเนินเทินทึกที่สนามบินภูเก็ตและห้องโถงของหน่วยงานต่างๆในปัจจุบันสะท้อนถึงความไม่เหมาะสมของการบริจาค่นี้ได้เป็นอย่างดี

อีกมุมหนึ่งเรื่องการบริจาคคือสังคมเราถือโอกาสหายหน้ากันครั้งนี้กวาดบ้านบริจาคของที่ไม่ใช้แล้วไปให้ผู้ประสบภัย หลายคนบ่นตำหนิผู้ประสบภัยที่ค่ายบางม่งว่าทิ้งเสื้อผ้าบริจาคเรียกราคา หากได้คิดไม่ว่าเสื้อผ้าบริจาคจำนวนมาก(อาจจะส่วนใหญ่ด้วยซ้ำ)เป็นของที่ใช้ไม่ได้

ผู้เขียนมีโอกาสไปประชุมต่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องสีนามีสองครั้งในเดือนมีนาคมและพูดคุยกับชาวต่างประเทศจำนวนมาก เขาเหล่านั้นหลายคนมีคำถามตรงกันว่าทำไมรัฐบาลไทยจึงประกาศแข็งกร้าวว่าไม่รับการช่วยเหลือจากต่างประเทศนับยของคำถามคือทำไมถึงห้องขนาดนี้ ทำให้ประชาชนเสียโอกาส ผู้เขียนบอกง่ายๆว่าใครจะไปรู้ต้องไปถามนายกรัฐมนตรีเองซิ แต่เมื่อไปประชุมที่มนิลาของธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย(ADB)ซึ่งหลายประเทศไปขอเงินช่วยเหลือนั้นก็กลับพบว่า การที่เราประกาศอย่างนั้นทำให้เรามีสถานะดีกว่าประเทศอื่นอยู่ตามสมควรในแง่ที่ว่าผู้แทนจากประเทศเราไม่มีวาระว่าต้องไปย้อวนอนให้ใครมาช่วย และถ้าจะว่ากันตามจริง ประชาชนและหน่วยงานต่างๆในประเทศเราก็มีขีดความสามารถที่จะช่วยตนเองได้ หรืออีกมุมหนึ่งคือแม้ว่านายกจะประกาศอย่างนั้นก็ห้ามไม่ให้ประชนต่างประเทศมาช่วยประชาชนในประเทศเราโดยตรงได้หรอก คนเดือดร้อนมันต้องช่วยกัน

สำหรับองค์กรสาธารณะประโยชน์ระดับใหญ่หลาย

แห่ง งานสีนามีเป็นโอกาสสำคัญที่จะจัดทำโครงการระดมทุนครั้งใหญ่ เพราะมีคนพร้อมที่จะบริจาคทุกหนแห่ง แต่ดั่งกล่าวแล้วว่าปัญหาตอนนี้ไม่ใช่เรื่องเงิน แต่เป็นปัญหาว่าจะใช้เงินอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ จะลงที่ประเทศไหน ที่จุดไหนของประเทศนั้นจึงจะไม่ซ้ำซ้อน ถึงคนที่เดือดร้อนและช่วยให้เขาช่วยตนเองได้ในระยะยาว กว่าจะตอบโจทย์สามสี่เรื่องดังกล่าวได้ก็ต้องใช้เวลาหลายเดือน ผู้เขียนเข้าใจว่าปัจจุบันหลายหน่วยงานกำลังหาทางลงที่เหมาะสมไม่ได้ กลายเป็นทุกข์ของหน่วยงานเหล่านั้นอยู่ เพราะเงินนี่คือเงินของประชาชนเพื่อผู้ประสบภัย ไม่ใช่บริจาคทั่วไปให้องค์กรนั้น

เตือนำเรื่องเงินบริจาคเป็นเงินองค์กรหรือเงินประชาชนนี่ก็น่าสนใจ

โดยทั่วไปคนมักคิดว่าเงินบริจาคผ่านองค์กรไหนองค์กรนั้นก็มักจะตัดสินใจว่าจะจัดการอย่างไร? สมมุติว่าสถานีโทรทัศน์ช่องหนึ่งมีคนดูเยอะมาก พอประกาศขอบริจาคเงินบริจาคก็ไหลเข้ามาเป็นหลายร้อยล้าน ถามว่าเงินเหล่านั้นเป็นของใคร ดูเหมือนมันเป็นของหน่วยรับบริจาคแต่ความจริงเงินทุกบาททุกสตางค์เป็นของประชาชนผู้บริจาคและของผู้ประสบภัย ไม่เกี่ยวกับองค์กรนั้นเลย ประชาชนที่บริจาคและผู้ประสบภัยมีสิทธิ์ที่จะทวงถามตลอดเวลาที่เงินนั้นถูกใช้ไปอย่างไร เท่าไหร่ ยังคงเหลืออยู่เท่าไร นี่รวมถึงเงินบริจาคหลายร้อยล้านที่บริจาคผ่านรัฐบาลด้วย

สื่อวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์จำนวนไม่น้อยทำหน้าที่เป็นองค์กรรับบริจาคไปด้วย ก็น่าจะไม่มีปัญหาอะไร เพราะถือว่าช่วยสังคมยามทุกข์ยากเร่งด่วน แต่ความคิดเห็นของผู้เขียนสื่อไม่น่าจะไปยุ่งเกี่ยวกับตรงนั้นสักเท่าไร เพราะเหตุผลสองสามประการ

ประการแรกหน้าที่ของสื่อคือการรายงานข่าว คือการ

“ประสบภัย
ประสบภาวะ
ประสบงานเมือง”

ติดตามตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานสาธารณะ เมื่อองค์กรสื่อทำหน้าที่รับบริจาคเสียเอง จัดสรรเงินเสียเอง ถามว่าใครจะติดตามตรวจสอบสื่ออื่น เพราะสื่ออื่นกำลังทำหน้าที่คล้ายรัฐบาลไปแล้วด้วย ถ้าสื่อบอกว่าเขามีระบบตรวจสอบตนเอง ถามว่าใครจะเชื่อ?

ประการที่สอง ดังกล่าวแล้วว่าเงินนั้นคือเงินของประชาชน ไม่ใช่เงินของหน่วยรับบริจาค แต่ถามว่าเวลาเอาเงินไปแจก ใครได้ชื่อเสียง สื่อก็ลงข่าวว่าเป็นเงินของตนเอง ขึ้นป้ายใหญ่โตว่าตนเองสนับสนุน ข้างรถที่ไปบริจาคก็เขียนว่า ขบวนของทีวีนั่นทีวีนี้ หนังสือพิมพ์นั่นหนังสือพิมพ์นี้ และสื่ออื่นๆที่เป็นคู่แข่งก็มักจะไม่งลงข่าวนั้น เพราะสื่อเองเล่นคิดบท

มองกันให้ลึกการที่สื่อหรือหน่วยงานต่างๆเอาเงินบริจาคไปทำงาน เขียนให้เครดิตตนเองเสียเลิศลอยนั้นเป็นการคอร์รัปชัน เพราะเงินเหล่านั้นไม่ใช่เงินของตนเอง อาจจะมีการโต้แย้งว่าเป็นเงินของตนเองบางส่วน แต่ถามว่าก็ส่วนละ เงินหลายร้อยล้านนั้นเป็นเงินของสื่อหรือของหน่วยงานนั้นเองก็บาทกันแน่ เทียบกันได้ไหมกับการโฆษณาให้คนเข้าใจว่าเป็นเงินของตนเอง

ถ้าจะเขียนให้ถูกต้องตามความเป็นจริงต้องเขียนว่า “โครงการนี้สนับสนุนโดยเงินบริจาคจากประชาชนไทยผ่าน..(ชื่อหน่วยงาน)..เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย”...ใครอยากเขียนแบบนี้ให้ใจเถ่า

กรณีประชาชนบริจาคผ่านหน่วยงานนี้เท่ากับว่าเป็นมายาภาพที่ลึกลับซับซ้อนคือ ถ้าเป็นเงินของหน่วยงานหน่วยงานมักอ้างว่าคุณค่าตนเองสำคัญที่มาช่วยเหลือผู้ประสบภัย นั้นมายาภาพขั้นที่หนึ่ง มายาภาพขั้นที่สองคือถ้าหน่วยงานนั้นเอาเงินบริจาคมาช่วย (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแบบนี้) แล้วอ้างว่าเป็นเงินของตนเอง นั่นเท่ากับว่ายกภาพว่าคุณค่าตนเองสำคัญ ผู้บริจาค (ประชาชน) ก็ไม่สำคัญอะไร สรุปความว่าผู้บริจาคก็ไม่สำคัญ ผู้ประสบภัยก็ไม่สำคัญ แต่คนกลางอย่างหน่วยงานต่างๆ สำคัญ

ที่สุด ได้หน้า ได้ชื่อเสียงมากที่สุด...กรณีแบบนี้จะมีเยอะมากในงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยทั่วโลก

๒. ขบวนการแข่งคิวเอาหน้า

การทำงานอยู่ในค่ายผู้อพยพที่ใหญ่ที่สุดซึ่งเป็นเป้าหมายของผู้คนทั่วโลกนั้น คุณจะพบคนทุกรูปแบบ ทุกชาติทุกภาษา พบตัวละครที่สวมบทบาททุกแบบเท่าที่จะหาได้ในโลกนี้ บางหน่วยยังติดคกสมัย ในขณะที่ทุกหน่วยทั้งรัฐ เอกชน เอ็นจีโอ ประชาชนมาทำงานร่วมกันในค่าย บางหน่วยมาแบบแค่เครื่องแบบเต็มยศตามทำนองว่าค่ายนี้ใครคุม ทำไมไม่ดูแลโน่นดูแลนี่ให้เรียบร้อย ห้องน้ำก็เข้ห้องส้วมก็สกปรก หลุมขยะก็ไม่เรียบร้อย ที่ดินคังค่ายนี้ของอนุญาตหรือยัง ทำไมคนอยู่แออัดอัดเยียดนัก เมื่อไหร่บ้านจะสร้างเสร็จ ทำไมชานัก ฯลฯ สิ่งที่เราพยายามบอกทุกหน่วยที่มาทำงานในค่ายคือ เห็นปัญหาอะไรก็ช่วยกันแก้ และการแก้ปัญหานั้นก็ต้องช่วยตนเองมากที่สุดเพราะกองอำนาจการไม่สามารถรองรับปัญหาทั้งหมดได้ ในช่วงเดือนแรกนั้นเราบอกได้ว่าเรามีปัญหาให้แก้ทุกห้าวันที่ประมาณวันละ ๑๒ ชั่วโมง ถ้าให้กองอำนาจการแก้ มันจะแก้อะไรได้เล่า แต่หน่วยงานส่วนใหญ่ก็ทำการคังว่าคือมาเห็นปัญหาอะไรก็มาบอกกองกลางแล้วบอกว่าฉันจะช่วยแก้อย่างนั้นอย่างนั้น แล้วไปแก้ปัญหาเพราะหน่วยงานและอาสาสมัครส่วนใหญ่มาเพื่อแก้ปัญหา ไม่ใช่มาเพื่อตรวจการณ์

ในค่ายที่ใหญ่โตขนาดนั้น นักการเมืองเกือบทุกคนจะมาเยี่ยม ผู้บริหาร ประมุขของประเทศเราและประเทศอื่นจะมาเยี่ยม นั่นเป็นเรื่องปกติอยู่แล้ว เราต้องจัดคนดูแลเรื่องนี้(ความจริงก็จัดเอาแบบมั่วๆ ทันใครใครรับ) ยามที่คนใหญ่คนโตมาเยี่ยมเราจะเห็นละครโรงใหญ่ ละครที่ว่านั้นไม่ใช่การจัดฉาก แต่เป็นการ “แย่งซีน” (scene-ฉาก) ของหลายคนที่ไม่เคยโผล่มาก่อนหน้านั้นเลย บางรายไม่เคยส่งเจ้าหน้าที่มาช่วยที่นี่เลย แต่มาเยี่ยมค่ายและถือโอกาสนั้นใช้ฉากหลังผู้ประสพภัยแถลงว่าตนเองจะช่วยอย่างนู้ออย่างนั้น (ในที่อื่น) คนที่เดินตามเจ้าใหญ่นายโตหลายคนก็มักจะลืมนึกว่าค่ายนี้ทำงานกับหลายสิบหน่วยงาน รายงานแต่งงานของหน่วยตนเองอยู่นั้นแล้ว บางรายมีตำแหน่งสูงมากแต่ไม่เคยมาจนถึงก็แย่งซีนคนอื่นหมด

ค่ายที่บางม่วงนั้นเราไม่มีผู้อำนวยการ ไม่มีผู้จัดการ ใช้เวทีประชุมประสานงานเรื่องต่างๆและพยายามให้คณะกรรมการชุมชนเป็นคนบริหารจัดการค่ายตั้งแต่สัปดาห์แรกของการทำงาน ซึ่งนักพัฒนาบอกว่าเป็งานปฏิบัติการชุมชน (community organizing) ที่ยากที่สุดในชีวิต ช่องว่างตรงนี้เองที่ทำให้หลายคน หลายหน่วยอ้างว่าตนเองเป็นคนจัดตั้งค่ายนี้ขึ้นมาเอง บางคนอ้างไปถึงว่าเป็นผู้อำนวยการไปโน่น เราเลยพูดกันตลกๆในค่ายว่าค่ายนี้เปลี่ยนผอ.ทุกวัน วันไหนเจ้านายหน่วยไหนมาอภิไ้หน่วยนั้นเป็นผอ.

สำหรับบางคนงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยนั้นเป็นขุมทองของการประชาสัมพันธ์ตนเองและหน่วยงาน เพราะผู้ประสบภัยก็ไม่สำคัญ ผู้บริจาคก็ไม่สำคัญ แต่คนกลาง(ตัวเขาเอง)สำคัญที่สุด จะต้องให้มีรูปปั้นหน้าหนึ่ง หรือออกข่าวทีวีภาคค่ำให้จงได้

ถ้าเราคิดว่าการช่วยเหลือเพื่อมนุษยเป็นภารกิจของมนุษยชาติ การประชาสัมพันธ์ตนเองโดยใช้คนสิ้นเนื้อประดาตัวเป็นฉากหลังก็ไม่สมควรอยู่แล้ว ยิ่งไม่ได้มาช่วยเหลือแต่มาแย่งซีนคนอื่นเข้าอีก นี่เรียกว่าพัฒนาการไปหลายขั้น

อย่างไรก็ตามการบอกกล่าวข่าวสารว่ามีใครมาทำงานที่นี่บ้าง อยู่ตรงไหน ในการจัดการคนหมู่มากนั้นจำเป็นต้องทำหน่วยงานส่วนใหญ่มีสื่อแสดงของตนแสดงสังกัดซึ่งมีประโยชน์มากในการประสานงานระหว่างคนทำงานหลายร้อยคนในแต่ละวัน หน่วยรักษาความปลอดภัยชาวบ้านในค่ายนั้นต้องการสื่อและบัตรแสดงตน ไม่เช่นนั้นเข้าไปประจันบริณีพิพาทในตอนกลางคืนอาจถูกสวนเอาได้ คนทำงานในค่ายทั้งชาวบ้านและหน่วยงานเรามีป้ายชื่อกันทุกคน เอาขนาดฝ่ามือใหญ่ๆกันเลยจะได้เห็นชัด คณะแพทย์พยาบาลจากได้หวั่นเห็นป้ายเราใหญ่มากบอกว่าเทห์ดี (so smart) เห็นชัด เทียบกับของเขาส่งเท่าบัตรประจำตัว บอกว่าป้ายขนาดของเขานี้เอาไว้อ่านเองแบบของรทนี่เหมาะที่จะเอาไว้ให้คนอื่นเพราะอ่านได้จากระยะ ๕ เมตร

ในเขตตะกั่วป่านี้มีอาสาสมัครทำงานหลายพันคน อาสาสมัครหน่วยต่างๆใส่สื่อแสดงตนเดินชนกันกลางตลาดก็เป็นมิตรกัน ตามได้กันว่าอยู่ที่ไหน ทั้งๆที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน เขาตอบว่าทำงานช่วยคนตาย(กลับบ้าน)อยู่วัดย่านยาว เราบอกว่าทำงานช่วยคนเป็นอยู่บางม่วง.....

๗. ผู้ประสบภัยสิ้นเนื้อประดาตัวสามารถจัดการตนเองได้

ภัยสึนามินั้นให้ภาพเราชัดเจนถึงคำว่าสิ้นเนื้อประดาตัว เพราะคนที่รอดมาส่วนใหญ่ไม่มีอะไรเหลือ ข้าวของเงินทองไม่ต้องพูดถึงหมดเกลี้ยง คนจำนวนมากเสื้อผ้าติดตัวก็ไม่มี บางคนเอาปลาตัวใหญ่ที่หยิบได้บนชายหาดปิดของสงวนมาก็มี การช่วยเหลือคนเดือดร้อนขนาดนี้ทุกคนต้องลงมคิดว่าต้องช่วยสงเคราะห์อย่างเด็ดขาด แต่สิ่งที่เราพยายามทำคือการจัดระบบให้ชุมชนสามารถจัดการตนเองให้ได้เร็วที่สุดและทีมสนามซึ่งมีนักพัฒนาประสบการณียี่สิบสามสิบปีก็สามารถทำได้ในชั่วเวลาเพียงสองสามวันหลังเปิดค่าย เริ่มจากการจัดกลุ่มตามแถวต้นท์

‘ประสบก๊อ
ประสบกาณ
ประสบานเมืองน’

เด่นที่ใหญ่ก็เป็นหนึ่งกลุ่ม มีหัวหน้ากลุ่มมาประชุมกันทุกคืนเวลาสองทุ่มเพื่อหารือข้อขัดข้องต่างๆและกำหนดคคกการอยู่ร่วมกัน เช่นห้ามดื่มเหล้าในค่าย ฯลฯ มีการจัดตั้งคณะทำงานต่างๆ ขึ้นมาบริหารค่ายเช่นฝ่ายน้ำประชา โรงครัว รักษาความปลอดภัย บ การบริจาด โกดัง ที่พักชั่วคราว ที่พักถาวร ส่งเสริมอาชีพ ฯลฯ วันที่ ๘ มกราคม เป็นวันแรกที่ย้ายคนจากเด่นที่เข้าบ้านพักชั่วคราว ตามว่าในจำนวนคนสามสี่พันคนนั้นจะเลือกใครก่อน คณะกรรมการชุมชนกำหนดออกมาเอาแม่ลูกอ่อนคนแก่อายุ ๖๐ปีขึ้นไปและคนพิการหรือบาดเจ็บเข้าก่อน ซอยแรกของบ้านพักชั่วคราวจึงเป็นซอยแม่ลูกอ่อนไปโดยปริยาย(มีลูกน้อยในค่ายเราเกือบ๑๐๐คน) ในภาวะที่คนสามสี่พันคนต้องการบ้านนั้นถ้าองค์กรชุมชนไม่ช่วยจัดการ หน่วยงานที่รับผิดชอบอาจจะถูกรุมกระที่บได้ง่ายๆ

กรรมการแต่ละฝ่ายจะมีนักพัฒนาที่เราระดมกันมาทั่วประเทศมาช่วยงาน กลางคืนมีปัญหาอะไรหารือกัน คณะกรรมการค่ายนั้นเป็นกลุ่มคนที่น่าเห็นใจมากที่สุด เพราะทุกคนประสบภัยมาด้วยกัน ลี้หนี้อประดาตัวเหมือนคนอื่น บางคนยังหาสพญาติไม่เจอ แต่ต้องมาทำงานแทนคนอื่นในค่าย ถูกค่าถูกว่าสารพัด(หน่วยโกดังถูกค่ามากที่สุด) เวลาเขามาแจกของก็ไม่มีเวลาไปรับเพราะมัวแต่ผัดข้าวอยู่ในครัว ครอบครัวยก็เดือดร้อน ที่ประชุมชุมชนจึงตกลงใจว่าจัดสรรที่พักชั่วคราวให้คณะทำงานต่างๆเป็นกลุ่มแรกๆด้วย

หน่วยที่ทำงานต่างจากคนอื่นคือหน่วยรักษาความปลอดภัยซึ่งเดินตรวจค่ายตลอดทั้งคืน ผัดเปลี่ยนกันประมาณ ๔๐ กว่าคน งบประมาณของหน่วยนี้ซื้ออยู่สามอย่างคือถ่านไฟฉาย บุหรี่และ

กาแฟ ไม่เงินเดินไม้ไหว มีผู้เชี่ยวชาญเรื่องการจัดการค่ายผู้อพยพระหว่างประเทศหลายคนให้คำแนะนำผู้เขียนว่าต้องจัดระบบค่ายนี้กันอย่างจริงจัง พร้อมส่งคำแนะนำมาให้ด้วย ซึ่งก็รวมเรื่องการรักษาความปลอดภัยนี้ด้วย ช่วงแรกเราคิดว่าน่าจะมีการจัดทำบัตรประจำตัวทุกคนเพื่อแสดงตัวเข้าออกค่ายเพราะคนเยอะ แยกแยะไม่ออก แต่ฝ่ายรักษาความปลอดภัยบอกว่าไม่ต้องเลย เพราะเขารู้จักทุกคน ตามว่าคนหลายพันคนจะรู้จักหมดได้อย่างไร เขาบอกว่ายามมี๔๐คนมันก็รู้จักหมดทั้งชุมชนแหละ เราเลยต้องพับโครงการบัตรประจำตัวไปเพราะชุมชนมี”ทุน”ของการรู้จักกันอยู่แล้ว ดังเช่นการที่กรรมการออมทรัพย์รู้จักหลักประกันของสมาชิกทุกคน โดยไม่ต้องใช้กระดาษค้ำประกันเหมือนธนาคารนั้นแล

ในช่วงสองเดือนแรกนั้นคณะกรรมการชุดนี้วันวายอยู่กับการจัดการเงินบริจาด ของบริจาด โรงครัว ยาม ฯลฯซึ่งเป็นงานประจำวัน โดยทำงานควบคู่กันไปกับหน่วยงานต่างๆ ในค่ายซึ่งมีกว่า ๑๐ หน่วยงานทั้งรัฐและเอกชน ช่วงเดือนที่

“ประสบกับ
ประสบกาณ์
ประสานเงิน”

เหล่านี้จะไม่ต่ำกว่าล้านแล้ว

ไม่เพียงการจัดระบบภายในค่ายเท่านั้น เรายังพยายาม เชื่อมโยงชุมชนผู้ประสบภัยในหลายจังหวัดเข้าด้วยกัน มีการ ประชุมกันครั้งแรกที่พังงาปลายเดือนมกราคม มีคนกว่า เกือบ ๒๐๐ คนมาจากกว่า ๒๐ ชุมชนใน ๕ จังหวัด(ยกเว้นสตูล) เราช่วยกันพัฒนาแผนฟื้นฟูชุมชนผู้ประสบภัยขึ้นมา ซึ่งตอนหลัง ถูกเสนอไปยังหลายแห่งและชาวบ้านก็ดำเนินการเองด้วย

เนื้อหาของแผนผู้ประสบภัยคือแผนการช่วยเหลือทั้งหลาย ทั้งปวงที่จัดกันขึ้นหลังสิ้นมามีนั้นทุกแผนเป็นแผนของหน่วยงาน ต่างๆ แม้ว่าจะมาจากการเห็น การสอบถามผู้ประสบภัยก็ตาม เราพยายามผลักดันว่าแผนอันนี้ผู้ประสบภัยมาวางแผนกันเอง แล้วเสนอออกไปเป็นชุด เป็นการบอกสังคมนาวิธีการจัดการ ปัญหาที่คือให้ชาวบ้านลุกขึ้นมาจัดการตนเอง เพราะท้ายที่สุดแล้ว หน่วยช่วยเหลือทั้งหมดก็ต้องกลับบ้าน ไม่มีใครอยู่ในชุมชน ตลอดไปหรอก

ความเคยชินของบุคคลและหน่วยงานต่างๆในการ จัดการเรื่องแบบนี้ดูได้จากคำถามว่า ใครจัดการค่ายนี้ ใครเป็น ผู้อำนวยกาณ์ อยู่หน่วยงานไหน ตามมาด้วยคำแนะนำ คำดำหนิ ดิเตือนว่าต้องอย่างนั้นอย่างนั้น พอเรารอกว่าค่ายนี้จัดการโดย กรรมการชาวบ้าน คนส่วนใหญ่ไม่เชื่อ มองเราด้วยความรังทศ ว่าค่ายใหญ่ขนาดนี้ให้ชาวบ้านที่สิ้นเนื้อประดาตัวจัดการได้อย่างไร เราบอกว่าไปดูการประชุมชาวบ้านตอนกลางคืนซิ คนที่เข้า ร่วมจะเชื่อว่าเป็นไปได้นั้น เพราะที่ประชุมกลางคืนจะพูดถึง เรื่องการจัดการทุกเรื่องในค่าย ตั้งแต่การติดตามงานของหน่วย ต่างๆ รายงานเงินบริจาค การจัดการโกดัง การทะเลาะเบาะแว้ง การจัดงานทำบุญ ฯลฯ เจ้าหน้าที่ของหลายหน่วยงานยังไม่เชื่อ จนปัจจุบันเพราะไม่เคยเข้าร่วมประชุมกับชาวบ้านตอนกลางคืน เนื่องจากต้องกลับบ้านตามเวลาราชการ(เราประชุมกันสองทุ่ม)

ความตั้งใจของเราคือให้งานทุกอย่างในค่ายมาขึ้น ต่อ(หรือประสานงานกับ)องค์กรชุมชน แต่จะไม่สอดคล้องกับ

สองซึ่งทุกครอบครัวเข้าบ้านหมดแล้ว หุงหาอาหารกินเอง เคลียร์ของในโกดังออกไปหมด จึงเริ่มคิดเรื่องอาชีพกัน เริ่มจาก เรื่องเลี้ยงปลาในกระชัง สร้างเรือ แกะกระจก เพาะเห็ด ทำผ้า บาติก ฯลฯ ปัจจุบันมีกลุ่มอาชีพอยู่ในค่ายประมาณ ๒๐ กลุ่ม มีสมาชิกประมาณ ๔๐๐ คน รวมทั้งมีการจัดตั้งธนาคาร ชุมชน(เปิดบริการทุกวัน)ขึ้นมาด้วยปัจจุบันธนาคารนี้มีสมาชิก กว่า ๑๐๐ คนเงินฝาก เงินทุนหมุนเวียนและเงินสะสมเกือบ สองล้านบาทแล้ว กรรมการบริหารค่ายแต่เดิมก็กระจายกันไป เป็นหัวหน้ากลุ่มอาชีพต่างๆ ทำงานต่อไปอีก

ในที่หักชั่วคราวที่คึกคัก ที่บางสัก ที่กระบี่ เราล้วน สนับสนุนให้ชาวบ้านขึ้นมารับริหารจัดการตนเองทั้งสิ้นและชาว บ้านก็สามารถจัดการได้ หลายแห่งมีการออมทรัพย์กันทั้งๆที่ไม่ มีการทำกิจกรรมนี้มาก่อนสิ้นมิเลข ตอนนี้นำเงินออมทรัพย์

“ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสบานเมือง”

แบบแผนที่คุ้นเคยกันมานาน หลายหน่วยงาน รับผิดชอบไม่ได้กับแนวความคิดอย่างนี้ ยังดึงดันทำงานของตนเองไปตามลำพัง เจาะทำงานกับกลุ่มคนในค่ายเฉพาะกลุ่ม จะสร้างอะไร ทำอะไร ไม่หรือกับกรรมการชาวบ้าน คงถือว่าตนเองรู้มากกว่าชาวบ้าน ถือว่าหน่วยตนเองเชี่ยวชาญเรื่องนั้นเรื่องนี้

องค์กรชุมชนไม่ได้ต้องการให้ทุกหน่วยงานมาขึ้นกับเขา และชาวบ้านไม่สามารถทำได้เองทุกเรื่อง ชาวบ้านต้องการที่ปรึกษาทุกเรื่องมากบ้างน้อยบ้าง แต่ชาวบ้านต้องการการมีส่วนร่วม เพราะปัญหาทั้งหมดเป็นปัญหาของเขา

ไม่น่าแปลกใจถ้าปรากฏการณ์อย่างนั้นเกิดขึ้นในหน่วยราชการ แต่ถ้าเกิดขึ้นกับองค์กรพัฒนาที่ทำงานกับชาวบ้านมายาวนาน สถานการณ์นี้ก็น่าเป็นห่วง เพราะการช่วยเหลือต้องช่วยให้ชาวบ้านช่วยตนเองเร็วที่สุด ไม่ใช่ให้พึ่งหน่วยงานไปยาวนานที่สุด เราจึงจะไปถึงสิ่งที่เรียกว่าชุมชนเข้มแข็งหรือการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

ประสบการณ์หนึ่งปีที่ผ่านมาของเรอบอกว่าให้ผู้ประสบภัยจัดการตนเองในค่ายผู้อพยพและการฟื้นฟูชุมชนหลังจากนั้นทำได้....ถ้าหน่วยช่วยเหลือไม่ทำตัวเป็นอุปสรรคของกระบวนการชุมชนเสียเอง

สิ่งที่เราพูดคุย คอยย้ำกันในกลุ่มคนทำงานทุกเวทีคือการให้ชาวบ้านเจ้าของปัญหาพูดถึงปัญหาของตัวเองด้วยตนเอง คนทำงานไปพูดแทนให้น้อยที่สุด ระยะเวลาผู้นำสีนามิจึงต้องเดินสายพูด เสนอโครงการ เสนอความเห็นกับหน่วยงานต่างๆ ด้วยตนเอง เป็นภาระอยู่ไม่น้อย แต่เราเชื่อว่าเป็นวิธีที่หน่วยงานต่างๆ จะรับฟังปัญหาอย่างแท้จริง การสัมมนาระหว่างประเทศที่ศรีลังกาเราก็หาทุนพาชาวเลที่ไม่เคยขึ้นเครื่องบินไปพูดไปฟังจากคนอื่นด้วยตนเอง แม้ว่าจะต้องแปลกันสี่ภาษาก็ตาม(ไทย อังกฤษ สิงหล ทมิฬ)

ทุกวันนี้เราจะมีเวทีเรื่องสีนามิทั่วโลก แต่น่าแปลกกว่าเวทีส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีชาวบ้านเจ้าของปัญหาไปพูดถึงปัญหาและ

ข้อเสนอของเขาเอง มีแต่ตัวแทน มีแต่เจ้าหน้าที่จากหน่วยนั้นหน่วยนี้ เรามักพูดกันว่าชาวบ้านมักพูดภาพรวมไม่ได้ นั่นถูกต้อง ชาวบ้านก็ต้องพูดถึงสิ่งที่เขาพบในชุมชน แต่หน้าที่เราคือพยายามพัฒนาให้เขามองภาพรวมของประเทศของโลกให้ได้ และเราต้องช่วยเขาจัดระบบการนำเสนอ

หรือว่าเราติดกับระบบ”ตัวแทน” ผู้แทน สส.จนลืมนึกไปแล้วว่า”ตัวจริง”มีอยู่และเขาต้องออกมาพูดด้วยตัวเขาเอง พวกบรรดาตัวแทนหลบลบๆ ไปอยู่หลังห้อง ชาวบ้านจะได้มายืนข้างหน้าและมี”พื้นที่สาธารณะ”มากขึ้น

๘. ไฮเทคและโลยเทค

ในช่วงเดือนแรกซึ่งการหาศพยังคงดำเนินไปอย่างเข้มข้นแถบเขาหลักนั้น ภาพที่เราเห็นคือทีมญี่ปุ่นใช้เครื่องมือไฮเทคตรวจสอบว่ามีคนอยู่ใต้หินใต้ดินหรือไม่ เซอร์มันให้ทีมสุนัขที่ฝึกมาอย่างดี แต่ทีมอาสาสมัครไทยจากศาลเจ้าภูเก็ตใช้คนทรงแต่งชุดขาว แห่ขบวนออกมาจากภูเกิดทุกเช้าตรู่ ทั้งสามทีมก็ทดสอบพบเหมือนกัน เจ้าของโรงแรมที่ป่าตองบอกว่าจุดที่คนทรงจากศาลเจ้าไปรีดถอนทำพิธีปิดรังควาญหลังเกิดเหตุล้วนเป็นจุดที่มีคนตาย(เก็บไปหมดแล้ว)ทั้งสิ้นไม่มีพลาดเลย

ในขณะที่นักวิชาการฝั่งเมืองกำลังขมกขมมันวางผังเมืองท่องเที่ยวและชายหาดใหม่ การท่องเที่ยวโรปรโมทประเทศไทยขนานใหญ่ไม่ให้ตัวเลขพลาดเป้านั้น อีกภาพหนึ่งคือการเชิญ

พระจีน พระญี่ปุ่นมาโปรดความอยู่ที่หาดป่าตอง ที่เขาหลัก เพราะถ้ามีผีมากมาขนาดนั้นนักท่องเที่ยวยุโรปจะวันออกไปมาแน่นอน

สิ่งที่ทุกประเทศพูดถึงหลังสิ้นปีคือระบบเดือนกัญที่ทรงประสิทธิภาพ ซึ่งหมายความว่าไปทางเดียวคือต้องซื้อเครื่องมือราคาหลายพันล้านจากประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่ไม่มีใครพูดถึงระบบเดือนกัญที่มาจากชาวบ้าน

ชาวเลจากเกาะต่างๆที่มาพักวัดป่าล้าน คุระบุรีเล่าว่าเขารู้ล่วงหน้าว่าจะเกิดเรื่องใหญ่ประมาณสามวัน เพราะคนที่มืออาชีพน้ำลงไปหาทุ่งรู้สึกวุ่นแค้นโลกสิ้นสะเทือน ชาวประมงที่ดำน้ำทำประมงพบเห็นร่วมกันว่าสัตว์น้ำในทะเลลึกที่ปกติซุกซ่อนอยู่ตามรูโคลนต่างๆออกมาเพ่นพ่าน ยิ่งกับไม่รู้ว่าจะไปไหน ชาวบ้านที่น้ำเค็มบอกว่าคืนก่อนเกิดเหตุนี้ปูน้ำบรื้อนับพันตัวขึ้นมาช่วยเขียนบนชายหาด ชาวเลที่ภูเก็ตบอกว่าเหตุการณ์น้ำทะเลลดวบลงทันทีก่อนเกิดเหตุนี้ เขาไม่เคยเจอ แต่ปู่ย่าตายายเล่าต่อกันมาต้องหนีทันที นี่คือมนต์ดำ จะเกิดภัยพิบัติชานานใหญ่ ช้างที่บริการนักท่องเที่ยวอยู่ทางฝั่งอันดามันนั้นกระวนกระวายอยากหนีออกจากหลักที่ล่าตนเองอยู่ตั้งแต่เช้าหลายชั่วโมงก่อนเกิดเหตุ นักท่องเที่ยวหลายคนที่อยู่บนหลังช้างรอดตายเพราะช้างพาวิ่งหนีออกจากหาดอย่างบ้าคลั่ง เข้าของควายหลายคนรอดตายเพราะวิ่งตามควายที่หนีเดลิคออกห่างฝั่ง ก่อนเกิดเหตุไม่กี่นาที

คำบอกเล่าเหล่านี้ไม่ถูกรวบรวมอยู่ในระบบเดือนกัญแห่งชาติ เพราะไม่เป็น ‘วิทยาศาสตร์’ หน่วยบรรเทาสาธารณภัยของรัฐบาลก็คงไม่รวมหน่วยคนทรงของศาลเจ้าไปในระบบค้นหาศพด้วย แต่ถ้าสัญญาณจากธรรมชาติที่ชาวเลและชาวประมงรับรู้ล่วงหน้านั้นถูกส่งข่าวออกไป เรามีเวลาเหลือเพื่อที่จะเดือนกัญคนทั้งโลกโดยใช้เงินน้อยมาก ถ้าเรารวมคนทรงเจ้าอยู่ในระบบค้นหาศพของเราด้วย เราไม่ต้องพึ่งเครื่องจับความร้อนของญี่ปุ่นเลย และคนทรงเจ้าเหล่านี้ก็กินน้อยมาก ทั้งยังนุ่งขาวห่มขาว

ไม่ต้องซื้อเครื่องแบบมีตรา แดมกินเจอีกต่างหาก อยู่กินโดยเงินทำบุญของศาลเจ้า ในภูเก็ตมีเป็นร้อยๆคนเลย ศาลเจ้าทั้งประเทศรวมแล้วมากมายขนาดไหน

๙. วิวาทะเรื่องบ้าน

การสร้างบ้านใหม่ให้ผู้ประสภกัธเป็นกิจกรรมสำคัญยิ่งของหยวนะภักดิ์ครั้งนี้ ในช่วงเดือนแรกหมายถึงการสร้างบ้านพักชั่วคราว ช่วงต่อมาคือการสร้างบ้านพักถาวรและการสร้างบ้านเป็นประเด็นถกเถียงกันมาช้านานจนถึงปัจจุบัน

คำว่าบ้านชั่วคราวในงานสิ้นปีไม่ใช่แค่อยู่สองสามสัปดาห์หรือสองสามเดือน แต่บางครอบครัวอาจจะต้องอยู่ถึงปี มีคนถามเราเสมอว่าชาวบ้านต้องอยู่ในค่ายนานเท่าไรและเราไม่เคยตอบได้ชัดเจน เพราะขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยเหลือเกิน ขึ้นอยู่กับว่าบ้านถาวรแต่ละแห่งจะสร้างเสร็จเมื่อไหร่? ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละครอบครัวจะไปอยู่ที่ไหน? เพราะบางครอบครัวอยากย้ายไปอยู่ที่อื่น อยากกลับบ้านเดิมที่นครศรีธรรมราช พัทลุงหรือภาคอื่น ไม่อยากอยู่ใกล้ทะเลอีกแล้ว บางครอบครัวหัวหน้าครอบครัวตายยังตัดสินใจไม่ได้ว่าจะทำอย่างไรต่อไป บางครอบครัวอยากเปลี่ยนอาชีพ(ทำให้ไม่จำเป็นต้องอยู่ที่เดิม) ยังบางครอบครัวเคยอยู่บ้านเช่าเมื่อสิ้นปีเอาไปหมดแล้ว เขาจะไปอยู่ที่ไหน? ฯลฯ

วิวาทะเรื่องบ้านเริ่มจากบ้านชั่วคราว ตั้งแต่เรื่องแบบบ้าน ซึ่งต่างหน่วยงานต่างมีแบบของตนเองและผู้ประสภกัธก็ดูจะไม่มีความถี่ถ้วนนักและในภาวะเช่นนั้นคนส่วนใหญ่ก็มักลงความเห็นกันว่าไม่ต้องเลือกหรอก ฉันเลือกให้ ความคิดเห็นฉันเป็นที่สิ้นสุด ไม่ต้องอภิปราย สิมไปว่าบ้านชั่วคราวที่วานั้นชาวบ้านต้องอยู่ไปนานนับปี บางครอบครัวอยู่กันเกือบสิบคน โจทย์ของหน่วยสร้างบ้านคือต้องสร้างเร็วที่สุดเพื่อย้ายคนที่นอนกลางดินกินกลางทรายเข้าบ้าน โจทย์ของคนอยู่บ้านคือต้องอยู่บ้าน

‘ประสบภัย
ประสบการณ
ประสบานเมืองน’

ที่สบายและกว้างขวางพอควร บ้านชั่วคราวที่ลงความเห็น
กัน(ภายหลัง)ว่าน่าอยู่ที่สุดคือบ้านฝาไม้อัด เพราะไม่ร้อน
มาก(ไม่มีฝนตกในทั้งสามสี่เดือนหลังสึนามิ) หลังคาตั้งเกสี
นั้นเฉียงยากเพราะต้องการความรวดเร็ว บ้านชั่วคราวที่มัน
คงแข็งแรงที่สุดจะเป็นบ้านที่สร้างโดยกองทัพบกซึ่ง
มุ่งกระเบื้อง ฝาเป็นแผ่นเรียบ ระบบสาธารณูปโภคพร้อมเพียง
ที่กระบี่(รับคนจากที่พิ)นั้นออกจะเป็นแบบกึ่งถาวร อยู่นานได้
ยาวนานเพราะวางแผนว่ามีสัปดาห์ซึ่งเป็นหน่วยงานเจ้าของที่ดิน
จะใช้ประโยชน์ต่อได้

ค่าก่อสร้างบ้านพักชั่วคราว(ไม่รวมค่าแรง)ประมาณ
หน่วยละ ๑๕,๐๐๐ บาท เต็มที่ก็ไม่เกิน ๒๐,๐๐๐บาท ทำให้
ได้ข้อคิดว่าคนคนหนึ่งมีเงินเพียงเท่านี้ก็สามารถสร้างบ้านอยู่ได้
แล้ว ทำไมระบบเศรษฐกิจสังคมจึงทำให้เราดิ้นรนชวนขาย
ทำงานหาเงินและเป็นหนี้สินตลอดชีวิตเพื่อที่จะมีบ้านหนอ

ในพื้นที่ที่มีผู้ประสบภัยไม่มากการสร้างที่พักชั่วคราว
จะไม่จำเป็นมากนักเพราะผู้ประสบภัยสามารถพักอาศัยกับญาติ
พี่น้องในบริเวณใกล้เคียงได้ ชาวบ้านบอกว่าสร้างบ้านถาวรไป
เสียดีกว่า คำว่าบ้านถาวรของชาวประมงนั้นก็ใช้เงินและเวลา
สร้างไม่ต่างจากบ้านชั่วคราวมากนัก ทำเสร็จในระยะเวลาสาม
สี่วันเท่านั้น

การสร้างบ้านชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัยนั้นยังคงต้อง
ใช้การมีส่วนร่วมอยู่จึงจะได้บ้านที่เหมาะสม บ้านใหญ่สำหรับ
ครอบครัวใหญ่ บ้านเล็กสำหรับครอบครัวเล็ก แต่อย่างน้อย
น่าจะมีพื้นที่อย่างต่ำ ๕๐ ตารางเมตร(กว้าง ๕ เมตรยาว ๑๐
เมตร)

หลายหน่วยงานเสนอบ้านสำเร็จรูปหรือแบบน็อค
ดาวน์ (knock-down) ด้วยเหตุผลว่าประกอบได้รวดเร็ว แต่
เมื่อเทียบกับการสร้างบ้านแบบธรรมดาก็ไม่ต่างกันมากนัก อย่าง
ลึกลงไปบ้านสำเร็จนั้นต้องขนส่งมาจากกรุงเทพหรือต่างประเทศ
ก็มี ใช้เวลาขนส่งขนส่งขนลงท่าไหร่ ประกอบท่าไหร่ ใคร

จะประกอบได้ ในขณะที่การก่อสร้างบ้านธรรมดาใช้วัสดุ
อุปกรณ์ที่มีอยู่ในร้านก่อสร้างในท้องถิ่นทุกอย่าง ทำได้ทันที
เพราะคนส่วนใหญ่ในชนบทสามารถสร้างบ้านได้ ยิ่งเราต้อง
การบ้านขนาดใหญ่ดังกล่าวมามาแล้ว การใช้บ้านน็อคดาวน์
จะยิ่งยากกว่า การสร้างบ้านแถว๑๐หลัง ถ้าวัสดุพร้อม แรงงาน
พร้อม ประสบการณ์ที่น้ำเต็มบอกว่าจะสร้างเสร็จในสองสาม
วันเท่านั้น

การสร้างบ้านถาวรยิ่งต้องคิดมาก ให้การมีส่วนร่วม
มากและต้องคิดในมิติอื่นๆด้วย

เราต้องไม่ลืมว่าบ้านถาวรเป็นบ้านที่ชาวบ้านต้องอยู่ไป
ตลอดชีวิต เพราะฉะนั้นอย่ารีบสร้างโดยไม่ถามคนอยู่ ถ้ารีบ
จนเกินไปจะไม่มีคนไปอยู่

การสร้างบ้านถาวรก็เช่นเดียวกับบ้านชั่วคราวคือหน่วย
งานต่างๆคิดมาเปิดเสร็จว่าต้องเป็นอย่างไรเป็นอย่างไร อยู่ที่นั่น

อยู่ที่นี้แล้วลงมือสร้าง ผลที่ออกมาในหลายพื้นที่ของสินามิคือ บ้านที่สร้างเหมือนกันหมด พื้นที่ใช้สอยน้อยสำหรับครัวเรือน ส่วนใหญ่ซึ่งมีสมาชิกมาก วัสดุที่นำมาสร้างบ้านและแบบบ้านที่คิดมาแบบลวกๆทำให้บ้านไม่น่าอยู่ และหลายโครงการอยู่ในพื้นที่ที่ชาวบ้านไม่ต้องการ ห่างไกลชุมชนเดิมซึ่งเป็นที่ทำมาหากิน(เอาชาวประมงมาอยู่ห่างทะเลห้ากิโลเมตร)เป็นปัญหาบ้านว่างอยู่ในหลายพื้นที่ขณะนี้แม้ว่าจะมีคนจำนวนมากต้องการที่อยู่อาศัย สิ่งที่จะตามมาอีกอย่างคือปัญหาสังคมเช่น งดบ้านขโมยของกัน เพราะไม่ได้มีการจัดเตรียมชุมชนก่อนการอยู่อาศัย เอาคนรื้อยพ้อพันแม่มาอยู่ด้วยกันและหลายกรณีหน่วยงานก่อสร้างบ้านถูกหลอกเพราะไม่ใช่คนเดือดร้อนจริง

ปัญหาทั้งหมดนี้แก้ได้ด้วยการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น

เริ่มจากการสำรวจข้อมูลว่าคนที่เดือดร้อนก็คน ก็ครัวเรือน ครัวเรือนละกี่คน(ขนาดครัวเรือนซึ่งจะสัมพันธ์กับขนาดบ้าน) ใช้กระบวนการกลุ่มรับรอง ตรวจสอบว่าเป็นผู้ประสบภัยจริงหรือไม่จริง มีที่ดินของตนเองหรือไม่ ที่บ้านน้ำเค็มเราจัดทำโครงการแบบนี้หลายโครงการสำหรับหลายกลุ่มที่พื้นฐานแตกต่างกันไป โดยเฉพาะกลุ่มบ้านเช่าที่ไม่มีบ้านของตนเองก่อนสินามิ

วิธีการจัดการที่ชาญฉลาดสำหรับครัวเรือนที่มีที่ดินเป็นของตนเองคือจ่ายเงินสนับสนุนให้เจ้าของบ้านสร้างเอง เขาจะสร้างใหญ่เล็กขนาดไหน ตรงไหน แบบไหนเอาตามเขาชอบเขาจะประมาณการของเขาถูก เราคนนอกอย่าไปจู้จี้จ้านเรื่องบ้านชาวบ้านให้มากนัก เงินสนับสนุนที่ว่านั้นควรเป็นหลังละ ๑๐๐,๐๐๐บาท ไม่ใช่กำหนดเงื่อนไขว่าถ้าสร้างเองให้แค่ ๓๐,๐๐๐บาทอย่างที่ทำกันในปัจจุบัน เพราะ ๓๐,๐๐๐บาท ไม่ได้แก้ปัญหาอะไรให้ชาวบ้านเลย เอาไปทำอะไรก็ไม่พอและที่

สำคัญเงินที่รัฐบาลให้ส่วนใหญ่เป็นเงินบริจาค ไม่ใช่เงินหลวง เจตนารมณ์ของเงินบริจาคคือช่วยชาวบ้าน ไม่ใช่เก็บไว้ในคลังหลวง

การให้ชาวบ้านสร้างบ้านเองตามแบบของเขาจะแก้ปัญหาหลายเรื่อง ปัญหาแรกจะไม่มีปัญหาสร้างแล้วไม่มีคนอยู่ เพราะเขาสร้างตามแบบเขาเอง ประการที่สองจะสร้างบ้านได้เร็วเพราะคนต้องการอยู่บ้านอยู่แล้ว ปลดปล่อยให้เขาทำเขาจะทำได้เร็วที่สุด ไม่ต้องรอใคร ถ้าครอบครัวไหนไม่มีแรงงานก็ร้องขอมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ส่งแรงงานไปช่วย การช่วยเหลือที่ผ่านมามีแรงงานไปช่วยแต่ก็มีเงินใจว่าต้องทำตามแบบแปลนของหน่วยงานฉันนะ เหมือนกันทั้งรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน

การสร้างบ้านถาวรตามโครงการสินามิของรัฐบาลและเอกชนมีจุดอ่อนคือ ไปกำหนดเงื่อนไขเสียมากมาย เริ่มตั้งแต่ถ้าสร้างเองเอาแค่ ๓๐,๐๐๐ บาท ดังกล่าวแล้ว เงินใจต่อไปคือถ้ารัฐสร้างให้ต้องเอาตามแบบแปลนที่รัฐกำหนดและเงื่อนไขประการที่สามคือต้องสร้างในพื้นที่ที่รัฐกำหนด(เฉพาะคนที่ไม่มีที่ดินของตนเอง)ผลที่ออกมาคือบ้านที่สร้างออกมาไม่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละครอบครัวซึ่งมีสมาชิกไม่เท่ากัน ครอบครัวหนึ่งมีสมาชิกหกเจ็ดคนจะอยู่อย่างไรในบ้านที่กว้าง ๔ เมตรยาว ๕ เมตร(๒๐ตารางเมตร) ทั้งๆที่ดินของเขากว้างขวางพอที่จะสร้างบ้านได้กว้างขวางเพียงพอกับทุกคน

เรามักจะพูดกันว่าทุกคนต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกัน อย่างมากเรื่อง ซึ่งพอแปรออกมาในทางปฏิบัติ คือครอบครัวละ ๑๐๐,๐๐๐บาท ดูเหมือนถูกแต่ความจริงคิด

ครอบครัวที่มีสมาชิกสคนกับครอบครัวที่มีสมาชิก ๒ คนควรได้รับการช่วยเหลือต่างกันจึงจะเรียกว่าเท่าเทียม เราอาจจะคิดเฉลี่ยออกมาเป็นรายคนก็ได้ การที่ทุกครอบครัวได้ ๑๐๐,๐๐๐บาทหมดจึงเป็นการช่วยเหลือที่ไม่เท่าเทียมกัน

การพยายามบังคับให้ทุกครอบครัวอยู่ในที่ที่เขาไม่ต้องการ ในบ้านที่เขาไม่ต้องการ เป็นการแก้ปัญหาของหน่วยงาน

“ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสบานเนือน”

ช่วยเหลือทั้งรัฐและเอกชน ไม่ใช่แก้ปัญหาผู้ประสบภัยสินามิ
หน่วยงานมักพูดว่าเราต้องทำตามระเบียบ ทำตามนโยบาย
ทำตามเงื่อนไขของหน่วยงานเรา ไม่สนใจว่าชาวบ้านแต่
ละครบคร้วต้องการอะไร การทำบ้านเหมือนกันหมด ในที่ที่
หน่วยงานกำหนดช่วยให้หน่วยงานทำงานเสร็จตามคำสั่งหรือ
นโยบาย สามารถส่งมอบงานรวดเร็ว ถ้าสรุปออกสื่อมวลชนได้
แต่ถามว่าชาวบ้านอยู่ดีมีสุขอยู่หรือ?

การสร้างบ้านที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของ
คนอยู่สร้างปัญหาตามมามากมาย เช่นมีบ้านว่างในหลาย
โครงการ ชาวบ้านต้องไปจองไว้หลายที่เพราะจองที่เดียวอยู่กัน
ไม่พอคน ชาวบ้านต้องแออัดยัดเยียดอยู่ในห้องแคบๆ ชาวบ้าน
ต้องหาเงินมาสร้างบ้านเพิ่มเติม(ไม่รู้จะหาที่ไหน) ฯลฯ

กระบวนการไหนก็ตามที่ไม่สนใจการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนมักจบลงด้วยปัญหาอรุงคองนั่งแบบนี้

๑๐. หน่วยไหนจะรับมือกับภัย ขนาดนี้ได้ ถ้าไม่ใช่อาสาสมัคร

หน่วยงานที่น้องพันมิตรที่เชิญไปร่วมสัมมนาและสื่อ
มวลชนถามผู้เขียนบ่อยครั้งว่า เราควรจัดการอย่างไรถ้าเกิด
เหตุการณ์แบบนี้ขึ้นมาอีก หน่วยไหนควรมาจัดการ ในช่วงสัปดาห์
แรกๆ ผู้เขียนตอบว่าเราน่าจะต้องมีหน่วยงานระดับชาติที่
ทำงานเรื่องนี้โดยเฉพาะ ทำหน้าที่บัญชาการอะไรต่ออะไรให้
ไปรวดเร็ว ทันการณ์ แต่มาถึงตอนนั้นผู้เขียนเปลี่ยนความคิดแล้ว
การเสนอแบบนี้ต้องเข้าทางใครบางคนแน่นอน เพราะ
ธรรมชาติของคนเราในโลกล้วนต้องการอำนาจเป็นเครื่อง

ประสบการณ์ที่ผ่านมาสอนเราว่าระบบที่รับมือกับภัย
ใหญ่หลวงขนาดนี้ดีที่สุดน่าจะเป็นระบบอาสาสมัคร ระบบของ
ประชาชน เมื่อคนภูเก็ตที่ประสบภัยต้องการข่าวสารไม่ว่าจุดไหน
ในภูเก็ต เขาจะได้รับภายในหนึ่งชั่วโมง มีคนบริจาค มีคนรับ

ไปจนให้ ถ้าเราระดมความช่วยเหลือด้วยวิทยุชุมชน ถ้าขอหน่วย
ราชการเราต้องทำหนังสือ ต้องขออนุมัติ ต้องสั่งการ ต้องใช้
เวลาครึ่งวัน ถ้าขอบริจาคกรุงเทพต้องใช้เวลาสองวัน ขอต่างประเทศ
สมาไม่ทันการณ์คนตายก่อน

มีผู้คิดหนึ่งในช่วงต้นๆ หลังเหตุการณ์มีการประกาศ
ผ่านวิทยุในภูเก็ตว่าต้องการรถยนต์ขนส่งจากที่ที่ประมาณ ๒๐๐
ศพมาไว้ที่ไม้ขาว ต้องการรถกระบะหรือรถบรรทุก ภายในเวลา
ไม่ถึงชั่วโมงมีรถไปรอรับที่ทำเรื่อน้ำลึกสามารถขนศพได้เป็นพัน
ศพ จนต้องประกาศขอรื้อว่าอย่าไปอีกเลย เรามีหน่วยราชการ
มหาศาล แต่ถามว่าจะระดมรถมาขนศพขนาดนั้นต้องใช้เวลา
“สั่งการ” กันมกนทำไรไม่ต่ำกว่าสามสี่ชั่วโมงหรือครึ่งวันกระมัง

ระบบอาสาสมัครนั้นดูเหมือนเพ่นพ่าน ไม่มีระบบ ไม่มี
ใครสั่งการชัดเจน แต่จากภัยสินามิที่ผ่านมาบอกเราว่าระบบ
นี้แหละที่ทำให้เราสามารถจัดการปัญหาได้เร็วกว่าประเทศอื่นๆ
ในโลกที่ประสบภัยด้วยกัน

เดือนมีนาคม เราไปประชุมเรื่องนี้ที่ศรีลังกา ซึ่งที่เรา
เห็นในเดือนนั้นคือสภาพที่เราเป็นในเดือนมกราคม แสดงว่า
ระบบการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพคือดีกว่าของเรา แม้ละ
ว่าขนาดความเสียหายของเขาใหญ่กว่าของเรา(ตายกว่า
๓๐,๐๐๐ คน) แต่มันน่าจะมีปัญหาอื่นอยู่ด้วย ปัญหาหนึ่งซึ่ง
มีการพูดถึงคือระบบการช่วยเหลือส่วนใหญ่ต้องผ่านหน่วยงาน
ของรัฐและจำเพาะลงไปที่รัฐบาลกลางด้วย ที่อินโดนีเซียก็ดู
เหมือนจะประสบปัญหาเดียวกัน

ระบบใดๆก็ตามที่รวมศูนย์ดูเหมือนว่าจะเร็วแต่เอาเข้า
จริงจะช้ากว่าระบบกระจายอำนาจ การแก้ปัญหาใหญ่ๆไม่ใช่แค่

การกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังส่วนภูมิภาค แต่ต้องกระจายอำนาจจากรัฐไปสู่ประชาชน ในประเทศไทยมีข้อดีว่าทุกคน ทุกฝ่าย ทุกหน่วยสามารถเข้าไปช่วยเหลือใครที่ไหนก็ได้ แม้ว่าจะซ้ำซ้อนกันบ้าง แต่ตามความเห็นผู้เขียนทำให้การช่วยเหลือเร็วกว่าที่อื่น

ยกตัวอย่างการสร้างบ้านพักชั่วคราว เรามักเชื่อกันว่าถ้าใช้ทหารจะเร็วที่สุดเพราะสั่งการได้ทันทีและรวมศูนย์ที่สุด แต่ประสบการณ์เครือข่ายองค์กรชุมชนบอกว่าชาวบ้านสร้างเร็วกว่า เครือข่ายแผนชุมชนนั้นระดมคนมาจากทั่วภาคได้เป็นทีมๆ มาถึงลงมือทำงานสร้างบ้านจนเสร็จตามจำนวนในเวลาสองสามวันแล้วกลับบ้าน เปลี่ยนชุดใหม่มาทำงาน บางกินทำงานยันสว่างเพื่อให้งานเสร็จที่ห้องจะได้มีบ้านอยู่เร็ว เราสั่งการทหารทำงานไม่ได้ขนาดนั้น อย่างนี้ออกกลางคืนก็ต้องพัก ทหารที่มาปฏิบัติภารกิจร่วมกับพวกเราหลายครั้งอึดอัดใจเพราะถูกมอบหมายอย่างหนึ่ง แต่มาอยู่ในค่ายมีงานต้องทำมากมาย หลายเรื่องก็ไปช่วยไม่ได้เพราะไม่ได้ถูกมอบหมายมา ทั้งๆที่อยากช่วย

ในงานช่วยเหลือภัยพิบัติระบบอาสาสมัครของประชาชนนั้นทำได้ทันทีทุกเรื่อง ทุกงาน ไม่จำกัดเวลา การระดมทรัพยากรก็ไม่จำกัด ขอเพียงความเข้าใจข่าวสารข้อมูลที่ถูกต้อง เราสามารถระดมอาสาสมัครได้ทั่วโลก ทุกงาน งานสร้างบ้านถาวรในหลายพื้นที่ของเรานั้นอาศัยชุดช่างจากภาคเหนือ ภาคกลางจำนวนมากที่อาสาทำงานอย่างต่อเนื่อง ฝรั่งที่ทำงานหามรุ่งหามค่ำอยู่ตามไซต์งานก็ไม่ค่อย

ถ้าเราต้องการหน่วยกลาง หน้าที่ของหน่วยนี้คือการประสานงาน ประสานอย่าให้งานซ้ำซ้อนกัน อย่าให้คนทะเลาะกัน ฯลฯ ถ้าเอาหน่วยสั่งการมาทำรับรองได้ว่าอาสาสมัครหายหมด ไม่มีใครอยากอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของใครหรอก แต่ทุกคนที่มาช่วยยินดีที่จะประสานงานกัน

สิ่งที่เราต้องทำในงานภัยพิบัติ(ซึ่งเรากวนว่าอย่าเกิดขึ้นอีก)คือการสร้างช่องทางการติดต่อสื่อสารสาธารณะขึ้นทุก

ช่องทางแล้วกระจายข่าวออกไป ระดมทุนและอาสาสมัครมาทำงาน โดยเน้นที่ท้องถิ่นหรือจังหวัดก่อนที่อื่น เพราะการช่วยเหลือที่ตรงความต้องการ ทันการณ์ที่สุดคือจากประชาชนในจังหวัดนั้นๆ

๑๑. การมีส่วนร่วมคือหัวใจของทั้งหมด

กล่าวโดยสรุป จากบทเรียนของงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยสันนิษฐานผู้เขียนคิดว่า การมีส่วนร่วมของผู้ประสบภัยคือหัวใจของทุกกิจกรรม การมีส่วนร่วมที่ว่านั้น ไม่ใช่แค่การเรียกผู้ประสบภัยมาถามว่าเขาต้องการอะไร แต่หมายถึงการให้เขามีองค์กรที่จัดการค่ายผู้ประสบภัยเอง การให้เขาวางแผนฟื้นฟูชุมชนของเขาเองในแต่ละชุมชน การให้เขาออกไปพูดถึงปัญหาและข้อเสนอของเขาเองในเวทีต่างๆ แทนที่จะให้หน่วยงานพูดแทน การสนับสนุนให้ชาวบ้านจัดกลุ่มกิจกรรมตามความสนใจและบริหารกลุ่มเหล่านั้นเอง การให้เขาวางแผนสร้างบ้านของเขาเอง ตามแบบที่เขาต้องการในที่ที่เขาต้องการอยู่ บทบาทของหน่วยงานช่วยเหลือที่สำคัญมากกว่าการช่วยเหลือคือการสร้างพื้นที่ให้ชาวบ้านสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง เพราะนั่นดูเหมือนจะเป็นทางไปสู่สิ่งที่เราเรียกกันว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีความจำเป็นถ้าหน่วยงานไม่ได้คิดว่าตนเองจะให้ช่วยเหลือชาวบ้านไปตลอดกาล

ถ้าบางหน่วยงานยังคิดอย่างนั้นอยู่ก็ควรทบทวนตัวเองเสียโดยพลัน เพราะท่านั้นแหละคืออุปสรรคใหญ่ของงานพัฒนาสังคมทั้งหมด

“ประสภกั๊
ประสภการณั
ประสภานเนือน”

โดย ปรีดา คงแป้น

บทเรียนคนทำงาน ในการฟื้นฟูชุมชนผู้ประสภกั๊ สินามิ

เป็นความพยายามที่จะบอกต่อสังคมว่าชาวบ้านฟื้นฟูตัวเองอย่างไร พึ่งตนเองอย่างไร วันนี้ที่อยากบอกเล่าคือ บทเรียนที่ได้จากการเข้าร่วมระดมความคิดกับผู้ประสภกั๊สินามิ...การเดินทางมาพื้นที่ประสภกั๊ของเรา...เป็นเรื่องที่ไม่คาดคิด.....ที่หน้อย ที่นง ไทรมาบอกว่า ลงได้ไปงานศพญาติที่ประสภกั๊แต่รถเสียอยู่แถวประจวบ พวกเราบอกว่า กำลังซื้อของและจะนำไปบริจาคช่วยเหลือผู้ประสภกั๊ เช่นกัน จึงนัดพบและไปสมทบกันมีด้วง พี่วัฒน์ เล็ก พี่คุ่น ท้วน และน้องๆอีกหลายคน....เรานัดเจอน้องหน้อย ไซติ ไก่อ่ ที่ภูเก็ต ไทรหาที่ทวย พี่อุดมศรี ซึ่ง

เกิดสึนามิ.....คนทำงานชุมชนมาเกือบยี่สิบปีก็ถูกกระแสน้ำมา
เช่นกัน ตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกัน.....มีเพื่อน...
พี่น้องและมิตรภาพเกิดขึ้นมากมาย.....แต่ที่สำคัญ
ได้เกิดขบวนการฟื้นฟูผู้ประสบภัยกับเครือข่าย
อื่นๆ ขึ้นแล้ว และจะเดินต่อไปข้างหน้าอย่าง
มั่นคง นั่นเป็นความหวังของคนทำงาน ที่แลก
มาด้วยเวลาของครอบครัว และคำถามอื่นๆ อีก
มากมาย ฯลฯ

1. หนึ่งร้อยยี่สิบชั่วโมงแรกของ
การปฏิวัติ เหตุเกิดวันที่ 28 ธค. 47 โกลัปีใหม่
ทุกคนเตรียมพักผ่อนและไปเที่ยวต่างจังหวัด
วันที่ 29 ธค. 47 ประมาณสามทุ่มพวกเราเจอ
กันที่หัวหินเรากินข้าวเสร็จขับรถไปนอนที่
สุราษฎร์ธานี เช้าวันที่ 30 ธค. 47 ทีมงานถึงจังหวัดภูเก็ต

เหตุการณ์ที่สับสนวุ่นวาย ทั้งการตามหาญาติ การค้น
หาศพ การหลังไหลของบริจาคจำนวนมากอย่างน่าประทับใจ
ในน้ำใจของคนไทย หลังจากที่พวกเราแยกย้ายกันดูสภาพความ
เสียหายที่ภูเก็ตวันที่ 30 ธค. 47 พวกเราเดินทางไปเขาหลัก
น้ำเค็ม และที่อบต. บางม่วง

วันที่ 31 ธค. 47 ตอนนั้นพวกเราตัดสินใจกันว่า น่า
จะดูว่าคนที่รอดตายและเรือครีออนจะอยู่ต่ออย่างไรเพราะ อยู่
ในภาวะสับสนวุ่นวายมาก ค้นหากศพทำไม่ได้มีหลายคนกลัว
ผี การช่วยเหลือแจกของบริจาคก็มีคนมาแจกกันมากมาย เรา
พบนายกอบต. โมศรี และน้องบัว ข้างที่ทำการอบต.ได้ข้อมูล
ว่า ตอนนี้องคนที่เรือครีออนกระจายตัวอยู่ที่หน้าอำเภอ เขาศก
สวนยาง ได้ต้นไม้ ฯลฯ มาแล้ว 5 คับ วัสดุอยู่ไม่ได้ เพราะเต็ม
ไปด้วยศพ โมศรีเสนอว่าหากทำที่พักชั่วคราวคนจะมาอยู่เพราะ
ตอนนี้เรือครีออนมากนอนตากน้ำค้าง ห้องน้ำก็ไม่มี หลังจากที่
ได้พูดคุยกันแล้ว ไปดูพื้นที่ที่จะทำที่พักชั่วคราว ทีมงานไม่

มาที่นี้ก่อนแล้ว นึกที่ติด กับเชษฐซึ่งทำงานอยู่แถวระนอง การ
ทำงานตอนแรกพูดถึงการสำรวจความเสียหาย แต่หลักที่สำคัญ
คือ หากเจอใครเดือดร้อนให้ช่วยเหลือทันที และหากช่วยเอง
ไม่ได้ ให้ส่งข่าวแก่เพื่อนๆ โชคดีที่เราเบิกเงินติดตัวมาก่อนหนึ่ง
เราแบ่งเงินที่ติดตัวมาให้ทุกคนถือไว้และกระจายกันไปลงพื้นที่

สภาพชาวบ้านมากมาย ไร้ที่อยู่ เร่ร้อน บ้างค้นหาญาติ
ท่ามกลางการทำงาน มีทั้งทุกข์สะเทือนใจ และสุขที่ปะปนกัน
ไป มีเรื่องที่เกิดขึ้นมากมาย แต่ละวันเวลาหมดไปอย่างไม่รู้ตัว
เป็นเรื่องพิเศษสุด เสมือนพวกเราหล่อรวมประสบการณ์ทั้งหมด
ของพวกเราที่มีอยู่ รวมพลังทั้งหมดที่มีอยู่ ช่วยกันทำงาน แบ่ง
งานกันทำโดยอัตโนมัติ ไม่มีสังกัด ไม่มีคำถาม แต่มีเป้าหมาย
เดียวกัน คือแก้ปัญหาผู้ประสบภัยทั้งเฉพาะหน้าและระยะยาว
เป็นเรื่องที่มีคุณค่ามากที่สุด เป็นประสบการณ์ที่อยู่ในความทรง
จำของทุกคน มีอาจลืมได้....หลายครั้งรู้สึกว้า.... ชาวบ้าน

‘ประสบกับ
ประสบกาณ์
ประสานเนียน’

รู้จักใคร ไม่ว่าจะผู้เคือครือนมีเท่าไร ไม่ว่าจะจะมีใครเข้ามา
อยู่ในที่พักชั่วคราวหรือไม่

....สร้างห้องน้ำ.....เพื่อให้ผู้ประสบภัยมัน
ใจ.....สร้างก็ห้องไม่รู้ แต่คิดเอาเองว่า 20 ห้องคงดีดูความ
สนใจได้.....ผู้ใหญ่คุย พาเราไปซื้อที่ร้านก่อสร้าง เป็นวันหยุด
ต้องเรียกหลังร้าน วันนั้นไม่รู้ว่าจะซื้ออะไรบ้างเพื่อทำห้องน้ำ
ไม่ได้เป็นช่าง แต่คิดว่ามีคอนกรีต 20 ท่อซีเมนต์ 20 สังกะสี
ไม้ยูคา ปูน ฯลฯ ก็ได้ของมาพอสมควร มีการไล่ปรับพื้นดิน
เมื่อห้องน้ำเริ่มเป็นรูปเป็นร่าง ชาวบ้านเริ่มมา ใครส่งคนไป
บอกชาวบ้านที่หน้าอำเภอ มีบางคนนั่งรถมาดูก่อน แล้วกลับ
ไปบอกพรรคพวก พวกเขาเริ่มกางเดินส้วหลังใหญ่ที่พอรามาได้
บ้างแล้ว ตอนบ่ายของวันที่ 31 ธ.ค. 47 เปิดรับลงทะเบียนผู้
ประสบภัย ยังมีคนมาน้อย หรือกับใคร และไปขอให้ทหาร
เฮลท์ไปขนคนจากหน้าอำเภอมาที่ศูนย์พักชั่วคราวบางม่วง แต่
ทำไม่ได้เนื่องจากไม่ใช่ภารกิจที่ถูกมอบหมายให้มาทำ ทำให้เรา
เริ่มเข้าใจระบบทหาร จะเปลี่ยนภารกิจต้องขออนุญาตผู้บังคับ
บัญชา แต่ขณะนั้นรอไม่ได้ใกล้ค่ำ จึงไปขอร้องคนขับรถของ
ศูนย์บรรเทาสาธารณภัย ซึ่งนำไม้อัดมาส่ง คนขับรถฯ ก็ยินดี
ไปปรับคนให้แต่ไม่มีเงินเติมน้ำมันรถกลับกทม. เพราะหา
คนที่จะมีเงินไม่ได้เราจึงช่วยจ่ายค่าน้ำมันให้รถคันนั้นกลับ
กทม.... ในภาวะที่ไม่ปกติ ต้องหาทางออกตลอดเวลา ใจแตก
ใจ และความคล่องตัวในการใช้งบประมาณจำเป็น

2. เต็นส์...ที่พักชั่วคราว เป็น..เครื่องมือ.....รวม
คน...สร้างขวัญกำลังใจผู้ประสบภัย....และบรรเทาทุกข์เฉพาะ
หน้า

เหตุผลที่ต้องหาซื้อเต็นส์ที่พักชั่วคราว เพราะการสร้าง
บ้านพักชั่วคราวต้องใช้เวลาเป็นเป็นเดือน คนไม่มีที่อยู่ตากน้ำ
ค้างมาแล้วหลายคืน เป็นเหตุผลที่ให้กับรัฐมนตรียุคนั้น และ
ที่ศูนย์พักอื่นๆ ก็มีการระดมกันซื้อเต็น

การสั่งซื้อเต็นส์ในช่วงวันหยุดยาวปีใหม่ มีความ
ยากลำบากมาก ร้านต่างๆ ปิด ต้องใช้พลังภายใน และคนที่
รู้จักกัน การเบิกจ่ายงบประมาณและการจัดซื้อตามระบบ
ราชการก็ยากตามไปด้วย

วันที่ 1 ม.ค. 48 เวลา ประมาณ สามโมงเย็น เต็นส์
ประมาณ 250 หลัง มาถึงขณะที่หลายคนนั่งรอ ...รอสินว่า
จะมาทันคืนนี้หรือไม่ มีการวางแผนทำผังการกางเต็นส์ และมี
ทหาร/ชุด และชาวบ้านมาช่วยกันกางเต็นส์ ...คืนแรกคนที่
มายังไม่มากนักแต่คืนที่สองคืนที่สาม ผู้เคือครือนบอกต่อกันไป
จนทำให้คนหลังไหลกันเข้ามาลงทะเลเบียนเกือบพันครอบครัว
เป็นภาวะที่สับสนวุ่นวายอีกครั้ง คนทำงานต้องประชุมหา
หนทางในการจัดระบบชุมชนใหม่ก็ขึ้นเป็นระยะ

การจัดครอบครัวเข้าไปอยู่ในเต็นส์ทำตามรายการที่ลง
ทะเบียนกันไว้.....ตอนนั้นเริ่มมีทีมทำข้อมูล มีการจัดสำนัก
งานๆ โดยการหาซื้อคอมพิวเตอร์

เมื่อมีเต็น ทำให้เกิดการจัดระบบชุมชน มีการแบ่งการ
ดูแลออกเป็นแถวๆละ 10 หลังและมีระบบโซน มีการเลือก
กะทำงานแต่ละโซน กะทำงานมีหน้าที่ดูแลความเป็นอยู่
การสำรวจข้อมูลเพิ่มเติม การจัดคนที่มาใหม่เข้าพัก การแบ่งกำลัง
มาทำอาหาร

การประชุมหัวหน้าโซน.....วางรากฐานสร้าง
คน...สร้างแกนนำใหม่..ท่ามกลางวิกฤต.ในตอนแรกต้องม
ีการประชุมร่วมกันทุกคืน มีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าร่วมกัน
แต่ละคนจะเอาเรื่องที่เคือครือนมาหารือกัน....มีการวางกติกา

การอยู่ร่วมกัน...เช่นไม่ดื่มเหล้า.....การดูแลความปลอดภัย การ
รับของบริจาค การจัดการขยะ การดูแลเด็ก ฯลฯ

การประชุมปรึกษาหารืออย่างเข้มข้น.....และนำผลที่
ได้ไปปฏิบัติ มีการติดตามผลร่วมกันเป็นการเรียนรู้ท่ามกลาง
การทำทำให้แกนนำเริ่มเข้าใจการร่วมคิดร่วมทำ.....และการ
จัดการศูนย์พักชั่วคราวร่วมกันของชาวบ้านอย่างค่อยเป็นค่อยไป

3. การจัดระบบรับบริจาค.....เข้ากองกลาง....แก้
วิกฤตความวุ่นวาย สลายความขัดแย้ง...เป็นแบบฝึกหัด
ส่งผลให้เกิด....กองทุนหมุนเวียน..ยังยืนปัจจุบัน

หลังจากที่มีการตั้งต้นชั่วคราวนับพันหลัง การ
หลังไหลของผู้บริจาคมีเข้ามาอย่างมากมาย ผู้บริจาคส่วนใหญ่
ต้องการแจกของให้ถึงมือผู้ประสบภัย มีการเข้าแถวรับของกัน
วันละนับสิบครั้ง บางรายนำของมาน้อยบางคนได้บางคนไม่
ได้ เกิดความขัดแย้งกันขึ้น ประกอบกับที่พักเล็กมากจนไม่มี
ที่เก็บของ.....

มีการประชุมหารือเรื่องนี้กันหลายครั้ง.....จึงมีข้อสรุป
ว่าต้องมีการรับบริจาคของและเงินเข้ากองกลางเพื่อให้
ชุมชนมีกองทุนระยะยาว รวมทั้งหากมีของกินของใช้มากอาจ
จะนำมาทำเป็นสหกรณ์ร้านค้าขายให้สมาชิกราคาถูก จึงมีการ
ตั้งคณะทำงานขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่อธิบายให้ผู้บริจาคเข้าใจ
.....ซึ่งส่วนใหญ่ก็เข้าใจและสนับสนุนแต่มีผู้บริจาคบางรายไม่
ยอม แอบเข้าไปบริจาคเอง.....ในการจัดการ มีการทำป้อมยาม
การติดป้ายประชาสัมพันธ์แจกเอกสารเป็นภาษาอังกฤษ มีการ
เปิดบัญชีธนาคาร มีเงินบริจาคมากกว่าหนึ่งล้านบาท มีของเข้า
โกดังจำนวนมาก มีการจัดระบบการเบิกจ่ายของ....มีคณะทำงาน
ดูแล....

แต่ที่สุดทั้งเงินบริจาคและของในโกดังต้องแจกจ่ายออก
ไปให้สมาชิก มีปัจจัยหลายอย่าง คือมีการเรียกร้องจาก
สมาชิก.....ซึ่งอาจเป็นเพราะสมาชิกไม่มีรายได้ต้องการใช้เงิน

(ได้รายละเอียด 900 บาท) ยังไม่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
ความไม่ชัดเจนของข้อตกลงในตอนต้น ขาดการสื่อสารที่ดี รวมทั้ง
คณะทำงานบางคนยังไม่เข้าใจเป้าหมายที่แท้จริง ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม การแจกเงินคืนสมาชิก ทำให้คณะ
ทำงานศูนย์ประสานงานบ้านน้ำเค็มมีการตั้งกองทุนหมุนเวียน
ขึ้นมาใหม่....การริเริ่มตอนแรกถึงแม้ว่าไม่สำเร็จแต่เป็นโอกาส
ของการเรียนรู้ของชุมชน มีการนำจุดอ่อน ข้อผิดพลาดที่เกิด
ขึ้นมาปรับปรุงใหม่

4. การประสานความร่วมมือหลายองค์กรทั้งภาครัฐ
และภาคเอกชน ท่ามกลางภาวะความไร้ระเบียบ เพื่อให้การ
จัดระบบการช่วยเหลือประสบภัยบรรลุเป้าหมาย ทุกคนไม่มี
สังกัด ไม่มีใครเป็นเจ้าของ ใช้การประชุมหารือร่วมกันเป็นหลัก
พูดได้ว่าเดินสี่ที่พักจำนวนมากเป็นที่ดึงดูดให้ผู้
สนับสนุนทั้งหลายหลั่งเข้ามาไม่ขาดสาย มีกลุ่มองค์กรต่างๆ
มากกว่า 50 แห่งที่มาร่วมสนับสนุน เป็นพลังที่น่าประทับใจ

การประชุมพูดคุยกันเกิดขึ้นทุกคืนของครึ่งเดือนแรก
การหารือกันอย่างถี่ถ้วนที่ถ้อยคำขัดแย้งบทบาทกันทำงาน ตามความ
ถนัดของแต่ละองค์กร เช่น กลุ่มองค์กรด้านเด็ก กลุ่มที่มาช่วย
สร้างบ้าน กลุ่มหมอสุขภาพจิตและรักษา กลุ่มสำรวจข้อมูล กลุ่ม
ดูแลเด็กอ่อน ผู้สูงอายุ ฯลฯ การประชุมจะมีการแลกเปลี่ยน
กันว่าใครต้องการการสนับสนุนช่วยเหลืออะไร เพื่อให้งานของ
แต่ละองค์กรเดินหน้าได้ เช่น พื้นที่ที่จะสร้างสำนักงานชั่วคราว
ข้อมูลด้านต่างๆ ฯลฯ

มีการปรึกษาหารือกันว่า ควรมีผู้อำนวยการศูนย์พัก
ชั่วคราวหรือไม่ หากมีเป็นใคร มีหน้าที่อำนาจอย่างไร ท้ายที่
สุดในภาวะนี้ ปล่อยให้เป็นการจัดการที่เป็นธรรมชาติที่สุด
เพราะมีทั้งองค์กรที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อย่างไรก็ตาม
ก็ตามคนทำงานมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าสนับสนุนให้ชาวบ้านขึ้น
มาเป็นแกนในการจัดการตนเองเมื่อเป้าหมาย

‘ประสบกับ
ประสบกาณ์
ประสานเมืองน’

ชัด....กระบวนการจัดการที่ดีและยึดหยุ่นก็จำเป็น มีผู้อาวุโส
อย่างพี่ทวย และพี่นง ช่วยเชื่อมโยงดำเนินการประชุมหารือ
ระหว่างองค์กร ให้ข้อคิดเห็นและปรับทิศทางการทำงานของ
องค์กรต่างๆ ให้มาเสริมความต้องการของชาวบ้าน ก็สามารถ
ดำเนินไปได้ด้วยดี

มีองค์กรที่เป็นทางการในท้องถิ่นพยายามที่จะเข้ามา
จัดการระบบศูนย์พักชั่วคราว ซึ่งหากปล่อยให้ใครมีอำนาจจัด
การศูนย์ฯ โดยไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน จะทำให้ปิดโอกาสการ
เติบโตของชาวบ้านน้ำเค็ม อย่างไรก็ตามมีการจัดการความสมดุล
โดยการให้มีบทบาทในการจัดการบางอย่างไป..ท้ายที่สุดทำให้
ชาวบ้านได้ข้อสรุปกันเองว่าใครควรเป็นแกนนำ

5. การดูแลจิตใจ มีการจัดให้มีการฟื้นฟูจิตใจแก่ผู้
ประสบภัยหลายวิธีการรวมคน การสร้างที่พักชั่วคราว การ
ประชุมพูดคุย การแบ่งงานกันไปทำ เป็นส่วนหนึ่งของการฟื้นฟู
และหล่อหลอมจิตใจ นอกจากนี้ยังมีหมอนจากหลายองค์กรเข้า
มาพูดคุยกับชาวบ้าน พระก็เป็นทีพึ่งทางใจ
ของชาวบ้านอย่างดี มีการเทศนา และสวดมนต์
ร่วมกันฯ ทุกคืน มีผู้นำศาสนาเกือบทุกศาสนา
ที่เข้ามาร่วมฟื้นฟูจิตใจผู้ประสบภัย

6. การระดมเครือข่ายคนจนจาก
ทั่วประเทศ มาช่วยกันสร้างที่พักชั่วคราว
....ต่อเนื่องถึงบ้านถาวร....และการสร้าง
มิตรภาพระหว่างคนจน.....การสร้างบ้านพัก
ชั่วคราวในศูนย์บาวม่วง มีองค์กรและหน่วย
งานต่างๆมากมาย มาร่วมสนับสนุน ตั้งแต่
ทหาร ตำรวจตระเวนชายแดน องค์กรพัฒนา
เอกชน นักศึกษา และที่น่าสนใจคือเครือข่าย
คนจนจากทั่วประเทศ เช่น เครือข่ายแผนชีวิต

ชุมชน เครือข่ายสลัมสี่ภาค เครือข่ายป่าชุมชน/ที่ดินภาคเหนือ
เครือข่ายบ้านมั่นคงทุกภาค เครือข่ายจากสามจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ ฯลฯ การเดินทางมาร่วมของชาวบ้านคนจนเหล่านี้บาง
ส่วนช่วยกันระดมทุน รับบริจาคเงินกันมาเอง และบางคนยัง
คงมีการติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง

7. การเปิดพื้นที่ใหม่..... ยุทธวิธียึดพื้นที่
เดิม....สร้างบ้าน...ปัญหาเรื่องที่ดินว่ากันทีหลัง ในขณะที่จัด
ระบบศูนย์พักชั่วคราวที่บางม่วง.....ก็มีการประสานและระดม
กำลังทีมงานจากหลายองค์กร มีการสำรวจความเสียหายในที่
ต่างๆร่วมกันระหว่างชาวบ้านและคนทำงาน ...มีการตระเวน
ไปตามที่ต่างๆเพื่อดูสภาพปัญหา เช่น บ้านปากเตรียม ทราช
ดำ บ้านบางกล้วย เกาะตันดาที่บ้านหัวแหลมและบ้านสังกะฐี
บ้านทุ่งหว้า บ้านทับตะวัน บ้านโนไร่ บ้านทับปลา ทำจัด
ไรศ ลิหู่ ไร่ไฉ่ ฯลฯ หลังจากนั้นมีการหารือกันว่าใครจะอาสา
ทำงานที่พื้นที่ไหน มีงบประมาณจากไหน ชาวบ้านมีปัญหาอะไร

บ้างปัญหาเฉพาะหน้าเริ่มคลี่คลาย การซ่อมเรือ การซ่อมบ้าน...ชาวบ้านร่วมกันทำได้.....แต่หลายแห่งที่ดินเพื่อการสร้างบ้านเป็นปัญหาที่ชุกช่อมานานเริ่มเปิดออก มีกรณีพิพาทเกิดขึ้นหลายแห่งพร้อมกัน

การคลี่คลายเรื่องที่ดิน.....ทำให้ชุมชน มีโอกาสได้รับการช่วยเหลือและเริ่มฟื้นฟู ตนเองได้เร็วขึ้น

ที่บ้านปากเตريم ชาวบ้านไม่ต้องการอยู่ที่เดิมเนื่องจากอันตรายมาก ไม่มีที่หลบภัย เขยริ้จากทีมเมืองนำอยู่ ชาวชาวบ้านมาแลกเปลี่ยนกันที่ศูนย์บางม่วง....หลังจากนั้นชาวบ้านมีการหาซื้อที่ดินได้เงินบริจาคผ่านมูลนิธิชุมชนไทประมาณ 210,000 บาท ช่วยชาวบ้านซื้อที่ดิน หลังจากเริ่มปรับพื้นที่มีหลายองค์กรแสดงเจตนารมณ์ สนับสนุนการสร้างบ้าน เช่น มูลนิธิโสสะ โรดารีป่าตอง และกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ การสร้างบ้านต้องเกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน องค์กรที่บริจาคเงินต้องมีขั้นตอนในการจัดการงบประมาณหลายวันทำให้ต้องยืมเงินจากมูลนิธิชุมชนไท สร้างบ้านไปก่อนหลังจากนั้นมีองค์กรด้านเด็ก ผู้ส่งเสริมเรื่องอาชีพ มีการตั้งกองทุนหมุนเวียนของชุมชน โดยการสนับสนุนของมูลนิธิริษัทไทย และกองทุนวอชิงตัน ดีซี....

ยึดพื้นที่ เร่งสร้างบ้าน ยอมปันที่ดิน ดินหลวงบางส่วน

เพื่อมอแกน ที่บ้านทุ่งหว้าได้อยู่ ทั้งๆที่ชาวมอแกนกลุ่มนี้ อยู่มานานนับร้อยปี มีสุสาน หลังเกิดเหตุหน่วยงานท้องถิ่นต้องการที่ดินสร้างโรงพยาบาล มีการระดมความช่วยเหลือจากระดับนโยบาย หลายฝ่าย เช่น สคจ.ปชช กรรมการสิทธิ

สมาชิกวุฒิสภาฯ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เครือข่ายแผนชีวิตชุมชนภาคใต้ และอนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินหลังภัยสึนามิฯ

เมื่อมีการประชุมอนุกรรมการฯ ทุกฝ่ายมีความเห็นให้ชุมชนอยู่ต่อไปได้ เพราะอยู่กันมานาน มีสุสานใกล้หมู่บ้าน พื้นที่ 26 ไร่ ของมอแกนอาจจะมากเกินไป เพื่อคลี่คลายปัญหาให้เร็วขึ้นจึงมีการหารือกับชาวบ้านและชาวบ้านยอมเสียสละที่ดินคืนสาธารณะไปจำนวน 10 ไร่ ในขณะที่เจรจาเงินโยกย้ายอยู่....การปักป้ายชุมชน การตีผังชุมชน ก็เกิดขึ้นทันทีเพื่อป้องกันปัญหาอื่นแทรกซ้อนเนื่องจาก หน่วยงานท้องถิ่นยังไม่เห็นด้วย

หลังจากนั้นมีสถาปนิกจากมหาลชัยช่วยกันออกแบบสร้างบ้านโดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน.....เป็นแบบบ้านที่มาจากความต้องการของชาวบ้านสอดคล้องกับวัฒนธรรมวิถีชีวิตและท้องถิ่น เป็นพื้นที่แรกที่ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างบ้านที่ออกแบบและสร้างโดยผู้อยู่อาศัยเอง กับแบบบ้านที่ถูกสั่งมาจากส่วนกลาง....และสร้างโดยคนอื่น....ความภาคภูมิใจและความหมายแตกต่างกัน.....คำว่าสร้างบ้านตามใจผู้อยู่ถูกลบหายไป...ในพื้นที่สีนามิ

เมื่อเริ่มสร้างบ้านมีองค์กรต่างๆมากมาย ขอร่วมสนับสนุนสร้างบ้าน จนต้องจัดคิวเพื่อไม่ให้ซ้ำซ้อนกัน.....เมื่อมติที่ดินชัดเจนผู้บริจาค เช่น ชัมซุง โสสะ ซอนต้า บริษัทเงินทุนยูนิเอส ฯลฯ ก็สามารถให้การสนับสนุนได้อย่างชัดเจน

บ้านทับตะวัน.....บ้านชาวมอแกนที่อยู่กันมานาน....หลังสึนามิมีผู้แสดงคนเป็นเจ้าของที่ดิน....อย่างเดียวกับมอแกนผู้ประสบภัยทำได้คือ.....หอบข้าวของดินแฉกกลับบ้าน.....ยึดพื้นที่สร้างบ้าน....เรื่องที่ดินผู้อ้างสิทธิเป็นเอกชนทำให้ชาวบ้านต้องต่อสู้อย่างลำบากกว่าที่ดินของรัฐ.....ชาวบ้านมอแกนอาศัยอยู่บน..เอกสาร นส 3 ก.มานานหลายปี....สิทธิครอบครองควรเป็นของชาวบ้าน.....แต่ผ่านไป...1 ปีแล้วคำตอบ อยู่ที่ไหน

“ประสบกับ
ประสบการณ
ประสบานเนือน”

การสร้างบ้านก็มีการออกแบบบ้านโดยชาวบ้านเอง เหมือนที่ทุ่งหว้า....เป็นพื้นที่ที่มีอาสาสมัครทั้งในและต่างประเทศมาช่วยกันสร้าง.....งบประมาณในการสร้างบ้านต้องหาจากผู้บริจาคที่เข้าใจปัญหาความทุกข์ยากของชาวบ้านจริงๆ และมีน้อยราย.....ปัญหาที่ดินทำให้ชุมชนนี้เสียโอกาสในการรับการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบจากหลายองค์กร....มีแหล่งทุนน้อยมากที่กล้าสนับสนุนการสร้างบ้าน....เพราะไม่อยากจะมึปัญหา

กรณีพื้นที่แหลมป้อมเจ็บบวดยิ่งกว่า หลังถูกสึนามิ เอกชนผู้อ้างสิทธิ์ล้อมรั้วทันที ห้ามแม่กระทั่งจะเข้าไปหาศพ แต่เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย ชาวบ้านก็ต้องสร้างบ้านก่อน....ส่วนปัญหาเรื่องที่ดินต้องใช้เวลาในการตรวจสอบที่มาของเอกสาร การพิสูจน์สิทธิ์และความชอบธรรมของผู้ใช้ประโยชน์ในที่ดิน แม้แผนที่ทางอากาศเห็นชัดเจนว่า ในช่วงที่ออก สค 1 พื้นที่ดังกล่าวยังเป็นป่า เรื่องยังไม่ได้ข้อสรุป

ชุมชนบ้านในไร่ก็เช่นกัน ชาวบ้านเรียกร้องว่า...ที่ชุมชนเมืองควรเป็นของสาธารณะ ชาวบ้านใช้เลี้ยงปลามาเป็นเวลานาน ขอให้ราชการพิสูจน์ที่มาของเอกสารสิทธิ์อย่างตรงไปตรงมา.....ราชการควรขอบคุณชาวบ้านที่ลุกขึ้นมาเป็นหูเป็นตาแทน

8. หลังสึนามิ....ปัญหาที่ดิน.....เรื่องที่ถูกซ่อนมาเป็นเวลานาน.....ก็เผยตัวมากกว่าร้อย หมู่บ้านที่มีปัญหาความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัย ที่ดินก็พื้นไร่ที่มีปัญหาทับซ้อน ที่ดินริมทะเลราคาแพง ธุรกิจการท่องเที่ยวกำลังเติบโต โครงการพัฒนาขนาดใหญ่กำลังตามมา

กรณีพิพาทเกิดขึ้นหลายแห่ง มีข้อร้องเรียนเรื่องที่ดินทั้งปัญหาระหว่างชาวบ้านกับรัฐและชาวบ้านกับเอกชน ส่งไปทุกหน่วยงานเกี่ยวข้อง สื่อมวลชนหลายแห่งให้ความสนใจ

แก้ปัญหาที่โครงสร้าง.....พอช.มีการหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน (รองชวลิต) ใน

การแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินโดยมีการเสนอแต่งตั้งอนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่กรณีพิบัติ สึนามิ 6 จังหวัด เพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนไม่ให้ผู้ประสบภัยต้องเจอปัญหาซ้ำซ้อน....เหตุผลหลังถูกสึนามิแล้วไม่ควรถูกไล่ที่อีก....ใช้ได้ส่วนหนึ่ง

ในที่ดินของราชการเช่น ป่าชายเลน กรมเจ้าท่า เขตอุทยาน ฯลฯ อนุกรรมการมีแนวทางชัดเจนในการจัดที่ดินให้ชุมชนที่อยู่ก่อนสึนามิได้อยู่ แต่หากมีการพิสูจน์แล้วพบว่าชาวบ้านตั้งหมู่บ้านอยู่ก่อนการประกาศไคของราชการให้มีการออกเอกสารสิทธิ์ให้ชาวบ้าน

ส่วนในที่ดินพิพาทระหว่างเอกชนกับชุมชนใน อนุกรรมการ เข้าไปทำหน้าที่ประสานไกล่เกลี่ย

.....เพื่อให้อนุกรรมการ ที่มาจากหลายหน่วยงาน ทั้งกระทรวงมหาดไทย กรมอัยการ นักวิชาการ พอช. กรมที่ดิน กปร. (กรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินรัฐ) หน่วยงานที่ดูแลที่ดินทั้งหมด เช่น กรมเจ้าท่า ป่าชายเลน อุทยาน ราชพัสดุ ฯลฯ และตัวแทนของผู้ว่าราชการทั้ง 6 จังหวัด ได้เข้าใจสภาพปัญหาของชาวบ้าน มีการประสานให้ชาวบ้านเข้ามา ร่วมให้ข้อมูลในการประชุมครั้งแรก และหลังจากนั้นจัดให้มีการลงพื้นที่เพื่อรับทราบปัญหาที่แท้จริงรวมทั้งมีการประชุมสัญจรในจังหวัดต่างๆ เพื่อติดตามปัญหาและความคืบหน้าในการแก้ปัญหา

อนุกรรมการฯ มีมติให้แต่ละจังหวัดเสนอชื่อชุมชน/หมู่บ้านที่ประสบภัยและมีปัญหาเรื่องที่ดิน โดยใช้ฐานข้อมูลของกรมบรรเทาสาธารณภัย 412 หมู่บ้านที่มีผลกระทบจากภัยสึนามิ มากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป.....แต่การเสนอหมู่บ้านที่มีปัญหาเรื่องที่ดินโดยทางการมีน้อยมาก....เพราะมีการให้ความหมายที่แตกต่างกัน ...รวมทั้งเป็นงานหนัก ดังนั้น ในพื้นที่ที่ยังไม่มีการขับไล่และบ้านเรือนเสียหายเล็กน้อยหรือไม่เสียหายแต่ละจังหวัดจะไม่รีบเข้ามารวม...ทั้งๆที่ในหลายแห่งพบว่า มีกรณีพิพาทระหว่างชุมชนกับหน่วยงานมาเป็นเวลานาน

9. คำสั่งแต่งตั้งอนุกรรมการต้องชัดเจน อำนาจหน้าที่ต้องครอบคลุมข้าราชการต้องการทำงานแบบปลอดภัย.....ไม่มีเรื่องร้องเรียนภายหลัง...ข้ออ่อนของระบบที่มีมานานนับร้อยปี เนื่องจากคำสั่งแต่งตั้งอนุกรรมการสีนามิฯ ระบุว่าเป็นผู้ประสานฯ ทำให้ปัญหาที่ดินในบางพื้นที่ถูกคัดค้าน การนำเสนอ ถูกตีความว่าไม่ใช่ผู้เดือดร้อน เกิดข้อถกเถียงกัน ในการประชุมทุกครั้ง คณะอนุกรรมการฯจึงเสนอขยายอำนาจหน้าที่ให้ครอบคลุมพื้นที่ธรณีพิบัติและพื้นที่อื่นที่เกี่ยวข้องโดยใช้ชื่อ **อนุกรรมการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่ดินเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ธรณีพิบัติและพื้นที่เกี่ยวข้อง**

10. เครือข่ายผู้ประสานฯ.....เพื่อแก้ปัญหาที่ดินที่เกิดขึ้น การประชุมเกี่ยวกับปัญหาที่ดิน มีสาระที่น่าสนใจ ที่ดินคือทุนชีวิต....แต่กระดาษใบเดียวกำหนดชะตาชีวิตของชุมชน.....มีความหมายมากกว่าการอยู่และทำประโยชน์ในที่ดินมายาวนาน มีความหมายมากกว่าวิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวเล และกลุ่มประมงพื้นบ้านที่ถูกขังมาดูแลสิ่งแวดล้อมเพื่อคนรุ่นหลัง

พบว่ากรณีพิพาทเอกชน ส่วนใหญ่เป็นชุมชนเมืองเก่า หลังหมดสัมปทานบัตรมีการออกเอกสารสิทธิ ชุมชนจะเป็นส่วนที่ใช้ประโยชน์ที่ดินมาเป็นเวลานาน เอกชนถือเอกสารที่ดิน จำนวนมากนับร้อยไร่ มีความสลับซับซ้อนในการออกเอกสารสิทธิ ชาวบ้านเสนอให้มีการตรวจสอบที่มาของเอกสารสิทธิ และเรียกร้องให้ที่ดินกลับมาเป็นของรัฐแทนของเอกชน

ส่วนกรณีพิพาทกับหน่วยงานราชการ หมู่บ้านหลายแห่งชาวบ้านยืนยันว่าอยู่มาก่อนการประกาศของทางราชการ เช่น การประกาศเขตอุทยาน ที่เกาะลันตามีข้อพิพาทระหว่างชาวบ้านกับอุทยานเกือบ 2,000 ไร่ ส่วนชาวเลคนกลุ่มน้อยที่ทับตะวัน และทุ่งหว้า ถึงแม้ว่าจะอยู่ในที่ดินมานานนับร้อยปี แต่ไม่มีการออกเอกสารหรือประกาศใดๆ ให้ชุมชน ใดๆ

ที่ดินรอบข้างมีการออกเอกสารสิทธิให้กับเอกชนไปแล้วทั้งหมด.....ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นกับชุมชนทั่วประเทศนับวันจะนำไปสู่ความขัดแย้ง

แนวทางการแก้ปัญหาที่ดิน.....ถึงแม้ว่าจะมีกลไกอนุกรรมการฯ ที่เป็นทางการแล้ว เพราะความสลับซับซ้อนของระบบและปัญหาที่สะสมมายาวนาน รวมทั้งอำนาจทางการเมืองและเงินตรา....ทำให้เรื่องเงียบหาย

ดังนั้นชุมชนผู้เดือดร้อนจึงต้องรวมตัวกันในการจัดการกับปัญหาของตนเอง โดยการให้การเสนอข้อร้องเรียน ความเดือดร้อนไปทุกที่ ทั้งคณะกรรมการสิทธิ สว.สภาพนายความ สำนักนายกฯ อนุกรรมการสีนามิ ฯลฯบางชุมชนบอกว่า...ร้องเรียนหมดแล้วทุกแห่งในเมืองไทย....ไม่มีคำตอบจากสวรรค์

11. เชื่อมโยงเครือข่ายรากหญ้า.....ถึงดาวเทียม.....เพื่อสู้ปัญหาที่ดินสีนามิ

ความพยายามแก้ปัญหาที่ดินของชาวบ้าน เริ่มตั้งแต่การประชุมพูดคุยแลกเปลี่ยนปัญหากันจนเกิดเป็นเครือข่ายผู้มีปัญหาที่ดิน ให้การบ้านแต่ละชุมชนรวบรวมข้อมูลประวัติ ศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน การตั้งถิ่นฐาน การสัมภาระ ผู้อาวุโส การรวบรวมเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

การสำรวจจำนวนครัวเรือน จำนวนสมาชิกในชุมชน การทำผังชุมชนโดยสถาปนิกเข้าไปช่วย การให้ความรู้ข้อกฎหมายที่ดิน การสนับสนุนทีมแผนที่ทางอากาศเพื่อพิสูจน์สิทธิ รวมถึงการทำแผนพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนในระยะยาว....

สรุปว่ามีการใช้ข้อมูลความรู้.....ของทุกสาขาวิชา ตั้งแต่สถาปนิก นักกฎหมาย นักวิชาการ ทีมทำแผนที่ทางอากาศ ฯลฯ.....ปัญหาที่ดินสีนามิยังไปไม่ถึงไหนมีทางเดียว.....พลังคนจน

..ข้อเสนอของชาวบ้าน.....ไม่ได้ต้องการมากเท่านั้น

‘ประสบกับ
ประสบการณ
ประสบานเนือน’

ทุน...ขอเพียงที่อยู่และทำกิน....ตามสิทธิพื้นฐาน.....ให้ทาง
การรับรองสิทธิของชุมชน.....การกันแนวชุมชนกับป่า.....การ
ออกโฉนดชุมชน.....เป็นความยั่งยืนในการอยู่อาศัยของคนตัว
เล็กตัวน้อยในพื้นที่อันดามัน

12. ที่ดินไม่มั่นคงอย่างเดียว.....ส่งผลถึงชีวิต
ชุมชน...ทุกด้าน.....ออกเลขที่บ้านไม่ได้...ขอน้ำขอไฟไม่ได้
ต้องต่อฟุ้ง หรือราคาแพงกว่าคนทั่วไปถึง 4 เท่า....ถนนหน
ทางไม่ได้รับขบปรับปรุง.....ส่งผลถึงสิ่งแวดล้อมในชุมชนแ่
ลง.....เทศบาล/อบคไม่ช่วยเก็บขยะ...ท่อระบายน้ำไม่มี บาง
ครั้งคนจนต้องลงขันทำกันเอง....การปรับปรุงบ้านทำไม่
ได้..ต้องขออนุญาต...เด็กไปโรงเรียนก็ต้องฝากชื่อไว้ที่อื่น.....ที่
สำคัญอาจมีเอกสารหรือประกาศราชการออกมาทับชุมชนภาย
หลัง

13. ไทยพลัดถิ่น...ระนอง คนชายขอบอันดามันที่รับ
ผลกระทบการขีดเส้นแดนระหว่างไทยกับพม่าเมื่อเกือบ 100 ปีที่
ผ่านมา...ถูกผลกระทบสันนิบาตและรอยคย...การช่วยเหลือมาแล้ว
1 ปี.....เพราะไม่มีบัตรประชาชน....ไม่มีสิทธิได้รับการช่วย
เหลือ...ที่ดินไม่มั่นคง...โฉนดน้ำคูกคาม...จะอยู่ที่เดิมได้หรือไม่
ทั้งๆที่อยู่มานานแล้วกว่า 30 ปี...ข่าวการถูกไล่ที่มีบ่อยๆ
.....การขอคืนสัญชาติเป็นเรื่องใหญ่ที่สุดในชีวิต.....เงินทุน
ไม่มี เรือและเครื่องมือประมงเสียหาย..กระชังปลาทั้งหมด
เหมือนกัน...

จึงเกิดการรวมกลุ่มกัน.....ที่เกาะทรายคำบ้านหน้าอก
ชุมชนช่วยกันหาทุนสร้างบ้านให้คนไทยพลัดถิ่นที่ถูกสันนิบาต 11
ครัวเรือน ปากเตรียมมีไทยพลัดถิ่นได้บ้านใหม่ 3 หลัง นอก
จากนี้มีท่ากลาง ทำคึกฤทธิ์ ทำเรือบางกล้วย บางกล้วยนอก
คลองจาก ไร่ได้ แผลมนาว

หัวทำราชกรูด บางเบน บางสาธุ ทรายคำ เกาะตาครุฑ

เกาะสินไห เกาะเหลา ฯลฯ พัฒนากลุ่ม มีการอบรมทรัพย์
การตั้งกองทุนหมุนเวียน การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ หากชุมชน
เหล่านี้มีความมั่นคงในการอยู่อาศัยโดยการกันแนวและรับรอง
ชุมชน จะทำให้มีโอกาสรับการสนับสนุนงบประมาณในการ
พัฒนาจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน.. มีโอกาสในการฟื้นฟูวิถี
ชีวิตชุมชน

14. หลังสันนิบาต.....การรวมกลุ่มฟื้นฟูชุมชน.....ส่งผลถึง
การฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีการเล่นพื้นบ้าน และภูมิปัญญา
อื่นๆของของชาวบ้าน..ที่บ้านทับตะวันมีการเก็บรวบรวมภาษา
มอแกน...ที่บ้านทรายคำหน้าอก.....มีการฟื้นฟูการเล่น...
จับโย่ง..ของกลุ่มมุสลิมพื้นบ้านที่สูญหายไปนานกว่า 20 ปีขึ้น
มาใหม่.....ที่สังกะฐู เกาะสินคามมีการศึกษาและฟื้นฟูการเล่น
รองเง็งของชาวเลอุรักลาไว มีการสนับสนุนให้เกิดลาน
วัฒนธรรมเพื่อสืบทอดและเผยแพร่สู่คนรุ่นหลัง รวมทั้งเผยแพร่
แก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งการนำเอาที่ทำกรอำเภอกำมาทำเป็น
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่เอกลักษณ์การอยู่ร่วมกันอย่าง
สงบสุขของสามวัฒนธรรมที่เกาะสินคา คือชาวเล ชาวจีน และ
มุสลิม ที่ระนอง...กลุ่มคนไทยพลัดถิ่น....การละเล่นลูกป้า..
ที่สืบทอดมานาน.....ก็ถูกนำมาแสดงในการประชุมสัมมนา
ต่างๆ..ที่สิเหร่...รองเง็ง..ยังคงมีโอกาสแสดงอีกหลายแห่ง.....แต่
คนรุ่นหลังจะสืบทอดอย่างไร...การเปิดพื้นที่ให้...เจ้าของทะเล
ตัวจริง.....คนชายขอบอันดามัน...หลังสันนิบาตควรทำอย่าง
จริงจัง

การฟื้นฟูชีวิตและชุมชน จังหวัด ระนอง

ต่อคน เงินเวลา

ปัญหาที่ยังมีอยู่

- ไร้ไม้ปลูก (ขงมต้นไม้จาง)
- ไร้ไม้ที่ดิน และบ้านเป็นของตัวเลข (จกคย)
- ขอบุชชานแฉงวอน
- ด้วข้องประกอบอาชีพ เสียหายไ้ด้รับก
- ไร้ทุนการศึกษา เด็กน.ว

ระนองเป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากภัยสึนามิ รวม 47 หมู่บ้าน 10 ตำบล 3 อำเภอ มีผู้เสียชีวิต 163 ราย โดยพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายอย่างหนักมี 3 แห่ง คือ หาดบางเบน หาดบ้านทะเลนอก และหาดประพาส ตลอดจนหมู่เกาะต่างๆ อีกมากมาย นอกจากนี้ยังมีบ้านเรือนเครื่องมือประมงเสียหายจำนวนมาก

หลังภัยสึนามิ ระนองก็มีปัญหาเช่นเดียวกับพื้นที่อื่นๆ นั่นก็คือ ปัญหาที่ดิน การสร้างบ้านถาวร และการประกอบอาชีพ เป็นต้น แต่ระนองมีลักษณะพิเศษที่ไม่เหมือนใครก็คือ กรณีปัญหาของคนไทยพลัดถิ่น ซึ่งไม่ได้รับความช่วยเหลือใดๆ จากรัฐ นอกจากน้ำใจจากเพื่อนผู้ประสพภัยที่เป็นผู้เดือดร้อนด้วยกัน

“ประสภก๊อ
ประสภกาฎน
ประสภานเจ็อน”

ไทยพลัดถิ่น : ไทยจะต้องรักไทย

ในพื้นที่จังหวัดระนองนั้นมียุคคนไทยที่เรียกกันว่า “คนไทยพลัดถิ่น” เป็นกลุ่มคนที่มีเชื้อชาติไทย แต่ไม่ได้รับสถานะบุคคลเป็นพลเมืองสัญชาติไทยและไม่มีบัตรประชาชน เนื่องจากก่อนมีการแบ่งเขตดินแดนส่วนมะริด-ตะนาวศรี และทางตอนใต้ของพม่าให้แก่ประเทศพม่า กลุ่มคนไทยได้อาศัยกระจายตามพื้นที่ดังกล่าว เมื่อเกิดการแบ่งดินแดนในสมัยรัชกาลที่ ๕ คนไทยกลุ่มนี้ก็ยังคงอาศัยและเดินทางไปมาระหว่างพื้นที่ เนื่องจากไม่ได้มีความเข้มงวดในเรื่องการเดินทางระหว่างเขตแดนของ สองประเทศ และยังไม่มีการใช้บัตรประชาชน เมื่อมีการใช้บัตรประชาชนและมีความเข้มงวดในเรื่องเขตแดนและความมั่นคงมากขึ้น คนกลุ่มนี้ไม่ได้รับการยอมรับในฐานะพลเมืองทั้งไทยและพม่า

โดยเส้นแบ่งแผ่นดิน กว่า 2 พันกิโลเมตร ระหว่างไทย-พม่า ได้แบ่งคนไทยกลุ่มหนึ่งออกจากแผ่นดินแม่ กลาย

เป็นคนไทยที่แปลกแยก โดยเฉพาะคนไทยในบริเวณเกาะสอง มะริด ตะนาวศรี เมาะตะมะ ทวาย ลุ่มน้ำกระบุรี ในประวัติศาสตร์สมัยใหม่ ที่มีการปักปันเขตแดนระหว่างสยามกับอังกฤษ ซึ่งเป็นเจ้าอาณานิคมของพม่า เมื่อ พ.ศ.2411 ทำให้สยามต้องเสียดินแดนส่วนหนึ่งไป เพื่อรักษาแผ่นดินผืนใหญ่เอาไว้ และต้องการลดแรงเสียดทานกับชาติตะวันตกช่วงยุคล่าอาณานิคม พ.ศ.2491 พม่าได้รับอิสรภาพจากเจ้าอาณานิคมอังกฤษ เกิดการต่อสู้เพื่อขอความเป็นอิสระของชนกลุ่มน้อยในประเทศ และคนไทยได้กลายเป็นพลเมืองชั้นสองของประเทศไปในที่สุด การมีสถานะดังกล่าวหมายถึงการถูกปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

ในประเทศไทยคนไทยกลุ่มนี้อาศัยอยู่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง มีความยากลำบากในการดำรงชีวิต การศึกษา และด้านอื่นๆ ที่เป็นสิทธิพื้นฐานที่พลเมืองไทยได้รับ เพราะไม่มีบัตรประชาชน ผู้ประสภก๊อสินามิที่เป็นคนไทยพลัดถิ่นก็ไม่สามารถไปขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐได้

ยิ่งหลังสถานการณ์การประท้วงเพื่อประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ.2531 ทำให้ชนกลุ่มน้อยถูกบังคับให้แรงงาน จากนโยบายการพัฒนาพื้นที่ชายแดนเพื่อเชื้อชาติแห่งชาติ มีการอพยพคนไทยไปอยู่ในเขตชนกลุ่มน้อยในชุมชนชาวไทย มีการนำคนและ

“ประสบกับ
ประสบการณ์
ประสานเนียน”

อื่นๆ ในโรงเรียน สำหรับเด็กเรียนดี แต่ยากจน พวกเราก็ไม่มีโอกาสได้รับทุนนี้เช่นกัน ด้วยเหตุผลเดียวกัน

บางครั้งการแข่งขันก็พานักเรียนของจังหวัด นักเรียนไทยพลัดถิ่นก็มักไม่ได้เข้าร่วมการแข่งขัน เพราะการแข่งขันก็พานักเรียนต้องใช้หลักฐานยืนยันอายุด้วย หรือไม่ก็เป็นตัวสำรองสวมชื่อนักเรียนคนอื่นเข้าแข่งขัน พวกเรามีเฉพาะบัตรนักเรียนที่โรงเรียนออกให้เท่านั้น

“ครูที่โรงเรียนออกใบรับรองให้ บอกให้นักเรียนที่เป็นคนไทยพลัดถิ่นไปที่อำเภอขอบัตรเลข 13 (บัตรประชาชน) แต่เจ้าหน้าที่บอกว่าเครื่องถ่ายรูปเสียให้กลับไปก่อน หนูอยากได้เลข 13 หลัก จะได้มีอนาคต เพราะเรียนไปก็ไม่ได้แค่ ม.8 จะไปต่อมหาวิทยาลัย หรือสถาบันที่สูงกว่านั้นก็ไม่ได้ ความฝันที่อยากเป็นพยาบาล เพื่อได้ช่วยเหลือสังคมก็คงจะเป็นไปไม่ได้” ค.ญ.วิภา เล่าถึงความทุกข์ให้ฟัง

ขณะที่คนรุ่นพ่อรุ่นแม่ของเธอก็ประสบปัญหาไม่แพ้กัน ไกล่เรียงมาตั้งแต่การถูกคนไทยด้วยกันหลอกเอาเงิน ว่าจะช่วยเหลือวิ่งเต้นให้ได้บัตรประชาชน หลายคนบอกว่าเสียเงินไปไม่เท่าไร แต่ที่คนไทยด้วยกันหลอกกันเองมันเจ็บใจมากกว่า บางคนถึงขนาดยกลูกของตนเอง ให้คนไทยที่มีบัตรประชาชนเลี้ยง ด้วยความหวังว่าลูกจะมีอนาคตที่ดีกว่า

การกำหนดความเป็นคนไทยด้วยบัตรประชาชน ทำให้คนไทยพลัดถิ่นขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการของรัฐมากมาย การไม่ได้รับการศึกษา ปัญหาด้านการรักษาพยาบาล สิทธิทางการเมือง การมีงานที่เหมาะสม สิทธิในที่อยู่อาศัย การย้ายถิ่นและการตั้งถิ่นฐาน

อ.จิวรุติ เสนาคำ นักวิชาการมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ให้ข้อมูลว่า คนไทยพลัดถิ่นมีทั้งที่นับถือศาสนาพุทธและมุสลิม มีการดำรงชีวิตในฝั่งพม่าแบบเรียบง่าย ใช้ภาษาแบบเดียวกับคนไทยปกติได้ มีวัฒนธรรมประเพณีเหมือนคนไทยในแผ่นดินแม่ แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทย กลุ่มคนเหล่านี้เสมือนมีชีวิตที่

ทหารพม่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนไทย เอาพระพม่าเข้ามาอยู่ในวัดไทย ชิดพื้นที่ทำกินของคนไทย เกษตรกรคนไทยเป็นแรงงานเดินนำหน้ากองทัพพม่าสู้รบกับกองทัพชนกลุ่มน้อย ความเจ็บปวดดังกล่าว ผลักดันให้เกิดการอพยพของคนไทยในพม่ากลับมายังแผ่นดินแม่ ในแถบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง พังงา ด้วยความหวังว่าจะได้รับการโอบอุ้มจากมาตุภูมิ

“วิบากกรรมบนแผ่นดินไทย”

ภายหลังรัฐบาลไม่ยอมรับคนไทยที่เข้ามาอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทย หลัง 9 มีนาคม 2519 ทำให้คนไทยพลัดถิ่นต้องกลายเป็นพลเมืองที่เหมือนไม่มีตัวตน และต้องเผชิญกับการเอารัดเอาเปรียบ การขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการด้านต่างๆ ของรัฐ ซึ่งเครือข่ายไทยพลัดถิ่นมีการสำรวจข้อมูลเมื่อปี 2545 ในเขตจังหวัดระนอง และชุมพร พบคนไทยพลัดถิ่น 4,740 คน (สำรวจไม่ทั่วถึงประมาณการว่ามีไม่น้อยกว่าหนึ่งคน)

วิภา ถึงแก้ว นักเรียนชั้น ม.3 โรงเรียนกะเปอร์วิทยา จ.ระนอง วัย 17 ปี บอกว่า แม้ตนเองจะเป็นคนไทยแต่ก็ไม่มีสิทธิ์เท่าเทียมกับนักเรียนคนอื่นๆ เช่น การได้รับทุนการศึกษา นักเรียนที่เป็นคนไทยพลัดถิ่น จะได้รับแต่ทุนเล็กๆ น้อยๆ ส่วนทุนการศึกษาที่ให้เงินมากๆ มักจะเป็นของคนอื่น เพราะว่าพวกเราไม่มีหลักฐานประกอบการขอทุนการศึกษา หรือบัตรทอง ที่สนับสนุนค่าอาหาร ค่ารถ ค่าเสื้อผ้า ค่าหนังสือ หรือรายจ่าย

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสานเมืองน’

เปลือยเปล่า เพราะถูกชีวิตพวกเขาถูกตัดหรือขับออกจากชุมชนหรือมาตุภูมิ ถูกตัดออกจากทุกรูปแบบของชีวิตทางการเมือง ถูกลดทอนศักดิ์สิทธิ์ทุกประการ คนไทยพลัดถิ่นจึงเป็นชีวิตของผู้ไม่มีสิทธิที่จะมีสิทธิ จึงเต็มไปด้วยความเจ็บปวด ไร้ค่า ไร้ความหมาย ซึ่งเป็นชีวิตที่ขมขื่นของไทยพลัดถิ่น

27 พฤษภาคม 2540 คณะรัฐมนตรีมีมติให้สัญชาติไทยกับคนไทยพลัดถิ่น โดยการแปลงสัญชาติ จำนวน 7,849 คน ซึ่งต้องรออีก 25 ปี ถึงจะเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์ นายอนันตชัย วงศ์พิทักษ์ อาสาสมัครโครงการคนไทยพลัดถิ่นบอกว่า การแปลงสัญชาติจะใช้กับคนที่ไม่ได้เป็นคนไทย แต่คนเหล่านี้เป็นคนไทยโดยกำเนิด เพียงแต่ตกหล่นในช่วงการปิดปิ่นเขตแดน เป็นคนชายขอบที่หนักยิ่งกว่าคนชายขอบจะต่อสู้เรื่องสิทธิอะไรก็ไม่ได้ เพราะไม่มีบัตรประชาชนคนไทย

การแปลงสัญชาติก็ทำให้คนไทยพลัดถิ่นเสียสิทธิ์หลายอย่าง เช่น การได้อยู่ควบคุมถึง 25 ปี การออกนอกพื้นที่

ต้องขออนุญาตผู้ว่าราชการจังหวัด ออกนอกจังหวัดก็ต้องให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้อนุญาต หรือหากได้สัญชาติไทยมาแล้ว ตัวเลขตัวแรกในบัตรประชาชนก็ยังคงเป็นตัวเลขเดิมของบัตรต่างดาว ซึ่งก็แสดงว่าไม่ได้เป็นคนไทยอยู่เหมือนเดิม มีสิทธิในการเลือกตั้ง แต่ไม่มีสิทธิในการรับสมัคร หรือหากต้องคดีอาญาพนักงานที่เกี่ยวข้องสามารถเสนอเพิกถอนสัญชาติได้ทันที ซึ่งเป็นทำให้อำนาจกับรัฐมากจนเกินไป ดังนั้นแนวทางการเรียกร้องต่อรัฐไทย คือ การตั้งถิ่นสัญชาติไทยให้กับคนไทยพลัดถิ่น

" การรวมพลังเพื่อวันข้างหน้าของไทยพลัดถิ่น "

ปัจจุบันมีกลุ่มคนที่ทำงานทางสังคม ทั้งภาครัฐและเอกชนช่วยเหลือคนไทยพลัดถิ่น ให้มีที่ยืนทางสังคมโดย

กระบวนการเริ่มต้นของการแสดงตัวตนทางสังคม คือ การรวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์ในแต่ละชุมชน การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายคนไทยพลัดถิ่น และการสำรวจข้อมูลคนไทยพลัดถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

ปี 2541 กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในจังหวัดระนอง ได้มีการรวมตัวกัน เริ่มจากการพูดคุยเรื่องปัญหาต่างๆ และพัฒนาไปสู่การสำรวจข้อมูล โดยตกลงกันว่า จะทำงานเรื่องเด็กก่อน เพราะต้องการให้ลูกหลานได้เรียนหนังสือ จากนั้น กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นก็มีการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การร่วมกับโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ ในโครงการ “ระนองเมืองน่าอยู่” มีการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในชุมชน ความพยายามตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อช่วยเหลือแบ่งปันกัน เพราะคนไทยพลัดถิ่นไม่สามารถเข้าถึงสถาบันการเงินในระบบได้

กิจกรรมที่ทำร่วมกันอย่างต่อเนื่องดังกล่าว ทำให้คนไทยพลัดถิ่นได้รับการยอมรับ จากพี่น้องคนไทยด้วยกัน (ที่ทำกิจกรรมร่วมกัน) มากขึ้นและกลายเป็นพันธมิตรที่แน่นแฟ้นมาถึงทุกวันนี้

หลังจากเกิดธรณีพิบัติสึนามิ เมื่อวันที่ 28 เดือน ธันวาคม 2547 ที่ผ่านมามีเหมือนเคราะห์กรรมจะซ้ำเติม เพราะคนไทยพลัดถิ่นไม่ได้รับความช่วยเหลือ หรือการชดเชยความเสียหายใดๆ จากรัฐเลย โดยความช่วยเหลือที่ได้รับจะมาจากพี่น้องผู้ประสบภัยด้วยกันเอง เช่น พี่น้องจากชุมชนปากเตริยม แต่ก็ทำให้ปัญหาคนชายขอบได้รับความสนใจจากสาธารณชนมากขึ้นเช่นกัน

วันที่ 20-22 พฤศจิกายนที่ผ่านมา เครือข่ายผู้ประสบภัยสึนามิ จังหวัดระนอง-พังงา ได้จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “มองซ้ายมองขวา เหลียวหน้า แลหลัง 1 ปี สึนามิ” มีชาวบ้านเข้าร่วมสัมมนามากกว่า 200 คน โดยส่วนใหญ่เป็นคนไทยพลัดถิ่น เครือข่ายมีแผนดำเนินการใน 20 ชุมชน ซึ่งจากการสัมมนามีแนวทางในการทำงานร่วมกันที่ชัดเจน

ประกอบกับการดำเนินงานในครั้งนี้ ธนาคารโลกและกองทุนพัฒนาสังคมแห่งประเทศไทย ได้ให้การสนับสนุนการฟื้นฟูชุมชนผ่านโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ มูลนิธิชุมชนไท โดยพื้นที่เป้าหมาย ๒๐ ชุมชนในจังหวัดระนองและพังงา โดยเน้นกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น

จังหวัดพังงา คือ

๑. บ้านปากเตริยม ต.คุระ อ.คุระบุรี

จังหวัดระนอง

๒. ชุมชนท่ากลาง	กิ่งอำเภอสุขสำราญ
๓. ชุมชนท่าเรือบางกล้วย	กิ่งอำเภอสุขสำราญ
๔. ชุมชนท่าศึกฤทธิ	กิ่งอำเภอสุขสำราญ
๕. ชุมชนแหลมนาว	กิ่งอำเภอสุขสำราญ
๖. ชุมชนท่าเรือคลองจาก	กิ่งอำเภอสุขสำราญ
๗. ชุมชนบ้านไร่ใต้	กิ่งอำเภอสุขสำราญ
๘. ชุมชนบางเบน	อำเภอกะเปอร์
๙. ชุมชนบางลำพู	อำเภอกะเปอร์
๑๐. ชุมชนห้วยปลิง	อำเภอเมือง
๑๑. ชุมชนเกาะเหลา	อำเภอเมือง
๑๒. ชุมชนเกาะคาครุฑ	อำเภอเมือง
๑๓. ชุมชนเกาะสินไห	อำเภอเมือง
๑๔. ชุมชน ซอย 10	อำเภอเมือง
๑๕. ชุมชนสำนักสงฆ์	อำเภอเมือง
๑๖. ชุมชนท่าเรือราชครูด	อำเภอเมือง
๑๗. ชุมชนทรายดำ หน้านอก	อำเภอเมือง
๑๘. ชุมชนทรายดำ หน้าใน	อำเภอเมือง
๑๙. ชุมชนทรายแดง	อำเภอเมือง
๒๐. ชุมชนหัวถนน	อำเภอกระบุรี

“ประสบกับ
ประสบการณ์
ประสานเมือง”

แผนงานนั้นแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. แผนงานระดับพื้นที่ ประกอบด้วย การจัดเวทีทำความเข้าใจกับชุมชนคนไทยพลัดถิ่น เกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อนงานคนไทยพลัดถิ่น การสำรวจข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น โดยเฉพาะจำนวนเด็กไทยพลัดถิ่น เพื่อช่วยเหลือให้ได้รับการศึกษาและโอกาสทางสังคมอื่นๆ และการให้การศึกษากับคนไทยพลัดถิ่นเกี่ยวกับนโยบายรัฐที่เกี่ยวข้อง และสิทธิต่างๆ เช่น การรักษาพยาบาล การเรียนหนังสือ การทำงาน การฟื้นฟูวัฒนธรรม ตลอดจนการร่วมกันทำกิจกรรมพัฒนาภายในชุมชน เช่น การร่วมกันพัฒนากองทุนให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ด้านอาชีพและที่อยู่อาศัย เป็นต้น

2. แผนงานระดับนโยบายรัฐ ประกอบด้วย การจัดเวทีทำความเข้าใจกับสาธารณชน การร่วมกับกลุ่มที่ทำงานด้านสัญชาติต่อสู้เพื่อให้มีการคืนสัญชาติให้กับคนไทยพลัดถิ่น

นายอนันตชัย วงศ์พิทักษ์ อาจารย์สมัครโครงการคนไทยพลัดถิ่น กล่าวเพิ่มเติมว่า เครือข่ายคนไทยพลัดถิ่นมีเป้าหมายหลักในการขับเคลื่อนเรื่องสัญชาติ คือ การขอคืนสัญชาติ ไม่ใช่การแปลงสัญชาติ ซึ่งรัฐบาลต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับคนไทยพลัดถิ่นเป็นการเฉพาะ ส่วนการเจรจากับภาครัฐนั้นคงไม่ดำเนินการโดยตรง แต่จะขับเคลื่อนร่วมกับองค์กรที่ทำงานด้านสัญชาติในภาคอื่นๆ ทางภาคเหนือ โดยจะทำงานร่วมกันในช่องทางที่รัฐบาลเปิดไว้ และการการสำรวจข้อมูลคนไทยพลัดถิ่นที่ตกหล่นในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เกาะคาครุฑ เกาะสินไห จ.ระนอง เพิ่มเติม ปัจจุบันเครือข่ายมีข้อมูลเฉพาะสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์อยู่เท่านั้น

“กอยเฝ้ากอย กอยวันเฝ้า กอยวันที่ฉันได้สัญชาติไทย
เกิดในต่างแดน ในแคว้นพม่าแดนไกล
ที่เคยเป็นไทยนานมา
วีรชนผู้กล้าแลกไตนาด้วยเลือดด้วยเนื้อ
เพื่อลูกหลายคนไทย
เมื่อก่อนแผ่นดินไทยนั้นกวีวงไกลนามกษาย
มะริด ทวาย ดองดู แต่ต้องเสียไปมีหรือใครบ้างไม่รู้
น้ำตาไทยพรั่งพรูรินไหล มหาอำนาจยิ่งใหญ่ขี้ไทย
เข้ามาแบ่งปัน
พวกเรานั่นพลัดถิ่น ต้องจากลามาเมืองไทยในไทว
เขาใจร้ายรังแกข่มเหงหัวใจเรา เหมือนดังไม้ใช้คน
แล้วใครจะอดทนอยู่ไทว
จำต้องมาเมืองแม่พ่อเที่ยงแท้ของเราถูกไทย
อุ้มลูกไว้สักคน
ขอฝากกลอนวอนคนไทยอย่าทรมานใจ
เพราะเราไทยด้วยกัน
ด้วยบารมีพระพ่อเป็นที่สำคัญ ศูนย์รวมของเรานั้น
เหล่าลูกไทย
จงรักภักดีไว้เถิด เกิดที่ไหนก็ไทยทั้งนั้น
พวกเรานั้นคนไทย”

อ้างอิง

สรุปการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เครือข่ายผู้ประสบภัยถิ่น
จังหวัดระนอง-พังงา วันที่ 20-22 เดือนพฤศจิกายน 2548
ฐิติวุฒิ เสนาคำ.2547.เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง
วิถีวัฒนธรรม ชุมชนคนพื้นถิ่นชายฝั่งอันดามัน : ชาวเลและ
ไทยพลัดถิ่น วันที่ 25 สิงหาคม 2548 ณ อังคานูรี รีสอร์ท
อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา

“ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสบานเมืองน”

พ่อตา (เป็นสถานที่ที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในชุมชน) และ
กุโบร์ (ที่ฝังศพของหมู่บ้าน) ในเดือน 12 ของทุกปี ชาวมุสลิม
จะมีพิธีถือศีลอด เป็นระยะเวลา 3 เดือน และมีความสัมพันธ์
แบบพึ่งพาอาศัยในลักษณะที่นึ่ง

เพราะด้วยความบ้านน้านอกเป็นเกาะ มีชายหาดโล่ง
ยาวเผชิญหน้ากับทะเลโดยตรงคร่าวเกิดสึนามิ จึงถูกคลื่นโถม
ซัดอย่างรุนแรง เป็นเหตุให้ชุมชนได้รับความเสียหาย

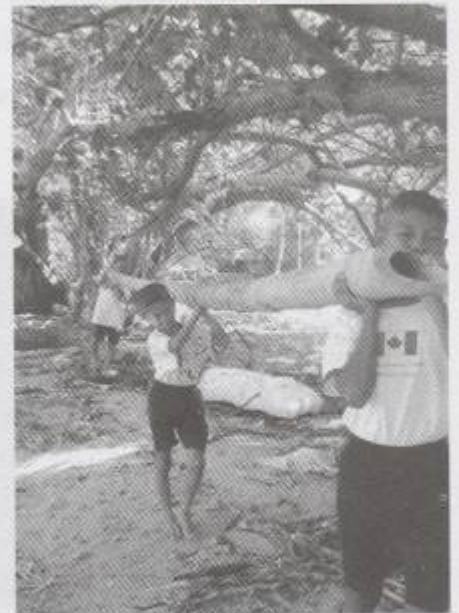
ชีวิตใหม่ของชุมชนบ้านน้านอก

ชุมชนบ้านน้านอก หมู่ที่ 5 ตำบลหงาว อำเภอเมือง
จังหวัดระนอง เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีผู้อาศัยมากกว่าสามชั่วอายุคน

คุณยายเขียว ปรานสมุทร อายุ 74 ปี ซึ่งเป็น
ครอบครัวแรกที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่บนเกาะทรายดำ ย้อนอดีตว่า
ครอบครัวของยายได้ล่องเรือเข้ามาหากินจนมาพบเกาะนี้ จึงได้
ยึดอาชีพทำไร่ทำนาเลี้ยงครอบครัวแทนเพราะเห็นว่าที่ดินมี
ความอุดมสมบูรณ์ ต่อมาได้มีผู้คนจากที่ต่างๆอพยพมาอาศัยกัน
มากขึ้น จนกลายเป็นชุมชนหนาแน่น ชื่อว่าชุมชนบ้านน้าใน
(บ้านหาดทรายดำ มี 2 ชุมชน คือ บ้านน้าในและบ้านน้า
นอก) ภายหลังเกิดปัญหาขาดแคลนน้ำ ชาวชุมชนบางส่วนจึง
อพยพย้ายถิ่นฐานมาตั้งบ้านเรือนเป็นชุมชนใหม่คือ ชุมชนบ้าน
น้านอกในปัจจุบัน

การตั้งถิ่นฐานจะสร้างบ้านอยู่ตามบริเวณชายหาด เพื่อ
ความสะดวกต่อการประกอบอาชีพประมง และการติดต่อกับ
ภายนอกโดยใช้เรือเป็นพาหนะ ชุมชนบ้านน้านอกมีบ้านเรือน
ทั้งสิ้น 35 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 127 คน ซึ่งมีทั้งชาว
ไทยและกลุ่มคนพลัดถิ่นส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ที่เหลือ
นับถือศาสนาพุทธ

ดังนั้นจึงมีสถานที่ที่สำคัญในหมู่บ้าน คือ บาลาย (เป็น
สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา) โรงเรียนประจำชุมชน ศาล

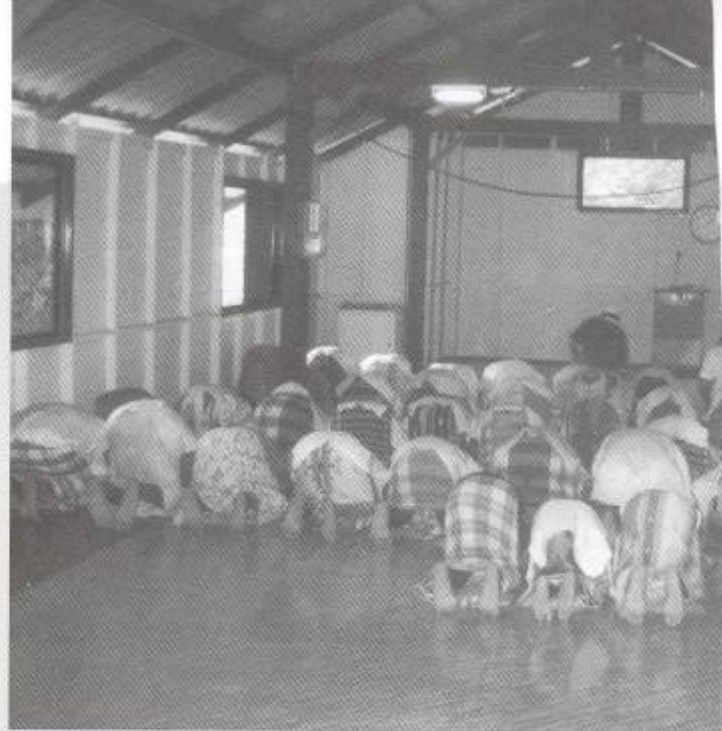

‘ประกศก๊อ
ประกศกาฏณ์
ประกศวานเขื่อน’

และเมื่อเกิดเหตุการณ์ ชาวบ้านจึงหนีขึ้นไปอยู่บนเขา
ด้านหลังหาด ซึ่งเป็นสวนของพวกเขาเอง และได้มาพักอาศัย
อยู่ที่โรงเรียนก่อนที่จะมีการสร้างบ้านพักชั่วคราวให้ชาวบ้าน

ผลจากคลื่นยักษ์สึนามิซัดถล่มในครั้งนี้ ทำให้บ้าน
เรือนของชาวบ้านนอกพังและเสียหาย 24 หลัง แต่ก็โชคดีที่
ไม่มีผู้เสียชีวิต ส่วนเครื่องมือในการประกอบอาชีพการทำประมง
คือ เรือพร้อมเครื่องยนต์เสียหายทั้งหมดกว่า 14 ลำ รวมทั้ง
ทรัพย์สินอื่นๆ ทั้งหมดที่อยู่ในบ้าน

หลังจากที่มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย เครือข่ายสลัม 4
ภาค โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองนำอยู่ มูลนิธิชุมชนไท
ได้เข้ามาสำรวจข้อมูลและประชุมกับชาวบ้าน จึงได้ข้อสรุปว่า
จะสร้างบ้านใหม่ในที่ดินเดิม ซึ่งเป็นดินเนินเขาหลังหาด จาก
นั้นมูลนิธิชุมชนไท โดยความสนับสนุนของมูลนิธิโสสะแห่ง
ประเทศไทยและ UNDP ได้จัดซื้อวัสดุเพื่อสร้างบ้านใหม่ โดย
ทางชุมชนช่วยในเรื่องของแรงงานในการก่อสร้าง ต่อมาได้มี
องค์กรต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนมากมาย เช่น บริษัทแปลน กรุ๊ป,
บริษัทยูโนแคล, กองทุนวอชิงตัน ดีซี, มูลนิธิรักภัยไท, มูลนิธิ
ไทย-เยอรมัน, โรงเรียนรุ่งอรุณ, มูลนิธิसानแสงอรุณ, สถาบัน
พัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.), มูลนิธิชัยพัฒนา, หน่วยเฉพาะ
กิจสิรินธร ตลอดจนหน่วยงานรัฐในท้องถิ่น นักศึกษาจาก

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถ่ายโดมทักมิม

การทำงานในระยะแรก ชาวบ้านได้แบ่งทีมบริหาร
ออกเป็นหลายฝ่ายๆเพื่อความสะดวก และช่วยกันรับผิดชอบงาน
คือ ฝ่ายก่อสร้าง ฝ่ายครัวกลาง ฝ่ายรับบริจาค

ขณะที่การให้ความช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยสึนามิในส่วน
ของบ้านน้านอกได้คืบหน้าไปมาก เฉพาะการสร้างบ้านพัก
ถาวรที่ใกล้จะเสร็จสมบูรณ์และการสนับสนุนด้านอาชีพ ทำให้
ชาวบ้านเริ่มมีความมั่นใจและมีความหวังในชีวิตมากยิ่งขึ้น

หลังจากนั้นจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารชุมชน
บ้านน้านอก โดยการคัดเลือกและแต่งตั้งจากสมาชิกในชุมชน
เอง โดยได้แบ่งออกเป็นฝ่ายๆเพื่อความสะดวกในการทำงาน
เช่น ประธาน รองประธาน กรรมการและอีกหลายๆ ฝ่ายด้วย
กัน ได้เข้ามาทำงานและเป็นตัวแทนในการบริหารงานในฝ่าย
ต่างๆ ดูแลความเรียบร้อยความเป็นระเบียบของชุมชน และเป็น
ตัวกลางในการประสานงานแหล่งทุนเพื่อช่วยเหลือในด้านต่างๆ
นอกจากนี้คณะกรรมการยังได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์อาชีพบ้าน
น้านอก เพื่อช่วยเหลือในด้านเงินกู้และสวัสดิการ และสร้าง
วินัยในการออมของชุมชน

การพัฒนาของบ้านน้านอกเป็นการสร้างองค์กรชาว

‘ประสบกับ
ประสบการณ
ประสบเนืองน’

บ้าน เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาและพลิก
สถานการณ์จากการเกิดคลื่นยักษ์
สึนามิ ตลอดจนเพิ่มศักยภาพด้าน
ความคิด อาชีพ การทำงานร่วมกัน
เพื่อชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถพึ่งพา
ตนเองได้ในอนาคต ซึ่งเป็นเป้าหมาย
หลักของชุมชนบ้านหน้าออก

มีะลีหะ แม่บ้านคนหนึ่งบอกว่า
“จากการที่ได้รับการช่วยเหลือเรื่อง
ที่อยู่อาศัย และการพัฒนาในด้านต่างๆ
ของชุมชน ทำให้ความเป็นอยู่ของ

พวกเราดีขึ้น แต่สิ่งหนึ่งที่พวกเราอยุ่กังวลคือเรื่องของการทำมา
หากิน”

ส่วนน้องเข้า เยาวชนบ้านหน้าออกแสดงความรู้สึก
ว่า “เพราะพวกเราได้รับกำลังใจที่ดี ทำให้พร้อมที่จะต่อสู้ไป
ข้างหน้า พวกเราได้เรียนรู้การทำงานในรูปแบบต่างๆ ซึ่งทำให้
คนในชุมชนเปลี่ยนไปในทางที่ดี กล้าคิด-กล้าทำ ในสิ่งที่ดีและ
ถูกต้อง”

ถึงแม้ว่าชุมชนจะอยู่มานานกว่าร้อยปี ก็ยังไม่มีเอกสาร
สิทธิ์ห้องที่ ได้มีการเสียบายสิทธิ์ทุกปี หลังสึนามิสิ่งทีชุมชน

ต้องการคือ “การรับรองสิทธิของชุมชน” และต้องการให้มีการ
ตรวจสอบเขตหมู่บ้านที่อยู่อาศัยและใช้ประโยชน์ของชุมชนกับ
เขตอุทยานให้ชัด เพื่อป้องกันการออกเอกสารสิทธิและประกาศ
ทับซ้อนใช้พื้นที่ของชุมชน

อนึ่ง เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2548 ที่ผ่านมามีการ
บันทึกความร่วมมือขึ้น เพื่อแสดงเจตนารมณ์ร่วมกันระหว่าง
มูลนิธิชุมชนไท กับผู้อยู่อาศัยหมู่บ้านเกาะทรายดำ เพื่อสนับสนุน
การซื้อที่ดิน จำนวนประมาณ 12 ไร่ เป็นพื้นที่ส่วนกลาง
โดยสมาชิกในหมู่บ้านจะร่วมกันคิดค้นสร้างสรรค์การใช้
ประโยชน์ในที่ดิน ให้เกิดพลังในการเชื่อมความรัก ความสามัคคี
ความร่วมมือในหมู่บ้าน รวมทั้งเปิดโอกาสในเครือข่ายองค์กร
ชุมชนต่างๆ ได้มาร่วมใช้ประโยชน์ ซึ่งที่ดินผืนนี้จะนำมาสู่การ
พัฒนาที่ฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนในระยะยาว

บ้านบางกล้วยนอก

ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลนาคา กิ่งอำเภอสุขสำราญ ชุมชน
ชาวประมงชายฝั่ง มีจำนวน ๒๕ ครอบครัว (ซึ่งมีครอบครัว
ของคนไทยพลัดถิ่นรวมอยู่ ๑ ครอบครัว และมีครอบครัวของ
ชาวพม่าที่เป็นแรงงานในกิจการประมง) มีทั้งชาวไทยมุสลิมและ
ไทยพุทธบ้านเรือนจะตั้งอยู่ริมแนวคลองบางกล้วย ไม่มี
สาธารณูปโภคทั้งน้ำประปาและไฟฟ้า ต้องใช้ตะเกียง หรือ
แบตเตอรี่

บ้านจำนวน ๕ หลังเป็นบ้านที่ชาวบ้านช่วยกันสร้างใหม่
โดยมีงบประมาณสนับสนุนจากโสสะมูลนิธิฯ เป็นจำนวนเงิน
1,000,000 บาท พร้อมกับเรือประมงและเครื่องยนต์จำนวน
๑๕ ลำ มูลค่า 2,300,000 บาท เป็นเรือขนาด 3 กง 5 ลำ
เรือขนาด 21 กง จำนวน 10 ลำ รวมทั้งกองทุนหมุนเวียน
เครื่องมือประมง

‘ประสบกับ
ประสบการณ์
ประสบานเนื่อง’

ความหวังของชาวบ้าน คือจุดนี้ 1. ขอบุญช่วยเหลือเด็กกำพร้า 2. ผู้สูงอายุหรือคนพิการ 3. ผู้ยากจน ข้อยุทธท้าย อยากได้บ้านที่เป็นบ้านมั่นคงสักที เพราะครบรอบปีของ สีนามิแล้ว พังงา ระนอง ขอเป็นที่ป็นน้องมารวมพลังกันต่อไป

จากบ้านท่ากลาง

หมู่ 4 ต.กำแพง อ.สุขสำราญ จ.ระนอง
ธำสิ ม่วงเก, อาอีฉ๊ะ มาโนชน์

พอผมไปถึงก็ให้เห็นสภาพของพี่น้องที่เกาะผมก็ต้องร้องไห้เพราะทุกคนไม่เหลืออะไรอีกแล้ว แต่พระเจ้าก็ยังทรงโปรดพวกเรา ท่านได้ดลบันดาลลาให้คนที่มีความเมตตามาช่วยเหลือพวกเรา หลังจากนั้นพวกเราก็เริ่มมีความหวัง ก็เริ่มรวมตัวลุกขึ้นสู้เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนบ้านหน้าอก

ขอขอบคุณทุกท่าน ทุกหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือ เช่น มูลนิธิชุมชนไท มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย พอช. ฯลฯ

สุทิน ปราบสมุทร

หลังจาก 1 ปีสินามิที่ผ่านมา มีความคืบหน้าจากการเริ่มต้นจากเหตุการณ์ (สินามิ) ทำให้ผู้คนต้องพวากับเหตุการณ์จึงเป็นที่ต้องสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินทางตรงและทางอ้อม ทำให้ยากต่อการทำมาหากิน และต่อมากการประสานความช่วยเหลือก็ไม่เพียงพอต่อการเสียหายในทุกระบบการ ความรู้ที่มีอยู่ในใจคือ อยากให้หน่วยรัฐและเอกชนตรวจสอบและเข้ามาช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน

ฟารีเยะ อามาต

ผมได้เจอกับการมาของสินามิเข้ากับตัวเองเลยจริง สิ่ง
ที่เสียใจมากก็คือผมได้รับบาดเจ็บที่ขาข้างซ้าย แต่สิ่งที่เสีย

ก็คือได้รับการช่วยเหลือของชาวต่างชาติ เพราะผมเจอสินามิที่เกาะพีพี

สิ่งที่ดีก็มีมากมายจริงๆ ก็คือผมได้รับความช่วยเหลือจากศูนย์ปากเรือและหน่วยงานโศกสมุณิธิได้รับความช่วยเหลือตอนคืนได้เท่านี้ผมก็ดีใจมากแล้วเพราะว่าผมเป็นคนไทยพลัดถิ่น ผมเรียกเรื่องทีไหนๆ ไม่ได้เพราะผมเป็นคนไทยพลัดถิ่น ท่านๆ ก็คงจะรู้และเข้าใจกระผม และผมดีใจมากที่ที่ชมรัฐ ได้ทำบัตรสุขภาพให้กับกระผมด้วยขอบคุณครับ

ดิษฐ์ ขุนสัน

เขียนด้วยความรู้สึกของตัวเอง

การเกิดภัยพิบัตินี้มีหลายอย่างที่เกิดขึ้น เช่น ได้รู้จักเพื่อนอีกมากมาย ได้รู้จักคนใจดีใจคอเพื่อนรู้จักมานานว่าเป็นอย่างไร ทั้งๆ ที่เป็นที่ดีกันมาตลอด บางคนเป็นเพื่อนกันมาตั้ง 20 ปี แต่พอเกิดภัยพิบัตินี้ทำให้รู้ว่าเพื่อนที่เราคิดว่าเพื่อนคนนี้เป็นคนดีกลับไม่ใช่เลยคนบางคนเห็นแก่ตัว แต่บางคนก็เหมือนเดิมทำรู้จักสังคมนั้น รู้จักแก้ปัญหามากขึ้น เพื่อนที่คิดว่ากลุ่มไม่ติดกลับมาเข้าเป็นกลุ่มกับเพื่อนๆ ทำให้รู้ว่าการทำงานเป็นกลุ่มมีผลดีอย่างไร คนที่ไม่เคยทำงานเป็นกลุ่มกลับมาเป็นกลุ่มกับเพื่อนๆ ทำให้รู้สึกว่าเกิดภัยในครั้งนี ทำให้ตัวฉันเองมองโลกกว้างขึ้นและยังมีหน่วยงานต่างๆ อีกมากที่ให้การช่วยเหลือ อีกมากมาย ทำให้รู้จักสังคมนี้น่ามีทั้งคนดีและไม่ดีมากขึ้นกว่าเดิม คนที่เราไม่รู้จักก็รู้จักและจิตใจที่ได้มีความรู้ความเข้าใจในหน่วยงานมากขึ้น สังคมให้สิ่งที่คิดและได้ช่วยในสังคมมากขึ้น ตัวฉันเองเสียใจที่เพื่อนได้เสียชีวิตหลายคนแต่ก็ยังดีใจตัวฉันเองได้ช่วยเพื่อนๆ หลายคนให้มีจิตใจดีขึ้นไม่คิดมาก

จาก เกสร ชัยดิยะ

บ้านที่อยู่ท่ากลาง ติดกับหัวท่า ตอนที่เกิดเหตุมีคนมาช่วยได้ทัน ไม่ตาย ทำประมง คือเป็นลูกน้องเขา ลูกเรียนทุนรอนก็ไม่มี เพราะเป็นคนไม่บัตร จะไปเรียกร้อง ความช่วยเหลือจากใครก็ไม่ได้เป็นคนพลัดถิ่น ออกหากินตอนนี้ หลังสึนามิแล้ววัตถุดิบในทะเลก็หาไม่ค่อยได้ บางวันลูกก็ไม่ได้ไปโรงเรียน เพราะเงินไม่มี ถ้าได้รับการช่วยเหลือต่อไปนี้ ทุนการศึกษาของเด็ก อุบลกรณ์ อวนปู อวนกุ้ง ก็จะเป็นความประทับใจไปตลอดชีวิตถ้าได้

จีดำ ขุนอาจ

บ้านไม่มีเลขที่ หมู่ 4 ท่ากลาง กำพวน

หลังจากโดยคลื่นซัด อยู่กลางลำคลองปากเตรียม ได้รู้สึกตัวและรวบรวมความกล้า รวบรวมสติได้ก็พยายามมองหาสิ่งที่จะช่วยชีวิตตัวเราได้ในขณะนั้นได้มีเรือลำหนึ่งลอยเข้ามาอยู่ใกล้ๆ ผมก็ได้พยายามตะเกียกตะกายขึ้นเรือลำดังกล่าวได้ เอาเรือลำดังกล่าวไปหาลูกเมีย และผู้คนที่เหลือ กระผมก็ได้ช่วยชีวิตผู้คนที่กระจัดกระจาย อยู่ในลำคลองดังกล่าวพวกเขาทุกคนก็ได้ขึ้นเรือ กระผม และผมได้นำพวกเขาไปสู่น้ำที่ปลอดภัย จากเหตุการณ์วันนั้น ทำให้ผมได้ทบทวนร่างกายและกำลังใจ เพื่อจะช่วยทุกคนที่โดยสึนามิ การช่วยเหลือทุกคนเป็นความฝัน ของผมแต่เล็กๆ ถึงแม้เหตุการณ์สึนามิเป็นเหตุการณ์ที่ชั่วร้ายทุกคนที่ไม่มีวันลืม แต่สำหรับผม เหตุการณ์สึนามิ ทำให้ผมได้มีโคอาส่าความขวัญให้เป็นจริง พี่นหยากจะชั่วทุกคน และผมได้ช่วยทุกคนจริงๆ ที่โดยสึนามิ นี่คือสิ่งที่ผมพากพูนจัญที่ได้ช่วยทุกคนให้รอดชีวิต

กระผมนายอุสมาน โตะพ้อ

Hero parnk trime

ความรู้สึกที่หดหู่ใจ

เมื่อเวลาประมาณ 10.30 เมื่อวันอาทิตย์ที่ 28 ธ.ค. 2547 ได้เกิดสึนามิขึ้นทุกๆ คนที่อยู่ในเหตุการณ์ตกใจมากที่เกิดน้ำขึ้นน้ำลงผิดปกติ ทุกคนตกใจและไม่คิดว่าจะเกิดสึนามิขึ้นเพราะชั่วชีวิตที่เกิดขึ้นมาบนเกาะสินไห่นั้นยังไม่เคยคิดเลยว่าสึนามินั้นคืออะไร

มีลูก 5 คน มีลูก 2 คนใน 5 คนออกอวนอยู่กลางทะเลได้เจอกับสึนามิพอดี ส่วนลูกคนที่สองได้ตกลงไปในทะเลได้รับบาดเจ็บ สามิของดิฉันไปถูกสึนามิอยู่กลางทะเล ส่วนของดิฉันเองกับลูกอยู่ที่บ้านก็ได้วิ่งขึ้นไปอยู่บนที่สูงพร้อมกับพวกชาวบ้าน ดิฉันไม่อยากจะเจอกับเหตุการณ์อย่างนี้อีกเลยในชีวิต ส่วนเรือกับเครื่องได้พังเสียหาย และเรือมีประมงที่เสียหายยังมีหน่วยงานนั้นช่วยเหลือดิฉันเลย

รอธานี สมัน เกาะสินไห หมู่ 4 ต.ปากน้ำ

สิ่งที่ประทับใจวันที่เกิดสึนามิ วันที่เกิดสึนามิสิ่งที่ข้าพเจ้าประทับใจที่สุดคือชาวบ้านได้ให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีไม่ว่าจะหาคะพรือหากคนที่ตกลงนอนอยู่ตามเกาะ แม้ไม่ใช่ญาติของตัวเองก็ตาม

Wipha Kingkaeo

ผมได้มาเจอกับคนมากมายกับการที่เกิดสึนามิเพราะเจอเข้ากับตัวเองเข้าด้วยเพราะผมเจอสึนามิที่เกาะทีพี ว่าไปเข้ากับตัวเองแล้วได้รอดกลับมาเจอกับเหตุการณ์ทั้งดีและร้ายร้ายคือเครื่องมือในการทำงานของผมเสียหายไป และส่วนดีก็คือผมได้เจอและรู้จักกับหน่วยงานของทางปากเตรียมและได้ร่วมสัมมนาด้วยก็หลายครั้งเหมือนกันและบางครั้งก็ได้รับความสนุกกับการมาสัมมนาคด้วย และได้ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานและโสสะมูลนิธิ ได้เรือพร้อมเครื่อง 1 ลำ และ

“ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสบานเขื่อน”

ผมก็ได้มีเวลาติดตามของหน่วยงานที่เดินเรื่องของคนไทย
พลัดถิ่นด้วย เพราะผมก็เป็นหนึ่งในกลุ่มของคนไทยพลัดถิ่น
นั่นด้วย และดีใจมากขึ้น ถ้าผมจะได้มีสิทธิ์กับคนอื่นๆ เขา
บ้าง นั่นคงจะเป็นข่าวที่ดีสำหรับชีวิตเลยก็ว่าได้

ยูโซป ม.3 ค.นาका

ดิฉันเจอกับสึนามิที่ เกาะพีพี เพราะว่าดิฉันได้รับ
บาดเจ็บเล็กน้อย และเครื่องมือทำก่อสร้างเสียหายไปบางส่วน
และสิ่งที่ดีก็มีบ้างเป็นบ้างส่วนก็คือได้เจอแล้วรู้จักกับคนมาก
หน้าหลายตา ส่วนที่ได้รับความช่วยเหลือ ก็คือได้รับมอบเรือ
พร้อมเครื่อง 1 ลำ สิ่งที่ดีฉันดีใจมากเพราะไม่มีเรือเครื่อง
ประกอบอาชีพ แต่ยังคงอุปการะการลงประมงอยู่ค่ะ และ
ดีใจขึ้นมากอีกก็คือได้ทำงานกับเครือข่ายของปากเตรียม และ
เรื่องของคนไทยพลัดถิ่นเพราะแฟนของดิฉันเป็นคนไทย
พลัดถิ่นด้วยค่ะ ตั้งแต่สึนามิเกิดขึ้นได้เจอกับสิ่งที่ดีและร้าย
เข้ามาเกือบพร้อมกันก็ว่าได้

ฮาสิมะ บางกล้วยนอก

ภายหลังจากคลื่นยักษ์สึนามิ ความเสียหายของกระผม
มีอยู่หลายอย่าง เช่น การทำมาหากินของชาวบ้านแย่ง
ธรรมชาติ สิ่งของในทะเลก็เปลี่ยนไป กุ้ง ปลา ก็หายาก เครื่องมือ
อุปกรณ์ แหล่งทำมาหากินก็เปลี่ยนไป ทำให้ชาวบ้าน ชุมชน
และผู้ที่อยู่บ้านใกล้เรือนเคียง ก็ผ้อยถูกกระทบไปด้วย หัน
ไปทางรัฐก็มาช่วยเหลือไม่เท่าที่ควร ส่วนมากจะได้กับถูกทำ
หลานเธอกันมาก แต่ที่ได้ก็น้อยนิด ช่วยอะไรไม่ได้ และการ
ช่วย เหลือของรัฐ จะช่วยแต่คนมีใบแจ้งความ สำหรับคนที่ตก
สำรวจหรือคนที่ถูกกระทบคนยากจน จะไม่มีความหวังอะไร

ความดีใจของกระผม คือว่าได้มีองค์กร หน่วยงาน
เครือข่าย จะเข้ามาช่วยเหลือ และผมคาดว่า ถ้าหน่วยงาน

องค์กร เครือข่าย ชุมชน เข้ามาช่วยเหลือจริงๆ ตรงนี้ กระผม
หวังว่า ความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ชุมชน คนพลัดถิ่น เด็ก
คนชรา เด็กกำพร้า คนยากจน จะมีความหวัง ความสุขสบาย
ดีกว่าเก่า

สุดท้ายนี้กระผมหวังว่า หน่วยงานและเครือข่าย
คงจะยื่นมือช่วยเหลือ

ขอขอบคุณล่วงหน้า
กลุ่มท่าเรือช้างแหก

เรียน เพื่อทราบ

ผม นาย จรูญ รอดวรรณ ประทับใจในภัยพิบัติสึนามิ
ก็เพราะคอนเกิดเหตุ ผมอยู่กลางทะเล กำลังสาวอวนอยู่ รู้
แต่ว่าได้น้ำมันดังลึกลง ผ่านผมไปอวนก็ถูกพัดไป เรือก็ถูกซัด
พัดไปติดต้นไม้ เครื่องเรือเสียหาย คนไม่ตาย ได้รับความ
ช่วยเหลือจากทางรัฐบาล ประมงได้เงินมา 8 300 บาท ได้
ข้าวสาร 4 ก.ก ปลากระป๋อง 3 กระป๋อง นอกจากนั้นก็ไม่มี
ได้อะไรเลย เงินได้มาก็ซ่อมเรือ กับเครื่องเรือเรียบร้อยแล้ว แต่
อุปกรณ์อื่นๆ เสียหายหมด ไม่สามารถที่จะซื้อได้ ลูกจะไป
โรงเรียนก็ไม่มีเงิน ไปขอรุณที่” รังเรียน แต่ครูบอกว่า หมด
เขตการขอทุนแล้ว ส่งสารลูกกลัวจะไม่ได้เรียน ผมขอทุน
การศึกษาให้ลูก และเครื่องมือหาถิน

ขอแสดงความนับถือ
จรูญ รอดวรรณ (บ้านท่าฉาง)

ครั้งแรกที่ได้ยินว่ามีคลื่นยักษ์เข้าที่บางเบน พังงา รู้สึก
ตกใจแต่ยังไม่เชื่อ คิดว่าเขาพูดเล่น แต่พอเปิดโทรทัศน์
ก็รู้สึกตกใจมาก เมื่อได้เห็นความสูญเสียทั้งชีวิต และสับลิ
ลอนนั้นคิดเพียงว่ามันเกิดอะไรขึ้นกับแผ่นดินนี้ มีเทพพยา
คาคลาใดไม่พอใจอะไร แผ่นดินจึงพิโรจน์ขนาดนี้ เวลาผ่าน

ไป 2 เดือน ได้รู้ว่ามีคนเอาของไปบริจาคแต่ให้ผ่านผู้ใหญ่บ้าน ปากดว่า ผู้ใหญ่บ้านให้ชาวบ้านครึ่งหนึ่งเก็บไว้ขายครึ่งหนึ่ง รู้สึกเกลียดและอยากให้มันตกนรกไปเลย หันมาทางหน่วยงานรัฐก็เหมือนกัน ถ้าให้แล้วถ้าไม่ได้ซื้อเสียหน้าลา ก็จะไม่ให้ไม่ทำเป็นอะไรที่น่าเบื่อมาก แต่เหนือฟ้ายังมีฟ้า เหนือหน่วยงานรัฐยังมี NGO ต้องขอบคุณหน่วยงานนี้มากที่ได้ช่วยชาวบ้าน ให้เงินที่นี้ไม่ใช่ให้แบบให้แต่ให้แบบให้ชาวบ้านคิดเองทำเอง มันเป็นการให้ที่ยิ่งใหญ่ ชาวบ้านได้ทั้งความรู้ความสามัคคีกันในกลุ่ม

- กลืนขี้กมันมีทั้งความพินาค
- ได้รู้ถึงจิตใจอันซื่อของคนใหญ่คนโต

คิดออกแค่นี้ละ

เครือข่ายคนไทยพลัดถิ่น ระนอง
วันที่ 26 ธันวาคม 2547

ก่อนถูกคลื่นสึนามิ มองดูคลื่นที่มาแต่แปลกใจว่าทำไมถูกคลื่นมาแปลกมาก พอคลื่นแตกกระจายก็ได้เห็นเรือ ลมในน้ำก็ตกใจ เลยวิ่งไปหาเรือที่จะขึ้นไปบนคอน แต่พบว่าเรือได้ลอยและจมไปด้วยน้ำ ก็วิ่งไปที่ฝั่งค้นหาขอน้ำมากก็เลขขึ้นค้นหาขอน้ำ พอเห็นไปอีกที่ ก็ได้เห็นเรือที่ลอยคนอยู่ในเรือเต็ม ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ก็ได้ลอยไปด้วยน้ำเสียแล้ว พอลอยน้ำก็ได้ไปผุดที่ป่าโกงกาง บางคนก็จมอยู่ในน้ำประมาณ 1 ชั่วโมง แต่ยังไม่ตาย ลูกก็หายไปด้วยน้ำ 1 คน พอได้ขึ้นมาอยู่ที่มัสยิดก็ได้พบกับพี่ชายที่ป่าดงมาให้ความหวัง

นางกะโสม คำดี

ดิฉันได้รับรู้กับการของสึนามิ และเราได้รับจากการมาสัมมนาพบเจอกับเพื่อนๆ ในที่เรามาสัมมนาคัดแลกเปลี่ยนความรู้ และสิ่งที่ดีที่เราได้รับก็มี บ้าน 1 หลัง พร้อมเรือ

เครื่อง และสิ่งที่เสียใจในตอนแรกมี แต่ตอนหลังมาเราได้รับความดีใจเข้ามาในชีวิตเรื่อยๆ

ม.3 นาคา

เมื่อวันที่ 26 ธ.ค. 2547 ผมอยู่ที่หาดกำมะระ เมื่อเวลาประมาณ 08.30 น. ผมอยู่ที่บ้าน อบต. ที่หาดกำมะระ ได้เกิดน้ำขึ้นลูกแรก ไม่มีผลกระทบอะไร แต่มาในรอบที่สองมีผู้ได้รับบาดเจ็บและได้เสียชีวิต 40 คน วัด โรงเรียน ได้ทั้งไปหมดทั้งหลัง ผมมีความรู้สึกที่เสียใจมากกับเหตุการณ์ผมเสียใจมากๆ และลูกชายของผมก็อยู่ในจำนวนนั้นอีกคนหนึ่ง ส่วนเรื่องที่ดีใจไม่มีอะไรเลย เพราะผมยังไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานไหนเลยในตอนนี้อยากให้หน่วยงานศูนย์ปากแควรีบช่วยเหลือครอบครัวของผมบ้างนะ

ขอขอบคุณ จากกระผม บังหมัด ขุนภักดี
จากเกาะสินไห ม. 4 ต.ปากน้ำ

ความประทับใจหลังจากเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ ได้เห็นว่าคนไทยมีน้ำใจมาก ให้ทั้งความช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นเรื่องเงินทอง และยังมาช่วยในการกู้ศพ ไม่ใช่คนไทยอย่างเดียวที่มาช่วย แต่ฝรั่งที่ไม่ใช่ประเทศของเขาเขายังมาช่วยเราในการกู้ศพ เรื่องเงินทองต่างๆ แต่คนไทยก็ไม่แล้งน้ำใจเพราะมาช่วยกันอยู่เต็มที่ ทั้งกลางวันกลางคืน ช่วยกันอย่างที่จะขาดไม่ถึงว่าจะมีคนไทยที่ยังมีจิตใจที่ดีงาม และความดีเหล่านี้จะนำไปสู่ความสุขความสบาย

ชุมชนห้วยปลิง

‘ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสบานเมืองน’

ความภูมิใจจากสินามิ

1. ได้รับความช่วยเหลือจากกรมประมง 10500 บาท
2. มีความประทับใจที่ได้มีหน่วยงานคนไทยพลัดถิ่น

ได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ เปรียบเสมือนเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร ให้เป็นทางสว่างได้ต่อผู้ต่อไปจนชีวิตจะหาไม่ ประทับใจทุกสิ่งทุกอย่าง

นางทม สีนสุวรรณ, นางหรีะ ขุนพล, ผาด นาวาออย

ประทับใจ เพราะตอนเกิดเหตุ ออกไปตกเบ็ด ปลาทราย เกาะหุ่ย กำพวน เครื่องเรือ เสียหายหมด ตอนนี้อยู่ทำอะไรก็ได้ เพราะไม่รู้จะไปขอความช่วยเหลือกับใคร 5 ชีวิต ตอนนี้อยู่กับความลำบาก เพราะเป็นคนพลัดถิ่นไม่ได้ขึ้นทะเบียน เรือ กระชัง อุปกรณ์ ทำมาหากิน เสียหาย

ห้าหว่า ขุนอจ, ฟาติมะ ภักดี

67/7 หมู่ 4 ทากกลาง กำพวน

สิ่งที่ประทับใจวันเกิดสินามิ

หลังจากเกิดคลื่นยักษ์สินามิ ทำให้ดิฉันรู้ว่าคนไทยทุกคนนั้นมีความรัก และความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และทำให้ดิฉันรู้ว่าคนไทยทุกคนจะไม่ทิ้งกันไม่ว่าในยามไหน ทุกคนช่วยเหลือหรือบริจาคสิ่งของไม่มีความเสียดายของเหล่านั้น แม้ไม่ใช่ญาติก็ช่วยเหลือ

ความภูมิใจ ที่มีอยู่ตอนนี้ ก็พอใจมากที่เราได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เราภูมิใจทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเรื่องใดๆ ก็ตาม เราก็อใจและเราก็อใจที่ หน่วยงานของที่เรารู้จัก มาช่วยเหลือ คนไทยพลัดถิ่นหรือว่าคนไทยที่มีบัตรก็ตาม ภูมิใจมากที่เราได้รู้จัก ได้พูดคุยกัน และดีใจมากที่คนภายนอกได้เห็นความสำคัญ ของคนไทยพลัดถิ่น ดิฉันภูมิใจที่กองทุนวอชิงตันดีซีได้มอบเงินจำนวนหนึ่ง ที่เมื่อก่อนไม่ได้รับการ

ช่วยเหลือจากใครเลย ภูมิใจมากที่มูลนิธิโสสะ ที่ให้บ้าน ให้เรือ เครื่อง ดิฉันขอขอบพระคุณเป็นอย่างมาก

จิน๊ะ, หย่า

ชุมชนไร้ขีด

เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม วันที่เกิด สินามิ วันนั้นฉันอยู่ที่บ้าน ฉันคิดว่าเขาประกาศคลื่นยักษ์เกิดที่ภูเก็ต อีก 1 ชั่วโมงมีคนมาบอกว่าที่หาดประพาส คนตาย ฉันก็ไปดูไม่รู้ว่ามันจะร้ายแรงฉันไปดูก็ตกใจมากเพราะไม่เคยเห็นมาก่อนพอฉันกลับมาที่บ้านเขาก็บอกว่า กระชังปลา เสียหายหมดแล้ว หลังจากเขาประกาศให้ไปแจ้งความว่าของใครเสียหายให้ไปแจ้งที่ผู้ใหญ่บ้าน หลังจากนั้นก็มีหน่วยงานมาช่วยเหลืออีกมากมาย มาแจกของเครื่องใช้ ฯลฯ ก็ดีใจมากเพราะช่วงนั้นไม่ได้ออกทะเลเพราะกลัวอยู่ อีกไม่นานประมงก็ได้เข้ามาช่วยค่าเสียหาย กระชังปลา หลังจากนั้นหน่วยงานเครือข่ายสินามิ ระนอง-พังงา เครือข่ายไทยพลัดถิ่น ได้เข้ามาช่วยเหลือเราก็ได้ร่วมกลุ่มทำกระชังปลา ดิฉันดีใจมาก เพราะหน่วยงานทุกหน่วยงานก็ได้เข้ามาช่วย ก็สนใจดี เท่านั้นที่ปลื้มใจแล้วค่ะ

นายอาหรีด ภักดี

เป็นคน จ. ระนองคะ ตอนวันที่เกิดเหตุภัยพิบัติ อยู่ที่บ้านผู้ใหญ่ ประกาศว่า มีคลื่นยักษ์ คนตาย ที่ทะเลนอกอยู่ใกล้บ้านตอนแรกก็ไม่เชื่อ แต่ก็ได้ขับรถไปดูด้วยตัวเอง ก็ได้เห็นความสูญเสีย การตายของพี่น้อง ตอนที่ไปเห็นพูดไปออกและก็เสียใจ ประมาณ 2-3 วัน ก็พบศพของผู้ที่เสียชีวิตและก็หลังจากนั้น ก็มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาช่วยเหลือมาก แต่บางหน่วยงานที่เข้ามาเก็บข้อมูลเพื่อหาผลประโยชน์เข้าตัวเอง แต่ตัวข้าพเจ้าเองก็ได้รับความเสียหายเช่นกัน แต่เป็นในส่วนของอาชีพ และก็มีหน่วยงานของคุณภควิน แกงง (ที่

เขมต์) เข้ามาช่วยเหลือ และก็เป็นหน่วยงานเดียวที่ได้รับความช่วยเหลือก็ขอบคุณมากมากในความช่วยเหลือ และก็ทำให้ข้าพเจ้ารู้จักคนมากขึ้น เช่น คนลันตา สตูล กระบี่ พังงา มีเพื่อนเยอะขึ้น รับรู้สิ่งใหม่ใหม่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับรู้ปัญหาต่างๆ ได้ออกนอกพื้นที่ รับรู้ความเป็นอยู่ของเพื่อนร่วมโลก พุดง่ายง่ายว่า ดีมากสำหรับตัวข้าพเจ้านะ คนอื่นข้าพเจ้าก็ไม่รู้ว่าเค้าคิดเหมือนข้าพเจ้าหรือป่าวนะ เช่นตอนที่นั่งเขียนอยู่นี้ ข้าพเจ้าก็อยู่ที่ สุราษฎร์ มาสัมมนาเครือข่าย และข้าพเจ้าก็มีความประทับใจมาก กับหน่วยงานนี้มาก ก็อยากให้มีเครือข่ายนี้ไปตลอดไปเพื่อทุกคน และข้าพเจ้าก็ขอจบเพียงเท่านี้ เครือข่ายนี้เกิดขึ้น

ป.ล. สีนามินำพาทั้งความสูญเสียและความสุขอยู่ร่วมกัน ขอขอบคุณสินามิที่รู้จักกับพี่ๆ ทีมงานทุกคนค่ะ

สกุลรัตน์ เวชศาสตร์, ดิน อุ่นเรือน คนพลอย

การเกิดภัยพิบัติ ในครั้งนี้ ข้อดี คือ ทำให้เกิดความสามัคคีกัน และมีการรวมกลุ่มขึ้นมีการช่วยเหลือกัน และกันโดยเฉพาะองค์กรจากต่างประเทศ เข้ามาให้ความช่วยเหลือกัน แต่พอเกิดขึ้น สีนามิ และชาวบ้านที่เคยชาวจน ไม่เคยมีเรือ มีเครื่องมาก่อน ไม่มีบ้านอยู่หลังใหญ่ๆ มาก่อน เป็นตนเอง บุตรได้ทุนการศึกษา ได้รู้จักเพื่อนๆ หลายๆ คน หลายๆ จังหวัด ได้พูดคุยกันกับเรื่องที่เกิดสินามิ ข้อเสีย ทำให้เกิดความสูญเสีย ชีวิต และทรัพย์สิน และเพื่อนที่รักกันมากๆ สูญหายไป ที่มีคิดก่อนเป็นห่วงเพื่อน หลวงใหญ่อยากที่จะลิ้มกันได้ มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก พอเกิดสินามิมีการเปลี่ยนแปลงมากๆ ในชุมชน

ขนิษฐา ชุศรี บ้านบางกัวนออก

ความเป็นอยู่หลังจากสินามิ ของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น

พวกเราคนไทยพลัดถิ่น ประมาณ 17 ครอบครัว ส่วนพวกที่มาอยู่ก่อนก็มีหลายครอบครัว รายคน-ทั้งหมด 72 คน พวกเราชาวไทยพลัดถิ่นขอขอบคุณหลายๆองค์กร ที่ได้เข้ามาช่วยเหลือพวกเรา สร้างบ้านมั่นคง และก็ในด้านการทำมาหากิน อาชีพหลักก็คือ อวนปู การทำมาหากินก็สะดวก เพราะพวกเราเอง ก็เครื่องมือไม่สมบูรณ์และอีกด้านหนึ่ง พวกเราคนไทยพลัดถิ่นอยากขอสัญชาติคือ อยากมีแบบคนไทย 13 หลัก- และพวกภูมิใจที่ได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทย และขอขอบคุณพี่น้องบ้านหน้านอกที่ต้อนรับพวกเราแบบพี่น้องมุสลิมด้วยกัน

ขอบคุณครับและขอขอเสริมท้ายด้วยประวัติศาความ เป็นมาของคนไทยพลัดถิ่น พวกเราชาวไทยพลัดถิ่นที่ได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยก็เพราะว่าถูกทหารพม่าข่มเหงในด้านการทำมาหากินเราไม่สะดวกเราได้มาเล็กๆ น้อยๆ มันก็มาเอาจากเรารั้งหนึ่ง พวกเราก็เลยปรึกษากันว่าเราจะเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเพื่อตั้งใจทำมาหากินมันคล่อง เพราะในประเทศไทย การข่มเหงรังแก มันไม่มี แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ยอมรับ ชลกลุ่มน้อยกลุ่มนี้ พวกเราก็ยอมที่จะอยู่ในประเทศไทย- ถ้าจะพลัดถิ่น พวกเรากลับประเทศพวกเราก็จะไม่ยอมกลับ เพราะทหารพม่าเองเขาก็ไม่ยอมรับ พวกเราเป็นประชากร- เราก็เลยต้องหนีเข้ามาอยู่ในประเทศไทย- จบ นี่คือ ชีวิตความเป็นมาของหม- ขอขอบคุณครับ

นายรอหีม-สุนทร จากเกาะทรายดำ บ้านหน้านอก

เครือข่ายคนไทยพลัดถิ่น เป็นกลุ่มคนไทยที่เคยอาศัยอยู่บริเวณจังหวัดประจักษ์ ทวาย ตะนาวศรี ก่อนอังกฤษเข้ามา มีอำนาจเหนือพม่า ดินแดนแถบนี้เคยอยู่ภายใต้การปกครองของไทยมาก่อนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ตั้งแต่อังกฤษเข้ามาปกครองพม่า และต่อ

“ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสานเมืองน”

เนื่องมาจนถึงการที่พม่ามีรัฐบาลทหารเข้ามาปกครอง ทำให้คนไทยกลุ่มดังกล่าวอพยพเข้ามาอยู่ในแผ่นดินไทย

ทั้งนี้จากมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2519 ที่กำหนดให้คนไทยที่เดินทางเข้ามาหลังจากวันที่ 9 มีนาคม 2519 ถือเป็นผู้หลบหนีเข้าเมือง ทำให้คนไทยกลุ่มดังกล่าวไม่ได้รับสิทธิของการเป็นพลเมืองไทย เช่นการเข้ารับการศึกษา ไร้อาชีพ การครอบครองอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น ในปี 2541 กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในชุมชนหลังสำนักสงฆ์สะพานปลา จึงรวมตัวกันเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาดังกล่าว ในเบื้องต้นได้รวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่มธนาคารหมู่บ้านพลังใหม่ แล้วใช้เครือข่ายองค์กรการเงินชาวบ้านเป็นช่องทางสื่อเรื่องราวของคนไทยพลัดถิ่นออกสู่สังคม

ปี 2545 เป็นจุดเริ่มต้น เป็นมติของคนไทยพลัดถิ่นที่จะลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหาของตนเองโดยตัวเอง เพื่อตัวเอง และจัดเวทีเล่าขานตำนาน กรณีคนไทยพลัดถิ่น มรที่น้องคนไทยพลัดถิ่นจาก 5 อำเภอในจังหวัดระนอง และบางส่วนจากจังหวัดชุมพรเข้าร่วมประมาณ 600 คน พร้อมสาวที่เกี่ยวข้องคือหน่วยงานรัฐในจังหวัด คณะกรรมการสิทธิ และสื่อมวลชน หลังถูกปิดมาชั่วชีวิต

เครือข่ายคนไทยพลัดถิ่น

วันที่ 26 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2547 เวลาประมาณ 10.30 น. ได้เกิดสิ่งที่แปลกๆ และไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน หนูคิดว่าครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่มนุษย์ได้ล้มตายมากมายที่สุดไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน หนูคิดว่าการเกิดขึ้นมาครั้งนี้ ทำให้พวกมนุษย์ตื่นตระหนก เนื่องจากเกิดกลายพันธ์ุสีนามี ทำให้ชาวต่างชาติและคนอื่นอีกมากมายที่ล้มตายเหมือนปลาที่โดนคนเบือ คนที่ตายมีทั้งเด็ก ทั้งผู้ใหญ่และคนชราหรือคนทุกคนที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ไม่ว่าสัตว์ หรือต้นไม้ที่ล้มตายเรียบเหมือนหญ้าที่กลาง

สนามโรงเรียนที่โดนครูดัด แล้วถูกแดดแล้วเหี่ยวเฉา หนูคิดว่าเด็กที่ถูกตัด หรือพ่อแม่เสียชีวิตที่ยังแต่ลูกหรือเด็กที่เล็กๆ หนูสงสารเด็กพวกนี้มากคะ ถ้าเป็นหนูก็คงเสียใจมากไม่แพ้กับทุกคนที่ขาดพ่อแม่ หนูอยากจะช่วยเหลือคนที่ถูกสีนามี แต่หนูก็จะช่วยเหลือในสิ่งที่หนูช่วยได้ แต่หนูจะช่วยเป็นกำลังใจให้ผู้ประสบภัยสีนามี

สิ่งที่ประทับใจมากที่สุดคือ พวกที่ไม่ประสบภัยสีนามี เขา นำของมาแจกจ่ายให้เช่น เกรียงอุปกิต บริโภค และที่อยู่อาศัย ขอให้ทุกคนสู้ต่อไปนะจะเป็นกำลังใจ

จากเด็กหญิง ชลวิภา กิ่งแก้ว (จิว)

ครบรอบ 1 ปี สีนามี มีทั้งดี และร้ายมากมายนัก คลื่นยักษ์สีนามีที่โหดร้ายก็มีคนตายมากมาย เหลือคนมีทั้งดีและเศร้ามาด้วยกัน คนที่ตายนั้นก็หมดทุก ทุกประการ คนที่ยังจะต้องทำความดีเอาไว้เพื่อจะได้ลาวความรู้สู่ลูกหลานว่าสีนามี มันเป็นอย่างไรอีกไม่ซาก็ลืม เรื่องที่เกิดขึ้นที่ผานมาที่เราไม่คิดที่จะทำความจำในวันนั้นให้อยู่กับเราให้ได้นานที่สุดเพื่อจะได้ลืมทอดสูรุ่นต่อไป เรื่องที่ดีก็มีอยู่คนที่ต่างคนต่างอยู่ก็เริ่มจะหันหน้ามาร่วมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนกันมากขึ้น เพื่อจะได้พูดคุยกันในเรื่องการรู้จักรักและรู้จักสามัคคีกันมากขึ้น สิ่งที่จะต้องทำให้เหตุการณ์ที่ผานมามันเป็นเรื่อง ที่ทุกคนจะต้องไม่ลืม เหตุการณ์ในวันนั้นเพื่อจะได้ลืมทอดในการบอกลูกหลาน และเพื่อนบ้านได้รับรู้ถึงการที่เราจะอยู่คนเดียวในโลกนี้ไม่ได้แล้วเราต้องเชื่อมกันให้เป็นกลุ่มเป็นเครือข่าย เพื่อจะได้มีพลังที่จะต่อสู้กับเรื่องใดๆ ก็ตามเรามาสามัคคีกันไม่ว่าจะเรื่องสิทธิของคนไทยพลัดถิ่นหรือสิทธิในที่ทำกินที่ยังมีปัญหาอยู่ทั่วประเทศและพี่น้องเราทั่วโลกที่มีผลกระทบตอคนจนไม่ว่าเรื่องใดๆ ก็ตามถ้าตัวเราเองไม่มาทำกันเองเมื่อไรจะสิ้นเร็ดแต่ถ้าพวกเรามาสามัคคีกันมาจับมือกันช่วยกันแก้สั้ววันความ

ที่เราฝันจะสัมฤทธิ์โดยพวกเรามาทำกันเอง

นายสุทิน กิ่งแก้ว

ชุมชนเกาะคาครุฑ

ความภูมิใจเกี่ยวกับชีนามิและอยากได้อะไรบ้าง

ความภูมิใจ

1. ได้คิดตั้งกลุ่มออมทรัพย์จากหน่วยงานคนไทยพลัดถิ่น เพื่อการแก้ไขปัญหาชุมชน คือ ที่เขมรฐ์ และ ที่กิ่ง
2. ได้รับการเข้าประชุมสัมมนาด้วยบุคคลภายนอก
3. ได้รู้จักบุคคลแต่ละชุมชนถึงความ เป็นอยู่และความเดือดร้อนของแต่ละชุมชน
4. ได้มีความคาดหวังว่าคนไทยพลัดถิ่นจะได้สัญชาติคืน เมื่อมีหน่วยงานมาสำรวจ
5. ผู้หญิงที่อยู่บนเกาะได้ฝึกวิธีทำน้ำยาซักผ้า น้ำยาล้างจาน

รายชื่อ

1. นายอำเภอ บรจอบ
2. นายวาฮาฟ อารีย์

ความภาคภูมิใจเกี่ยวกับชีนามิและอยากได้อะไร

ความภูมิใจ

1. ได้ตั้งกลุ่มออมทรัพย์จากหน่วยงานคนไทยพลัดถิ่น คือ ที่เขมรฐ์ และ ที่กิ่ง เพื่อการแก้ไขปัญหาชุมชน ได้รับการประชุมสัมมนากับบุคคลภายนอกจากหลายๆ พื้นที่
2. ได้รู้จักบุคคลแต่ละชุมชนถึงความ เป็นอยู่และความเดือดร้อนของแต่ละชุมชน
3. ได้มีความคาดหวังว่าคนไทยพลัดถิ่น อยากได้สัญชาติคืน เมื่อมีหน่วยงานมาสำรวจประทับใจที่เข้ามาช่วยเหลือทางในประเทศและต่างประเทศ

รายชื่อ

1. ศาเลบ กักดี
2. นายโอบ กักดี

นำเสนอ

เป็นคน จ.ระนองค่ะ ตอนที่เกิดเหตุภัยพิบัติอยู่ที่บ้าน ผู้ใหญ่ประกาศว่า มีคลื่นยักษ์ คนตายที่ทะเลนอกอยู่ใกล้บ้าน ตอนแรกก็ไม่เชื่อ แต่ก็ได้ขับรถไปดูด้วยตัวเองก็เห็นความสูญเสีย การตายของพี่น้อง ตอนที่ไปเห็นพูดไม่ออก และก็เสียใจ ประมาณ 2-3 วันก็พบศพของผู้ที่เสียชีวิต และก็หลังจากนั้น ก็มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาช่วยเหลือมาก แต่บางหน่วยงานก็เข้ามาเก็บข้อมูล เพื่อหา

“ประสมก๊อ
ประสมกาณ
ประसानเมือง”

การฟื้นฟูวิถีชุมชน คนลันตา

ส่งกาอู่พร้อมใจช่วยกันซ่อม
เรือ เตรียมเย็บมทะเลอีก
ครั้ง

คงมีน้อยคนนักที่จะรู้ว่า บนเกาะลันตามีชุมชนเล็กๆ ชุมชนหนึ่งที่ซ่อนตัวอยู่แต่ก็มีมีความหมายมากเหลือเกินสำหรับชาวไทยใหม่ กลุ่มอรุณลาวัณ เพราะ ณ ชุมชนนี้ได้ชื่อว่าเป็นเมืองหลวงของชาวเล อันเนื่องมาจากสมเด็จพระราชทานที่ลินสีดนี้ให้กับชาวเลคืออยู่อาศัยและทำมาหากินมาจนครบถึงทุกวันนี้ อีกทั้งยังทรงพระราชทานบาทสกุลทั้ง 5 บาทสกุล ได้แก่ ทาญทะเล ประมงก๊อ ทะเลลึก ช้างน้ำ และชาน้ำ ให้กับชาวเลอีกด้วย

ชุมชนบ้านส่งกาอู่เดิมมีชาวไทยใหม่อาศัยอยู่ทั้งหมด 96 ครอบครัว ยกบ้านอยู่เป็นกลุ่มบริเวณชายหาด หันหน้าเจ้าหาทัน มีลักษณะเป็นบ้านไม้ยกได้สูง ประกอบด้วยชานหน้าบ้าน ห้องอนเนกประสงค์ และห้องครัว โดยห้องน้ำจะปลุกแยกออกไปจากตัวบ้านใหญ่ วางอยู่บนดินใกล้ๆ อาณาเขตบ้าน

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสบานเมืองน’

อำเภอคันตาเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลกระทบ สภาพความเสียหายโดยทั่วไปมีทั้งสูญเสียชีวิต บ้านเรือนพังเสียหาย เรือแตก เครื่องยนต์ใช้การไม่ได้ ขาดเครื่องมือทำมาหากิน ทำประมงไม่ได้ ชาวบ้านตกงาน เนื่องจากธุรกิจการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบ และนักท่องเที่ยวเหลือประมาณร้อยละ ๓ ซึ่งเป็นปัญหาเฉกเช่นเดียวกับหลายพื้นที่ทั่ว ๖ จังหวัดภาคใต้ที่ประสบเหตุ

จากการสำรวจของอำเภอเกาะลันตา พบว่า มีบ้านพังเสียหายทั้งหมด รวม ๑๐ หมู่บ้าน ๗๕ หลังคาเรือน บ้านพังเสียหายบางส่วน รวม ๗ หมู่บ้าน ๑๓๕ หลังคาเรือน ส่วนชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสึนามิมากที่สุดแห่งหนึ่งของเกาะลันตาได้แก่ชุมชนบ้านหัวแหลม

บ้านหัวแหลม หมู่ ๑ ค.ลันตาใหญ่ อยู่ในที่ดินของกรมเจ้าท่า สภาพหมู่บ้านเดิมอยู่ติดริมชายทะเล ลักษณะบ้านเรือนคล้ายกับชุมชนชาวประมงโดยทั่วไปในภาคใต้ อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่และครัวแฝด กระจายอยู่ทั่วพื้นที่หมู่บ้านตามริมฝั่ง บุกเบิกที่ดินตั้งเป็นชุมชนในปัจจุบันมีอายุมากกว่า ๑๐๐ ปี โดยบ้านเรือนปลูกสร้างทอดยาวไปตามชายทะเลประมาณ ๓ กม. แบ่งเป็น ๒ อ่าว

อ่าวแรก ชาวบ้านเรียกพื้นที่นี้ว่า “อ่าวกลาง” หรือ

“หัวแหลม ๑” มีชาวบ้านอาศัยอยู่ ๑๔๐ หลังคาเรือน ประชากรกว่า ๑,๒๐๐ คน ชาวบ้านเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม

อ่าวที่สอง ชาวบ้านเรียกว่า “หัวแหลม ๒” ห่างจากอ่าวกลางไป ๑ กิโลเมตร ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นไทยมุสลิม มีบางส่วนที่เป็นไทยพุทธและชาวไทยใหม่

หลังจากเกิดสึนามิพบว่าบ้านพังทั้งหมด จำนวน ๔๑ หลัง อยู่ในพื้นที่อ่าวกลางทั้งหมด และส่วนที่บ้านพังบางส่วนกระจายอยู่ทั้งสองอ่าวประมาณ ๘๘ หลังคาเรือน

นายหัต ทิพย์บรรจง แกนนำชุมชนบ้านหัวแหลม กล่าวว่า “ชาวบ้านที่บ้านพังทั้งหมดทางอำเภอเขาสอนทางเลือกให้ชาวบ้านไว้ ๓ ทางคือ

๑. สร้างบ้านถาวรที่รัฐจัดสรรไว้คือ โรงเรียนลันตาฯ (เก่า) โดยทางทหารเรือจะดำเนินการก่อสร้างบ้านให้

๒. สร้างบ้านถาวรให้ในที่ดินของตัวเองที่มีเอกสารสิทธิ์ชัดเจน โดยทหารเรือสร้างให้

๓. สร้างบ้านถาวรในที่ดินเดิมได้ แต่จะได้รับค่าชดเชยบ้านพังทั้งหมด จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท

นายหัต กล่าวต่อว่า “ส่วนผมไม่มีที่ดินที่ทำมาหากินที่ไหน ขออยู่ในที่เดิม ชีวิตนี้ก็อยู่กับทะเลมาตลอด ถ้าเรืออยู่แห่ง คนอยู่อีกแห่ง มันรู้สึกหงุดหงิดยังไงก็ไม่รู้ อยากเปิดประตู

“ประสบกับ
ประสบการณ์
ประสบงานเมืองน”

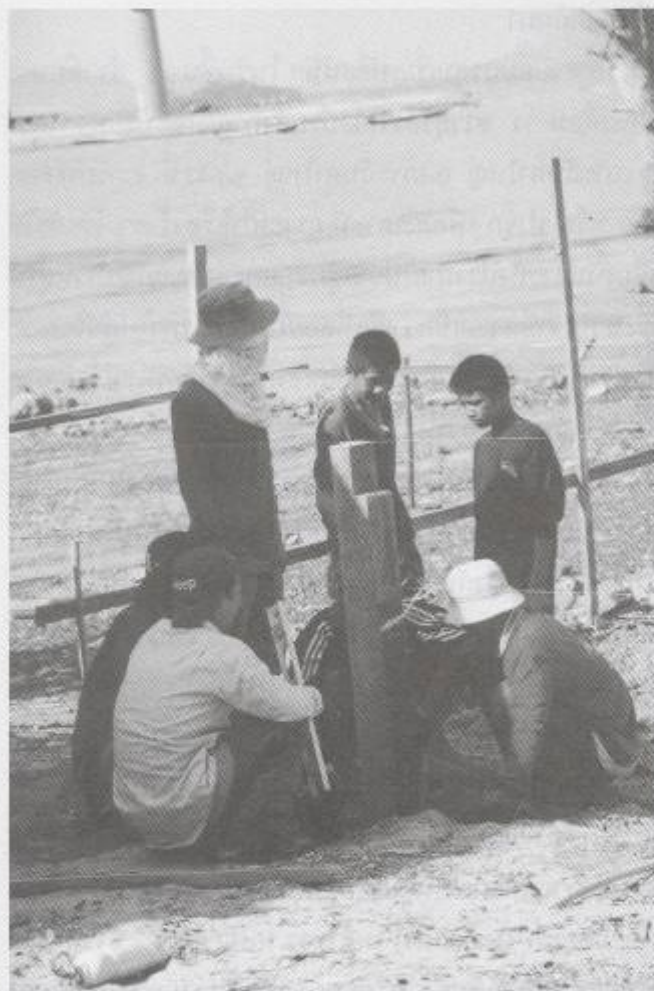
หลังบ้านแล้วเจอเรือเลย ส่วนบ้านนั้นตอนแรกก็อยากได้แบบแนวคิดของตัวเอง พอถึงตอนนั้นมีเจ้าหน้าที่จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.) มาให้คำแนะนำและให้อิสระในการสร้างบ้าน ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการออกแบบบ้าน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกขั้นตอน โดยมีอาสาสมัครสถาปนิกมาช่วยในการถอดแบบบ้าน พวกเราเห็นว่าเหมาะสมกับพวกเราจึงร่วมกันสร้างบ้านขึ้น โดยมีพอช.เป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้างทั้งหมด ๘ หลัง ตอนนี้อยู่ขึ้นโครงบ้านไปแล้วบางหลังอีกไม่นานพวกเราจะมีบ้านอยู่ที่นั่นคงแล้ว”

“พวกเราอยากได้ภาพลักษณ์และวิถีชีวิตเดิมๆ ของชุมชนกลับมา ไม่อยากให้มันจมหายไปพร้อมกับสีนามิในครั้งนี้” แกนนำชุมชนฯ กล่าวทิ้งท้าย

ด้านหลวงปู่พุทธอิสระ ประธานมูลนิธิพุทธอิสระเปิดเผยว่า “ช่วงแรกเราก็ได้เอาของมาช่วยบริจาค มาเทศน์ จึงได้รู้ว่าที่ชุมชนนี้ยังไม่ค่อยมีหน่วยงานไหนเข้ามาช่วยเหลือ เราจึงได้นำเงินที่ได้รับบริจาคมาช่วยในการสร้างบ้าน โดยซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างบ้าน ช่วยเหลือทุกอย่างพอที่จะสามารถช่วยได้ เราอยากเห็นความร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชน ไม่ต้องเถียงกันว่าเชื่อชาติไหน ศาสนาไหน

นายประสิทธิ์ ภูษัชนิขกุล นายอำเภอเกาะลันตา กล่าวว่า “วิถีชีวิตของชุมชนเป็นเรื่องสำคัญ การแก้ไขปัญหาต่างๆ ในขณะนี้จำเป็นต้องรักษาวิถีชีวิตเดิมๆ ของชาวบ้านไว้ ถ้าไม่รักษาวิถีชีวิตของชุมชนที่ขับเคลื่อนมาตั้งแต่อดีตชุมชนก็อยู่ไม่ได้ มันก็จะส่งผลกระทบต่อไปยังระบบความเศรษฐกิจท่องเที่ยว เพราะฐานการผลิตอยู่ที่อาชีพประมงซึ่งต้องพึ่งพาชาวประมงซึ่งเป็นคนในชุมชน ทุกคนจึงต้องช่วยกันรักษาสมดุลระหว่างภาคการท่องเที่ยวและชุมชนเอาไว้”

“อย่าลืมว่าถ้าชุมชนสามารถอยู่ได้ ภาคการผลิตอื่นๆ ก็อยู่ได้ เพราะระบบทุกอย่างเชื่อมโยงกันหมด”

‘กระท่อ
ประสาธการณ
ประสานเมืองน’

จากลานตาหันตา...ถึงพิธีลอยเรือ ชาวไทยใหม่

สิ้นปีผ่านไปหลายเดือนแล้ว...เรือที่เสียหาย สูญหาย ได้รับการสร้างและซ่อมแซมเสร็จแล้วทุกลำ ได้เวลาที่พวกเขา จะออกสู่ท้องทะเลอีกครั้งพร้อมกันทั้ง 4 อำเภอ โดยก่อนออก เรือพวกเขาจะต้องประกอบพิธี “ลอยเรือ” ตามประเพณีที่ สืบทอดกันมา

...ลมมรสุมเริ่มเปลี่ยนทิศ ในวันที่ 14 ค่ำ เดือน 6 และเดือน 11 ชาวอุรุกราวัยบ้านสังกาอู๋ และบ้านหัวแหลม ต.เกาะลันตาใหญ่ อ.เกาะลันตาใหญ่ จ.กระบี่ จะทำพิธีลอย เรือ หรือ ป่าจ๊ก เพื่อสะเดาะเคราะห์ระเห่ให้เรื่องร้ายๆ โรคภัยไข้ เจ็บทั้งหลายทั้งปวงหายไปจากชุมชนและสงฆ์วิญญูณาบรรพบุรุษ ซึ่งพวกเขามีความเชื่อว่าเรือที่ลอยไปนี้จะนำพาไปสู่ที่อกเขา “จูนงฉีรีย” อันเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ ที่ชาวอุรุกราวัยชดมัน สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

นายประชา ทะเลเล็ก ผู้ใหญ่บ้านบ้านสังกาอู๋ เล่าว่า พิธีลอยเรือ เป็นพิธีที่ดีที่ว่าสำคัญสำหรับชาวเลบ้านสังกาอู๋มาก ในวันที่แรกซึ่งตรงกับวันขึ้น 13 ค่ำ ผู้ชายในหมู่บ้านจะขึ้นไป ตัดไม้ระกำบนเขาเพื่อมาทำเรือป่าจ๊กตั้งแต่เช้าตรู่ ในการตัดไม้ แต่ละครั้งต้องทำพิธีขอไม้ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดูแลรักษาป่าแห่งนี้ หลังจากได้ไม้ระกำมาแล้วทุกคนในหมู่บ้านก็จะมาทำพิธีเพื่อไว้ หลากทวด ที่บ้านหัวแหลม จะมีโต๊ะหมอยซึ่งเป็นคนกลางที่ จะติดต่อระหว่างคนในหมู่บ้านกับวิญญูณาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ตามที่ชาวเลเคารพเป็นผู้ประกอบพิธี เครื่องเซ่นไหว้หลากหลาย ก็จะมีเซหลง (เหล้าแดง) เหล้าขาว โกลี (กาแฟ) ข้าวเหนียว ข้าวดอก ไครมีกับข้าวหรือขนมหวานก็เอามาช่วยกันทำบุญ

คนในหมู่บ้านจะช่วยกันวางเครื่องแจนไหว้ที่ศาลของคาโต๊ะกามะห์

ในการประกอบเรือจะทำกันในคืนวันขึ้น 13 ค่ำ ไปจนถึงรุ่งเช้าของวันใหม่ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายที่มาช่วยกันทำเรือ จะมีการแบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัดของแต่ละคน บ้างก็เหลาไม้เพื่อใช้ในการตกแต่งเรือ หรือใครถนัดทำเรือก็จะช่วยกันต่อเรือ ซึ่งเรือที่ใช้ในพิธีลอยเรือที่บ้านสังกาอยู่จะมีขนาดประมาณ 3-4 สอก (ประมาณ 2 เมตร) บางคนก็ร้องรำทำเพลงเป็นเพื่อนกันไปจนกว่าเรือจะเสร็จ

เรือปาจ๊ากที่ใช้ในพิธีพวกเขาจะทำสัญลักษณ์ไว้บนเรือด้วย ทุกสิ่งที่อยู่บนเรือไม่ระกำแล้วแต่มีความหมายในวิถีชีวิตของชาวเลแทบทั้งสิ้น เช่น นกที่อยู่บนหัวเรือ หมายถึงโต๊ะบุหร่ง ผู้สามารถห้ามลมห้ามฝนได้ หรือแม้กระทั่งหุ่นรูปคนที่แทนด้วยตำแหน่งต่างๆ บนเรือ ซึ่งมีหน้าที่แตกต่างกันออกไปจะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปไม่ได้

ผู้ใหญ่บ้าน เล่าต่ออีกว่า พอทำเรือกันเสร็จแล้ว เรา จะแห่เรือจากบ้านสังกาอู่ไปยังบ้านหัวแหลมในวันที่สอง และจะนำเรือไปแห่รอบๆ ศาลของคาโต๊ะกามะห์ 3 รอบ แล้วค่อยนำเรือไปวางไว้บริเวณศาลากลางหมู่บ้านเพื่อประกอบพิธีต่อไป ชาวบ้านแต่ละบ้านจะคัดเล็บ คัดคम्म เอาเหรียญเงินและขนมมานาชนิดใส่ลงไปบนเรือปาจ๊ากพร้อมคำอธิฐาน นางรำก็จะรำรอบๆ เรือไปเรื่อยๆ สลับสับเปลี่ยนกันไป จะมีการร้องรำทำเพลงไปจนถึงเช้าอีกวัน

ในคืนวันที่สองซึ่งตรงกับวันขึ้น 14 ค่ำก่อนพิธีลอยเรือ บรรยากาศจะครึกครื้นกว่าคืนก่อน ชาวไทยใหม่

ทั้งหญิงและชายจะออกมาร่วมกันร้องรำทำเพลง...ยุคสมัยเริ่มเปลี่ยนมีทางเลือกให้กับผู้ที่ร่วมร้องรำทำเพลงสองวงแรกเป็นวงรำมะนา จะดัดแปลงร้องรำทำเพลงยุคใหม่ๆ กับเรือปาจ๊ากและเป็นวงที่ใช้ในการประกอบพิธีเช่นกัน ส่วนอีกวงเป็นวงดนตรีที่มีเครื่องเสียงพร้อมลำโพงดังกระหึ่มก้องด้วยเพลงอินทนิลสมัย...กาลเวลาเปลี่ยน เทคโนโลยีหรือสิ่งใหม่ๆ ก็ค่อยๆ คืบคลานเข้ามาเช่นกัน ขึ้นอยู่กับว่าความเปลี่ยนแปลงนี้จะแทรกซึมเข้ามาช้าหรือเร็วเพียงเท่านั้น....ในคืนนี้เองช่วงเวลาที่น้ำทะเลลดลงต่ำสุด (เวลาประมาณ 5 ทุ่ม) ชาวไทยใหม่ได้ร่วมกันทำพิธีอีกครั้ง เขาเรียกพิธีนี้ว่าพิธี “เสมาเล” หรือการสาดน้ำทะเลใส่นางรำ เหมือนการรดน้ำมนต์ตามพิธีของไทยพุทธนั่นเอง วันรุ่งขึ้นในช่วงที่น้ำทะเลขึ้นมาถึงจุดสูงสุดทุกคนในหมู่บ้านยื่นอธิษฐานเพื่อลอยเคราะห์ไปพร้อมกับปาจ๊าก โดยให้โต๊ะหมอกำข้าวดอกพร้อมรำมนคว้นไปตามตำแหน่งต่างๆ ของร่างกาย...

เรือปาจ๊ากอันเต็มไปด้วยความหวัง ศรีธธา และเรืองราววิถีคนเล ถูกยกจากที่ประกอบพิธีหันหน้าสู่ท้องทะเล ทุกคนต่างหวังลอยทุกข์โศกให้พ้นไป พร้อมกับความหวังที่จะมีชีวิตใหม่อีกครั้งอย่างมีความหวัง หลังทุกข์ภัยครั้งใหญ่ที่สุดในชีวิตผ่านพ้นไป...

‘ประสมภัส
ประสมภรณ์
ประสานเมืองน’

พื้นวิถึคนลันตา...สู่การ พัฒนาอย่างยั่งยืน

อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ มีพื้นที่ 472 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่ ทั้งหมด 53 เกาะ แต่มีประชากรอาศัยอยู่เพียง 9 เกาะ คือ เกาะกลาง เกาะลันตาน้อย เกาะลันตาใหญ่ เกาะป่อ เกาะกำ เกาะนุ้ย เกาะโหลง เกาะรอก และเกาะบูบู โดยพื้นที่ 134 ตารางกิโลเมตร ถูกกันเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ พื้นที่ทิศเหนือติดกระบี่และตรัง ทิศใต้และทิศตะวันตกติดทะเลอันดามัน ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเนินเขา มีที่ราบเป็นหาดทรายตามชายฝั่งรอบเกาะ

ย้อนเวลากลับไปประมาณ 100 ปี เป็นยุครุ่งเรืองของบ้านศรีราชา แห่งเกาะลันตา ชุมชนแห่งนี้ก็คลั่งคลาศล่ำไปด้วยผู้คนเดินทางมาค้าขาย บ้างก็แล่นเรือใบมาจากป็นัง หุคที่ภูเก็ต สตูล ตรัง เพื่อซื้อขายสินค้า ก่อนจะแวะขึ้นฝั่งที่ลันตา แล้วเดินทางต่อไปยังพังงาและตะกั่วป่า ขากลับก็ขนถ่านไม้ โกงกางจากลันตาไปขายที่ป็นัง พ่อค้าบางคนที่มาค้าขายไม่กลับบ้าน เลือกที่จะอยู่ที่นี้ บ้านศรีราชานับได้ว่าเป็นชุมชนใหญ่สุดของฝั่งตะวันออก ส่วนมากเป็นชุมชนชาวจีน ลักษณะเป็นเรือนแถวไม้หน้าแคบ แต่ตัวบ้านลึกยาว ซึ่งตั้งขนานสองฝั่ง มีถนนสายเล็กทอดยาว...ปัจจุบันท่าเรือศรีราชาได้ลดบทบาทลง เป็นเพียงท่าเรือสำหรับชาวบ้าน

เกาะลันตาในช่วงเวลานั้นถูกยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอแล้ว แต่เป็นที่รู้จักในชื่ออำเภอเกาะลันตา เพราะทางการเปลี่ยนชื่อ เพื่อให้มีความหมายภาษาไทย แทนที่คำว่า “ลันตา” ซึ่งเพี้ยนมาจาก “ลันตาส” ในภาษาชวา ซึ่งหมายถึง ที่ย่างปลา ตามเรื่องราวที่เล่ากันมาว่า “ชาวชวาแล่นเรือจับปลาในน่านน้ำแถบนี้ และมักขึ้นมาก่อไฟย่างปลาบนเกาะลันตาเสมอ” หรือ

เรื่องเล่าที่ว่ากันว่าลันตา เพี้ยนมาจากคำว่า “ลาตัก” เป็นภาษาของชาวเล ที่ใช้พื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นศูนย์กลางในการพบปะกัน หมายถึง แนวหาดยาวเหยียด แต่ชื่อลันตาใช้อยู่เพียง 40 ปี ก็กลับมาใช้ลันตาเหมือนเดิม

“เกาะลันตาใหญ่” นับว่าเป็นหมู่เกาะที่ผู้คนมักจะเดินทางไปเยี่ยมเยือน หากย้อนไปกว่า 500-600 ปี พื้นที่กลางเกาะส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง เจียบสงบ มีชาวเลกลุ่ม อูรักลาโว้ย ซึ่งเป็นชนกลุ่มแรกของเกาะลันตาอพยพจากไทรบุรีมาตั้งหลักแหล่ง แต่ส่วนใหญ่ลงหลักปักฐานอยู่บริเวณริมทะเลทางปลายแหลมด้านทิศใต้ ซึ่งทุกวันนี้คือ บ้านหัวแหลม และ บ้านสังกาอู

ฝั่งตะวันออกเป็นที่ราบ เหมาะแก่การเพาะปลูกมากกว่าฝั่งตะวันตก คนที่ย้ายมาอาศัยอยู่รุ่นแรกๆ ของเกาะลันตา จึงเลือกฝั่งตะวันออกเป็นที่อยู่ที่ทำกิน ไม่ว่าจะเป็นมุสลิมที่มาจากที่ต่างๆ ระแวกใกล้เคียง ชาวจีนที่แล่นเรือใบมาค้าขายแล้วตัดสินใจฝังรกรากอยู่ที่นี้ แม้กระทั่งคนไทยจากแผ่นดินใหญ่ซึ่งเข้ามาทำประมงชายฝั่งช่วงหลังสุดของยุคนุเบกษาบนเกาะลันตาก็ตาม...แต่ในช่วง 10 ปีให้หลังนี้ คนมาใหม่ส่วนใหญ่ตั้งใจที่จะเป็นเจ้าของพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกมากกว่า เพราะมีหาด ทรายที่เหมาะสมต่อการเล่นน้ำ อาบแดด สามารถทำเงินจากธุรกิจ รีสอร์ทและร้านอาหาร

จน พ.ศ. 2540 กระทรวงมหาดไทยได้ย้ายที่ทำการอำเภอ จากหน้าท่าเทียบเรือบ้านศรีราชา ไปอยู่บนเกาะลันตา

น้อย และทำเรือบ้านศาลาด่านถูกสร้างขึ้นที่หัวเกาะสันตาใหญ่ การเดินทางเริ่มสะดวกขึ้น ประกอบกับนักท่องเที่ยวต่างก็เดินทางมาเที่ยวชมความงามของเมืองเจ้าท่าแห่งอันดามันเป็นจำนวนมาก...

ด้วยความเจริญของธุรกิจท่องเที่ยว ลันตาจึงเป็นอีกแห่งหนึ่งที่นักธุรกิจน้อยใหญ่สนใจมาลงทุนพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งท้องทะเลอันดามัน...แต่ชาวบ้านที่นี่ก็ยังคงใช้ชีวิตของคนไม่แตกต่างไปจากรุ่นปู่ย่าตายายเท่าใดนัก ส่วนใหญ่ชาวบ้านที่ลันตาจะประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน มีการนับถือศาสนาแตกต่างกันไปมีทั้งศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธ และชาวไทยใหม่ที่นับถือวิญญาณ

หลัง “สินามิ” อำเภอลันตา จังหวัดกระบี่ เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลกระทบ สูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน บ้านเรือนเสียหาย เรือพัง อุปกรณ์การทำประมงเสียหาย เช่น กระชัง ลอบ อวน ทำประมงไม่ได้ ขาดเครื่องมือทำมาหากิน

จากการสำรวจข้อมูลความเสียหายของอำเภอลันตา พบว่า มีบ้านพังเสียหายทั้งหมด รวม 10 หมู่บ้าน 79 หลังคาเรือน บ้านพังเสียหายบางส่วน รวม 7 หมู่บ้าน 139 หลังคาเรือน เรือเสียหาย 103 ลำ

หลังจากเกิดเหตุการณ์ในครั้งนี้ได้มีทั้งหน่วยงานราชการและเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ หน่วยงานพัฒนาเอกชน ลงมาให้การช่วยเหลือพี่น้องผู้ประสบภัยทั้งในรูปแบบเงินบริจาค อาสาสมัคร ฯลฯ

ในขณะที่รอความช่วยเหลือเรื่องการซ่อมเรือหรือการซื้อเรือใหม่จากภาครัฐ ชาวบ้านบางกลุ่มได้รวมตัวกันเพื่อซ่อมแซมเรือเอง เนื่องจากไม่สามารถรอความช่วยเหลือจากรัฐได้ เพราะเรือคือหัวใจสำคัญของชาวประมง การสูญเสียเรือคือการสูญเสียอาชีพ อีกทั้งในบางกลุ่มที่ซ่อมเสร็จก็จัดทีมขามบ้านส่วนหนึ่งนำเรือออกทะเลหาปลา กุ้ง หมีก ได้เท่าไรก็นำมาแบ่งส่วนเท่าๆ กัน มีการระดมเงินบริจาควันละบาท และระบบการบริจาคกุ้ง ปลาหมีกวันละตัวเพื่อสมทบเข้าเป็นเงินกองกลางของกลุ่ม เช่น ชาวบ้านโนไฉ้ หมู่ 1 ต.ศาลาด่าน, บ้านบ้านสังกาอู หมู่ 7 และบ้านหัวแหลม หมู่ 1 ต.ลันตาใหญ่

นอกจากนี้ยังมีการดำเนินงานโดยหน่วยงานต่างๆ อีกหลายหน่วยงาน เช่น ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายประมงพื้นบ้านกับบริษัทปูนซิเมนต์ไทย จำกัด สร้างอุ้งต่อเรือชุมชนขึ้นที่บ้านสังกาอู ตำบลเกาะลันตาใหญ่ อำเภอลันตา จังหวัดกระบี่ เป็นต้น

ส่วนเรื่องที่อยู่อาศัย ชาวชุมชนมีความประสงค์ที่จะอยู่ในที่ดินเดิมเพื่อดำรงชีวิตหากินอยู่กับทะเล สร้างบ้านอาศัยอยู่ริมทะเล วิถีวัฒนธรรมและประเพณี ปัญหาสำคัญในการก่อสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ คือ ปัญหาที่ดิน เนื่องจากการถือครองที่ดินในหมู่บ้านมีลักษณะผสม คือ ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในที่ดินสาธารณะ ที่ดูแลโดยหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมธนารักษ์ กรมเจ้าท่า อุทยานแห่งชาติ ฯลฯ แม้ว่าบางพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ แต่ชาวบ้านก็ประสงค์จะกลับไปอยู่ในที่เดิม

เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาก่อนนำชุมชนและภาคีในท้องถิ่น จึงได้ร่วมมือกันจัดโครงการฟื้นฟูวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนและการจัดระบบนิเวศที่ยั่งยืนของเกาะลันตาขึ้นมา เพื่อ

“ประสบกับ
ประสบการณ์
ประสานเมืองน”

ให้ชุมชนที่ประสบภัยได้ฟื้นคืนสู่สภาพปกติ โดยให้คนในชุมชน
ได้มีส่วนร่วม และเป็นแกนหลักในการฟื้นฟู เกิดความหลากหลาย
หลายทางด้านวัฒนธรรมที่มีเป็นทุนเดิมอยู่แล้วให้กลับคืนมา
และเพื่อให้ชุมชนและสิ่งแวดล้อมมีการพัฒนาที่เป็นไปแบบ
ยั่งยืนและมีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็วิถี
ชีวิต หรือขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการสนับสนุนของ
UNDP พอช. มูลนิธิชุมชนไท และภาคีพัฒนาต่างๆ

ที่สำคัญทางเกาะลันตายังมีเป้าหมายที่จะมีการจัดทำแผน
ให้เกาะลันตามีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านวิถีชีวิต
วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างบูรณาการ โดยได้ตั้ง
คณะกรรมการกำกับและบริหารโครงการขึ้นมา 1 ชุด อัน
ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ภาครัฐ เอกชน หน่วยงานพัฒนา
เอกชน และองค์กรชุมชน ทั้งนี้ยังได้มีทีมงานในการดำเนิน
โครงการฟื้นฟูวิถีชุมชนร่วมกัน

ความร่วมมือดังกล่าว มีแผนงานที่สำคัญอยู่ 2 ประการ
คือ การฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชน โดยทำให้ชุมชนสามารถอยู่อาศัย
ในที่เดิม เพื่อรักษาวิถีชาวประมงเอาไว้ ซึ่งเรื่องนี้จะต้องมีการ
ประสานภาคีต่างๆ เพื่อร่วมกันจัดการ เรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดิน
ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในขณะนี้ โดยชาวบ้านมีข้อเสนอ ดังนี้คือ สืบ

เนื่องจากการก่อตั้งถิ่นฐานที่ยาวนานกว่า 100 ปี สิทธิการทำกิน
สิทธิการอยู่อาศัยสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ โดยมี
หลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันในทุกจุดพร้อมสำหรับพิสูจน์
สิทธิด้านต่างๆ ดังนั้น ชาวบ้านจึงมีข้อเสนอให้มีการพิสูจน์สิทธิ
การทำอยู่ทำกิน และสิทธิการอยู่อาศัย เป็นรายการดังต่อไปนี้

● **กรณีที่อยู่อาศัย :** เสนอให้รับรองสิทธิของชุมชน
ให้สามารถดำรงชีวิตดั้งเดิมต่อไปได้อย่างยั่งยืนดังนี้

- ตำบลเกาะลันตาใหญ่ ได้แก่ หมู่ 1 บ้านหัวแหลม 176 หลังคา, หมู่ 2 บ้านศรีราชา 220 หลังคา, หมู่ 4 บ้านเกาะป่อ 50 หลังคา, หมู่ 7 บ้านสังกาอู่ 96 หลังคา
- ตำบลศาลาด่าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านโนไร่ 11 หลังคา และหมู่ 2 บ้านพระแอะ 10 หลังคา

ซึ่งชาวบ้านจะทำการพัฒนาชุมชนให้ดีและรักษาสภาพ
แวดล้อมไม่ให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางทะเล ซึ่งนั่น
ก็หมายถึงความเป็นอยู่ของชาวบ้านและอนาคตลูกหลานด้วย
ดังนั้น ชาวบ้านจึงขอยู่เพื่อดำรงวิถี

วัฒนธรรมดั้งเดิม และร่วมพัฒนาชายฝั่งให้สมบูรณ์ต่อ
ไปด้วย ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านเริ่มคิดค้นกิจกรรมพัฒนาขึ้นด้วย
ตนเอง เช่น โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ที่บ้านหัวแหลม การ
รวมกลุ่มช่วยกันต่อเรือที่บ้านสังกาอู่ บ้านศรีราชา บ้านเกาะป่อ
และกิจกรรมอื่นๆ อีกทั้งหลายหมู่บ้านกำลังเริ่มดำเนินการ
การฟื้นฟูวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวเกาะลันตาด้วยกัน

● **กรณีที่ดินทำกิน :** เสนอพิจารณารวมทุนหมู่บ้าน
บนเกาะลันตาใหญ่

1 ที่ดินทำกินที่มีสภาพเป็นสวน เป็นที่อยู่อาศัยของชาว
บ้านที่ปรากฏร่องรอยโดยมีผลอาสินการทำกินเป็นหลักฐาน
ชัดเจน เสนอให้รัฐรับรองสิทธิให้สามารถทำกินในที่ดินเดิมของ
ชาวบ้านได้ หรือให้รัฐออกเอกสารสิทธิรับรองชนิดใดชนิดหนึ่ง
ก็ได้ที่ชัดเจนเป็นหลักฐานไม่ให้เจ้าหน้าที่รัฐแจ้งจับหรือดำเนิน
คดีกับชาวบ้าน เพราะที่ผ่านมาชาวบ้านต้องเจ็บข้าหัวใจ รู้สึก

โทษที่ชัดเจนเพื่อไม่ให้มีการแอบอ้างสิทธิ หรือรุกล้ำเขตพื้นที่
ดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้ลูกหลานชาวเลได้มีพื้นที่สำหรับประกอบ
พิธีการต่าง ๆ และดำเนินการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมของ
ชนพื้นเมืองภาคใต้ที่ยังคงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

ส่วนอีกแผนงานก็คือ การฟื้นฟูวิถีประเพณีวัฒนธรรม
อันดีงามของคนพื้นถิ่นให้คงอยู่ ทั้งหมดนี้จึงเป็นการฟื้นฟูเกาะ
สันตาคาที่ผสมกลมกลืนระหว่างของเก่าที่ดั้งเดิมและการท่องเที่ยว
เกล้าไปด้วบรรยากาศแห่งทะเลและชีวิตจริงของผู้คน

กิจกรรมโครงการฟื้นฟูเกาะสันตาคา

- พยายามผลักดันและชี้ให้เห็นศักยภาพของ
ประชาชนรากหญ้าว่าสามารถดำเนินกิจกรรมเชิงพัฒนาได้
โดยชาวบ้านเป็นผู้ที่ส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองและกำหนด
ชะตากรรมของตัวเอง ศักยภาพนี้แสดงออกผ่านกิจกรรม
ระดับชุมชน กิจกรรมประเพณีและวิถีชีวิตที่เอื้อต่อการใช้
ทรัพยากรในระยะยาว
- ให้ความสำคัญกับสิทธิในการตั้งบ้านเรือนใน
ที่ดินเดิม เพราะมีความเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและ
การสืบทอดวัฒนธรรมชุมชน โดยริเริ่มกิจกรรมที่แสดงให้เห็น
ถึงการรักษาสภาพแวดล้อม อาทิ การทำถนน สร้าง
สะพาน การสร้างส้วม (บ้านหลังหนึ่งในชุมชนสังกะฮู
นำร่องทำความสะอาดบ้านด้วยตัวเอง)
- สนับสนุนงานประเพณีท้องถิ่น เช่น การกินเจ
การถือศีลออกและงานลอยเรือ
- สร้างเวทีสาธารณะ อาทิ แลกเปลี่ยนในประเด็น
อพท. และเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ชมชื่นและไม่ได้รับความเป็นธรรม เมื่อต้องเป็นคดีความ ทั้ง
ที่ที่ดินถือครองเป็นที่ดินที่สืบทอดมรดกจากบรรพบุรุษ โดยให้
มีการตรวจสอบผลอาสินที่ชาวบ้านปลูกไว้เป็นหลักฐานสำคัญ
ในการพิสูจน์สิทธิทำกินต่อไป ซึ่งปัญหาที่ทำกินนี้ชาวบ้านทั้ง
เกาะสันตาคาใหญ่ตกอยู่ในสภาพหวัอกเดียวกัน

2 กรณีที่ดินทำกิน ที่เป็นรอยต่อติดเขตอุทยานหรือ
ป่าสงวนที่มีสภาพคล้ายป่า ซึ่งเป็นที่ดินที่ชาวบ้านถือครองหาก
แต่มีรอยต่อพื้นที่ติดกับเขตอุทยานและเขตป่าสงวนนั้น เมื่อ
พิสูจน์สิทธิแล้วยังปรากฏมีผลอาสินหรือร่องรอยการทำงานของ
ชาวบ้านอยู่ ในที่ดินแปลงที่เป็นรอยต่อนั้น ชาวบ้านเสนอให้
กันไว้เป็นเขตป่าชุมชนของชาวบ้าน โดยมอบให้ชาวบ้านเป็น
ผู้ดูแล และชาวบ้านจะร่วมกันรักษาป่า ปลูกป่าทดแทนตั้ง
กฎกติกาของชุมชนขึ้น ถือปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้เกิดการใช้
ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป

● กรณีที่ดินทำกินสำหรับใช้ประกอบพิธีกรรม : โด๊ะ
บาทลิว หมู่ 1 ตำบลศาลาด่าน

เสนอให้มีการรับรองสิทธิอนุญาตการใช้ประโยชน์
ในที่ดินเป็นพื้นที่ส่วนรวมสำหรับใช้ประกอบพิธีกรรมและเป็น
พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวเล รวมทั้งให้มีการกำหนดกรอบ บทลง

‘ประสบถือ
ประสบกาณณ์
ประสบานเน็อน’

งานเชิงพื้นที่และการจัดระบบชุมชน

ชุมชน	กิจกรรมปัจจุบัน	กิจกรรมอนาคต
1) ชช.ศรีราชา	<ul style="list-style-type: none"> - ทำผังชุมชนอย่างละเอียด - เดินสำรวจบ้าน สภาพภายใน รวมทั้งใช้แบบสอบถามเพื่อบันทึกความต้องการ และทราบความคิดเห็น ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการพัฒนาโครงการ - เข้าร่วมเวทีชาวบ้านแนะนำกรรมการชุมชน (ปธ. คือ โกเจียนดี) 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำรายละเอียดการปรับปรุงบ้านยาว - ทำความเข้าใจประเด็นงบประมาณ
2) ชช.สังกะอู่	<ul style="list-style-type: none"> - ออกแบบบ้าน - เริ่มตั้งอุปกรณ์ก่อสร้างเข้ามาเพื่อยึดพื้นที่ และขูประเค้นสิ่งแวดลอมควบคู่กับสิทธิการอาศัยในที่ดินเดิม - บังบูรณำร่องกวาดไต้ถุนบ้านเป็นคนแรก 	<ul style="list-style-type: none"> - การประชุมเพื่อหาข้อสรุปเรื่องแบบบ้าน ในวันที่ 25 ค.ค.
3) ชช.โนไร่ คลองควาและ ไค้ะบาหลิว	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนงานประเพณี - ริเริ่มกิจกรรมสิ่งแวดล้อม เช่น สร้างส้วม ซ่อมสะพาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ยึดพื้นที่ให้ชาวเล โดยขูประเค้นสิทธิชุมชนพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และการมีส่วนร่วมในการ รักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่ง กุณวสันต์พานิช ลงพื้นที่เมื่อ 16 ค.ค. เพื่อ 1. ติดตามกรณีร้องเรียนไม่ได้รับการช่วยเหลือ (กลุ่มชาวเลพลอยเรือ-อยากได้เรือ, กลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยชายหาด 2. สิทธิในการอาศัยในที่ดินเดิมของชาวเล
4) ชช.ศาลาด่าน	<p>เวทีชาวบ้านเรื่องอพท.และเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งผู้สนใจเป็นคนชั้นกลางที่เป็นผู้ประกอบการท้องถิ่น</p>	<p>มีแนวคิดสื่อสารเรื่องอพท.และเขตเศรษฐกิจพิเศษชุมชนผ่านหนังสือทำมือและวงกาแฟ</p>
5) ชช.ทุ่งหือเีง	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ ได้แก่ ฝำมัดอ้อม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ธนาคารข้าวสาร กิจกรรมซ่อมสะพานและศูนย์รับนักท่องเที่ยว 	<p>งานเปิดตัวชุมชน</p>

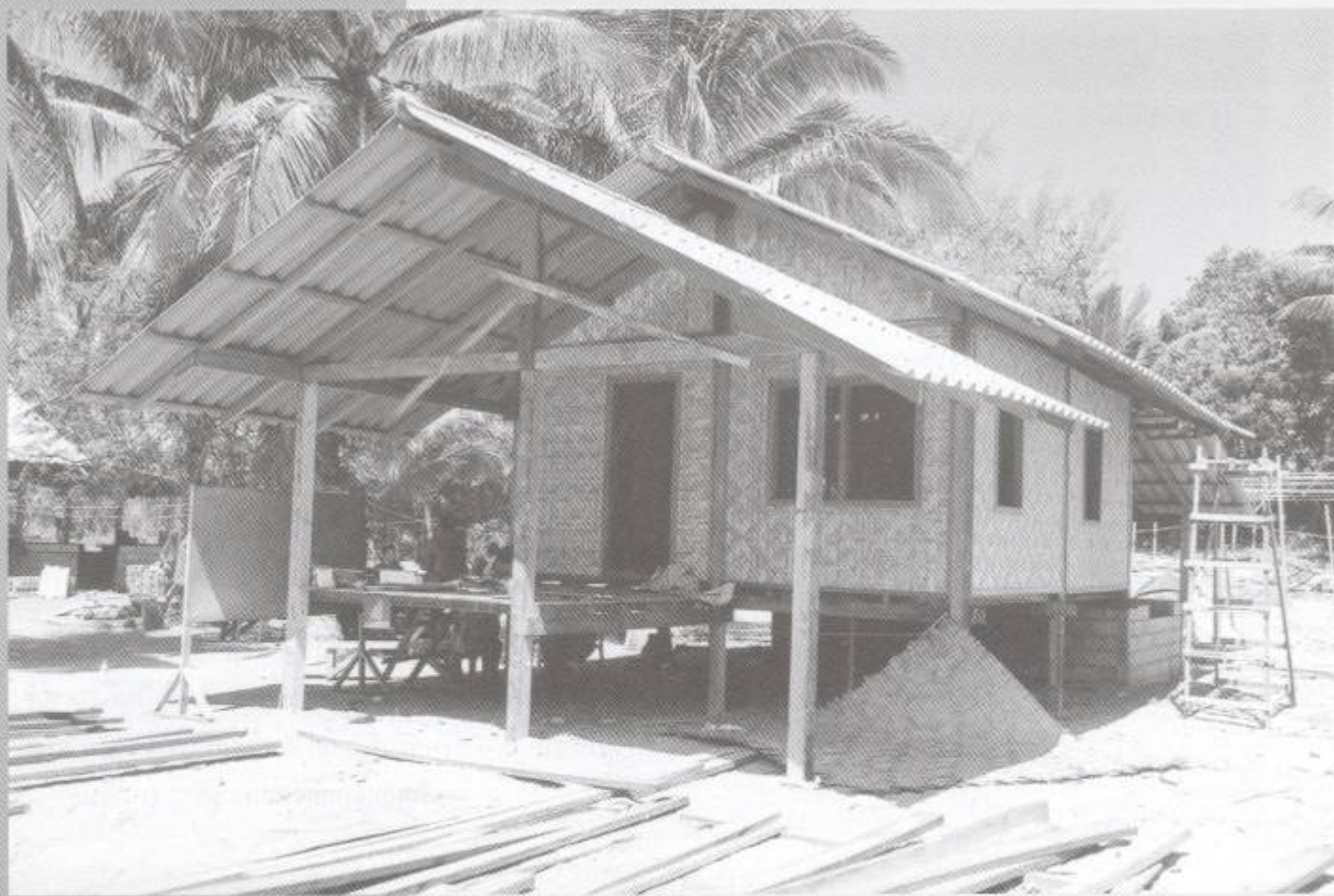
ชุมชน	กิจกรรมปัจจุบัน	กิจกรรมอนาคต
8) ช.ว.เจ๊ะหลี	<ul style="list-style-type: none"> - รื้อพื้นอาชีวะที่พึ่งพาตัวเอง(เกษตร) - กิจกรรมเพาะเห็ด - ร้านค้าศูนย์รวมผักท้องถิ่น 	เปิดตัวอาคารและส่งเสริมการกินผักท้องถิ่น
7) ช.ว. หัวแหลม	<ol style="list-style-type: none"> 1) งานสาธารณูปโภค(การสร้างถนน ถัดเขตกูโบร์ เชื้อนกันอ่านและปลูกไม้ชายเลน) 2) งานออกแบบและสร้างส้วม 	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมสลายความเป็นอ่าว - สร้างกิจกรรมสิ่งแวดล้อมเพื่อเสริมประเด็นการอาศัยในที่ดินเดิม
8) ช.ว. กลองนิน กลองโตน	ติดตามกรณีปัญหาที่ดิน	ติดตามกรณีปัญหาที่ดิน

ทีม	กิจกรรมปัจจุบัน	กิจกรรมอนาคต
1) สถาปนิก	<ol style="list-style-type: none"> 1) ออกแบบบ้าน สังกะฮู้ 2) สำรวจและวางผังส้วม 3) สำรวจและออกแบบการปรับปรุงบ้านศรีราชา 4) วางแนวการปรับปรุงบ้านรอนแจ็งและพิพิธภันท์ 	ประชุมร่วมกับศุนย์นิคมเรื่องบ้านสังกะฮู้ วันที่ 25 ค.ค. 48
2) ทีมศิลปะชุมชน	สร้างกิจกรรมกับกลุ่ม 4 กลุ่มตามความสนใจของศิลปินเพื่อให้ชาวบ้าน (เน้นที่โต๊ะบาหลิว) ได้สะท้อน/นำเสนอปัญหา (กลุ่มสตรี, ป่าพังกา, คนรุ่นใหม่, นักดนตรี) เช่น กิจกรรมวาดภาพและบันทึกภาพพิธีลอยเรือที่โต๊ะบาหลิวและสังกะฮู้	ผลิต VCD งานลอยเรือ
3) ทีมศิลปะ หัตถกรรมชุมชน	สำรวจงานหัตถกรรมชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพของชิ้นงานและแสวงหาดตลาดใหม่ๆ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อร่วมสมัย เช่น แผ่นพับเว็บไซต์	นัดประชุมกลุ่มมัดย้อมเพื่อหานิยาม “ความงาม” และการแปรรูปเป็นกิ่งของใช้ กิ่งของที่ระลึก อาจจะสร้างงานบาติก และกลั่นแววจีนออกจากมะพร้าว (เกาะป้อ)

“ประสพกิจ
ประสพการณ
ประสพานเน็อน”

หลากหลายสีลากับการ พัฒนาหลัง “สีนามิ” ของจังหวัด พังงา

เดมาหืดผู้กล้าแห่งทับตะวัน

ชุมชนซอยทับตะวันหมู่ 7 บ้านบางสัก ค.บางม่วง อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา เป็นชุมชนชาวมอญแกนหรือที่เรียกกันว่า ชาวไทยใหม่ อาศัยอยู่ในที่ดินสาธารณะมาช้านานตั้งแต่ บรรพบุรุษ มีชาวบ้านอาศัยอยู่ทั้งหมด 314 คน 74 หลังคา เรือน

เดมาหืด ชาญทะเล หัวหน้ามอญแกนย้อนอดีตให้ฟัง ว่า “แต่ก่อนที่นี้ชาวบ้านจะเรียกว่าบ้านในท้องทุ มีมอญแกน อาศัยอยู่มานานแล้ว ประกอบอาชีพ รับจ้าง ประมง จนแป๊ะ เต็กเขาเข้ามาทำเหมืองแร่ มอญแกนบางส่วนก็ไปรับจ้างขุดแร่ เค้าแก่แก่ก็ใจดีให้มอญแกนได้อยู่อาศัย และออกส.ก. 1 ให้ ชาวบ้านบางส่วน ต่อมาเมื่อเลิกกิจการเหมืองแร่ แป๊ะเท่งได้ เข้ามาดำเนินกิจการต่อและไล่ชาวบ้านออกจากบริเวณ ชุมเหมือง มอญแกนจึงได้ปักหลักปักฐานรวมกันในที่ดินผืนนี้

เดมาหืด เล่าต่อว่า “ที่ดินก็ได้เปลี่ยนมือไปเรื่อย ๆ จนมาถึงมือ นายนิติ กุลวานิช เขาสัญญากับพวกเราว่าจะออก

เอกสารสิทธิ์ให้มอญแกนทั้งหมด แต่ต่อจากนั้นไม่นานนายนิติ ก็ถูกยิงตาย ชาวบ้านก็อาศัยอยู่ในที่ดินผืนเดิมเรื่อยมาจนถึง ทุกวันนี้”

หลังจากสิ้นยามี่ผ่านพ้นไป มีผู้เสียชีวิต 13 ราย สูญหาย 12 ราย บาดเจ็บ 13 ราย บ้านพังทิ้งหลัง 80 หลัง เสียหายบางส่วน 9 หลัง เรือเสียหาย 14 ลำ

ชาวไทยใหม่ทั้งหมดได้อพยพไปอยู่ในสวนยางห่างจาก ที่ดินเดิม 3 กิโลเมตร ต่อมาได้มีมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย เครือข่าย สลัม 4 ภาค สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน ได้เข้ามาช่วยเหลือในการสร้างบ้านถาวร โดยชาวบ้านร่วมกัน ออกแบบบ้านกันเองในลักษณะที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต มากที่สุด คือ บ้านชั้นเดียวยกใต้ถุนสูงและฝาบ้านไม้ไผ่ ขัดแตะ

นายตะวัน แสงนุ่น ชาวไทยใหม่ชุมชนซอยทับตะวัน เล่าว่า “การสร้างชุมชนขึ้นใหม่นี้พวกเราได้ร่วมไม้ร่วมมือในการ ทำงานกันมาตลอด มีการแบ่งงานกันทำออกเป็น ทีมช่าง (ก่อสร้าง) ทีมอาชีพ ทีมเยาวชน ทีมแม่ครัว ซึ่งทีมช่างยังแบ่ง งานออกเป็น 3 ทีมอีกคือ ทีมหลังคา ทีมฐานราก และ ทีม ตกแต่ง

ส่วนกระบวนการในการสร้างบ้านคือ ทีมฐานราก จะทำการเทพื้น ตกเสาไปทุกๆหลัง พอเสร็จในชั้นตอนนี้ทีม หลังคาก็จะทำการมุงหลังคาไปจนครบทุกหลัง และทีมตกแต่ง ก็จะเข้าไปตกแต่งภายในบ้านเป็นชั้นตอนสุดท้าย บ้านทุกๆ หลัง

‘ประสภกิจ
ประสภกาณฑ์
ประสภานเน็อน’

ที่พวกเราช่วยกันสร้างก็จะเสร็จพร้อมๆกัน บ้านแต่ละหลัง กว้าง 5 ขาว 13 เมตร ฝาบ้านสานด้วยไม้ไผ่ มุงกระเบื้อง ใต้ถุนยกสูง มีชานบ้านยื่นออกมา

ส่วนชาวบ้านที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินอีก 60 หลัง มูลนิธิมัลลิกเซอร์ เซอร์เมณี และมูลนิธิวิวิธลี (นักฟื้นฟูคาบทีมชาติไทย) ได้เข้ามาช่วยในการสร้างบ้านแล้ว” นายตะวัน กล่าว

ค่านางสาวจิตชนก หาญทะเล ประธานกลุ่มเยาวชนบ้านทับตะวัน เล่าว่า “เยาวชนในชุมชน-เมื่อมีเวลาว่างหลังจากเลิกเรียนแล้วก็จะมาร่วมกลุ่มเรียนรู้อาชีพเสริม ตอนนี้มีการทำผ้าบาติก ซึ่งมีมูลนิธิดวงประทีปมาสอนให้ ส่วนมูลนิธิเด็กมาสอนภาษาอังกฤษ และทำตุ๊กตาพวงกุญแจ นอกจากนี้พวกเรายังประดิษฐ์ดอกไม้หิน โคมไฟ ที่ทำมาจากเปลือกหอยเองอีกด้วย

ตอนนี้มีสมาชิกที่เป็นเยาวชนในชุมชนทั้งหมด 20 กว่าคน มีตั้งแต่ ป.5-ม.3 ส่วนรายได้จากของที่ทำไปขายก็จะเก็บไว้เป็นกองทุนให้กับเยาวชนต่อไป”

เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2548 ได้มีหนังสือจากพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมจังหวัดให้ระงับการก่อสร้างบ้านถาวรไว้ก่อน เนื่องจากมีผู้ร้องเรียนว่าเป็นเจ้าของที่ดินที่ชาวบ้านอาศัยอยู่ แต่ทางชาวบ้านยืนยันว่าอาศัยอยู่กันมาตั้งแต่บรรพบุรุษแล้ว

และต้องการอยู่ในที่ดินเดิมเพราะใกล้ทะเลสอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเองมากกว่า

จนกระทั่งวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2548 เจ้าหน้าที่ที่ดิน อ.ตะกั่วป่าและผู้รับมอบอำนาจจากเจ้าของที่ดินเข้ามารังวัดในที่ดินซึ่งมีชาวมอญ-แกนอาศัยอยู่ จำนวน 24 ไร่ แต่เนื่องจากชาวมอญ-แกนขอเลื่อนการรังวัดที่ดินออกไปก่อน เพราะกลัวว่าจะเป็นการรังวัดที่เพื่อนำไปออกโฉนดให้กับนายทุน ประกอบกับยังไม่ทราบข้อมูลมาก่อน อยากจะขอให้นักกฎหมาย นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด ลงมาทำความเข้าใจกับชาวบ้านเสียก่อน

นายสาท นาวารักษ์ ชาวไทยใหม่ชุมชนซอยทับตะวัน เล่าว่า “วันนี้นายทุน เขาจะมาวัดที่ดินตรงนี้ แต่พวกผมไม่ยอมแล้วจะมาวัดที่ดินของผมนำได้ยังไง เจ้าหน้าที่ที่ดินเขาบอกว่า แต่ก่อนที่ดินตรงนี้ป็นของนางเฉลียว แผ้วชมภู นำมาออก น.ส.3 ในปี พ.ศ.2515 จำนวน 33 ไร่ ค่อมาก็ได้ขายต่อให้กับนายประสิทธิ์ กุลวานิช ต่อมาเมื่อนายประสิทธิ์ ได้ถึงแก่กรรมที่ดินผืนนี้จึงเป็นมรดกตกทอดแก่ นางรำพา กุลวานิช ผู้เป็นภรรยา นางรำพาได้มอบอำนาจให้นางจิตติ ลูกสาว มาในวันนี้ซึ่งข้อมูลพวกนี้พวกเราไม่เคยรู้มาก่อนเลย

และเมื่อปี พ.ศ. 2542 รัฐบาลประกาศออกโฉนดที่ดินให้กับประชาชนทั่วประเทศ พวกเราก็เอาหมุดมาปักชี้เขตแดนของตัวเอง แต่เจ้าหน้าที่เขาก็ไม่มารังวัดออกโฉนดให้เพราะไปทับซ้อนกับที่ดิน น.ส.3 ของคนอื่น จนมาถึงวันนี้มันแหละเจ้าของที่ดินเขาเพิ่งจะมาอ้างสิทธิ์”

"พวกเราไม่ต้องการให้เขาเข้ามาวัดที่ ชาวมอญแกน เคยถูกหลอกมาแล้วหลายครั้ง พอสินามิมาพวกนายทุนก็มาพร้อมกับสินามิ ก่อนหน้านี้ไม่เห็นจะเข้ามาอ้างสิทธิ์เลย พวกเราชาวมอญแกนอาศัยอยู่กันที่นี่มาตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า ตา ทวด ก่อนที่แปะเต็ก แปะเท่งจะเข้ามาทำเหมืองอีก มอญแกนจะอยู่ในที่ดินเดิมไม่ไปไหน พวกเรารอดตายจากสินามิมาแล้วครั้งหนึ่ง ต่อให้เกิดสินามิอีกเป็นรอบที่สองพวกเราจะไม่ไปไหนทั้งนั้น" ผู้เฒ่าที่ตกกล่าวทิ้งท้าย

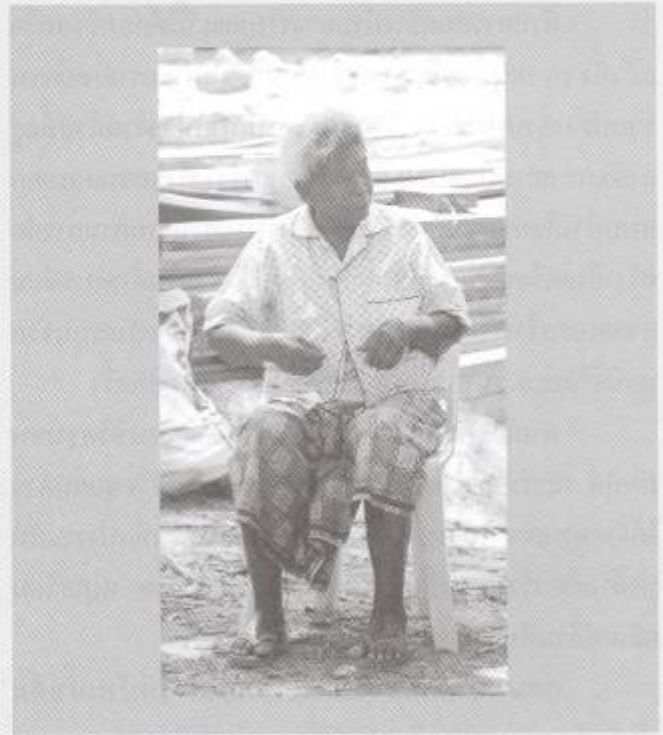
"ไทยใหม่" ทุงหว่าขอสิทธิอยู่ในที่ดินเดิม

"ฉันขออยู่ตรงนี้อย่างเดียวจะไม่ขายไม่ไปไหนจากที่ดินคืนนี้ ฉันเข้ามาอยู่ตั้งนานแล้วก่อนที่รัฐเขาจะมาออกเอกสารสิทธิ์อีก ขอให้รัฐรับรองสิทธิการอยู่อาศัยในที่ดินเดิม ขอเพียงอย่างเดียวอย่างอื่นก็ไม่เอาอะไรกับเขาอีกแล้ว" นี่คือการร้องขอของ นางลอย คมจำ แม่เฒ่าวัยดึกชาวมอญแกน บ้านทุงหว่า

ชาวมอญแกนเป็นชนเผ่าพื้นเมือง อาศัยบริเวณชายฝั่งทะเลอันดามันมาเป็นเวลายาวนาน ที่บ้านทุงหว่า ม.3 และ ม.5 ต.ถักถัก อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา มีชาวมอญแกนเข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อประมาณ 100 ปี ก่อนเกิดคลื่นยักษ์สินามิมีอยู่ 64 ครัวเรือน มีอาชีพในการทำประมงและแรงงานรับจ้าง โดยทั่วไปที่คืนที่อาศัยเป็นที่ดินสาธารณะประโยชน์เนื้อที่ประมาณ 26 ไร่ ซึ่งอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลถักถัก

นอกเหนือจากชาวมอญแกน 64 ครอบครัวยังยังมีชาวไทยพุทธอีก 7 ครอบครัวยุติอยู่ในที่ดินสาธารณะแปลงเดียวกัน มีประชากร 327 คน จำนวนครัวเรือน 71 ครัวเรือน เป็นชาวไทยพุทธ 7 ครัวเรือน มอญแกน 64 ครอบครัวยุติ

ภายหลังเหตุวิปโยค วันที่ 26 ธันวาคม 2547 ผ่าน

ไป พบว่ามีผู้เสียชีวิตและสูญหาย 42 คน เรือ เสียหาย 18 ลำ บ้านเรือนพังเสียหายทั้งหมด และได้เข้าอยู่ในศูนย์พักชั่วคราวถักถัก

ประชากรจำนวน 71 ครัวเรือน ได้รับความเดือดร้อนไม่มีที่อยู่อาศัย และมีความประสงค์อยู่ที่ดินเดิมเพราะสอดคล้องกับวิถีชีวิตและการทำมาหากิน จึงได้เริ่มก่อสร้างบ้านพักถาวรในที่ดินเดิม แต่มีการอ้างว่าต้องใช้พื้นที่ในการสร้างโรงพยาบาลที่มีผู้บริจาค คือสถานจุฑเชอร์มัน ซึ่งชาวบ้านมีความกังวลมากเพราะกลัวว่าทาง อบต.จะไม่ให้อยู่ในที่เดิม แต่จากการตรวจสอบกับสถานจุฑเชอร์มันแล้วปรากฏว่าไม่เป็นความจริง จะไม่มีการสร้างโรงพยาบาลในที่ดินแห่งนี้ถ้าสร้างแล้วชาวบ้านเดือดร้อน ซึ่งจากการเจรจาและการประสานงานของคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินผู้ประสบภัย ก็เป็นที่ยุติที่จะให้ชาวบ้านสร้างบ้านบนพื้นดินเดิม 16 ไร่ อีก 10 ไร่ ทางกรมจะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

“ประสภกิจ
ประสภกาภณ
ประสภานเวอน”

สร้างบ้านใหม่ที่ใหม่ อันเป็นกระแสหลักอยู่ในขณะนั้น

มันคือการเรียนรู้ครั้งยิ่งใหญ่ของพี่น้องมอญแกน จากอาชีพประมงที่เคยทำอยู่ได้มาร่วมกันคิดร่วมกันออกแบบ และร่วมกันสร้างบ้านกันเองทั้งที่ไม่เคยทำกันมาก่อน และสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ในครั้งนี้เอง จะนำไปสู่การมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน และเข้มแข็งเข้มแข็งต่อไป

ชุมชนบ้านโนไไร่ ทวงหาความยุติธรรมกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

“มีอยู่ที่นี่มา 30 กว่าปีแล้ว ไม่เคยมีใครเข้ามาอ้างสิทธิ์ในที่ดินตรงนี้มาก่อนเลย พอสิ้นปีมีบ้านมีก็พัดไปกับน้ำ หมดไม่เหลืออะไรเลย พอจะมีคนมาสร้างบ้านให้ เอ้าแก่เขาก็ว่า เป็นที่ของเขาไม่ให้สร้าง แล้วมีจะไปอยู่ที่ไหน ตอนนี่แก่มาก แล้วเดินไปไหนก็จะไม่ไหว ที่ดินที่อื่นก็ไม่มี ตอนนี่ชาวบ้านลำบากมาก อยากให้นายกช่วยลงมาตรวจสอบในพื้นที่ว่า เอ้าแก่เขาจะมาทำเอกสารสิทธิ์ปีไหน พ.ศ.เท่าไร ใครเป็นคนทำ พวกเราไม่รู้จะพึ่งใครได้อีกแล้ว ขอร้องให้นายกทักษิณช่วยพวกเราด้วย” นางเจ๊ะสง ยมนา ชาวชุมชนบ้านโนไร่ กล่าวด้วยน้ำตานองหน้า

บ้านโนไร่ หมู่ 7 ต.นาเตย อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา เป็นชุมชนชาวมุสลิมเก่าแก่นับร้อยปี อยู่อาศัยกันมาตั้งแต่ก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน

ด้านการก่อสร้างบ้านถาวรในขณะนี้ได้ก่อสร้างเสร็จแล้วทั้ง 70 หลัง โดยมีหลายหน่วยงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกชนร่วมบริจาคงบประมาณ มีการประสานกับหน่วยงานด้านที่อยู่อาศัยและสถาปนิกชุมชน จัดกระบวนการวางแผนชุมชนและออกแบบบ้านโดยชุมชนมีส่วนร่วม มีการประสานงานด้านการก่อสร้างกับเครือข่ายแผนชีวิตชุมชนภาคใต้ ส่วนในด้านการซ่อมแซมและสร้างเรือประมงใหม่ขึ้น ก็ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิโสสะฯ จนชาวบ้านสามารถออกทะเลได้อีกครั้ง

นายสัมพันธ์ เพชรเสน เครือข่ายแผนชีวิตชุมชนภาคใต้ เล่าว่า “ที่ผ่านมามีชาวบ้านเครือข่ายแผนชีวิตชุมชนภาคใต้จากตำบลละ 15 คน ได้เข้ามาช่วยเหลือในพื้นที่แบ่งงานกันทำด้านก่อสร้างออกเป็นทีมแบ่งเป็นทีมละ 5 คน หมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันมาช่วยสร้างบ้าน

ก่อนหน้านี้ผมช่วยด้านงานก่อสร้างที่บ้านน้ำเค็ม ตำบลวัน พอทุกอย่างเริ่มลงตัวก็ย้ายมาช่วยที่นี้คือกระบวนการสร้างบ้านที่นี้มีชาวบ้านในพื้นที่เข้ามาช่วยออกแบบ และลงมือก่อสร้างด้วย บ้านที่สร้างแบ่งเป็นแถวๆ ละ 13 หลัง ขนาดกว้าง 8 เมตร ยาว 12 เมตร หลังคากระเบื้อง ใต้ถุนสูงงบประมาณหลังละไม่เกิน 130,000 บาท ซึ่งมีพื้นที่ใช้สอยมากกว่าบ้านที่มีงบประมาณในการสร้างเท่ากัน เนื่องจากชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของบ้านได้มีส่วนร่วมในการช่วยกันออกแบบและสร้างบ้านของพวกเขาเอง

ด้านผู้ใหญ่โถมสร ทองบุญชู แกนนำเครือข่ายแผนชีวิตชุมชนภาคใต้ เปิดเผยว่า “ตอนนี้ชุมชนต่างๆที่ประสภกิจได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายชุมชนฟื้นฟูพื้นที่ผู้ประสภกิจ 6 จังหวัดอันดามัน และทางเครือข่ายแผนชีวิตชุมชนฯ พอช. สดจ.ปชช. ได้เข้ามาร่วมหนุนเสริมให้ชาวบ้านสามารถลุกขึ้นยืนด้วยตัวเองได้อย่างมั่นคงและเติบโต” โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวทุ่งหว้าและตำบลวัน ได้สร้างมิติใหม่ของการอยู่อาศัยที่สามารถเข้าไปอยู่ในที่ดินเดิมได้ ท่ามกลางกระแสที่มีการย้ายชุมชนไป

หาปูปลา เลี้ยงปลาในกระชังปลาบางส่วนก็เพาะพันธุ์ต่อ
คายางพาราส่งขาย

เมื่อถึงยุครัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่ดินทั่ว
ประเทศปรับราคาสูงขึ้น บริษัทโอภาส กูเกิด ได้เข้ามากว้าน
ซื้อที่ดินและขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ ชาวบ้านจึงมีอาชีพ

รับจ้างขุดแร่ด้วย ต่อมาเมื่อหมดอายุสัมปทานแล้ว บริษัทกลับ
ไม่คืนที่ดินให้กับรัฐแต่กลับขายต่อที่ดินให้กับบริษัทนายง
จำกัด

จนกระทั่ง พ.ศ. 2541 ฟองสบู่แตกเศรษฐกิจตกต่ำ
ทั่วประเทศ บริษัทนายง เลิกกิจการ เกิดหนี้เน่า จึงนำที่ดิน
ทั้งหมด 750 ไร่ ไปขายทอดตลาด และนายสมเกียรติ สีธีระ
เศรษฐีโรงงานสับปะรด จากจ.ประจวบฯ ชนะการประมูลได้
ที่ดินทั้งหมดไว้ในครอบครองโดยไม่รู้ว่ามีชาวบ้านอาศัยอยู่ใน
ที่ดินบางส่วนมาก่อนแล้ว

พื้นที่ทั้งหมดที่นายสมเกียรติประมูลได้ไปนั้นมี
ประชากรอาศัยอยู่ทั้งหมดทั้งหมด 1,685 คน 331 ครอบครั
ว 309 หลังคาเรือน ประกอบไปด้วย 3 ชุมชนย่อยได้แก่ ชุมชน
บ้านบ่อศาล (อยู่ติดถนนเพชรเกษมช่วงท้ายเหมือง กูเกิด)
ชุมชนบ้านโนไร่ตะวันออกอยู่ตรงจุดกางเต็นท์ปัจจุบัน ชุมชน
บ้านโนไร่ตะวันตก (โดนผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิมากที่สุด)
มีชาวบ้านส่วนที่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินเป็นของตนเองอยู่
ด้วยแต่เป็นส่วนน้อย

หลังจากคลื่นมรณะสึนามิสงบลง ได้สร้างความสูญเสีย
และความเสียหายไว้อย่างมากมาย มีผู้เสียชีวิต 1 ราย

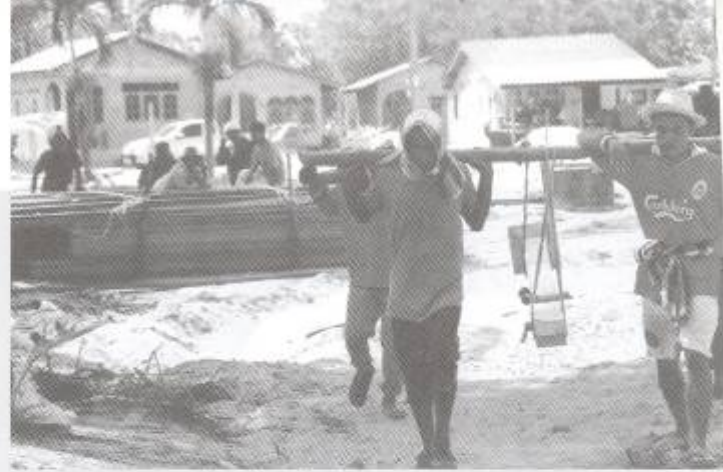
บาดเจ็บ 11 ราย บ้านเรือนพังหักไปกับกระแสน้ำ 72
หลัง เสียหายบางส่วน 38 หลัง เรือเสียหาย 84 ลำ และกระชัง
ปลาเสียหายทั้งหมด 76 ราย

นางวันทนา พิงสงวน คณะกรรมการชุมชนฯ เล่า
ว่า “หลังสึนามิชาวชุมชนบ้านโนไร่ตะวันตก อาศัยอยู่ในเต็นท์
ทั้งหมด 52 หลัง มีการเลือกคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน
10 คน มาทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลในส่วนต่างๆ เช่น ทีมก่อสร้างที่พักอาศัย ทีมดูแลสิ่งของบริจาค ทีมประกอบอาหาร
ประสานงานทั่วไป โดยแบ่งเป็น 10 กลุ่มๆละ 5 หลัง จัดการ
บริหารดูแลกันในกลุ่ม

ในส่วนที่บ้านชั่วคราวนั้นมูลนิธิศุภนิมิตและ

“ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสานเจ็อน”

กทม.ร่วมกันสร้างบ้านชั่วคราว จำนวน 80 หลัง ให้ชาวบ้าน ผู้ประสบภัยอาศัย แต่ไม่พอเพียงกับจำนวนชาวบ้านประกอบ กับชาวบ้านต้องการสร้างบ้านถาวรในที่ดินเดิมให้ได้เร็วที่สุด เนื่องจากกลัวนายทุนจะเข้ามาไล่ที่จึงยังไม่มีชาวบ้านย้ายเข้าสู่ บ้านชั่วคราว ยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่ตามเดิม

ในด้านของทีมที่ดินมีหน้าที่ตรวจสอบเอกสารสิทธิใหม่ ทั้งหมดที่นายทุนอ้างว่าชาวบ้านบุกรุก อย่างตอนนี้เจ้าของที่ดิน ยื่นขอเสนอกับชาวบ้านให้เลือกอยู่บริเวณแห่งใดแห่งหนึ่ง ระหว่างที่ดินที่อาศัยอยู่ กับที่ดินบริเวณชุมเหืองเก่า ซึ่งชาวบ้านทั้งหมดตัดสินใจแล้วว่า จะอยู่ทั้ง 2 บริเวณ เพราะบริเวณ ชุมเหืองเป็นแหล่งทำมาหากินของพวกเขาเป็นที่เลี้ยงปลาใน กระชัง ถ้ายกให้เขาก็เท่ากับเราได้ยกหม้อข้าวของเราให้ไป แล้ว ที่นี้จะทำมาหากินอะไรกัน”

ด้านนายวิฑูรย์ พรหมทัต ชาวชุมชนบ้านโนไร่ เปิด เหยว่า “หลังเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิขึ้นในวันที่ 26 ธันวาคม 2547 นายสมเกียรติ ลิธิระ ได้เข้ามาอ้างกรรมสิทธิ์ ในที่ดิน โดยให้ชาวบ้านที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ออกจากที่ดิน

ชาวบ้านเขาอยู่อาศัยที่นั่นมาเป็นร้อยปีแล้ว อย่างคนแก่ คนแก่บางคนก็อยู่อาศัยในที่ดินนี่มาตั้งแต่ยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 ตลอดเวลาที่ผ่านมาชาวบ้านได้ยื่นหนังสือขอรับทราบข้อ เท็จจริงเกี่ยวกับที่ดินมาตลอด เคยไปยื่นเรื่องกับที่ดินตำบล นาดอย روما 1 ปี เรื่องก็เงียบหาย เลยไปยื่นเรื่องใหม่อีกที่ ที่ดิน อ. ท้ายเหมือง เขารับประกันว่าจะเดินเรื่องให้แต่ก็เงียบไป อีกเหมือนเดิม ชาวบ้านจึงรวมกันไปยื่นหนังสือกับกรมที่ดิน จ.พังงา แต่เรื่องก็เงียบไปอีกเหมือนเคย ตั้งแต่วันแรกที่พวกเรา ต่อสู้มาจนถึงวันนี้ 4 ปีกว่าแล้ว ไม่มีวีแววความคืบหน้าจน กระทั่งเกิดสึนามิก็มีนายทุนเข้ามาแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ทั้งที่ก่อนหน้านี้ไม่เคยมีใครเข้ามาอ้างสิทธิ์ในที่ดินนี้เลย ตอน นั้นมีองค์กรต่างๆเข้ามาช่วยเหลือสร้างบ้านให้ แต่ทั้งหมดก็ต้อง

ถอนตัวออกไปเนื่องจากชาวบ้านไม่มี กรรมสิทธิ์ในที่ดิน

พวกเราต้องการแค่อยู่อาศัยในที่ดิน เดิม กับบริเวณชุมเหืองเก่าที่เป็นแหล่ง ทำกินของพวกเขา มีวิถีชีวิตเดิมๆ เหมือน ก่อน นอกจากที่ดินตรงนี้พวกเราที่ไม่ต้อง การที่ดินตรงไหนอีกแล้ว”

“เราขอเอาที่อยู่เป็นเดิมพันถ้าหาก ผลสรุปออกมาว่าชาวบ้านบุกรุกที่ดินจริง หรือเข้ามาอาศัยอยู่หลังนายทุน พวกเรา ทุกคนก็พร้อมใจที่จะรื้อย้ายบ้านทุกหลัง ออกจากพื้นที่” เฒ่าคำเหย ขมนนา กล่าว

ด้วยแ้วความมุ่งมั่น

นางวันทนา เล่าต่ออีกว่า “เมื่อไม่สามารถเจรจากันได้พวกเราจึงเข้ายึดพื้นที่เดิม เพื่อก่อสร้างบ้านตั้งแต่วันที่ 3 กุมภาพันธ์ เป็นต้นมาโดยมีชาวบ้านจากที่ต่างๆมาช่วยในการก่อสร้างด้วย ซึ่งขณะนี้ทีมก่อสร้างได้ก่อสร้างบ้านถาวรแล้วจำนวน 29 หลัง แบ่งเป็นบริเวณชุมชนเมืองเก่า 21 หลัง และในที่ดินเดิมหน้าทะเล 8 หลัง โดยใช้แบบบ้านแบบเดียวกันกับบ้านถาวรที่ทับตะวัน คือ ชั้นเดียวยกใต้ถุนสูง มุงกระเบื้องกว้าง 5 เมตร x ยาว 12 เมตร วงเงินไม่เกินหลังละ 100,000 บาท และถ้าหากว่าบ้านหลังสุดท้ายยังไม่เสร็จพวกเราก็ยังไม่มีย้ายเข้าบ้าน ต่อ เมื่อบ้านหลังสุดท้ายสร้างเสร็จสมบูรณ์แล้ว พวกเราจะย้ายขึ้นบ้านพร้อมกันทุกหลัง”

สำหรับชาวบ้านที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน มีสโมสรโรดาร์ ฟังงาและบริษัทบลูแคนดอนภูเก็ตเข้ามาช่วยเหลือในการก่อสร้างและสนับสนุนงบประมาณแล้ว

นอกจากนั้นสายการบินอาหรับเอมิเรตส์ สนับสนุนงบประมาณในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการต่อเรือให้ชาวบ้าน ซึ่งต่อเสร็จแล้ว 10 ลำ และชาวบ้านยังช่วยกันซ่อมแซมเรือที่เสียหายบางส่วนไปแล้ว 20 ลำ”

นี่ คงเป็นชุมชนหนึ่งในอีกหลายๆชุมชนที่ต้องเผชิญปัญหากรรมสิทธิ์ในที่ดิน ระหว่างชาวบ้านที่อาศัยอยู่มาก่อนแล้วกับนายทุนเจ้าของที่ดิน รัฐบาลควรยื่นมือเข้ามาแก้ไขปัญหาเหล่านี้อย่างเร่งด่วน ซึ่งมีทางออกได้หลายแนวทาง

ที่สำคัญการแก้ปัญหาแบบสันติ โดยการเชิญทุกส่วน ทั้งเจ้าของที่ดิน, ชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมานั่งจับเข่าคุยกัน เชื่อว่าคนไทยด้วยกัน คงพูดกันรู้เรื่อง

การแบ่งปันที่ดินที่ทุกฝ่ายพอใจอาจเกิดขึ้นก็เป็นได้

บ้านใหม่ - ชีวิตใหม่ ของชาวปากเตريم

บ้านปากเตريم หมู่ 5 ต.คุระ อ.คุระบุรี จ.พังงาเป็นหมู่บ้านชาวประมงพื้นที่ประมาณ 10 ไร่ ที่ตั้งอยู่บริเวณปลายแหลมติคร่องน้ำที่เชื่อมทางน้ำระหว่างทะเลอันดามันกับป่าชายเลนบ้านเตريم จึงเรียกว่า “ปากเตريم” มีมีสมาชิกในหมู่บ้านทั้งหมด 28 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 101 คน ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม บ้านเรือนปลูกสร้างด้วยไม้ ยกพื้นสูงหลังคามุงจากและสังกะสี ตั้งอยู่ตามแนวบริเวณชายหาดด้านทิศตะวันออกของปลายแหลม

ตามประวัติเมื่อประมาณ 50-60 ปีที่แล้ว มีคนไทย จากตำบลกำพวน ไปสร้างเพิงพักอาศัยที่บ้านกลางอ่าว ด้านทิศใต้บ้านปากเตريم ประมาณ 4-5 ไร่ เพื่อทำอาชีพประมง ต่อมาก็มีการตั้งบ้านเรือนขึ้นอย่างถาวร แต่บริเวณบ้านปากอ่าวเป็นลำคลองเล็ก น้ำไหลผ่าน เวลान้ำทะเลลด เรือไม่สามารถเข้าออกได้ จึงย้ายมาตั้งบ้านเรือนอยู่ปลายแหลมปากร่องน้ำ เรียกว่า “บ้านปากเตريم” ห่างจากจุดเดิมมาทางทิศเหนือประมาณ

“ประสภก๊อ
ประสภการณ
ประสภานเว็อน”

1 กิโลเมตร และมีประชากรเข้าไปอยู่มากขึ้น ต่อมาได้มีญาติ
ของชาวบ้านที่เป็นคนไทยพลัดถิ่นจากตำบลกำพวนเข้าไปตั้ง
บ้านเรือนอาศัยร่วมอยู่ด้วย

ในอดีตชาวบ้านปากเตรียมต้องพึ่งพาตนเองเป็นหลัก
เนื่องจากระบบสาธารณสุขไปไม่ถึง โดยชาวบ้านต้องใช้
ตะกียงน้ำมันโซล่าเป็นแสงสว่างยามค่ำคืน ต้องซื้อน้ำดื่มมาใช้
ประมาณเดือนละ 15,000 ลิตรต่อครัวเรือน ราคา 100 ลิตร
ต่อ 5 บาท เมื่อเจ็บป่วยชาวบ้านจะต้องเดินทางด้วยเรือ ไป
รักษาที่สถานีอนามัยบ้านเตรียมเป็นระยะทาง 3 กิโลเมตร ซึ่ง
ตั้งอยู่บนแผ่นดินใหญ่ ด้านสถานศึกษานั้น นักเรียนส่วนใหญ่
จะศึกษาที่โรงเรียนบ้านเตรียม และหากเกิดการเสียชีวิต ชาวบ้าน
ก็จะนำศพมาทำพิธีกรรมและฝังที่กุโบว์ ซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ 4 ต.คุระ

ชาวบ้านมีอาชีพทำประมงชายฝั่ง โดยแต่ละ
ครอบครัวจะมีรายได้จากการจับปลาและสัตว์ทะเลขาย ประมาณ
เดือนละ 6,000-8,000 บาท วิถีชีวิตของชาวบ้านที่นี่จึงมีความ
ผูกพันอยู่กับท้องทะเลตลอดเวลา มีการอนุรักษ์ป่าชายเลนตลอด
จนมีความเป็นอยู่แบบเครือญาติและแบบที่แบบน้อง ซึ่ง
ทุกคนจะรู้จักกันหมด มีความเอื้ออาทรต่อกัน และสามารถ
พึ่งพาอาศัยกันได้ตลอดเวลา

ผลจากคลื่นยักษ์สึนามิพัดถล่มในครั้งนี้ทำให้บ้านเรือน
ของชาวบ้านพังเสียหาย 27 หลัง มีผู้เสียชีวิต 1 คน สูญหาย
1 คน ซึ่งเป็นเด็กทั้งคู่ มีผู้บาดเจ็บจำนวนมาก เรือพร้อมเครื่อง
ยนต์พังเสียหายทั้งหมด 5 ลำ และที่เสียหายบางส่วน 9 ลำ
นอกจากนี้อุปกรณ์การประมงของชาวบ้าน เช่น อวน กระชัง

ปลา เป็นต้น รวมทั้งทรัพย์สินอื่นๆ ก็เสียหายทั้งหมด ที่ตั้งหมู่บ้านเดิมพังเป็นหลุมเป็นบ่อ พื้นที่บางส่วนถูกน้ำพัดพาขาดหายไปกลายเป็นร่องน้ำกว้างประมาณ 20 เมตร ทำให้ชาวบ้านไร้ที่อยู่อาศัย และขาดเครื่องมือทำมาหากิน

เมื่อเหตุการณ์สงบลง ชาวบ้านได้พากันอพยพครอบครัวไปอาศัยอยู่ที่มัสยิดชอฮาดุดดีน ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านปากเตรียมประมาณ 6 กิโลเมตร เพื่อความสะดวกในการประสานงานรับความช่วยเหลือ โดยพักอยู่ที่มัสยิดแห่งนี้เป็นเวลา 11 วัน ในช่วงที่พักอาศัยอยู่ที่มัสยิดนั้น ชาวบ้านได้มีการรวมตัวปรึกษากันถึงเรื่องที่อยู่อาศัย โดยได้ตกลงที่จะไปพักชั่วคราวอยู่ที่บริเวณท่าชาวน้ำของ หมู่ 9 ไปก่อน เพื่อรอให้มีการจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมให้ประกอบกับได้เวลาเปิดเรียน ซึ่งนักเรียนจะต้องมาเรียนหนังสือที่มัสยิด หากยังอยู่ที่มัสยิดต่อก็อาจจะทำให้เกิดความวุ่นวายได้ โดยทางเทศบาลตำบลคุระบุรีได้นำดินถมามอบให้ ต่อมาทางเจ้าหน้าที่จากองค์กรพัฒนาเอกชนและอาสาสมัครได้เข้าไปช่วยในการประสานงานและเป็นที่ปรึกษาในการจัดระบบชุมชนและด้านอื่นๆ ให้กับผู้ประสบภัย

หลังจากพยายามจัดหาสถานที่ที่มีความเหมาะสมให้กับผู้ประสบภัยอยู่เป็นเวลานาน ในที่สุดทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.) และโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองนำอยู่ มูลนิธิชุมชนไท ก็เจรจาขอซื้อที่ดินจำนวน 3 ไร่ จากนางน

รักมิตร ราคาไร่ละ 70,000 บาท เพื่อใช้เป็นสถานที่จัดสร้างบ้านพักถาวรให้กับผู้ประสบภัย รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 210,000 บาท โดยซื้อในนามของชาวบ้านผู้ประสบภัย

ชาวบ้านได้ร่วมกันจัดผังและแบ่งปันที่ดินสำหรับสร้างบ้านพักถาวร จำนวน 23 หลังคาเรือน จัดสรรที่ดินได้คนละ 27 ตารางวา (ส่วนอีก 5 หลังคาเรือนได้สมัครใจไปอยู่บ้านพักถาวรที่ทางการจัดสร้างให้ที่ตลาดวังหิน) นอกจากนี้ยังมีการแบ่งพื้นที่สำหรับสร้างสนามเด็กเล่นและสถานที่สำหรับทำพิธีทางศาสนาอิสลามขึ้นด้วย

ชาวบ้านได้ช่วยกันออกแบบบ้านร่วมกับสถาปนิกชุมชน วางผังชุมชนใหม่ ร่วมกันสร้างบ้าน และกำหนดระเบียบกติกาสำหรับการอยู่ร่วมกันในชุมชนใหม่ เพื่อให้ได้บ้านที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวเลซึ่งบ้านมีอยู่ 2 ขนาดให้เลือกคือ ขนาด 4x8 ตารางวา และขนาด 5x8 ตารางวา โดยเป็นบ้าน 2 ชั้น ยกพื้นสูง เสาปูน มีชานยื่นออกมาข้างนอก มีห้องน้ำอยู่ใต้ถุนบ้าน หลังคามุงกระเบื้อง ส่วนฝาบ้านมีสองแบบ คือแบบฝาไม้ฉะอรักับฝาซัดตะ ซึ่งชาวบ้านจะสร้างบ้านด้วยตนเอง และมีการเอาแรงกัน นอกจากนี้ยังมีชาวไทยพลัดถิ่นจำนวนหนึ่งเข้ามาช่วยเหลือในการก่อสร้างบ้านด้วย

การบริหารจัดการชุมชนนั้น ชาวบ้านได้มีการแบ่งหน้าที่การทำงานออกฝ่ายต่างๆ ได้แก่ ฝ่ายประสานงาน คัดเลือรับ อาหาร อนามัย ก่อสร้าง ที่อยู่อาศัย รับบริจาค/การเงิน ฝ่ายข้อมูล และฝ่ายรักษาความปลอดภัย รวมทั้งมีจัดระบบบริหารจัดการชุมชนใหม่ โดยได้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีแกนนำในการประสานงาน ถ่ายทอดข่าวสาร ช่วยเหลือให้เกิดความสะดวกในการทำงานและการอยู่ร่วมกัน ซึ่งจะมีการประชุมกันแบบวันเว้นวัน และได้มีการทำข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันแบบชุมชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเน้นความสะอาด การรักษาสิ่งแวดล้อม และการอยู่ร่วมกันของคนกับป่า ว่าจะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ถ้า

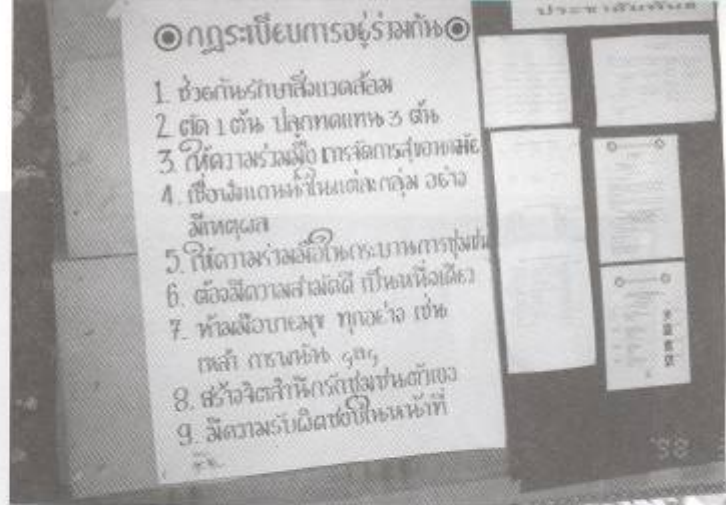

“ประสบกับ
ประสบการณ์
ประสานเงื่อนไข”

โครงสร้างไม้ 1 ชั้น จะต้องปลูกทดแทน 3 ชั้น จะต้องมีความ
รักสามัคคีกัน งดเว้นอบายมุข และมีระบบการจัดการสุขอนามัย
และสิ่งแวดล้อมที่ดี

ต่อมาได้มีกิจกรรมเกิดขึ้นหลายอย่างในชุมชน เช่น
กลุ่มออมทรัพย์ที่ทุกคนครบถ้วนได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้นและมีการ
ออมเงินเดือนละ 50 บาทต่อครอบครัว สหกรณ์กองทุนหมู่บ้าน
ซึ่งนำเอาเงินที่ได้รับจากการบริจาคมาจัดตั้งเป็น กองทุน
ข้าวสาร กองทุนน้ำมัน กองทุนอุปกรณ์การประมง และอื่นๆ
เพื่อส่งเสริมการทำมาหากินของชาวบ้าน กิจกรรมการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ โฮมสเตย์ ตกปลา และกิจกรรมเยาวชน ซึ่งจะมี
การฝึกเป็นไกด์สำหรับนำเที่ยวเวลามีแขกมาเยือน

นอกจากนี้ในส่วนของแม่บ้านและผู้หญิงยังได้รวมกลุ่ม
กัน เพื่อจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านขึ้น สำหรับทำอาชีพเสริม คือ การ
เย็บกระเป๋าผ้าขนาดเล็กสำหรับใส่สิ่งของต่างๆ การทำผ้าเพื่อ
จำหน่ายและเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวช่วยทำให้คลายจากความ
ทรงจำอันเลวร้ายที่เพิ่งผ่านพ้น โดยมูลนิธิเด็กได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้า
มาส่งเสริมให้กลุ่มแม่บ้านทำผ้ามัดข้อมและศิลปะจากไม้และ
เปลือกหอย

บ้านใหม่ของชาวปากเตรียมที่เกิดขึ้นได้ในวันนี้
นอกจากจะเป็นความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านเองแล้ว ยังมี
หน่วยงานต่างๆ เข้ามานับสนุนอย่างเข้มแข็ง ไม่ว่าจะเป็น
จังหวัด อำเภอ หน่วยงานรัฐ และเอกชนในท้องถิ่นตลอดจนองค์
การจากส่วนกลาง เช่น มูลนิธิโสสะ และสโมสรโรตารีป่าดอง
สนับสนุนงบประมาณในการสร้าง และซ่อมเรือพร้อมอุปกรณ์
ประมงให้ชาวบ้าน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน องค์กรพัฒนา
เอกชนทั้งในท้องถิ่น และส่วนกลาง

ขณะนี้การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยสินามิในสวน
ของบ้านปากเตรียมมีความคืบหน้าไปมาก โดยเฉพาะเรื่องการ
สร้างบ้านพักถาวรที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว และการสนับสนุนการ

ประกอบอาชีพ ทำให้ชาวบ้านเริ่มมีความ
มั่นใจและมีความหวังในชีวิตมากยิ่งขึ้น
ซึ่งต่อมาได้มีการประสานกับชุมชนใกล้เคียง
เชื่อมร้อยเป็นเครือข่ายช่วยเหลือ
ชุมชนต่างๆ ได้อีกด้วย

คลื่นยักษ์สินามิสามารถพังทลาย
เกาะ หมู่บ้าน และชีวิตของผู้คนให้
ย่อยยับไปได้ แต่อีกด้านหนึ่งกลับทำให้
ชาวปากเตรียมมีการรวมตัวกันอย่าง
เข้มแข็งขึ้น เข้าใจกัน พึ่งพากัน เอื้ออาทร
ต่อกันมากขึ้นกว่าเดิม และพร้อมที่จะนำ
พาชีวิตใหม่ก้าวเดินต่อไปสู่เส้นทาง

สายเก่าที่พวกเขาเป็นอยู่ นั่นก็คือ ความเป็นลูกทะเลที่มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับท้องทะเลในทุกๆ ลมหายใจ

บ้านทับปลา

เป็นชุมชนชาวมอแกนในที่ดินเอกชน ป่าชายเลน และที่ดินสปก. ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลท้ายเหมือง จังหวัดพังงา มีประชากรประมาณ 23 หลังคาเรือน บ้านเรือนไม่ได้รับความเสียหาย แต่มีผู้เสียชีวิต เรือและเครื่องมือประมงเสียหาย เป็นกลุ่มชาวเลที่ยากจน การดำรงชีวิตยังเป็นแบบวิถีชาวเลดั้งเดิม

กิจกรรมในชุมชน คือ กลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน ได้จัดทำศูนย์ประสานงานของกลุ่ม (สนับสนุนจากชมรมภูเก็ตฯ) และใช้เป็นสถานที่เก็บเครื่องมือประมง ซ่อมเรือของส่วนกลาง และใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน, กิจกรรมด้านการศึกษา เนื่องจากชาวบ้านฐานะยากจนเมื่อเด็กนักเรียนจบการศึกษาประถมปีที่ 6 จะไม่ได้มีโอกาสศึกษาต่อ ซึ่งได้มีผู้สนับสนุนทุนการศึกษา (จากกลุ่มพันธมิตรนักเขียน-ศิลปิน และเพื่อนๆ ในจังหวัดภูเก็ต) ให้แก่เด็กนักเรียนจำนวน 8 คน

การฟื้นฟูรักษาวัฒนธรรมประเพณี วัฒนธรรมมอแกนชุมชนได้มีการรวมกลุ่มเพื่อเล่นร้องเง็ง การชูดเรือมาดแบบโบราณ และเชื่อมโยงกับชาวเลในจังหวัดภูเก็ตและพังงา

‘ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสานเจ็อน’

บ้านทุ่งตาบ

บ้านทุ่งตาบ หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี เป็นชุมชนชาวมอแกนที่มีอาชีพประมงพื้นบ้านตั้งอยู่ในเกาะพระทอง มีจำนวน 68 ครัวเรือน 74 ครอบครัว มีประชากร 210 คน เมื่อเกิดสึนามิมีผู้เสียชีวิต 23 คน บ้านเรือนเสียหายทั้งหมด 18 หลังคาเรือน เรือ 19 ลำ เกาะพระทองเป็นเกาะที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง คือ ประกอบด้วย ฌ ป่าชายหาด ป่าพรุ และทุ่งหญ้าสะวันนาสลับป่าเสม็ด การฟื้นฟูมีโครงการความร่วมมือเพื่อการฟื้นฟูเกาะพระทอง ระหว่างหลายหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ โดยมีเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาว มีการสร้างบ้านและโครงการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานที่เสียหาย การฟื้นฟูวิถีชีวิตอาชีพประมงและอาชีพอื่นๆ, การจัดระบบชุมชน, การฟื้นฟูระบบนิเวศ และด้านการศึกษา เป็นต้น

โดยได้รับงบประมาณจาก DANIDA ให้การสนับสนุนการสร้างบ้านให้กับชาวบ้านทุ่งตาบจำนวน 6 หลัง เป็นจำนวนเงิน 980,000 บาท โดยมีมูลนิธิสืบนาคะเสดิยร์ เป็นองค์กรดำเนินงานในพื้นที่เกาะพระทอง

“ประสบกับ
ประสบการณ
ประสบานเน็อน”

เครือข่ายสิทธิคนจน

พัฒนา ภูเก็ต

ภูเก็ต เป็นเมืองท่องเที่ยว เมืองเจริญเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีการบุกกรุกที่ดินโดยนายทุน เพื่อสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยว จนก่อให้เกิดการขับไล่ชาวบ้านที่อาศัยอยู่เดิม ชาวบ้านหลายชุมชนรู้ไม่เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของนายทุน ก่อให้เกิดกรณีพิพาทขึ้นอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ในขณะที่ชาวชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวประมง อาศัย

อยู่เป็นเวลานาน บ้างก็เป็นที่สาธารณะที่ป่าชายเลนของรัฐ เป็นต้น มีสภาพความเป็นอยู่ที่เข้าไม่ถึงสาธารณูปโภคพื้นฐาน ต้องซื้อน้ำ ไฟ ในราคาแพงกว่าปกติ ไม่มีทางเท้า ไม่มีเลขที่บ้าน บ้างก็เป็นเลขที่บ้านชั่วคราว

หลังภัยสึนามิปรากฏว่า กรณีพิพาทระหว่างเจ้าของที่ดินและชุมชน ที่ความชัดเจนมากยิ่งขึ้น หลายชุมชน ถูกนาย

“ประชุมกับ
ประชาภาครณ์
ประชาสานเมืองน”

ทุนโล่ที่ ชาวชุมชนจึงได้รวมตัวกันเป็น “เครือข่ายสิทธิ
คนจนพัฒนาเมืองภูเก็ต” เพื่อร่วมกันต่อสู้ เพื่อพัฒนาชุมชนและ
ชีวิตของตนเองให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่าง
ยิ่งเรื่องความมั่นคงในที่ดินและการอยู่อาศัย ปัจจุบันที่อยู่จำนวน
12 ชุมชน

เครือข่ายสิทธิคนจนพัฒนาเมืองภูเก็ตได้มีการประชุม

แลกเปลี่ยนปัญหาและมีการนำเสนอปัญหาไปยัง “คณะ
อนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินกรณีสีนามิ” ซึ่งพลเอกสุรินทร์
พิภุลทอง และคณะฯ ได้ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง เมื่อกลาง
เดือนพฤศจิกายนที่ผ่านมา

อย่างไรก็ดีในส่วนของเครือข่ายก็ได้มีการแลกเปลี่ยน
ปัญหาเพื่อพัฒนาในส่วนของชาวบ้านเอง โดยพบว่ามีปัญหา
หลักๆ คือ

- ไม่มีความมั่นคงในที่ดิน ถูกไล่ที่มีคนมาอ้างสิทธิและ
ถูกข่มขู่
- น้ำประปา ไฟฟ้า มีต้องซื้อจากภายนอกในราคา
แพง
- ความเป็นอยู่แออัด เสื่อมโทรม ไม่มีที่ทิ้งขยะ ไม่มี
ทางเท้า
- ไม่มีทะเบียนบ้าน (บ้างก็มีทะเบียนบ้านชั่วคราว)
ทำให้ขาดโอกาสได้รับบริการจากรัฐ
- มีหนี้นอกระบบ
- ฯลฯ

จากปัญหาดังกล่าวจึงได้นำไปสู่การกำหนดแนวทางแก้
ปัญหาร่วมกันหลักๆ คือ

- การประสานเครือข่าย โดยมีการประชุมปรึกษา
หารือร่วมกันเป็นระยะ ช่วยกันเติมข้อมูลความรู้และช่วยกันแก้
ปัญหาเร่งด่วนโดยชาวบ้านเอง
- การพัฒนาภายในชุมชน โดยเน้นความยั่งยืน เริ่ม
จากการทำข้อมูลชุมชนในทุกๆ ด้าน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา
ด้านต่างๆ การแก้ปัญหาที่ดิน การปรับปรุงสภาพแวดล้อม การ
จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การดูแลเรื่องการศึกษาเด็ก ระบบ
สาธารณสุขปโภค และการตั้งกลุ่มอาชีพ ฯลฯ
- การประสานหน่วยงานพัฒนาต่างๆ เพื่อขอการสนับสนุน เช่น กลุ่มพัฒนาเอกชน, สว, ตลอดจนหน่วยงานของรัฐ

* ปลูกสกอ
ปลูกสกอกรณ
ปลูกสวนเมืองน *

บ้านปากบาง

ชุมชนตั้งอยู่บริเวณหาดป่าตอง ตำบลป่าตอง อำเภอ กระบู้ ซึ่งเป็นชายหาดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามแห่งหนึ่งในภูเก็ต เป็นชุมชนชาวประมงเรือเล็ก มีพื้นที่ชุมชนประมาณ 2 ไร่ มีจำนวนบ้านเรือน 16 หลังคาเรือนซึ่งได้รับความเสียหายทั้งหมดจากคลื่นสึนามิ มีเรือสูญหาย 7 ลำ เรือเสียหาย 8 ลำ และเครื่องมือประมงสูญหาย

ในการสร้างบ้านใหม่ได้รับการบริจาคจากสถานีโทรทัศน์ไอทีวี โดยในช่วงแรกมีปัญหาเรื่องที่ดินเนื่องจากบริเวณที่ตั้งชุมชนเป็นที่ดินสาธารณะแม้ว่าชุมชนจะอยู่อาศัยมานานแต่ก็มิได้มีเอกสารสิทธิ์ใดๆ อย่างไรก็ตามมีกระบวนการแก้ไขปัญหาร่วมกับคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาดินในพื้นที่ธรณีพิบัติ 8 จังหวัด แต่งตั้งโดยประธานกรรมการแก้ไขปัญหาดินของรัฐ (พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ) และผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตทำให้ชุมชนสามารถเช่าที่ดินในระยะแรกเป็นเวลา 5 ปี (ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน)

บ้านทั้ง 16 หลังสร้างเสร็จแล้ว และมีพิธีจัดงานขึ้นบ้านใหม่เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2548 ชุมชนได้ร่วมกันรักษาพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชน เช่น การจัดทำถังบำบัดน้ำเสียตามบ้าน และการปลูกต้นไม้ป่าชายเลน มีหน่วยงานภายนอกเข้าไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชน เช่น การสร้างถนน โดยหน่วยเฉพาะกิจสิรินธร

กิจกรรมด้านอื่นๆ คือ กลุ่มออมทรัพย์รายวัน การตั้งกลุ่มทำปลาเค็ม ชุมชนจะมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับกิจกรรม และการอยู่ร่วมกันชุมชนในทุกเดือน ซึ่งปัจจุบัน “ปากบาง” ได้เป็นต้นแบบของการพัฒนาของชุมชนต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ตอีก 12 ชุมชนอีกด้วย

บ้านท่าฉัตรไชย

ชุมชนท่าฉัตรไชย ตำบลไม้ขาว อำเภอดงยาง หลังที่สึนามิได้ทำลายบ้านเรือน ชุมชนได้รับการสนับสนุนการสร้างบ้านใหม่แยกออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 กลุ่มบ้านฝั่งสถานีตำรวจท่าฉัตรไชยได้รับการสิทธิการเช่าที่ดินราชพัสดุในบริเวณใกล้ที่ดินเดิม จำนวน 28 หลัง และกลุ่มที่ 2 ได้รับสิทธิการเช่าที่ดินราชพัสดุในที่ดินหน้าวัดท่าฉัตรไชย ปลูกบ้านเป็นบ้านแฝด 20 หลัง (ได้งบประมาณสนับสนุนจาก กระทรวงพัฒนาสังคมและพมจ.ภูเก็ต) และได้ทำสัญญาการเช่าที่ดินกับกรมธนารักษ์แล้วมีระยะเวลาการเช่า 3 ปี และได้ดำเนินการปรับปรุงที่สน์ชุมชน สร้างบ่อบำบัดน้ำเสียในชุมชน ดำเนินการขอเลขที่บ้านเรียบร้อยแล้ว

ชาวบ้านได้มีการร่วมกลุ่มอาชีพแปรรูปอาหารทะเลมีสมาชิก 15 คน รวมทั้งมีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ในชุมชนตลอดจนมีการประสานงานกับเครือข่ายผู้ประสบภัยอย่างต่อเนื่อง

‘ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสบงานเขื่อน’

บ้านหินลูกเต๋ยว

ชุมชนบ้านหินลูกเต๋ยว หมู่ที่ 5 ตำบลไม้ขาว อำเภอดกลาง เป็นชาวมอแกน มีบ้านเรือนทั้งหมด 46 หลังคาเรือน 54 ครอบครัว (14 หลังคาเรือนอาศัยในที่ดินเอกชน, 15 หลังคาเรือน อาศัยในเขตอุทยานแห่งชาติสิรินาถ และ 16 หลังคาเรือนอาศัยในที่ดินตนเอง) โดยทางอำเภออนุญาตโดยวาจาให้อยู่อาศัยแต่ไม่สามารถต่อเติมหรือขยายบ้านเรือนได้ ทั้งนี้ชุมชนกำลังเสนอต่อคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินฯ เพื่อให้รับรองเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนมอแกน ชาวบ้านในชุมชนมีอาชีพรับจ้าง กลุ่มเรือประมงและกลุ่มทำเรือจำลอง กลุ่มนี้ได้รวมกลุ่มทำเรือจำลองซึ่งมีฝีมือดีมาก

ระบบการจัดองค์กรในชุมชน มีการตั้งคณะกรรมการชุมชน โดยมีการจัดกลุ่มทำงานในชุมชนออกเป็น 6 เรื่อง คือ สิ่งแวดล้อม, ออมทรัพย์, วัฒนธรรม, เรือจำลอง, ประมง และกลุ่มแม่บ้าน สำหรับกลุ่มออมทรัพย์ ก่อตั้งเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๔๘ จุดประสงค์การออมทรัพย์เพื่อ ที่อยู่อาศัย อาชีพ และสวัสดิการชุมชนมีการออมเป็นรายเดือนๆ ละ 100 บาท มีสมาชิกเริ่มแรก 48 ครอบครัว, มีการจัดทุนการศึกษาให้เด็กนักเรียน ตลอดจนกำลังดำเนินการจัดทำผังชุมชนเพื่อการปรับปรุงที่อยู่อาศัยใหม่

บ้านแหลมหลา

เป็นชุมชนชาวมอแกน ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลไม้ขาว อำเภอดกลาง อาศัยในที่ดินของราชพัสดุ 114 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงและรับจ้าง ซึ่งทางจังหวัดภูเก็ตบอกกับชาวบ้านว่าเป็นพื้นที่อนุรักษ์เพื่อให้ชาวมอแกนอาศัยอยู่ ชุมชนเสนอเรื่องเข้าคณะกรรมการฯ แก้ไขปัญหาที่ดินฯ เพื่อให้พิจารณาประกาศรับรองเป็นที่เขตอยู่อาศัยชุมชนมอแกน ในเรื่องการสร้างบ้านใหม่นั้น ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิบ้านอยู่อาศัยเพื่อมนุษยชาติ ในขณะนี้ชาวชุมชนมีกิจกรรมปรับภูมิทัศน์ชุมชน และกิจกรรมพัฒนาอาชีพรวมกัน

ได้มีการจัดระบบองค์กรชุมชนโดยมีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๔๘ โดยใช้ชื่อ “กลุ่มออมทรัพย์แหลมหลา” มีคณะกรรมการจำนวน 12 คน มีสมาชิกเริ่มแรก 72 ครอบครัว การออมจะรายเดือนๆ 100 บาท เงินออมจะส่งในช่วงวันที่ 1- 5 และจะสรุปผลการออมทรัพย์ในวันที่ 6 ของทุกเดือน

‘ประสบก๊อ
ประสบกาณ
ประสบานเมืองน’

บ้านสะป่า

เป็นชุมชนของกลุ่มอุรักลาไวย์ ตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง ชุมชนได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการปลดหนี้สินและหาซื้อที่ดินสร้างบ้านใหม่ เนื่องจากปัจจุบันบ้านเรือนของชุมชนตั้งอยู่บนชายหาด ได้รับความช่วยเหลือด้านการสร้างสะพาน เครื่องมือประมง ฯลฯ

ชุมชนได้ร่วมกิจกรรมกับชุมชนอื่นๆ มีการศึกษาแลกเปลี่ยนดูงาน เชื่อมโยงเครือข่ายชาวเลกับ

บ้านลิเห่ ค.รัชฎา อ.เมือง และบ้านราไวย์ ค.ราไวย์ อ.เมือง

บ้านหมากปรก (บางรากไม้)

ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลไม้ขาว อำเภอดกลาง มีจำนวน ๑๘ หลังคาเรือน ๒๘ ครอบครัว มีอาชีพรับจ้างทั่วไปและประมงอาศัยในที่ดินเอกชน มีปัญหาการโล่เรือ โดยเจ้าของที่ดินขอมจ่ายค่าเรือถอน ชาวบ้านจึงร่วมกันจัดหาที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยใหม่

โดยจะขอพื้นที่ป่าชายเลนที่เสื่อมสภาพบริเวณใกล้เคียงชุมชน โดยได้มีการจัดซื้อมูลชุมชน และฝังชุมชน

ชุมชนได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์โดยการออมเป็นรายเดือนๆ ละ 50 บาท เริ่มเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๔๘

ชุมชนทำเรือใหม่ รัชฎา ขอย ๑ หมู่ที่ ๗ ตำบลรัชฎา อ.เมือง

ชุมชนตั้งบ้านเรือนในที่ดินป่าชายเลนและองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต หมู่ที่ 7 ตำบลรัชฎา อำเภอเมือง มีประมาณ ๓๔ หลังคาเรือนประชากรประมาณ ๑๐๗ คน อยู่อาศัยมานานกว่ากว่า 20 ปี มีบ้านเลขที่ชั่วคราว สภาพบ้านกิ่งถาวร ไฟฟ้าต่อฟ่วงจากแพปลาในราคาหน่วยละ 11 บาท ซึ่งน้ำจากรถบริการราคา 150 บาท/1,500 - 2,000 ลิตร ซึ่งในหน้าแล้งราคามักจะสูงขึ้น 3-4 เท่าตัว ซึ่งบ้านแต่ละหลังจะเสีค่าไฟฟ้าน้ำประปาเฉลี่ยเดือนละ 1,500 - 2,000 บาท ถนนในชุมชนเป็นลูกรัง ไม่มีอุระบายน้ำ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขาย ชุมชนได้ก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์เมื่อเดือนตุลาคม 2548 เพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและพัฒนาชุมชน มีสมาชิก 46 ครอบครัว

นอกจากชุมชนดังกล่าวแล้ว ในจังหวัดภูเก็ตจะเกิดปัญหาข้อพิพาทในที่ดินซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยเกิดขึ้นหลายชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนปลาเกาะดัก 47 หลังคาเรือน (ที่ดินเอกชน), ชุมชนเกาะแก้ว 160 หลังคาเรือน (ที่ดินสาธารณะ), ชุมชนลาฮัน 11 หลังคาเรือน (ที่ดินอุทยานสิรินาถ), ชุมชนสี่แยกโกลด์ 15 หลังคาเรือน (ที่ดินเอกชน), ชุมชนท่าสัก 62 หลังคาเรือน (ที่ดินป่าชายเลน), ชุมชนแสนสุข 100 หลังคาเรือน(ป่าชายเลน), ชุมชนสะพานหิน 147 หลังคาเรือน (ที่ดินป่าชายเลน), และชุมชน โลกโคนด 500 หลังคาเรือน (ป่าชายเลน)

ฟื้นฟูชุมชนหลังประสบภัย คลื่นยักษ์ สีนามิ จังหวัดตรัง

**ความเป็นมาขององค์กรและ
ภาพรวมงานฟื้นฟูชุมชนชายฝั่ง
อันดามันในพื้นที่จังหวัดตรัง**

เครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน จังหวัดตรัง (เครือข่ายฯ ตรัง) มีการประสานงานและความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ ผ่านกลไกของชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง (ชมรมฯ ตรัง) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 มีเป้าหมายที่ “จะเชื่อมเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้าน เพื่อนำไปสู่การจัดการทรัพยากรและฟื้นฟูท้องทะเลตรัง ซึ่งจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของพี่น้อง” ปัจจุบันมีสมาชิก 44 หมู่บ้านครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 5 อำเภอในจังหวัดตรัง โดยมีภารกิจหลัก คือ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมชายฝั่ง การพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้านด้านสังคมและเศรษฐกิจในลักษณะกองทุนชุมชน กองทุนหมุนเวียน กลุ่มออมทรัพย์ รวมถึง การส่งเสริมอาชีพที่สอดคล้องและเหมาะสม เพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองในระยะยาว และการร่วมรณรงค์ ติดตาม นโยบาย กฎหมาย โครงการที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนประมงพื้นบ้านและสังคมโดยรวม บนจุดยืนตามแนวทางที่สอดคล้องกับวิถีของชาว

มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิศุภนิมิตร์ สโมสรโรตารี ยูนิเซฟแคนาดา เป็นต้น

ผลการประเมิน

เป้าหมายระยะสั้นของเครือข่ายฯ คือ การช่วยบรรเทาทุกข์ให้กับผู้ประสบภัย และฟื้นฟูให้พวกเขามีความเป็นอยู่กลับคืนสู่สภาพเดิมและสามารถประกอบอาชีพได้โดยเร็วที่สุด โดยมีแผนการดำเนินงานระหว่างมกราคม - มิถุนายน 2548 รวม 8 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เฉพาะหน้าให้แก่ผู้ประสบภัย โดยการแจกจ่ายอาหาร และสิ่งจำเป็นในการครองชีพ การศึกษาบุตร การดูแลผู้สูงอายุ เด็กและผู้กำพร้า การซ่อม/สร้างเรือประมงและจัดหาเครื่องมือประมงที่เสียหาย โดยช่วยเหลือเป็นเงินให้เปล่าและให้กู้ยืมเป็นกองทุนหมุนเวียน รวมถึง การซ่อม/สร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยชั่วคราวและถาวรพร้อมฝังชุมชนและระบบการอพยพหนีภัยในชุมชนที่ประสบภัย

1. การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัย : ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.1 บรรลุเป้าหมายในการบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย

“ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสบเนื่อน”

อย่างเร่งด่วน และฟื้นฟูสภาพความเป็นอยู่ให้กลับสู่สภาพเดิมและประกอบอาชีพได้

หลักการพื้นฐานที่สำคัญในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยของเครือข่ายฯ ครั้ง คือ การให้ความช่วยเหลือผ่านองค์กรชุมชน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งชุมชนที่ประสบภัยทั้งหมดของจังหวัดครั้งนี้เป็นพื้นที่ทำงานของชมรมฯ ครั้งอยู่เดิมแล้ว (แต่มีความเข้มข้นและความต่อเนื่องของกิจกรรมมากขึ้นบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป) นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เครือข่ายฯ ครั้งสามารถดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมเพื่อบรรเทาทุกข์เฉพาะหน้า กิจกรรมแรกในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยของเครือข่ายฯ ครั้ง ได้แก่ การบรรเทาทุกข์เฉพาะหน้า ซึ่งเป็นการช่วยเหลือแบบสงเคราะห์ให้เปล่า โดยการแจกจ่ายข้าวสาร และนมผงสำหรับเด็กทารกให้กับผู้ประสบภัยบนเกาะมุกด์และเกาะลิง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด รวมถึงการให้เงินช่วยเหลือในการ

“ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสบานเงินน”

ซ่อมบ้าน ซ่อม/สร้างเรือ และค่าใช้จ่ายในการยังชีพสำหรับผู้ประสบภัยที่เดือดร้อนและทุกข์ยากมาก โดยพิจารณาความเหมาะสมเป็นรายกรณี (ดูรายละเอียดในเอกสารแนบท้าย 1)

กิจกรรมเพื่อฟื้นฟูความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพ กิจกรรมเพื่อการฟื้นฟูให้ผู้ประสบภัยมีความเป็นอยู่กลับสู่สภาพเดิมและประกอบอาชีพได้นั้น เป็นการช่วยเหลือในลักษณะให้กู้ยืมเพื่อซ่อม/สร้างบ้าน เรือ ซ่อมเครื่องยนต์และเครื่องมือประมง และเพื่อสร้างกองทุนหมุนเวียนของชุมชนในระยะยาว นอกจากนี้เครือข่ายฯ ครังยังได้ดำเนินการสนับสนุนในการสร้างอู่ซ่อม/สร้างเรือและจัดหาเครื่องมือช่าง เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการซ่อม/สร้างเรือที่เสียหายจากภัยสึนามิ และเพื่อการซ่อม/สร้างเรือประมงของชุมชนในระยะยาวต่อไป

● **การซ่อม/สร้างบ้าน** เครือข่ายฯ ครังได้สนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนไปที่กลุ่มออมทรัพย์ประมงพื้นบ้าน บ้านควนตุงกู เพื่อให้ช่วยเหลือในการซ่อม/สร้างบ้านที่เสียหายจากภัยสึนามิ รวม 7 หลัง ซึ่งดำเนินการซ่อม/สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้ ชาวบ้านที่มีบ้านเรือนตั้งอยู่ริมทะเล แม้ได้รับความเสียหายไม่มากนัก แต่พวกเขามีความหวาดกลัวต้องการย้ายบ้านไปอยู่บนควน ทีมสนับสนุนชมรมฯ ครังจึงร่วมกับแกนนำในชุมชนกำลังดำเนินการจัดหาที่ดินและจัดทำแผนในการย้ายบ้าน ที่บ้านเกาะมุกด์ รวม 145 หลัง และที่บ้านควนตุงกู รวม 20 หลังขึ้นไปอยู่ชายฝั่งในเขตที่ดินของป่าชายเลน

● **การสร้างอู่ซ่อม/สร้างเรือ** เครือข่ายฯ ครังได้สนับสนุนการสร้างอู่ซ่อม/สร้างเรือถาวร รวมทั้งสิ้น 4 อู่ ตั้งอยู่บนเกาะมุกด์ 3 อู่ ที่ อ่าวขาม อ่าวควน และอ่าวห้วยนอน อีกหนึ่งอู่ตั้งอยู่ที่บ้านบาตูปูเต๊ะบนเกาะลิบง รวมเป็นเงินสนับสนุนในการสร้างอู่และจัดหาเครื่องมือช่าง รวมทั้งสิ้น 902,500 บาท ซึ่งในปัจจุบันให้บริการซ่อม/สร้างเรือกับสมาชิกในพื้นที่ 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเกาะมุกด์ บ้านบาตูปูเต๊ะ บ้านหาดทราย

แก้ว บ้านหลังเขา และบ้านมดตะนอย ในอนาคตจะขยายบริการไปยังหมู่บ้านใกล้เคียงอื่นๆ อีก เช่น บ้านเจ้าไหม บ้านน้ำราบ เป็นต้น

● **การซ่อม/สร้างเรือประมง** มีสมาชิกที่เข้าร่วมในโครงการซ่อม/สร้างเรือประมงกับเครือข่ายฯ ครัง รวมทั้งสิ้น 354 ลำ ซึ่งดำเนินการซ่อม/สร้างเสร็จแล้ว รวมทั้งสิ้น 266 ลำ คิดเป็น 75% ของเรือที่เข้าร่วมในโครงการ และกำลังดำเนินการซ่อม/สร้างอยู่ รวม 88 ลำ คาดว่าจะแล้วเสร็จภายในเดือนตุลาคม 2548

● **การซื้อ/ซ่อมเครื่องยนต์เรือและเครื่องมือประมง** ในช่วงหกเดือนที่ผ่านมาเครือข่ายฯ ครังได้สนับสนุนเงินทุน

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสานเนียน’

สนับสนุนชมรมฯ ครังมีความเหมาะสม ผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือ
นั้นเป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนและทุกข์ยากอย่างแท้จริง จำเป็น
ต้องช่วยสงเคราะห์ครอบครัวของพวกเขาก่อนเป็นลำดับแรก
โดยหวังว่าชุมชนจะมีองค์กรที่เข้มแข็งและสามารถรับช่วงการ
ช่วยเหลือและพัฒนาครอบครัวพวกเขาต่อไป สำหรับการ
ช่วยเหลือแบบให้กู้ยืมเพื่อสร้างกองทุนหมุนเวียน ในการซ่อม/
สร้างเรือประมง ซ่อมเครื่องยนต์และเครื่องมือประมงนั้น นับเป็น
วิธีการช่วยเหลือที่ปูพื้นฐานสำหรับการพัฒนาในระยะยาว
สามารถสร้างความรู้สึภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของตนเองให้กับ
ผู้ประสบภัยได้ ว่าพวกเขาได้ช่วยเหลือตัวเองของพวกเขาเองด้วย
ไม่ใช่รอการสงเคราะห์แต่เพียงอย่างเดียว ในปัจจุบัน ผู้ประสบภัย
ส่วนใหญ่ สามารถมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่กลับคืนสู่สภาพเดิม
และสามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ ยกเว้นที่เกาะมุกด์และ
เกาะลิบง ซึ่งมีความเสียหายมากที่สุด และมีปัญหาในเรื่องการ
ขาดไม้ในการซ่อม/สร้างเรือ จึงมีผู้ประสบภัย/สมาชิกจำนวน
หนึ่งยังไม่มีเรือที่จะออกทะเลเพื่อประกอบอาชีพประมงได้

หมุนเวียนผ่านกลไกของกลุ่มออมทรัพย์ประมงพื้นบ้านในแต่ละ
หมู่บ้าน เพื่อให้ผู้ประสบภัยที่เครื่องยนต์เรือเสียหายมาก
ไม่สามารถซ่อมได้ กู้ยืมไปซื้อเครื่องยนต์คูโบต้า RT120 รวม
41 เครื่อง (ดูรายละเอียดในเอกสารแนบท้าย 2)

ข้อมูลจาก 12 หมู่บ้าน ๓ 30 มิถุนายน 2548 เครื่อง
ชำรุด ครังได้สนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อฟื้นฟูสภาพความ
เป็นอยู่และการประกอบอาชีพ รวมเป็นเงิน 3,583,435 บาท
แบ่งเป็น ซ่อมบ้าน 6 ราย ซ่อม/สร้างเรือ 53 ราย ซ่อมเครื่อง
ยนต์ 77 ราย ซื้อเครื่องมือประมง 207 ราย เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
57 ราย และอื่นๆ 46 ราย (ดูรายละเอียดในเอกสารแนบท้าย 3)

จะเห็นได้ว่า การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ของทีม

1.2. มีความถูกต้องของข้อมูลความเสียหาย ซึ่งนำสู่
การกระจายความช่วยเหลือได้ทั่วถึง อย่างเป็นธรรม ไม่จำ
ซ้อน และบรรลุเป้าหมายในการส่งเสริมให้ชุมชนรวมตัวกัน

‘ประสบกับ
ประสบกาณ์
ประสบานเมือง’

เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนด้วยตัวเองในอนาคต

เครือข่ายฯ ตรีงใช้กลไกของชมรมฯ ตรีง ซึ่งมีสมาชิกเป็นกลุ่มออมทรัพย์ประมงพื้นบ้านในแต่ละหมู่บ้าน ในการร่วมกันสำรวจและจัดทำข้อมูลความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยสึนามิสำหรับหมู่บ้านที่ยังไม่มีองค์กรชุมชน ทีมสนับสนุนชมรมฯ ตรีงได้เสนอแนวความคิดและสนับสนุนให้ชาวบ้านรวมตัวกันทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อร่วมกันสำรวจและจัดทำข้อมูลความเสียหายที่เกิดขึ้นของหมู่บ้าน ในขณะเดียวกันเครือข่ายฯ ตรีงก็ได้ให้ความช่วยเหลือด้านอาหาร ยา และนมผงสำหรับเด็กทารก เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าขึ้นพื้นฐานแก่ผู้ประสบภัยเมื่อได้ข้อมูลความเสียหายมาแล้วทีมสนับสนุนชมรมฯ ตรีงได้ประชุมชี้แจงข้อมูลที่ได้อามาแก่แกนนำชุมชนและสมาชิกผู้ประสบภัยในหมู่บ้าน เพื่อตรวจสอบร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง นับเป็นกระบวนการทำงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และดำเนินการผ่านกลุ่มออมทรัพย์ฯ ซึ่งเป็นองค์กรชุมชนหลักของแต่ละหมู่บ้าน ในการช่วยเหลือก็พิจารณาตามความเสียหายจริงที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการทำงานดังกล่าว สร้างความมั่นใจได้สูงว่าข้อมูลที่ได้อานั้นมีความถูกต้องและครบถ้วนสามารถกระจายความช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม

นอกจากนี้ทีมสนับสนุนชมรมฯ ตรีงได้ประสานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน ได้แก่ สมาคมพยาบาลที่เกาะมุกด์ และกรมประมงที่เกาะลิบง อย่างไรก็ตาม ทีมสนับสนุนชมรมฯ ตรีงได้พบกับปัญหา/อุปสรรคในการประสานงานกับบางหน่วยงานอยู่บ้าง ได้แก่ การประสานงานกับกรมประมงจังหวัดซึ่งหัวหน้าคนปัจจุบันเพิ่งย้ายเข้ามาใหม่ ทำให้ต้องเริ่มต้นสานสัมพันธ์กันใหม่ จึงยังมีการประสานงานกันที่ยังไม่ดีมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับ การประสานงานกับหัวหน้ากรมประมงจังหวัดคนก่อน การประสานงานกับมูลนิธิชัยพัฒนาและมูลนิธิศุภนิมิตร์ ซึ่งมีการตกลงกันในหลักการเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการ

ช่วยเหลือ แต่ไม่เป็นจริงในทางปฏิบัติ จึงทำให้เกิดการช่วยเหลือที่ซ้ำซ้อนบ้างในบางพื้นที่ ดังนั้น ทีมสนับสนุนชมรมฯ ตรีงจึงมีข้อตกลงเพิ่มเติมกับสมาชิกผู้ประสบภัยว่า หากได้รับเงินช่วยเหลือ/เงินชดเชยจากหน่วยงานอื่นไม่ว่ารัฐหรือเอกชน สมาชิกจะต้องนำเงินจำนวนดังกล่าวมาชำระคืนเงินกู้ยืมของเครือข่ายฯ ตรีงให้กับกลุ่มออมทรัพย์ฯ พื้นที่ ซึ่งมีแกนนำองค์กรชุมชนคอยดูแลตรวจสอบและติดตามให้สมาชิกปฏิบัติตามข้อตกลงด้วย

ทีมสนับสนุนชมรมฯ ตรีงได้ชี้แจงต่อที่ประชุมแกนนำและสมาชิกในชุมชนถึงเงื่อนไขในการช่วยเหลือของเครือข่ายฯ ตรีง ซึ่งเป็นการช่วยเหลือแบบให้เปล่าบางส่วนและให้กู้ยืมเพื่อสร้างกองทุนหมุนเวียนของชุมชนบางส่วน โดยการช่วยเหลือผ่านกลไกขององค์กรชุมชนที่มีอยู่แล้ว คือ กลุ่มออมทรัพย์ประมงพื้นบ้าน สำหรับหมู่บ้านที่ยังไม่มีกลุ่ม ก็จะต้องรวบรวมผู้ประสบภัยเข้าร่วมกันเป็นสมาชิกและตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์ฯ ขึ้นเพื่อรองรับการช่วยเหลือของเครือข่ายฯ ตรีง ซึ่งทีมสนับสนุนชมรมฯ ตรีงได้ให้เวลากับผู้ประสบภัยในชุมชนได้ไตร่ตรองหลักการการทำงานและเงื่อนไขดังกล่าว เมื่อเห็นด้วยจึงสมัครใจเข้าร่วมในโครงการช่วยเหลือต่างๆ ของเครือข่ายฯ ตรีงต่อไป จะเห็นได้ว่ากระบวนการช่วยเหลือของเครือข่ายฯ ตรีงสามารถเสริมสร้างให้เกิดแนวคิดในการพึ่งตนเองและพึ่งพาช่วยเหลือกันภายในชุมชนเกิดเป็นกระบวนการทำงานกลุ่ม ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งได้ในระยะต่อไปโดยผ่านกิจกรรมต่อเนื่องของกองทุนหมุนเวียน อย่างไรก็ตาม เครือข่ายฯ ตรีงได้ให้การช่วย

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสบานเมือง’

เหลือแบบให้เปล่าในการซ่อมเรือประมงให้สมาชิกบ้านแหลม
มะขาม รวม 2 ราย เนื่องจากการสื่อสารครั้งแรกไม่ชัดเจน
สมาชิกเข้าใจว่าช่วยแบบให้เปล่า เครื่องช่วยฯ ครึ่งพบว่ามีกร
เข้าใจผิดจริง ประกอบกับจำนวนเรือที่ซ่อมมีเพียง 2 ลำ จึง
ตกลงช่วยแบบให้เปล่าโดยไม่ต้องชำระคืนเพื่อเป็นกองทุน
หมุนเวียนตั้งซ่อมหมู่บ้านอื่นๆ

**1.3. มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โปร่งใส
สามารถตรวจสอบได้ และบรรลุเป้าหมายในการส่งเสริมการ
ก่อตั้งกองทุนชุมชน แต่ยังคงปรับปรุงระบบบัญชีให้ได้
มาตรฐาน**

ทีมสนับสนุนชมรมฯ ครึ่งได้ประชุมร่วมกับแกน
นำชุมชนและสมาชิกถึงหลักการในการให้บริการของอู่ซ่อม/
สร้างเรือ โดยตกลงร่วมกันว่า ให้ซ่อมเรือที่มีความเสียหายน้อย
ก่อน ต่อมาเจ้าของเรือแต่ละลำร่วมกับช่างประจำอู่ในการ
ประเมินวัสดุที่ต้องใช้ในการซ่อมเรือ กรรมการอู่จะรวบรวมราย
ชื่อเจ้าของเรือ พร้อมรายการวัสดุและจำนวนที่ต้องใช้ในการ
ซ่อมเรือแต่ละลำส่งให้กับทีมสนับสนุนชมรมฯ ครึ่ง แล้วจึงไป
สั่งซื้อวัสดุทั้งหมดจากร้านค้า ซึ่งเครื่องช่วยฯ ครึ่งจะเป็นผู้ชำระ
เงินให้แก่ร้านค้าเองโดยตรง แล้วทางร้านค้าก็จะนำส่งวัสดุทั้ง
หมดไปยังอู่ซ่อม/สร้างเรือ เมื่อช่างซ่อมเรือเสร็จแล้ว กรรมการ
อู่และเจ้าของเรือจะร่วมกันตรวจเช็ครายการวัสดุและปริมาณที่
ใช้จริงในการซ่อมเรือ เพื่อคำนวณราคาค่าวัสดุที่ใช้ในการซ่อม

ทั้งหมด เพื่อจัดทำสัญญาซื้อขายเงินระหว่างกรรมการอู่และเจ้าของ
เรือเป็นลำดับสุดท้าย จะเห็นได้ว่าระบบที่ใช้ในการจัดลำดับของ
การซ่อมเรือเป็นระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพที่สามารถ
ทำให้มีจำนวนเรือที่ซ่อมเสร็จและพร้อมจะออกทะเลได้ใน
จำนวนมากภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว ในส่วนของระบบการ
ประเมินวัสดุที่จะใช้ การสั่งซื้อ การชำระเงิน การเช็ควัสดุที่
ใช้จริงในการซ่อม รวมถึงคำนวณราคาค่าวัสดุในการซ่อมเรือ
นั้น ก็เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงสร้างให้เกิด
ความโปร่งใสและมีกลไกที่จะสามารถตรวจสอบระบบการ
จัดการของแต่ละฝ่ายในแต่ละขั้นตอนได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการการเงินการบัญชีของ
อู่ที่เกาะมุกด์ยังไม่เป็นระบบนัก มีการจดบันทึกผิดพลาด เก็บ
หลักฐานทางการเงินไม่ถูกต้องและไม่ครบถ้วน ทั้งนี้เนื่องมาจาก
บ้านเกาะมุกด์เป็นชุมชนที่แกนนำและสมาชิกรวมตัวกันทำงาน
เป็นกลุ่มหลังจากเกิดเหตุการณ์สึนามิ ซึ่งทีมสนับสนุนชมรมฯ
ครึ่งได้เข้าไปช่วยแกนนำชุมชนในการตรวจสอบและจัดทำ
บันทึกค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้ครบถ้วนแล้ว ในระยะต่อไปทีม
สนับสนุนชมรมฯ ครึ่งจะลงไปช่วยจัดระบบและฝึกอบรมบัญชี
ให้กับกรรมการอู่ ทั้งนี้โดยแกนนำชุมชนได้คัดเลือกเยาวชนได้
6 คน เพื่อเข้าร่วมในการฝึกอบรมและจะเป็นผู้ช่วยแกนนำ
ชุมชนในการจัดทำบัญชีของอู่ในระยะต่อไป

สำหรับการช่วยเหลือแบบให้กู้ยืมเพื่อจัดซื้อเครื่องยนต์
และเครื่องมือประมงนั้น เครื่องช่วยฯ ครึ่งได้ดำเนินการผ่านกลไก
ของกลุ่มออมทรัพย์ประมงพื้นบ้านที่มีอยู่แล้วในแต่ละชุมชน แต่
มีการจัดทำบัญชีเฉพาะแยกต่างหากจากกองทุนอื่นๆ ของกลุ่ม
ออมทรัพย์ฯ เรียกว่า ‘กองทุนฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน’ จึง
มีความชัดเจนในระดับหนึ่งและสามารถที่จะทำการตรวจสอบ
ได้ ในการดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในระยะแรกๆ นั้น
ทีมสนับสนุนชมรมฯ ครึ่งเน้นที่ความรวดเร็วในการให้ความช่วย
เหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย ใช้ระบบการบริหารจัดการ

* ปร = สบก้อ
 ปร = สบกาถน
 ปร = สบานเจือน *

ของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่มีอยู่เดิม ดังนั้น ในหมู่บ้านที่ชมรมฯ ครังได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมอยู่แล้วอย่างต่อเนื่อง แคนนำ มีความสามารถและองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งอยู่แล้ว ระบบ บริหารจัดการและการเงินการบัญชีจึงมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ แต่สำหรับหมู่บ้านที่ขาดความต่อเนื่อง ในการสนับสนุนกิจกรรมจากชมรมฯ ครัง ซึ่งมารวมกลุ่มกัน ทำงานใหม่หลังภัยสึนามิ ก็พบปัญหาในระบบการจัดการ การเงินการบัญชีอยู่บ้าง ซึ่งทีมสนับสนุนชมรมฯ ครังได้เข้าไป เป็นพี่เลี้ยง คอยให้คำปรึกษาแนะนำแก่แกนนำชุมชน รวมทั้ง ได้ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างใกล้ชิด

อนึ่ง ทางบริษัท Ernst & Young ได้ช่วยวางระบบ ในการบริหารจัดการ รวมทั้ง ระบบการเงินการบัญชีไว้ให้กับ เครือข่าย แล้ว ซึ่งเป็นระบบที่ยอมรับในมาตรฐานสากล โดย ทีมสนับสนุนชมรมฯ ครังกำลังเร่งดำเนินการจัดระบบบริหาร จัดการและการเงินการบัญชีของแต่ละหมู่บ้านให้ถูกต้อง ครบ ถ้วน ตามระบบที่ บริษัท Ernst & Young วางไว้ให้โดยเร็ว

1.4. มีความเหมาะสมในระบบการช่วยเหลือแบบให้ เงินกู้ยืม ซึ่งไม่สร้างภาระหนักและเร่งรัดจนเกินความสามารถ ในการชำระคืน

สำหรับการช่วยเหลือเพื่อฟื้นฟูสภาพความเป็นอยู่และ การประกอบอาชีพของผู้ประสบภัย เครือข่ายฯ ครังมีโครงการ ในการช่วยเหลือแบบให้เปล่าในซ่อมแซมบ้านให้แก่ผู้ประสบภัย ที่เดือดร้อนมาก สำหรับในการซ่อม/สร้างเรือประมง ในการ ซื้อเครื่องยนต์และเครื่องมือประมง ซึ่งค่าใช้จ่ายในการซ่อม/ สร้างเรือประมงนั้นค่อนข้างสูง ดังนั้นเครือข่ายฯ ครังจึงช่วย เหลือแบบให้เปล่าสำหรับค่าแรงช่าง และช่วยเหลือแบบให้ กู้ยืมสำหรับค่าไม้และวัสดุอื่นๆ ในการซ่อม/สร้างเรือ ทั้งนี้โดย เจ้าของเรือจะต้องทยอยชำระคืนเป็นรายเดือนหรือรายสาม เดือน ภายในระยะเวลา 15 เดือน โดยมีระยะปลอดหนี้ 3-4

เดือนหลังจากเรือออกทะเลได้ สำหรับการซื้อเครื่องยนต์และ เครื่องมือประมงนั้น เครือข่ายฯ ครังช่วยเหลือในลักษณะการ ให้กู้ยืมแก่กลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่มีอยู่แล้วในแต่ละชุมชน ซึ่งสมาชิก จะต้องทยอยชำระคืนตามเงื่อนไขการกู้ยืมของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ทั้งนี้โดยเครือข่ายฯ ครังได้ดำเนินการติดต่อสั่งซื้อและจ่ายเงิน เต็มจำนวนให้กับบริษัทผู้แทนจำหน่ายก่อน เพื่อให้ได้ราคาถูกลง จะเห็นได้ว่าการผสมผสานรูปแบบการช่วยเหลือในลักษณะ การให้เปล่าและให้กู้ยืมของเครือข่ายฯ ครังมีความเหมาะสม ซึ่ง ช่วยให้ผู้ประสบภัยมีความเป็นอยู่กลับสู่สภาพเดิมและประกอบ อาชีพได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังไม่ก่อให้เกิดภาระหนักและ เร่งรัดจนเกินความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ยืมของผู้ประสบ ภัย อนึ่ง เครือข่ายฯ ครังได้ช่วยเหลือแบบให้เปล่าแก่ชุมชน สำหรับการสร้างอุโมงค์/สร้างเรือและจัดซื้อเครื่องมือในการซ่อม ให้ช่างประจำอุ้ม

1.5. มีปัญหาการขาดไม้สำหรับซ่อมเรือและบทเรียน ที่ได้จากการสั่งซื้อไม้ข้ามเขต

เนื่องจากมีเรือที่ต้องการซ่อมจำนวนมาก ไม้ที่มีอยู่ใน เขตจังหวัดครังไม่เพียงพอ ทีมสนับสนุนชมรมฯ ครังและ กรรมการอยู่ จึงตัดสินใจในการติดต่อสั่งซื้อไม้จากจังหวัดอื่น แต่ พบปัญหาความล่าช้าเพราะมีขั้นตอนในการขออนุญาตขมิไม้ ข้ามเขตที่ยุ่งยากซับซ้อน ทำให้ต้องรอไม้ที่สั่งจำนวนนี้อยู นานกว่าสองเดือน ปัจจุบันนี้ได้ดำเนินการทำหนังสือขออนุญาต จากหน่วยงานรัฐและได้รับการเซ็นอนุมัติเรียบร้อยแล้ว คาดว่า จะขนส่งไม้มาถึงครังได้ในต้นเดือนกรกฎาคม ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้การซ่อมเรือต้องหยุดชะงัก โดยเฉพาะที่เกาะ ลิบง ผู้ประสบภัยยังรอซ่อมเรืออยู่ 64 ลำ ส่งผลต่อเนื่องให้ได้ ออกทะเลประกอบอาชีพประมงได้ช้ากว่าที่ตั้งเป้าหมายไว้ ใน ส่วนของเกาะมุกคีได้รับการช่วยเหลือเรื่องไม้จากองค์กรอื่นๆ ที่มา ช่วยเหลือ ปัญหาการขาดไม้ในการซ่อมเรือจึงคลี่คลายได้บ้าง

นับเป็นบทเรียนที่สำคัญของทีมสนับสนุนชมรมฯ ครังและกรรมการในการจัดหาซื้อไม้ ซึ่งจะช่วยให้มีความรอบคอบที่ดีถ้วนมากขึ้นในครั้งต่อไป โดยต้องศึกษาให้ครบถ้วนตลอดกระบวนการทั้งในการสั่งซื้อ ราคา และในการขออนุญาตขนส่งไม้

1.6. บรรลุเป้าหมายในการเปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส โดยการเชื่อมโยงการฟื้นฟูชุมชนหลังเหตุการณ์สึนามิกับการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการทรัพยากรและการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ที่มีอยู่แล้ว

เครือข่ายฯ ครังได้ดำเนินการสนับสนุนกิจกรรมที่มีอยู่แล้วของชมรมฯ ครังในด้านการแก้ไขปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดิน โดยได้นำปัญหาของ 12 ชุมชนที่ประสบภัยสึนามิ ได้แก่ บ้านตะเสะ บ้านหาดสำราญ บ้านหาดทรายทอง บ้านควนคังกู บ้านพระม่วง บ้านเกาะมุกด์ บ้านมดตะนอย บ้านเจ้าไหม บ้านนางกลาง บ้านแหลมมะขาม บ้านแหลมไทร และบ้านทุ่งทอง เข้าร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดิน ซึ่งชมรมฯ ครังดำเนินการต่อเนื่องมาแต่เดิมแล้ว โดยได้เข้าร่วมประชุมกับคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ธรณีพิบัติ 6 จังหวัด รวมทั้ง ติดตามการสำรวจสภาพพื้นที่และตรวจสอบข้อเท็จจริงในการบุกรุกที่ดินของรัฐ โดยคณะทำงานของคณะอนุกรรมการฯ จังหวัดครัง ข้อตกลงล่าสุดมีขึ้นในการประชุมที่จังหวัดกระบี่เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2548 โดยฝ่ายรัฐตกลงในหลักการที่จะกันเขตพื้นที่เดิมซึ่งเป็นบริเวณที่อยู่อาศัยจริงของชุมชนให้ชัดเจน และรับรองสิทธิการอยู่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าวให้กับชุมชน ซึ่งทีมสนับสนุนชมรมฯ ครังได้ดำเนินการช่วยเหลือชุมชนในการจัดทำแผนผังการตั้งบ้านเรือนสงให้ฝ่ายรัฐเพื่อเป็นหลักฐานต่อไป

สำหรับการฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ทีมสนับสนุนชมรมฯ ครังได้ดำเนินการรณรงค์ให้การศึกษาและทำกิจกรรมกับชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนในการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรป่า

ชายเลน โดยใช้ตัวอย่างพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสึนามิน้อย เนื่องจากมีป่าชายเลนลดกระแศความรุนแรงของคลื่นไว้ เป็นตัวสร้างความตระหนักและความเข้าใจถึงประโยชน์ของป่าชายเลนในการป้องกันภัย และร่วมกันปลูกต้นไม้ในวันสิ่งแวดล้อมโลก โดยปลูกป่าต้นน้ำที่บ้านควนคังกู 5,000 ต้น และปลูกป่าชายเลนที่บ้านน้ำราบ 5,000 ต้น ที่บ้านนางกลาง 22,000 ต้น ที่บ้านเกาะมุกด์ 3,000 ต้น และที่เกาะลิบง (บ้านหาดทรายแก้ว บ้านลิบง และบ้านบาตูปูเต๊ะ) 10,000 ต้น รวมถึงมีการปล่อยพันธุ์ปูไข่ในกระชังที่เกาะลิบงด้วย

2. องค์กรชุมชน: กระบวนการสร้างความเข้มแข็ง

2.1. ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนระดับจังหวัด: ชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดครัง

เครือข่ายฯ ครังได้ดำเนินการช่วยเหลือชุมชนที่ประสบภัย โดยการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดและใช้กลไกโครงสร้างการทำงานที่มีอยู่ของชมรมฯ ครัง ซึ่งสามารถสรุปกลไกการทำงานระหว่างเครือข่ายฯ ครังและชมรมฯ ครังได้ 3 ระยะ ได้แก่ ในช่วงระยะแรกของการดำเนินงาน ทีมสนับสนุนชมรมฯ ครังได้ผลักดันตอนและวิธีการทำงานที่มีอยู่บางประการ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อสถานการณ์ในการบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัยให้มากที่สุดและรวดเร็วที่สุด ซึ่งปรากฏว่า ก่อให้เกิดความสับสนในการทำงานและการประสานงานกันพอสมควร ดังนั้นในช่วงระยะที่สองของการดำเนินงานเครือข่ายฯ ครังและชมรมฯ ครัง จึงได้ตกลงจัดปรับกลไกการทำงานของทีมสนับสนุนชมรมฯ ครังให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยตั้งหน่วยประสานงานโซนขึ้น 7 หน่วย ประกอบด้วยชุมชนประมงภัยที่เป็นหมู่บ้านตั้งอยู่ใกล้เคียงกัน ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

‘ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสานเนียน’

รายชื่อหมู่บ้านในหน่วยประสานงานระดับโซนของชมรมฯ ครัง

ชื่อหน่วยประสานงาน	จำนวนหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้านในโซน
1. หน่วยบ้านแหลมมะขาม	4	แหลมมะขาม, ทุ่งทอง, แหลมไทร, บางค้างคาว
2. หน่วยบ้านน้ำราบ	5	น้ำราบ, ควนคุ้งกู, ฉางกลาง, พระม่วง, แหลมสะท้อน
3. หน่วยบ้านเจ้าไหม	5	บาตูปูเต๊ะ, หาดทรายแก้ว, หลังกเขา, เจ้าไหม, มดตะนอย
4. หน่วยบ้านเกาะเกี่ยม	2	เกาะเกี่ยม, บ้านแหลม
5. หน่วยบ้านปากคลอง	2	ปากคลอง, โด๊ะบัน
6. หน่วยบ้านตะเส๊ะ	5	ตะเส๊ะ, นาทะเล, นาขุมเห็ด, ทุ่งเปลว, หาดลำราญ
7. หน่วยบ้านเกาะสุกร	4	เสียมไหม, หาดทรายทอง, บ้านแหลม, บ้านทุ่ง
รวม 7 โซน	27 หมู่บ้าน	

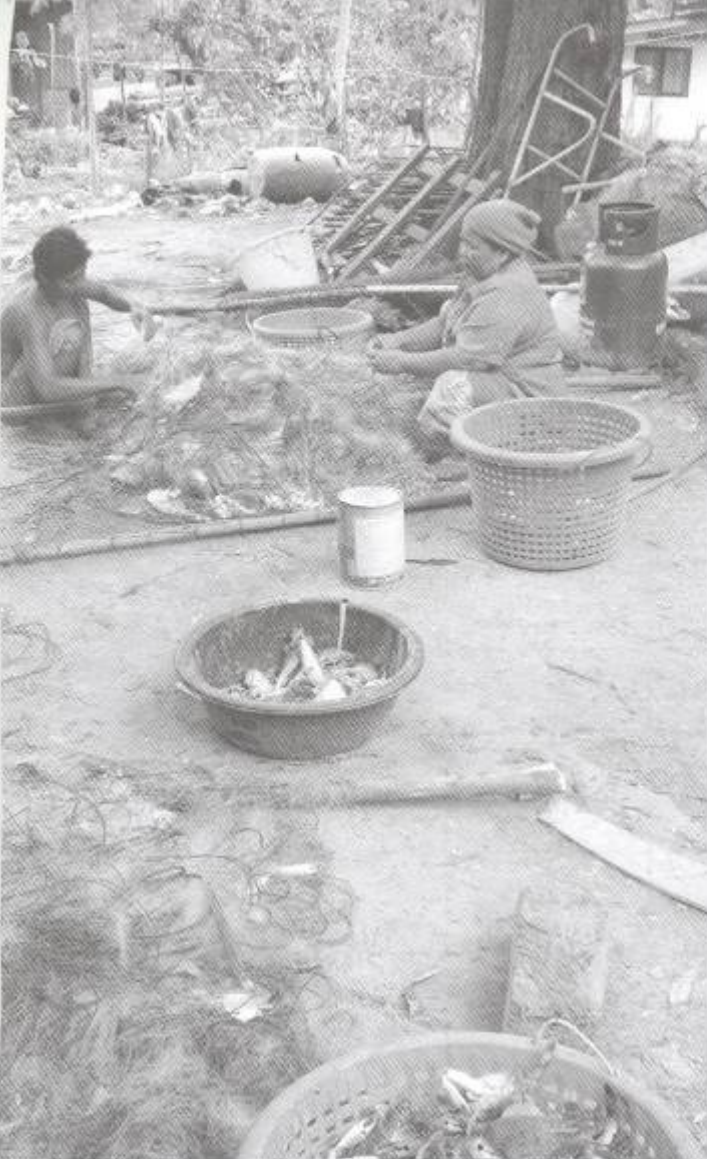
แต่ละหน่วยประสานงาน มีตัวแทนของทุกหมู่บ้านในโซน เป็นกรรมการหน่วย แล้วเลือกตัวแทนหน่วยละ 1 คนมาเป็น คณะกรรมการส่วนกลาง ซึ่งทำหน้าที่พิจารณาถกแถลงกรองความ ช่วยเหลือให้กับแต่ละโซน และประสานงานกับเครือข่ายฯ ครัง เพื่อดำเนินการให้การสนับสนุนต่อไป สำหรับในระดับชุมชน เครือข่ายฯ ครังมีเจ้าหน้าที่รุ่นใหม่ เป็นอาสาสมัครเข้าไปทำงาน ในหมู่บ้าน เพื่อประสานงานและสนับสนุนการช่วยเหลือกับผู้ ประสานงานหน่วย ตัวแทนหมู่บ้าน และผู้ได้รับความเสียหาย โดยตรง

ซึ่งผลปรากฏว่า กลไกในระดับหน่วยเป็นประโยชน์ มากต่อการสำรวจ รวบรวมข้อมูลความเสียหายต่าง ๆ ในชุมชน ที่ประสบภัยได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง และกลไกอาสาสมัคร ในหมู่บ้านก็ส่งผลให้การสนับสนุนความช่วยเหลือขับเคลื่อนได้ รวดเร็วขึ้น รวมทั้งสามารถลดช่องว่างในการประสานงาน ระหว่างชุมชนและเครือข่ายฯ ครังได้ อย่างไรก็ตาม กลไกใน ระดับคณะกรรมการส่วนกลางยังมีประสิทธิภาพไม่มากนัก โดยมี แนวโน้มในการกระจายความช่วยเหลือที่ไม่ทั่วถึง กระจุกตัวอยู่ ในบางโซน ดังนั้น จึงมีการจัดปรับกลไกการทำงานกันอีกครั้ง

เพื่อการดำเนินงานในช่วงระยะที่สามจนถึงปัจจุบัน นั่นคือ ใช้ กลไกของอาสาสมัครและองค์กรชุมชนในระดับหมู่บ้านในการ พิจารณาถกแถลงโครงการที่ขอความสนับสนุน แล้วส่งต่อมา ให้ทีมสนับสนุนชมรมฯ ครังในระดับจังหวัดพิจารณาอนุมัติ แล้ว จึงส่งโครงการที่ได้รับอนุมัติไปยังสำนักเลขานุการเครือข่ายฯ เพื่อโอนเงินสนับสนุนเข้าบัญชีขององค์กรชุมชนในระดับหมู่บ้านโดยตรง ซึ่งผลปรากฏว่า การกระจายความช่วยเหลือของ เครือข่ายฯ ครังมีความทั่วถึงและเป็นธรรมมากขึ้นในทุกโซน

จะเห็นได้ว่า เพื่อกระจายอำนาจและเสริมสร้างการมี ส่วนร่วมในทุกระดับ เครือข่ายฯ ครังจะต้องเสริมสร้างความ สามารถในการบริหารจัดการและคุณธรรมของแกนนำใน คณะกรรมการส่วนกลางให้มากขึ้น รวมทั้ง เพิ่มการมีส่วนร่วม ขององค์กรชุมชนระดับหมู่บ้านในการถกแถลงกรองความ ช่วยเหลือ ให้มากขึ้นด้วย โดยผ่านกลไกของกลุ่มออมทรัพย์ประมงพื้นบ้าน ในแต่ละหมู่บ้าน

ในระยะยาวชมรมฯ ครังมีแนวความคิดที่จะช่วยเหลือ ชาวประมงพื้นบ้านในจังหวัดครัง ให้สามารถเข้าถึงบริการน้ำมัน ม่วงราคาถูกลงจากรัฐบาล และสามารถซื้อเครื่องมือประมงได้ใน

“ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสบงานเขื่อน”

2.2. ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนระดับหมู่บ้าน : กลุ่มออมทรัพย์ประมงพื้นบ้าน

ในกระบวนการทำงานเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยสึนามิของเครือข่ายฯ ครั้งนั้น ใช้กลไกขององค์กรชุมชนที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ประมงพื้นบ้าน โดยในชุมชนที่ยังไม่มีการรวมกลุ่มก่อนหน้าเหตุการณ์ภัยสึนามิ เครือข่ายฯ ครั้งก็ได้สนับสนุนให้ผู้ประสบภัยรวมตัวกันทำงานเพื่อช่วยเหลือกันเองในรูปของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ขึ้น แล้วเครือข่ายฯ ครั้งได้ให้การสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนให้กับกลุ่มออมทรัพย์ฯ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นผู้ประสบภัยได้กู้ยืมเงินไปซ่อมเรือประมงซื้อเครื่องยนต์และเครื่องมือประมง ในการกู้ยืมและการชำระคืนเงินกู้ยืมนั้น เครือข่ายฯ ครั้งก็ใช้กฎระเบียบและขั้นตอนที่มีอยู่ของแต่ละกลุ่มออมทรัพย์ฯ ทั้งนี้เพื่อต่อข้อคิดในการเสริมสร้างองค์กรชุมชนที่มีอยู่แล้วให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น และพัฒนาสู่การพัฒนาชุมชนในด้านอื่นๆ ต่อไปในระยะยาว

โดยภาพรวม กลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่ชมรมฯ ครั้งทำงานสนับสนุนอยู่แล้วอย่างต่อเนื่องจะมีความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนที่สูงกว่ากลุ่มที่ชมรมฯ ครั้งเคยทำงานอยู่แล้วขาดช่วงไป และเพิ่งจะมารวมตัวกันใหม่หลังจากเหตุการณ์สึนามิ ในปัจจุบันองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งที่สุด คือ กลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่บ้านบาตูปูเต๊ะ บนเกาะลันตา ซึ่งมีกรรมการกลุ่มบางคนเป็นกรรมการและที่ปรึกษาของชมรมฯ ครั้งในระดับจังหวัด จึงเป็นกลุ่มที่เป็นแบบอย่าง ใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ รวมทั้งได้ทำบทบาทเป็นที่เลี้ยงให้กับกลุ่มในชุมชนอื่นๆ ร่วมกับทีมสนับสนุนชมรมฯ ครั้งด้วย อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่เพิ่งรวมตัวกันทำงานเป็นกลุ่มหลังภัยสึนามินั้น หลายกลุ่มมีแกนนำชุมชนที่มีความกระตือรือร้นสูง จึงได้รับการพิจารณาจากทีมสนับสนุนชมรมฯ ครั้งเลือกให้เป็นหมู่บ้านหลักในการทำงานพัฒนาชุมชนในแผนงานระยะที่สองของเครือข่ายฯ ครั้ง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาความสามารถของแกนนำชุมชน เพื่อนำการพัฒนาองค์กรชุมชนใน

ราคายุติธรรม โดยอาจจะดำเนินธุรกิจในรูปแบบของสหกรณ์จังหวัด ซึ่งบริการสินค้าสู่สมาชิกชาวประมงพื้นบ้าน ผ่านกลไกของธุรกิจชุมชนในระดับตำบลและหมู่บ้าน เช่น ร้านค้าสาธิต กลุ่มออมทรัพย์ และแปปลาชุมชน เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ชมรมฯ ครั้งมีวิสัยทัศน์ในการทำงานระยะยาว ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชนอย่างครบวงจร ในขณะที่เดียวกันชมรมฯ ครั้งก็จะดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งอย่างต่อเนื่อง ก็นับได้ว่า ชมรมฯ ครั้งมีความเข้มแข็งขององค์กรในระดับที่ดี และมีทิศทางการทำงานของมุ่งสร้างให้เกิดการพึ่งตนเองและการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

“ประสบก๊อ
ประสภการณ
ประสภานเขื่อน”

สรุประดับความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	ระดับความเข้มแข็ง ขององค์กรชุมชน			องค์ประกอบขององค์กรเข้มแข็ง		
				๑๕	ปานกลาง	กำลังพัฒนา	มีแกนนำที่ โดดเด่น	ความสามัคคีของ ชุมชน	ความ สามารถใน การบริหาร จัดการ
1	ลือเกา	เขาไม้แก้ว	แหลมมะขาม			✓		X	
2			ทุ่งทอง			✓			X
3			แหลมไทร		✓		X		X
4		ไม้ผาด	ฉางกลาง	✓			X	X	X
5	กันตัง	สิง	หลังเขา			✓		X	
6			หาดทรายแก้ว	✓			X	X	X
7			มดตะนอย		✓		X	X	
8			เจ้าไหม		✓		X		X
9			บาดปูเต๊ะ	✓			X	X	X
10			เกาะมุกด์			✓	X	X	
11		บางลึก	ควนดั่งกู	✓			X	X	X
12			น้ำราบ		✓		X	X	
13		นาเกลือ	พระม่วง		✓		X	X	
14	ปะเหลียน	เกาะสุกร	เสียมไหม		✓		X		X
15			หาดทรายทอง	✓			X	X	X
16	กิ่งอ.หาดสำราญ	ตะเสะ	นาทะเล		✓		X		X
17			ตะเสะ	✓			X	X	X
18			ทุ่งเปลว		✓		X		X

X = กิจกรรมที่ดำเนินการอยู่

การประเมินผลของกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่
จะพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่
ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์
ที่ได้รับตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การประเมินผลของกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่
จะพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่
ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์
ที่ได้รับตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

แต่ละหมู่บ้านให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นต่อไป

2.3. การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในระยะยาว

หลักการดำเนินงานของทีมสนับสนุนชมรมฯ ครั้งนั้น เน้นที่การมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นกลุ่ม และเน้นให้แกนนำชุมชนร่วมกับสมาชิกกลุ่มในหมู่บ้าน เป็นตัวหลักในการพัฒนาองค์กรชุมชนของตนเอง โดยทีมสนับสนุนชมรมฯ ครั้ง จะชี้แนะและทิ้งประเด็นไว้ให้กลุ่มขบคิด ปรัชญาหรือกันเองในชุมชนสักหนึ่งสัปดาห์ แล้วทีมสนับสนุนชมรมฯ ครั้งจะเข้าไปปรับฟังความคิดเห็นต่างๆ จากชุมชน โดยทำบทบาทเป็นที่เสียง คอยให้คำแนะนำ ความคิดเห็นในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ที่รอบด้าน มองถึงผลได้ผลเสียในระยะยาว และได้แนวทางแก้ปัญหา รวมถึง แนวทางในการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งนับเป็นหลักการและกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพในการสร้างองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและสร้างความมั่นใจในการพึ่งพากัน ในการฟื้นฟูและพัฒนาชุมชนของตนเองร่วมกัน

ในช่วงระยะหกเดือนแรกของการช่วยเหลือชุมชนผู้ประสบภัยนั้น เครือข่ายฯ ครั้งเน้นกิจกรรมในการบรรเทาทุกข์

เฉพาะหน้าและการช่วยเหลือเงินทุนหมุนเวียน เพื่อฟื้นฟูสภาพความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของผู้ประสบภัยให้กลับคืนสู่สภาพเดิมโดยเร็วที่สุด ซึ่งเป็นการดำเนินการผ่านกลไกขององค์กรชุมชนทั้งในระดับจังหวัด ตำบล และหมู่บ้าน โดยมุ่งเป้าให้เกิดการพัฒนาองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในระยะยาวต่อไป สำหรับหมู่บ้านที่ชมรมฯ ครั้งทำงานอยู่แล้วอย่างต่อเนื่อง องค์กรชุมชนได้เรียนรู้เพิ่มเติมในเรื่อง กลไกการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบ เพื่อให้เกิดการกระจายความช่วยเหลือที่เป็นธรรม ทัวถึง และไม่ซ้ำซ้อน รวมทั้งได้เรียนรู้ว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ชุมชนต้องช่วยเหลือตัวเองและต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลด้วย สำหรับหมู่บ้านใหม่ที่เพิ่งทำงานรวมกลุ่มกัน ก็ได้เรียนรู้ถึงกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม ได้เรียนรู้ระบบการจัดการที่เน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ รวมถึงได้เรียนรู้ระบบการจัดทำบัญชีกองทุนหมุนเวียนที่ได้มาตรฐาน

ในโครงการระยะที่สองของเครือข่ายฯ ครั้ง ซึ่งเป็นการช่วยเหลือพัฒนาชุมชนที่ประสบภัยในช่วงระยะสามปีต่อไป มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ได้แก่ การพัฒนากองทุนหมุนเวียน เพื่อการฟื้นฟูอาชีพในรูปธุรกิจชุมชนและสร้างสวัสดิการชุมชน การส่งเสริมกิจกรรมในการฟื้นฟูและการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง และการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ของชุมชน ตัวอย่างเช่น กรรมสิทธิ์ที่ดิน แหล่งน้ำอุปโภคบริโภค และระบบเตือนภัย เป็นต้น ซึ่งกลไกของกลุ่มออมทรัพย์ประมงพื้นบ้านในแต่ละหมู่บ้านในปัจจุบันยังมีประสิทธิภาพในระบบการบริหารจัดการที่แตกต่างกันไป มีหลายกลุ่มที่มีการรวมศูนย์ในการตัดสินใจ และขาดกลไกในการตรวจสอบภายใน มีหลายกลุ่มที่การจัดทำบัญชีไม่ถูกต้องและยังไม่ได้มาตรฐาน ดังนั้น ประเด็นที่เครือข่ายฯ ครั้งควรจะมุ่งเน้นเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มออมทรัพย์ฯ

‘ประสบกับ
ประสบการณ์
ประสบเมือง’

เหล่านี้ ประกอบด้วย:

- การจัดระบบโครงสร้างองค์กรให้ชัดเจน โดยส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม มีความโปร่งใสในการบริหารการงานและการเงิน รวมทั้ง มีกลไกในการตรวจสอบภายในที่มีประสิทธิภาพ

- การจัดระบบบัญชีที่ง่าย ไม่ซับซ้อน แต่ถูกต้องตามมาตรฐานการบัญชีที่ยอมรับกันโดยทั่วไป โดยสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และคิดค้นรูปแบบการทำบัญชีที่เหมาะสมร่วมกัน ระหว่างหมู่บ้านที่เป็นแบบอย่างกับหมู่บ้านที่กำลังพัฒนาองค์กรชุมชนอยู่ มีการดึงกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ในการทำบัญชี และอย่างน้อยบัญชีที่แต่ละกลุ่มควรมี ได้แก่ บัญชีเงินสดรับ-จ่ายประจำวัน บัญชีลูกหนี้ บัญชีเงินกู้ และการชำระคืนเงินกู้ งบทดลอง งบกำไรขาดทุน และงบดุลประจำเดือน

- การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มในกระบวนการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การติดตามผล และการแก้ไขปัญหา รวมถึง การรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานและรายงานการเงินต่างๆ ของแกนนำกลุ่มให้สมาชิกทราบเป็นประจำทุกเดือน ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความรับผิดชอบและวินัยทางการเงินให้กับสมาชิกกลุ่ม สร้างความตระหนักในการพึ่งตนเองและพึ่งพาช่วยเหลือกันของคนในชุมชน สร้างการเรียนรู้ระบบการทำงานเป็นทีม สร้างความโปร่งใสและสร้างความเชื่อมั่นระหว่างสมาชิกและแกนนำได้มากขึ้น

- การเสริมแนวคิดและจัดกิจกรรมในการสร้างสวัสดิการชุมชนและการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

3. การบริหารจัดการโครงการ

3.1. บุคลากร

เครือข่ายฯ ครังมีเจ้าหน้าที่ รวม 6 คน (ดูรายละเอียดในเอกสารแนบท้าย 5) เป็นเจ้าหน้าที่รุ่นใหม่ 3 คน เป็นเจ้าหน้าที่สนามที่มีประสบการณ์ 2 คน (10 ปี และ 4 ปี) แต่คนหนึ่งที่เพิ่งจะมาเริ่มประสบการณ์งานพัฒนากับชุมชนชาวประมงพื้นบ้านเมื่อหลังเหตุการณ์สึนามิ ดังนั้น ผู้ประสานงานจังหวัด ซึ่งมีประสบการณ์งานพัฒนากับชุมชนชาวประมงพื้นบ้านในจังหวัดดังกล่าว 10 ปี จึงเป็นหลักในการเสริมสร้างความสามารถและเป็นพี่เลี้ยงให้กับเจ้าหน้าที่รุ่นใหม่ในทีมร่วมกับรุ่นพี่จากสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้และแกนนำ

“ประชาสุขกิจ
ประชาสุขกาณฑ์
ประชาสวนเมืองน”

การทำงานที่สอดคล้องประสานรวมกันเป็นทีมเดียว เรียกว่า “ทีมสนับสนุนชมรมชาวประมงพื้นบ้าน จังหวัดตรัง” โดยมีการประชุมทีมงานร่วมกันทุกเดือน อย่างน้อย 1 ครั้งและสามารถเรียกประชุมเพื่อหารือกันได้ตามจำเป็น ในเวลาที่ประชุมจะมีการรายงานความก้าวหน้าเพื่อติดตามงาน แลกเปลี่ยนปัญหาต่างๆ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไขและวางแผนงานในระยะต่อไป

3.2. ระบบบริหารการงาน

เครือข่ายฯ ครังใช้ระบบบริหารงานที่ยืดหยุ่นแบบที่น้อง เจ้าหน้าทีคนรุ่นใหม่สามารถที่จะปรึกษาขอคำแนะนำจากรุ่นพี่ที่ได้ตลอดเวลา นอกเหนือไปจากที่ได้แลกเปลี่ยนกันในเวลาที่ประชุมประจำเดือนของทีม โดยแบ่งความรับผิดชอบในการทำงานเป็นโซนตามเขตภูมิศาสตร์ และมียุทธศาสตร์การทำงานร่วมกัน คือ การสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชุมชนและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรชุมชน โดยเน้นกระบวนการทำงานร่วมกับแกนนำชมรมฯ ครัง แกนนำชุมชน และองค์กรชุมชนในระดับหมู่บ้าน โดยทีมสนับสนุนชมรมฯ ครัง เข้าไปติดตามความก้าวหน้า ให้คำแนะนำ ชี้ประเด็น ทิ้งโจทย์ไว้ให้แกนนำชุมชนคิดหาคำตอบร่วมกับสมาชิกในช่วงเวลาหนึ่ง แล้วจึงเข้าไปติดตามรับฟังคำตอบ พร้อมทั้งแนะนำแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันก็มีเจ้าหน้าที่คนรุ่นใหม่อยู่ฝังตัวในชุมชนด้วย

จะเห็นได้ว่า เครือข่ายฯ ครังมีกระบวนการทำงานที่เหมาะสมรูปแบบหนึ่งในการสร้างองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง อย่างไรก็ตาม วิธีการทำงานเช่นนี้จะเป็นภาระที่ค่อนข้างหนักสำหรับรุ่นพี่ในการติดตามสนับสนุนให้คำปรึกษากับเจ้าหน้าที่คนรุ่นใหม่ให้ครบทุกพื้นที่ ทั้งนี้ ทีมสนับสนุนชมรมฯ ครังจะต้องจัดจังหวะก้าวในการทำงานให้เหมาะสม โดยในช่วงแรกอาจจัดให้เจ้าหน้าที่คนรุ่นใหม่ฝังตัวในชุมชนที่มีความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในระดับดีก่อน เพื่อให้ได้เรียนรู้จากแกนนำชุมชน

ของชมรมฯ ครัง โดยให้รุ่นน้องติดตามไปศึกษาวิถีการทำงานของคนรุ่นพี่ในชุมชนประมาณ 2-3 เวทีก่อนที่จะให้รุ่นน้องฝังตัวทำงานอยู่ในชุมชน รวมทั้ง ได้จัดเวทีประชุมของทีมเป็นประจำเพื่อเสริมแนวความคิดการพัฒนาและการทำงานเป็นทีม โดยมีประเด็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่แตกต่างกันไปในแต่ละเวที ตัวอย่างเช่น เวทีแรกได้แลกเปลี่ยนกันเรื่อง ความฝันของแต่ละคนต่อการทำงานในชุมชน เวทีที่สองเน้นเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาในการพัฒนาประเทศ เป็นต้น

นอกจากนี้ เครือข่ายฯ ครังยังมีทีมเสริมในการทำงานฟื้นฟูชุมชนที่ประสบภัย จากสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ โครงการจอมป่า และอาสาสมัครของเครือข่ายฯ ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งมี

“เกษตรกับ
เกษตรกรรม
เกษตรวนเมือง”

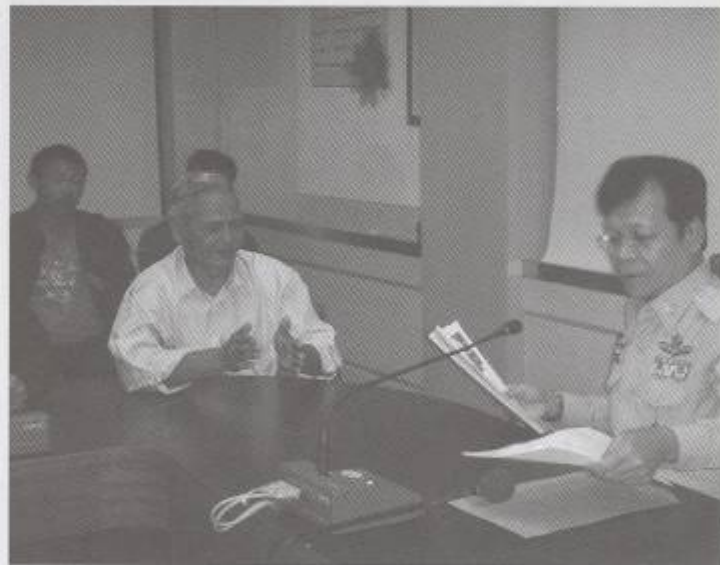
ที่มีความสามารถสูง ถือเป็นการฝึกอบรมในงานไปในตัว ซึ่ง
จะส่งผลให้ทีมรุ่นพี่และแกนนำชมรมฯ ครึ่งสามารถมุ่งเน้นใน
การติดตามสนับสนุนชุมชนที่มีความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน
ในระดับปานกลางและกำลังพัฒนาองค์กรได้ ในช่วงระยะต่อ
มาเมื่อเจ้าหน้าที่รุ่นใหม่ได้พัฒนาศักยภาพ มีความสามารถ
และประสบการณ์เพิ่มมากขึ้นแล้ว พวกเขาจะสามารถเคลื่อน
ไปฝังตัวในชุมชนที่มีความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในระดับ
ปานกลางและกำลังพัฒนาองค์กร และสามารถจะประสานให้
แกนนำชุมชนที่มีความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในระดับดีไป
ร่วมเป็นที่เลี้ยงให้กับชุมชนข้างเคียงเหล่านั้นได้อีกด้วย

ในการจัดทำรายงานความก้าวหน้า เครือข่ายฯ ครึ่ง
ก็ใช้วิธีจดบันทึกจากเวทีประชุมประจำเดือน แล้วรวบรวมเขียน
ขึ้นเป็นรายงาน ที่ผ่านมาเครือข่ายฯ ยังไม่มีการกำหนดระยะเวลา
ในการทำรายงานที่ชัดเจนและไม่มีการกำหนดรูปแบบ
รายงานที่เป็นมาตรฐาน สำหรับเครือข่ายฯ ครึ่งเพิ่งจะมีรายงาน
ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานเป็นรูปเล่มชิ้นแรก เมื่อต้นเดือน
มิถุนายน นอกนั้นก็เป็นการจัดทำรายงานตามประเด็น และเติม
ข้อมูลใส่ชุดแบบสอบถามที่สำนักเลขานุการเครือข่ายฯ ส่งมา
ให้ทำ ซึ่งพบว่ามีความถี่และความซ้ำซ้อนค่อนข้างมาก

3.3. ระบบบริหารการเงิน

สำหรับการสนับสนุนความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัย
นั้น เมื่อโครงการได้รับการพิจารณาอนุมัติจากเครือข่ายฯ ครึ่ง
แล้ว ทางสำนักเลขานุการเครือข่ายฯ จะโอนเงินสนับสนุนตรง
เข้าบัญชีของกลุ่มออมทรัพย์ประมงพื้นบ้านในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่ง
จะมีกลไกของกลุ่มออมทรัพย์ฯ รองรับในการบริหารการเงิน
ที่ได้รับการสนับสนุนมาจากเครือข่ายฯ ครึ่ง และมีการจัด
ทำบัญชีแยกต่างหากไว้โดยเฉพาะ

ในส่วนของงบกิจกรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้
นำและสมาชิกกลุ่มในรูปการจัดฝึกอบรมและสัมมนาต่าง ๆ นั้น

เครือข่ายฯ ครึ่งมีบัญชีไว้โดยเฉพาะ ซึ่งตั้งแต่เริ่มงานในเดือน
มกราคม 2548 ได้รับงบประมาณมาหนึ่งครั้งรวม 70,000 บาท
โดยเครือข่ายฯ ครึ่งจะเคลียร์ค่าใช้จ่ายไปยังสำนักเลขานุการเครือ
ข่ายฯ เป็นรายเดือน สำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานนั้น เจ้า
หน้าที่ของเครือข่ายฯ ครึ่งใช้เงินส่วนตัวสำรองจ่ายไปก่อน แล้ว
เคลียร์ทุกเดือนภายในวันที่ 2 ของเดือนถัดไปกับฝ่ายการเงิน
ของเครือข่ายฯ ครึ่ง ซึ่งจะนำไปเคลียร์กับฝ่ายการเงินของสำนัก
เลขานุการเครือข่ายฯ ภายในวันที่ 5 เพื่อที่จะโอนเงินค่าใช้จ่าย
เหล่านั้นเข้าบัญชีส่วนตัวของแต่ละคนภายในวันที่ 10 จะเห็น
ได้ว่าการต้องใช้เงินส่วนตัวเพื่อสำรองจ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน
ไปก่อนนั้น อาจสร้างความไม่สะดวกให้กับเจ้าหน้าที่ของ
เครือข่ายฯ ครึ่งได้ ประเด็นนี้ได้ถูกหยิบยกขึ้นแลกเปลี่ยนใน
ที่ประชุมของเจ้าหน้าที่เครือข่ายฯ ทั้งหมดในต้นเดือนมิถุนายน
2548 และได้ข้อสรุปเพื่อปรับปรุงระบบบริหารการเงินให้ที่มีประ
สิทธิภาพมากขึ้น โดยตกลงร่วมกันว่าเครือข่ายฯ ในแต่ละจังหวัด
จะจัดทำแผนงานและงบประมาณเป็นรายสามเดือน (เริ่มเดือน
กรกฎาคม-กันยายน 2548 เป็นไตรมาสแรก) ทั้งในส่วนของ
งบกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำและงบดำเนินงานของเจ้า

หน้าที ส่งให้กับสำนักเลขานุการเครื่องช่ยฯ เพื่อโอนเงินสำรอง
จ่ายท้ง 2 ส่วนเข้าบัญชีของเครื่องช่ยฯ ในแต่ละจังหวัดต่อไป
ท้งนี้โดยเครื่องช่ยฯ แต่ละจังหวัดจะต้องเคลียร์ค่าใช้จ่ายส่งให้
กับสำนักเลขานุการเครื่องช่ยฯ เป็นรายเดือน

ผลกระทบโครงการ

1. คุณภาพชีวิตของผู้ประกศภกัและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในระยะยาว

สมาชิกผู้ประกศภกัในเขตพื้นที่จังหวัดตรัง ซึ่งได้รับความช่วยเหลือในการฟื้นฟูจากเครื่องช่ยฯ ตรังนั้น ส่วนใหญ่มีสภาพความเป็นอยู่กลับคืนสู่สภาพเดิมแล้ว มีเรือประมงสำรองออกทะเลจับสัตว์น้ำไปตามปกติ ซึ่งพบว่าชาวบ้านสามารถจับสัตว์น้ำได้ในปริมาณเท่าเดิมเช่นในทุกช่วงปีที่ผ่านมา แต่กลับมีรายได้เพิ่มขึ้นเนื่องจากราคาสัตว์น้ำแพงขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ดี เมื่อราคาน้ำมันแพงขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนในการออกทะเลสูงขึ้น ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อรายได้ของพวกเขาในทางลบก็ได้

ในส่วนของหนี้สิน แม้สมาชิกผู้ประกศภกัที่เข้าร่วมโครงการซ่อมเรือกับเครื่องช่ยฯ ตรังจะมีหนี้สินเพิ่มขึ้น เพราะเป็นการช่วยเหลือที่ให้เปล่าบางส่วนและให้กู้ยืมบางส่วน แต่ชาวบ้านก็ยินดีที่สามารถซ่อมเรือได้เสร็จในเวลารวดเร็ว ซึ่งแตกต่างจากการรอคอยเงินช่วยเหลือแบบให้เปล่าจากหน่วยงานรัฐที่แบ่งให้เป็นหลายครั้ง คราวละไม่มาก แม้จะไม่ทำให้พวกเขามีหนี้สินเพิ่มขึ้น แต่พวกเขาก็ต้องใช้เวลาานกว่าจะซ่อมเรือได้เสร็จและสามารถออกทะเลจับสัตว์น้ำได้

ในแง่สังคม ผู้ประกศภกัได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของการพึ่งพาและช่วยเหลือกัน ได้เรียนรู้ถึงวิธีการทำงานเป็นกลุ่ม ได้เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาที่มีอยู่ของคนในชุมชน ได้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องการต่อเรือประมงพื้นบ้านระหว่าง

คนรุ่นอาวุโสและเยาวชนคนรุ่นใหม่

2. การเปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาสเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

เครื่องช่ยฯ ตรังได้ประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดและเข้าร่วมในขบวนการรณรงค์และจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องของสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้และองค์กรพัฒนาเอกชนอื่น ๆ ในการแก้ไขปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดินที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของชาวบ้าน (ดูรายละเอียดในข้อ 2.1.6) ซึ่งประสบผลสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ และถือได้ว่าการะบวนการทำงานของจังหวัดตรังในประเด็นนี้ เป็นแบบอย่างสำรองสำหรับจังหวัดอื่น ๆ สำรองการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง เครื่องช่ยฯ ตรังก็ได้ใช้เจ้าหน้าที่คนรุ่นใหม่ในการสร้างความตระหนักและส่งเสริมความร่วมมือในการรณรงค์กับกลุ่มเยาวชนและโรงเรียนในแต่ละหมู่บ้าน รวมทั้ง กำลังดำเนินการร่วมกับโรงเรียนในการสร้างหลักสูตรการต่อเรือประมงพื้นบ้านขึ้นสอนอย่างเป็นทางการด้วย

นอกจากนี้ หมู่บ้านที่เป็นสมาชิกชมรมฯ ตรัง แต่แกนนำองค์กรชุมชนไม่เข้มแข็ง ทางชมรมฯ ตรังจึงขาดช่วงการสนับสนุนไป ก็ได้เจือใจของเหตุการณ์สำรองและการช่วยเหลือฟื้นฟูชุมชนประกศภกัของเครื่องช่ยฯ ตรัง ในการเริ่มทำงานใหม่อีกครั้ง เพื่อเพิ่มความสามารถให้กับแกนนำองค์กรชุมชนเหล่านี้

3. การเชื่อมองค์กรภาคธุรกิจให้มีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

แกนนำชมรมฯ ตรังได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับอาสาสมัครที่ปรึกษาด้านการจัดการธุรกิจของบริษัท Ernst & Young ในเรื่องหลักการทำธุรกิจและการจัด

“ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสบานเมือง”

ทำแผนธุรกิจ โดยทางชมรมฯ ครั้งมีความสนใจที่จะทำธุรกิจ
ปืมน้ำมันม่วง เพื่อบริการสมาชิกซึ่งกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านใน
จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งน่าจะส่งผลถึงความร่วมมือที่ต่อเนื่องในอนาคต
ได้ เช่น การช่วยวิเคราะห์ความเสี่ยงของธุรกิจ และการจัดการ
ด้านการตลาด เป็นต้น

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. ข้อเด่น

1.1. มีทุนเดิมที่ติดอยู่แล้ว โดยพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้าน
ทั้งหมดในจังหวัดศรีสะเกษเป็นพื้นที่ทำงานของชมรมฯ ครังอยู่แล้ว
ก่อนเหตุการณ์สึนามิ มีองค์กรชุมชนอยู่บ้างแล้ว จึงส่งผลให้
การทำงานช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประมงพื้นบ้านของเครือข่ายฯ ครังดำเนิน
ไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง

1.2. มีการประสานงานและประสานความร่วมมือกัน
เป็นอย่างดี ระหว่างเครือข่ายฯ ครังกับองค์กรพัฒนาเอกชนอื่น
ๆ ในระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค จึงส่งผลให้เครือข่ายฯ ครัง

สามารถร่วมขบวนการในการเคลื่อนงานในเชิงรณรงค์เพื่อแก้ไข
ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนกับหน่วยงานรัฐได้อย่างต่อเนื่อง

1.3. มีเจ้าหน้าที่ที่อุทิศตัวเองในการทำงาน ทั้งรุ่นพี่
รุ่นน้อง และทีมเสริมจากองค์กรภาคี มีผู้ประสานงานที่มีจุดยืน
ที่ชัดเจนในแนวคิด หลักการ กระบวนการทำงานเพื่อการพัฒนา
ที่ยั่งยืน รวมทั้ง มีความสามารถและประสบการณ์
ในการเสริมสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม
และการพัฒนาศักยภาพผู้นำ

1.4. มีความเป็นทีมงานที่ดี ทั้งในระหว่าง
เจ้าหน้าที่ของเครือข่ายฯ ครังเอง และในระหว่าง
ทีมเสริมขององค์กรภาคี

2. ปัญหา/อุปสรรค

2.1. การขาดไม้ในการซ่อม/สร้างเรือ ส่งผล
ให้มีผู้ประมงพื้นบ้านจำนวนมากที่ยังไม่สามารถมีเรือ
ออกทะเลเพื่อประกอบอาชีพประมงได้ตามปกติ

2.2. ระบบการบริหารจัดการของกลุ่มออม
ทรัพย์ประมงพื้นบ้านบางกลุ่ม ยังไม่มีการกระจาย
อำนาจในการตัดสินใจ และยังขาดกลไกในตรวจสอบ
สภาพในที่ดี รวมถึง มีการจัดทำบัญชีที่ยังไม่ได้
มาตรฐาน ส่งผลถึงระดับความเชื่อมั่นระหว่างแกน

นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม

2.3. ในพื้นที่ที่มีความเสียหายมาก เช่น เกาะมุกด์ มี
องค์กรต่างๆ เข้าไปให้ความช่วยเหลือจำนวนมาก มีการประสาน
งานระหว่างกันที่ยังไม่ดีนัก ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนในการให้
ความช่วยเหลือแก่ผู้ประมงพื้นบ้าน

2.4. มีช่องว่างของความรู้ ความสามารถ และ
ประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา ระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องที่ค่อนข้าง
กว้างขวางมาก รุ่นพี่จึงมีภาระหนักพอสมควรในการฝึกฝนเพื่อ
เสริมสร้างศักยภาพของรุ่นน้อง พร้อมทั้งขับเคลื่อนงานฟื้นฟู
ชุมชนและพัฒนาองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งไปในเวลาเดียวกัน

2.5. มีความดีและความซื่อซื่อในการขอรายงานและข้อมูลจากสำนักเลขานุการเรือต่างๆ ซึ่งบางครั้งเป็นการสร้างภาระงานให้กับเจ้าหน้าที่ของเรือต่างๆ ครังโดยไม่จำเป็น

3. ข้อเสนอแนะ

3.1. ควรจะมีการศึกษาทางเลือกในการใช้วัสดุทดแทนไม้ในการซ่อม/สร้างเรือประมง อย่างน้อยในขณะนี้ มีเอกชนกลุ่มหนึ่งได้ออกแบบและกำลังสร้างเรือประมงพื้นบ้านแบบหางยาว ขนาด 10 เมตร (10M GRP Thai Long Tail Fishing Boat) ซึ่งเป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาการขาดไม้ในการสร้างเรือได้ในระดับหนึ่ง หากเรือต่างๆ มีความสนใจที่จะศึกษาทางเลือกนี้ สามารถติดต่อได้ที่ Mr. Bunchong Kunuchit – Star Marine Engineering Co. Ltd (bunchong@starmarineeng.com), Mr. Bjorn Moller – Omni Marine Co.,Ltd. (bjorn@omnitrips.com), Mr. Umberto Petricich – Designer (upetricich@yahoo.it) และ Mr. S.F. Wong – Fadara Yacht Sdn Bhd (fysb@streamyx.com)

3.2. ควรนำระบบบริหารจัดการและระบบบัญชีที่บริษัท Ernst & Young จัดทำไว้ให้เรือต่างๆ มาศึกษาและใช้เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเงื่อนไขของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ในแต่ละชุมชน ทั้งนี้โดยควรสนับสนุนให้เยาวชนในหมู่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับแกนนำองค์กรชุมชน ซึ่งกลุ่มเยาวชนจะสามารถช่วยเรื่องการจัดทำบัญชีของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ได้เป็นอย่างดี

3.3. ควรประสานกับทุกองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประสบภัยที่เกาะมุกด์ เพื่อแลกเปลี่ยนบทเรียนในการทำงาน ปัญหาอุปสรรค และทิศทางในการทำงานในระยะต่อไป ร่วมกับแกนนำชุมชนของเกาะมุกด์ เพื่อเสริมสร้างให้เกิด

ระบบการประสานความร่วมมือที่ดี และเพื่อสร้างยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเกาะมุกด์ในระยะยาวร่วมกันอย่างเป็นระบบ

3.4. ควรจัดจังหวัดหะก้าของกระบวนการทำงานของเรือต่างๆ ครังให้เหมาะสม โดยเน้นให้เจ้าหน้าที่คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้จากแกนนำองค์กรชุมชนที่มีความสามารถสูงก่อน เมื่อพวกเขามีความสามารถและประสบการณ์เพิ่มมากขึ้นแล้ว ก็จะสามารถทำงานร่วมกับแกนนำองค์กรชุมชนเหล่านี้ ในการเป็นที่เลี้ยงให้กับองค์กรชุมชนอื่นๆ ได้ต่อไป นอกจากนี้เรือต่างๆ ควรสานต่อในการสนับสนุนให้มีเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนรุ่นใหม่ด้วยกันเองและรุ่นที่เป็นระยะๆ

3.5. ควรมีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนในการจัดทำรายงานความก้าวหน้าของเรือต่างๆ (รายเดือนหรือรายสามเดือน) พร้อมทั้งมีรูปแบบรายงานที่ชัดเจนเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งอย่างน้อยควรประกอบด้วย:

- สรุปกิจกรรมที่ได้ดำเนินการในช่วงของการรายงาน
- ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น
- ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น / การดำเนินการแก้ไขในปัจจุบัน / แนวทางแก้ไขในระยะต่อไป
- บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินงานในช่วงของการรายงาน
- แผนงานสำหรับช่วงของการรายงานต่อไป

3.6. ควรมีการศึกษาอย่างจริงจังต่อแนวคิดและความเป็นไปได้ในการทำธุรกิจป้อนน้ำมันม่วงของชมรมฯ ครัง เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจให้กับชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน โดยจะสามารถตัดวงจรของพ่อค้าคนกลาง ส่งผลต่อการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกได้

ข้อมูล.... คณะติดตามประเมินผลเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการฟื้นฟู
ชุมชนชายฝั่งอันดามัน

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสบานเนื่อง’

การฟื้นฟูชุมชนหลัง ภัย สึนามิ ในจังหวัด สตูล

จังหวัดสตูลมีหมู่บ้านประมาณขนาดเล็กรวม 74 หมู่บ้าน
จากการสำรวจของเครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟู

ชุมชนชายฝั่งอันดามันในเดือนมกราคม 2548 พบว่า
มีหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากธรณีพิบัติภัยสึนามิครอบคลุม
พื้นที่ 37 หมู่บ้านในเขต 4 อำเภอ โดยมีผู้เสียชีวิต 6 ราย และ
มีชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพประมงได้รับผลกระทบบ้านเรือน
เสียหายบางส่วนสามารถซ่อมแซมได้ 49 หลัง เรือประมง

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสานเพื่อน’

เสียหายทั้งสิ้น 21 ลำและเสียหายบางส่วน 442 ลำ เครื่องยนต์เสียหายสิ้นเชิง 5 เครื่องและเสียหายบางส่วน 187 เครื่อง กระชังเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเสียหาย 581 ราย เครื่องมือประมงจำพวกโป๊ะ อวนและลอบเสียหาย 799 ราย รวมทั้ง เรือกสวนไร่นาเสียหาย 123 ราย

นอกจากนี้พบว่ามีความเสียหายต่อทรัพยากรชายฝั่งในพื้นที่ประสบภัย โดยแนวปะการังอ่อนเสียหายบริเวณเกาะปโลและเกาะสาหร่าย ปะการังเขากวางบริเวณเกาะบุโหลนถูกพัดขึ้นมาบนชายหาด แหล่งหอยกะพงเกิดการทับถมของตะกอนตายเกือบทุกคอนหอยเกิดการกัดเซาะชายหาด และเกิดรอยแยกและร่องลึกของดินหลายแห่งด้วยกัน

เครือข่ายฯ ประสานความร่วมมือ และใช้กลไกของชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสตูล ในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งที่ได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก รวม 27 หมู่บ้านในเขตพื้นที่ 8 ตำบล 4 อำเภอ โดยการสำรวจความเสียหาย และพิจารณาถ่วงถ่วงกรมประมงผู้ประสบภัยที่จะเข้าร่วมโครงการกับเครือข่ายฯ นั้น ดำเนินการโดยกรมการและสมาชิกกลุ่มประมงพื้นบ้านในชุมชน ส่วนหมู่บ้านใหม่มีคณะทำงานจากชมรมฯ สตูลและเครือข่ายฯ ลงไปสร้างความเข้าใจถึงความเป็นมา แนวคิด หลักการทำงานและเป้าหมายของการฟื้นฟูชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านผู้ประสบภัยรวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรชุมชนขึ้นมาก่อน

ขั้นต่อไปเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และถ่วงถ่วงโครงการที่เสนอมาจากแต่ละหมู่บ้าน โดย

กรรมการชมรมฯ สตูลในระดับตำบลและจังหวัด ทั้งนี้เพื่อกระจายความช่วยเหลือให้ทั่วถึง และเพื่อป้องกันการซ้ำซ้อนทางเครือข่ายฯ ได้กำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมว่า หากสมาชิกได้รับเงินช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ สมาชิกจะต้องนำเงินจำนวนนั้นมาชำระคืนเข้ากองทุนพัฒนาอาชีพประมงพื้นบ้านโดยทันที

กระบวนการทำงานดังกล่าว มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนมีการรวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนด้วยตนเองในระยะยาว นอกจากนี้เครือข่ายฯ ได้ช่วยเหลือเป็นทุนหมุนเวียนเพื่อซื้อวัสดุในการซ่อมสร้างบ้าน outhouse และเรือ โดยชาวบ้านในชุมชนได้ออกแรงงานร่วมกันในการซ่อม/สร้าง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมการทำงานเป็นทีม สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน รวมถึงส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการต่อเรือประมงพื้นบ้านให้กับเจ้าของเรือและเยาวชนที่สนใจด้วย

จากหนังสือฟื้นชีวิต ฟื้นฟูชุมชนหลังสึนามิ โดยเครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนฝั่งอันดามัน

กิจกรรมที่ดำเนินการ

การบรรเทาทุกข์เฉพาะหน้า เครือข่ายฯ ได้แจกจ่ายข้าวสารจำนวน 50 กระสอบ และถังใส่น้ำ ขนาด 1200 ลิตร จำนวน 15 ใบ แก่ชุมชนที่ประสบภัย รวม 18 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านต้นหยงอูมาใหญ่ บ้านต้นหยงกลิง บ้านยะระโด้คูนัย บ้านยะระโด้คใหญ่ บ้านตะโล๊ะน้ำ บ้านซอนคลานคก บ้านซอนคลานออก บ้านราไหวได้ บ้านเกาะบุโหลน บ้านบ่อเจ็ดลูก บ้านสนใหม่ บ้านหัวหิน บ้านปากบารา บ้านสาครใต้ บ้านหลอมปิ่น บ้านท่ามาลัย และบ้านปิ่นนังบุลา

การซ่อม/สร้างบ้าน เครือข่ายฯ ได้ช่วยเหลือซ่อมบ้าน 12 หลังในพื้นที่ 6 ชุมชน ได้แก่ บ้านต้นหยงอูมา บ้านบากันใหญ่ บ้านต้นหยงกลิง บ้านยะระโด้คใหญ่ บ้านตะโล๊ะน้ำ และ

‘ประสบภัย
ประสบการณ
ประสบานเน็อน’

บ้านบ่อเจ็ดลูก คิดเป็น 24% ของบ้านที่เสียหายทั้งหมด 49 หลัง โดยดำเนินการซ่อมเสร็จแล้วทั้งหมด

การฟื้นฟูความเป็นอยู่ให้กลับสู่สภาพเดิมประกอบอาชีพได้ตามปกติ เครือข่ายฯ ได้ให้การช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยในลักษณะกองทุนหมุนเวียนชุมชนเพื่อกู้ยืมไปซ่อมเรือประมงซื้อเครื่องยนต์และเครื่องมือประมง ซึ่งสมาชิกจะทยอยชำระคืนตามความสามารถให้กับกรรมการกลุ่มในระดับหมู่บ้านเพื่อส่งให้กรรมการโจนระดับตำบลรวบรวมส่งให้กับชมรมฯ สตูด เพื่อสร้างเป็นกองทุนหมุนเวียนในระดับจังหวัดต่อไป

อยู่ซ่อม/สร้างเรือ เครือข่ายฯ ได้สนับสนุนวัสดุในการสร้างเรือและจัดหาเครื่องมือช่างสำหรับอยู่ซ่อมสร้างเรือของชุมชนเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการซ่อมสร้างเรือที่เสียหายจากภัยสึนามิ และเพื่อการซ่อมสร้างเรือประมงชุมชนในระยะยาวรวม 5 ตู้ เป็นตู้ถาวรขนาดใหญ่ 2 ตู้และตู้เคลื่อนที่ 3 ตู้ตั้งอยู่ที่บ้านหัวหิน บ้านคันหยงอุม่า บ้านบ่อเจ็ดลูก บ้านราไวย์ใต้ และบ้านเกาะนุโหล่น ซึ่งบริการซ่อมเรือประมงให้แก่ผู้ประสบภัยในพื้นที่ 24 ชุมชนในเขต 6 ตำบล 4 อำเภอ

เรือประมง เครือข่ายฯ ได้ช่วยเหลือทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยซ่อมเรือให้กับผู้ประสบภัยในพื้นที่ 14 ชุมชนในเขต 6 ตำบล 4 อำเภอ รวม 171 ลำ โดยดำเนินการซ่อมเสร็จแล้ว 167 ลำ

เครื่องยนต์เรือ เครือข่ายฯ ได้สนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนผ่านกองทุนพัฒนาอาชีพประมงพื้นบ้าน ของชมรมฯ สตูด โดยมีผู้ประสบภัยซื้อเครื่องยนต์คูโบต้า RT120 รวม 40 เครื่องและยังสามารถผ่อนชำระเป็นรายเดือนภายในระยะเวลา 2 ปี รวมทั้งซ่อมเครื่องยนต์ที่เสียหายในบ้านบ่อเจ็ดลูก บ้านสนใหม่ และบ้านเกาะนุโหล่น รวม 26 เครื่อง

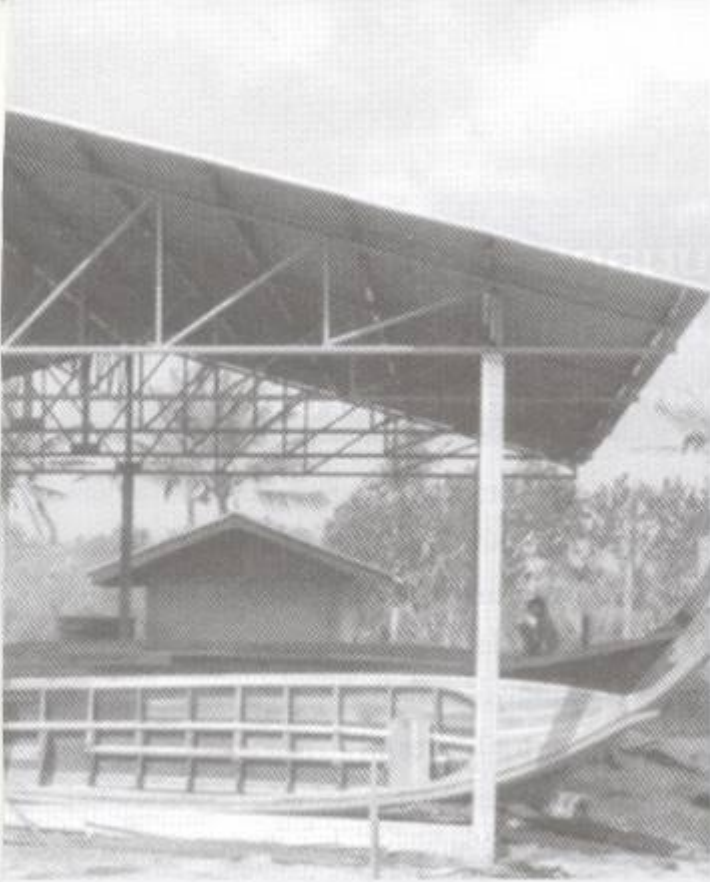
เครื่องมือประมง ระบบการช่วยเหลือในเรื่องเครื่องมือประมงนั้น เครือข่ายฯ และชมรมฯ สตูดได้ติดต่อซื้อจากบริษัทจัดจำหน่ายที่จังหวัดสงขลา แล้วขายในราคาเดียวกับราคาท้อง

ตลาดที่อำเภอละงู เพื่อให้มีส่วนเหลือเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการซึ่งสมาชิกมีความพอใจที่ได้เครื่องมือประมงในราคาส่งแต่สามารถผ่อนชำระเป็นรายเดือนได้ ภายในระยะเวลา 10 เดือน ส่งผลให้ไม่ต้องไปติดหนี้เจ้าแม่แพปลาซึ่งคิดดอกเบี้ยแพงและไม่ถูกผูกขาดการขายผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำที่จับมาได้อีกด้วย

การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดินของชุมชน เครือข่ายฯ ได้สนับสนุนชุมชนที่ประสบภัยให้เข้าร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหกรรมสิทธิ์ที่ดิน ร่วมกับสมาพันธ์ชาวบ้านประมงพื้นบ้านภาคใต้ โดยมีข้อตกลงในหลักการกับคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ธรณีพิบัติ 6 จังหวัดในการกันเขตพื้นที่เดิมซึ่งเป็นบริเวณที่อยู่อาศัยจริงของชุมชนให้ชัดเจน และรับรองสิทธิการอยู่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าวให้กับชุมชน ซึ่งเครือข่ายฯ และชมรมฯ สตูด จะได้ดำเนินการร่วมกับชุมชนในการจัดทำแผนผังการตั้งบ้านเรือนส่งให้คณะกรรมการฯ เพื่อเป็นหลักฐานต่อไป

การฟื้นฟูทรัพยากร เครือข่ายฯ ได้สนับสนุนกิจกรรม

“ประสภก๊อ
ประสภกาถณ์
ประสภานเจ็อน”

ก๊อ สามารถช่วยลดความรุนแรงของกระแสน้ำที่ยักษ์สี่นามีและ
ลดความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน
ได้รวมทั้งสนับสนุนกิจกรรมในการปลูกเสริมป่าชายเลนในวัน
สิ่งแวดล้อมโลก

ที่ดำเนินการอยู่แล้วของชุมชนฯ สตูด ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างสมดุลและ
ยั่งยืน โดยมีการสำรวจและรณรงค์ให้ความรู้แก่สมาชิก และ
ชาวบ้านในชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน โดยใช้กรณีตัวอย่าง
จริงของชุมชนในพื้นที่ประสภก๊อซึ่งมีป่าชายเลนเป็นแนวป้องกัน

“ประชาสภ
ประชาสภการณ
ประชาสภเมืองน”

รายงานผลการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากเหตุการณ์ ธรณีพิบัติภัยและคลื่นยักษ์ ในประเทศไทยที่มีต่อสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ด้วยศูนย์สิทธิมนุษยชน (Human Rights Center) ของมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย เบิร์กลีย์ (University of California, Berkeley) ได้ตีพิมพ์รายงานผลการศึกษาด้านการณสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์คลื่นยักษ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ดังนี้

สรุปรายงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย

1.) การสำรวจสถานการณ์ในประเทศไทยมีขึ้นระหว่างวันที่ 30 มีนาคม - 8 เมษายน 2548 ในจังหวัดภูเก็ต กระบี่ พังงา และระนอง โดยคณะสำรวจได้สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องจำนวน 68 คน ประกอบด้วยผู้ประสบภัยจำนวน 32 คน และอีก 21 คนเป็นเจ้าของบ้านของรัฐและองค์กรเอกชน ผู้นำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ตำรวจ ผู้นำแรงงาน และผู้มิบทบาทด้านสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ คณะได้พบหารือกับผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศอีกจำนวน 13 คนในกรุงเทพฯ

2.) เมื่อเดือนพฤษภาคม 2548 กระทรวงมหาดไทยได้สรุปตัวเลขผู้ประสบภัยโดยมีผู้เสียชีวิต 5,395 ราย (เป็นคนไทย 1,975 ราย ชาวต่างชาติ 2,245 ราย และไม่สามารถตรวจสอบได้ 1,175 ราย) สูญหาย 2,845 ราย ผู้ได้รับผลกระทบมีทั้งหมด 58,550 ราย จาก 12,480 ครอบครัว โดยองค์กร UNICEF ประเมินว่า มีเด็ก 1,221 ราย ที่สูญเสียบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ส่วนกรมประมงแจ้งว่าเรือประมงจำนวน 7,446 ลำ สูญหายหรือเสียหายร้ายแรงในด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยคาดการณ์ว่า จำนวนนักท่องเที่ยว

ในปี 2548 จะลดลงจากเป้าหมายเดิมที่ 13.5 ล้านคน เหลือเพียง 12 ล้านคน ซึ่งนับเป็นผลกระทบที่รุนแรงสำหรับประเทศที่รายได้จากการท่องเที่ยวคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6 ของ GDP ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติงบประมาณจำนวน 137 ล้านบาทหรือ 9.5% ของ GDP เพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยว

3.) รัฐบาลไทยและหน่วยงานระหว่างประเทศตอบสนองอย่างฉับพลันต่อเหตุการณ์คลื่นยักษ์ในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย โดยได้ส่งบุคลากรและความช่วยเหลือจำนวนมากไปยังบริเวณที่ประสบภัย และมีการจัดตั้งระบบเตือนภัยที่จังหวัดภูเก็ตเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2548 ซึ่งถือเป็นความก้าวหน้าในการดำเนินงานครั้งสำคัญของไทย อย่างไรก็ตาม คณะสำรวจพบว่ายังคงมีปัญหาคือต้องได้รับแก้ไข ได้แก่

3.1 การกระจายความช่วยเหลือยังคงไม่เป็นธรรมและไม่ทั่วถึง อาทิความไม่โปร่งใสของระบบการแจกจ่ายความช่วยเหลือ โดยเฉพาะการจัดสร้างบ้านพัก ปัญหาเรื่องการชดเชยค่าเสียหาย ซึ่งผู้ประสบภัยไม่สามารถหาเอกสารเพื่อยืนยันสิทธิและทรัพย์สินของคนเนื่องจากสูญหายและถูกทำลายจากน้ำท่วม และยังขาดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเจ้าหน้าที่หน่วยบรรเทาทุกข์ชาวไทยรายหนึ่งให้ความเห็นว่า การให้ความช่วยเหลือทำในลักษณะพอเป็นพิธี และผู้ประสบภัยหลายรายเห็นว่ารัฐบาลให้ความช่วยเหลือน้อยเกินไปและไม่ทั่วถึง

3.2 ปัญหาการคุ้มครองเด็กและสตรีซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกเอาเปรียบ การใช้ความรุนแรง และการเลือกปฏิบัติ ซึ่งปัจจุบันยังไม่มี การจัดตั้งโครงการให้ความรู้แก่สตรี

เกี่ยวกับสุขภาพ สาธารณสุข การดูแลเด็ก และการคุมกำเนิด รวมทั้งการฝึกอาชีพและไม่มีการรักษาพยาบาลหรือฟื้นฟูด้านจิตวิทยาต่อเด็กที่ประสบภัย

3.3 แรงงานพม่าซึ่งมีอยู่กว่า 100,000 คน ใน 6 จังหวัดที่ได้รับผลกระทบไม่ได้รับความช่วยเหลือเนื่องจากไม่มีเอกสารยืนยันการจดทะเบียน และส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ผิดกฎหมาย นอกจากนี้ มีรายงานว่านายจ้างคนไทยใช้วิธีการกักขังแรงงานพม่าเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือทิ้งงาน (เนื่องจากแรงงานคือโอกาสหนึ่งที่ยังค้างจ่ายนายจ้างอยู่) และเมื่อรัฐบาลไทยได้จัดตั้ง Transit center ที่จังหวัดระนองเพื่อดูแลการเดินทางกลับถิ่นฐานของแรงงานพม่าเจ้าหน้าที่จาก Word Vision of Thailand (องค์กรเอกชนที่ได้รับมอบหมายจากทางการไทย ให้ช่วยประสานงานและจัดตั้งบ้านพักชั่วคราว) ก็ถูกลักพาตัว และถูกทำร้ายร่างกายจากกลุ่มที่เชื่อว่าเป็นนายจ้างคนไทยซึ่งไม่พอใจที่เจ้าหน้าที่เหล่านี้ช่วยเหลือแรงงานพม่าให้เดินทางกลับ

3.4 กรรมสิทธิ์ที่ดิน เหตุการณ์คลื่นยักษ์เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2547 ไม่เพียงแต่ทำให้เอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินสูญหายเป็นจำนวนมาก แต่ยังทำให้แผ่นดินจำนวนมากสูญหายไปเนื่องจากถูกคลื่นซัดทำลาย จึงเพิ่มความซับซ้อนแก่ปัญหาการถือครองที่ดินบริเวณชายหาด ซึ่งเป็นประเด็นขัดแย้งระหว่างชาวบ้าน นายทุนเจ้าของกิจการโรงแรม และที่ดินสาธารณะอยู่แล้วตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติ นอกจากนี้ การที่รัฐบาลจัดสรรที่ดินทำกินโดยการย้าย (relocate) ชาวบ้านไปยังหมู่บ้านอื่นที่อยู่ห่างไกลออกไปยิ่งสร้างความไม่พอใจให้แก่ชาวบ้านมากขึ้น

3.5 ปัญหาการก้ำกัมนุชย์อาจรุนแรงขึ้น แม้ว่าคณะสำรวจยังไม่พบกรณีการก้ำกัมนุชย์เกิดขึ้น แต่เมื่อคำนึงถึงแนวโน้มที่ปัญหาดังกล่าวมักจะเกิดขึ้นภายหลังการโยกย้ายถิ่นฐาน การพลัดพรากจากสมาชิกในครอบครัว เด็กที่ต้องเป็นกำพร้า และสภาวะครอบครัวและสังคมที่แตกสลาย ตลอด

จนข้อเท็จจริงที่ประเทศไทยมีสถานะเป็นศูนย์กลางการค้ามนุษย์ในภูมิภาคอยู่แล้วจึงเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงว่าอาจเกิดปัญหาค้ามนุษย์ขึ้นได้

4.) ข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทย

4.1 จัดตั้งกลไกอิสระเพื่อติดตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดที่ได้รับผลกระทบและรายงานผลต่อทางการไทย

4.2 ทำการสำรวจเพื่อประเมินผลการดำเนินการกระจายความช่วยเหลือว่ามีความทั่วถึงและเป็นธรรมหรือไม่ โดยควรรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ผู้ประสบภัยเข้ามามีส่วนร่วมในกรฟื้นฟู

4.3 จัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือรูปแบบที่เพิ่มขึ้นให้แก่เจ้าหน้าที่ในระดับตำบล

4.4 จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะ (single unit) ที่สามารถประสานงานและกำกับดูแลการบูรณะฟื้นฟูให้เป็นเอกภาพ

4.5 จัดตั้งระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพและสามารถกระจายข้อมูลไปยังบริเวณต่างๆ รินฝั่งทะเลอันดามันได้

4.6 จัดทำระบบการเก็บข้อมูลที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้เพื่อรวบรวมรายละเอียดของผู้ประสบภัย เพื่อประโยชน์ในการค้นหาสมาชิกครอบครัวที่สูญหาย การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน การโยกย้ายถิ่นฐาน การอพยพกลับสู่มาตุภูมิ และการรับค่าเสียหาย

4.7 ติดตามกรณีความขัดแย้งทางกฎหมายเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดินอย่างใกล้ชิดเพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้ประสบภัยจะได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่ภายใต้กฎหมาย

4.8 ตรวจสอบสถานการณ์และให้ความคุ้มครองแรงงานต่างชาติ ซึ่งจะนำไปสู่การป้องกันการก้ำกัมนุชย์และการบังคับใช้แรงงาน

4.9 ติดตามและสืบสวนกรณีการทำร้ายเจ้าหน้าที่ของ Word Vision เพื่อให้มีการดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด

‘ประสบภัย
ประสบการณื
ประสบานเมืองน’

การฟื้นฟูชุมชนหลังธรณีพิบัติภัยสึนามิ (TSUNAMI) ของประเทศต่างๆ ในเอเชีย

คนยากจนค้นพบวิธีแก้ปัญหาลำหรับ ภัยพิบัติที่เกิดแก่คนยากจน

นับตั้งแต่วันที่ 26 ธันวาคม 2547 เป็นเวลาครบรอบ 1 ปี ตั้งแต่ธรณีพิบัติภัยสึนามิ (Tsunami) ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศต่างๆ ในแถบมหาสมุทรอินเดีย โดยเฉพาะในทวีปเอเชีย ทั้งประเทศอินเดีย พม่า ศรีลังกา อินโดนีเซีย และประเทศไทย ธรณีพิบัติภัยสึนามิ (Tsunami) ได้คร่าชีวิตผู้คน สิ่งมีชีวิต บ้านเรือนและหมู่บ้านต่าง ๆ เสียหายเป็นจำนวนมาก ซึ่งหลังจากเกิดภัยพิบัติดังกล่าวคนจากหลายประเทศทั่วโลก มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อโศกนาฏกรรม

สึนามิในวิธีทางที่แตกต่างกัน ในหมู่คนยากจนผู้สูญเสีย เป็นช่วงเวลาที่ยากลำบากที่สุด ที่ต้องค้นรณเพื่อ ความอยู่รอด และต้องใช้ความพยายามมากที่สุด ที่จะทำ ให้ชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขากลับคืนสู่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมในถิ่นฐานเดิม ของพวกเขา ก่อนที่คลื่นยักษ์สึนามิจะซัดพัดพาชายฝั่ง ทำให้แผ่นดิน บ้านเรือน สิ่งก่อสร้างต่างๆ สูญหายไป และนำความเสียหายอย่างใหญ่หลวงมาให้ชุมชนต่างๆ ชายฝั่งทะเลอันดามัน และมหาสมุทรอินเดียในทวีปเอเชีย

คลื่นยักษ์สึนามิ ในเอเชียทำลายชุมชน แต่แทนที่ชุมชนจะต้องรอให้มีการขับไล่ที่อยู่อาศัย ชุมชนก็พยายามหาหนทางที่จะต่อสู้ปัญหาไม่เพียงแต่ก่อสร้างบ้านเรือนของพวกเขาใหม่ และตั้งถิ่นฐานใหม่ แต่ปรับปรุงทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนและการเป็นเจ้าของบ้านที่มันคงขึ้น มีสุขอนามัยที่ดี ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของมันคงเข้มแข็งยิ่งขึ้นกว่าตอนก่อนที่คลื่นยักษ์สึนามิจะซัดถล่ม มีเรื่องราวดี ๆ มากมายและปรากฏการณ์สำคัญๆ เกิดขึ้นรอบภูมิภาคนี้ และเป็นสิ่งสำคัญที่เราต้องตระหนักและร่วมมือกันหันหน้าไปสู่พวกเขา สิ่งสำคัญที่เป็นปัจจัยในการฟื้นฟูชุมชนหลังประสบธรณีพิบัติภัยสึนามิ (Tsunami) ได้แก่

- การกลับไปสู่ที่ดินภูมิลำเนาเดิมของประชาชนและเริ่มต้นใหม่ในที่ดินเดิม
- การก่อสร้างบ้านและหมู่บ้านที่ปรักหักพังของชุมชนให้คงทนแข็งแรงขึ้น
- การฟื้นฟูวิถีชีวิตความเป็นอยู่และเศรษฐกิจในหมู่

บ้านชุมชนท้องถิ่น

● คนยากจน ค้นพบการฟื้นฟูชีวิตใหม่ และชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถที่จะช่วยให้แต่ละครอบครัวฟื้นฟูสมรรถนะที่จะหาเลี้ยงชีพ เพื่อช่วยเลี้ยงตัวเองได้

ธรณีพิบัติภัยสึนามิในเอเชีย

● มีผู้เสียชีวิต	350,000	คน
● คนไร้ที่อยู่อาศัย	2.5	ล้านคน
● หมู่บ้านถูกพายุพัดเสียหาย	3,300	แห่ง
● เรือประมงสูญหาย	173,000	ลำ

ธรณีพิบัติภัยสึนามิ (Tsunami) ในเอเชียมีผลต่อชุมชนส่วนใหญ่ที่เป็นชุมชนชาวประมงในท้องถิ่นและคนพื้นเมือง (ซึ่งมักถูกจัดให้เป็น “ชนกลุ่มน้อย” ในประเทศของพวกเขา) คนเหล่านี้อาศัยอยู่ในพื้นที่อันทรยศต่อแหลมมาก หลายคนไม่มีสิทธิโดยชอบธรรมบนผืนแผ่นดินที่พวกเขาจับจองอาศัยอยู่มาหลายชั่วอายุคน ขึ้นอยู่กับว่าเราจะถามกับผู้ใด ชุมชนเหล่านี้ถูกแบ่งแยกออกเป็นหลายส่วน มีสมบัติทางวัฒนธรรม เป็นหมู่บ้านตามวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม เป็น

ชุมชนที่ไม่เป็นทางการ หรือเป็นผู้อยู่อาศัยเร่ร่อนไม่ถูกกฎหมายในที่ดินสาธารณะ และการที่พวกเขาจะอาศัยอยู่ที่นั่นต่อไป พวกเขาสามารถจะดำรงสิทธิในการยึดครองที่ดินเดิมของพวกเขา

จากกรณีเหล่านี้ ที่ดินกลายเป็นสิ่งที่มีค่าสำหรับการท่องเที่ยวที่อยู่ในรูปการค้า ชาวประมงและผู้ประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งชุมชนเหล่านี้ถูกผลักดันออกไปรอบ ๆ ไปสู่เกมสืบทอดทำให้เกิดผลกำไร ตลอดจนกฎเกณฑ์การข่มขู่และการขับไล่ที่ เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่คลื่นยักษ์สึนามิพัดถล่มพัดพากวาดคนเหล่านี้ออกไป รวมทั้งกวาดบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

ออกไปราวกับไม้กวาดที่แข็งแรง ซึ่งแม้แต่ผู้ที่เป็นเจ้าของ ซึ่งมีสิทธิโดยตรง ก็เริ่มที่จะไม่เป็นกลุ่มก้อนกันดังเดิม

ประเทศในเอเชียที่ได้รับผลกระทบจากธรณีพิบัติภัยสึนามิ (Tsunami)

อินเดีย : ตำบลชายฝั่ง 13 แห่ง ถูกผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิในรัฐทมิฬนาฑู (Tamil Nadu) ผลกระทบที่รุนแรงที่สุด คือ ที่เขตนาทากาปัตตินาม (Nagapattinam) คัคคาลอ (Cuddalore) เซนนาย (Chennai) กันจีปุรัม (Kancheepuram) และกานากุมารี (Kanakumari) ในสถานที่ซึ่งประชาชนผู้ตั้งถิ่นฐานและนักท่องเที่ยวชอบไปกันเป็นกลุ่มใหญ่ เช่นที่วีลันกันนี (Velankanni) และกันยาคุมารี (Kanyakumari) ที่ได้สุดของอินเดีย และชายฝั่งมาริน่า (Marina) ในมีทราส (Madras) ซึ่งมีพวกคนจรจัดอาศัยอยู่ แต่เป็นสิ่งที่น่าเศร้าอย่างสิ้นเหลือ เพราะประชาชนผู้เคราะห์ร้ายส่วนใหญ่เป็นชาวประมงผู้อยู่อาศัยในดินแดนที่ใกล้ทะเลที่สุด นอกเหนือจากการสูญเสียผู้คนจำนวนมากแล้ว ชุมชนชาวประมงยังเผชิญหน้ากับผลกระทบต่อเนื่องที่เกิดจากการสูญเสียบ้านเรือน สาธารณูปโภคในหมู่บ้านถูกทำลาย และการสูญเสียอาชีพเมื่อเรือประมงและเครื่องมือหาปลาสูญหายไป

พม่า : เมื่อคลื่นยักษ์สึนามิ (Tsunami) มาถึงดินดอนปากแม่น้ำอิระวดีของพม่า กำลังของคลื่นยักษ์สึนามิถูกลดทอนลงมาก มีคนตายเพียงเล็กน้อยและพม่าถูกทำลายน้อยกว่าประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ใน 3 เขตของพม่าที่ได้รับผลกระทบร้ายแรงที่สุด ได้แก่ ปาเตียน (Patheingyi) เมืองเมียว (Myaung Mya) และพญาพน (Pyaw Bone) เมืองและหมู่บ้านถูกสร้างในแผ่นดินที่ไม่ได้รับความเสียหายมาก กระทั่งมอดูสร้างตามชายฝั่งทะเล อย่างไรก็ตามความเสียหายส่วนใหญ่เกิดแก่ชาวประมงที่ยากจนที่สุดและคนงาน

‘ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสานเนียน’

ไทย : คลื่นยักษ์สึนามิ (Tsunami) พัดกระหน่ำ ทำความเสียหายให้แก่ ๘ จังหวัดชายฝั่งทะเลอันดามันของ ประเทศไทย ได้แก่ กระบี่ ภูเก็ต ระนอง ตรัง สตูล และ พังงา (พังงาได้รับผลกระทบมากที่สุด) ความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ ทำให้โรงแรม รีสอร์ท ร้านค้า ธุรกิจต่างๆ บ้านเรือน ส่วนตัว เรือและพาหนะต่างๆ เสียหาย แต่ที่ได้รับผลกระทบ จากคลื่นยักษ์สึนามิมากที่สุด คือ ชาวประมง 400 หมู่บ้าน ที่อาศัยอยู่บริเวณที่คลื่นยักษ์สึนามิพัดถล่ม

การฟื้นฟูเกิดขึ้นรวดเร็วมากในประเทศไทย มากกว่า ประเทศอื่น ๆ ส่วนหนึ่งเพราะคลื่นสึนามิ ทำความเสียหายแก่ บริเวณท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุด ซึ่งเป็นแหล่งรายได้จากการท่องเที่ยว เป็นลำดับที่ 3 ของประเทศไทย จึงมีแรงจูงใจทางการค้า ให้ พลิกฟื้นทุกอย่างให้เข้าสู่ภาวะปกติอย่างรวดเร็วเท่าที่จะทำได้ เพราะเหตุว่าใน 3 ส่วน ของผู้เสียชีวิตจากจำนวน 8,5๘2 คน เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวน 50 ประเทศ วิกฤตการณ์ นี้ได้รับความเอาใจใส่ดูแลทั้งจากภาครัฐและจากส่วนต่างๆ ของ โลก ตั้งแต่วันแรกที่เกิดวิกฤตการณ์ขึ้น ในขณะที่ชาวประมง ที่ได้รับผลกระทบกลับไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร

ศรีลังกา : คลื่นยักษ์สึนามิ (Tsunami) เป็นความเสียหายทางธรรมชาติที่ล้างผลาญครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของศรีลังกา 80% ของชายฝั่งของเกาะถูกทำให้ราบเป็น หน้ากลองไป โดยคลื่นยักษ์ 3-4 ลูก เพราะว่ามีบริเวณเหล่านี้ โดยรวมเป็นพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่นที่สุดของประเทศ ความตาย การสูญเสียชีวิต และบ้านที่ถูกทำลาย รวมทั้งสาธารณูปโภคต่างๆ ที่ถูกทำลาย เป็นสิ่งที่เสียหายอย่างใหญ่หลวง เกือบ 10% ของ ประชากรของประเทศ ถูกผลกระทบและส่วนใหญ่เป็นคนยากจน

พื้นที่ส่วนที่ถูกพายุรุนแรงที่สุดของศรีลังกา คือ ภาค ตะวันออกและภาคใต้ของชายฝั่งประเทศศรีลังกา แต่ส่วนที่ถูก ทำลายอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นส่วนที่ถูกควบคุมโดย ขบวนการพยัคฆ์พิริลัม ทำให้ผู้คนสูญหาย 3๐๐,๐๐๐ คน

รวม 7๐๐,๐๐๐ คน ถูกทำให้พลัดถิ่นโดยสงครามกลางเมืองที่ ยาวนาน

อินโดนีเซีย : ในบรรดาประเทศทั้งหมดในเอเชีย จังหวัดอาเจะ (Aceh) ของอินโดนีเซีย (และส่วนที่เล็กกว่าของ สุมาตรา ภาคเหนือ) ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ (Tsunami) คลื่นซึ่งสูงกว่าตึ่มะพร้าว ชัดจังหวัดอาเจะ (Aceh) สูงถึง 20-30 เมตร หมู่บ้านชาวประมงในจังหวัดทางชายฝั่ง ตะวันตกถูกทำลาย มีเพียง 10% ของคนในท้องถิ่นในหมู่บ้าน อาเจะ (Aceh) ที่รอดชีวิต ซึ่งในจำนวนนี้คือสตรีและเด็ก ถนนตามชายฝั่งถูกคลื่นซัดหายไป ซึ่งทำให้กว่าจะเข้าไปสู่ บริเวณแผ่นดินนี้ได้ ก็เมื่อเดือนเมษายน 2548

ในจังหวัดบันดาอาเจะ (Banda Aceh) ถูกคลื่นยักษ์ สึนามิ (Tsunami) 4 ลูกใหญ่ ม้วนตัวเป็นขนาดลูกคลื่น 8 กิโลเมตร พัดพาบ้านเรือนหายไปไม่ถึงครึ่งชั่วโมง 80% ของเมืองที่ถูกคลื่นยักษ์ทำลาย เหมือนเมืองสิโรรมิในญี่ปุ่นหลัง ถูกระเบิดปรมาณู นอกจากคลื่นยักษ์สึนามิ จังหวัดอาเจะ (Aceh) ถูกแผ่นดินไหว 15 นาที ก่อนถูกสึนามิทำให้คนตายเป็นร้อยๆ คน ในซากตึกที่ถูกแผ่นดินไหว

สิ่งที่คลื่นยักษ์สึนามิได้พัดถล่มทำความเสียหายให้แก่ประเทศต่างๆ มีข้อมูลจากUplink/
UPC อินโดนีเซีย Abhiyan อินเดีย Sevanatha ศรีลังกา และ CODI ประเทศไทย ดังนี้

ตารางที่ 1 ชีวิตมนุษย์

ประเทศ	ความเสียหายด้านชีวิต
อินโดนีเซีย	150,000 ชาวประมงสูญเสียชีวิต 25 % ของผู้ใช้แรงงานของอาเจี๋ คายในสึนามิและคนไม่มีอาชีพในจังหวัดอาเจี๋ ขณะนี้ 35%
ศรีลังกา	40,000 คน คาย 23,176 คน ได้รับบาดเจ็บส่วนใหญ่เป็นชาวประมง และครอบครัวเล็ก ๆ 800 คน ถูกทอดทิ้งไว้โดยปราศจากพ่อแม่
อินเดีย	16,383 คน ได้รับแจ้งว่าคายเป็นทางการ 5,823 คน ถูกขึ้นบัญชีว่าสูญหาย เด็ก 529 คน กลายเป็นเด็กกำพร้า
ไทย	5,399 คน ได้รับแจ้งว่าคายเป็นทางการเศษหนึ่งส่วนสามเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เด็ก 1,100 คน กลายเป็นเด็กกำพร้า
พม่า	31 คน คาย 51 คน ได้รับบาดเจ็บ (ข้อมูลนี้ครอบคลุมเพียง 3 เขต พื้นที่ซึ่งได้รับผลกระทบในดินดอนปากแม่น้ำอิระวดี)
รวม	321,914 คน ได้รับการยืนยันว่าคาย 8,885 คน สูญหาย (ถูกคาดคะเนว่าคาย) อย่างน้อยที่สุด เด็ก 5,000 คน กลายเป็นเด็กกำพร้า

ตารางที่ 2 หมู่บ้าน

ประเทศ	ความเสียหายด้านหมู่บ้าน
อินโดนีเซีย	40,000 คน คาย 23,176 คน ได้รับบาดเจ็บส่วนใหญ่เป็นชาวประมง และครอบครัวเล็ก ๆ 800 คน ถูกทอดทิ้งไว้โดยปราศจากพ่อแม่
ศรีลังกา	14 เมืองใหญ่ และหมู่บ้าน 662 แกรมม่า นิลาคาริหมู่บ้านและเขตเมืองเล็ก ๆ ได้รับผลกระทบ
อินเดีย	897 หมู่บ้าน และเมืองและ 1 เมืองใหญ่ (เชนนาย) ได้รับผลกระทบทั้งหมดในทมิฬนาฑู
ไทย	418 หมู่บ้านชายฝั่งได้รับผลกระทบ ในจำนวนนี้ 47 หมู่บ้าน เกือบจะถูกทำลายทั้งหมดโดยคลื่น
พม่า	17 หมู่บ้าน ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงใน 3 จังหวัด มีผลต่อ 7,000 คน
รวม	ประมาณ 3,000 หมู่บ้านและเมืองเล็ก ๆ และ 20 เมืองใหญ่ได้รับผลกระทบ

‘ประสบภัย
ประสบกาณ์
ประสานเมือง’

ตารางที่ 3 บ้านเรือน

ประเทศ	ความเสียหายบ้านเรือน
อินโดนีเซีย	280,000 บ้านเรือนถูกทำลาย มีผลให้คน 547,509 คน ไร้ที่อยู่อาศัย
ศรีลังกา	195,600 บ้านเรือน ถูกทำลาย มีผลให้คน 1 ล้านคน ไร้ที่อยู่อาศัย
อินเดีย	239,024 บ้านเรือน ถูกทำลายมีผลให้คน 1 ล้านคนไร้ที่อยู่อาศัย
ไทย	บ้านเรือนอย่างน้อยที่สุด 3,676 หลัง ถูกทำลายหรือได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง (อย่างเป็นทางการ)
พม่า	บ้านเรือน 539 หลังถูกทำลายมีผลให้คน 2,145 คน ไร้ที่อยู่อาศัย
รวม	บ้านเรือน 720,000 หลัง ถูกทำลายหรือสูญหายไป 2.5 ล้านคน ไร้ที่อยู่อาศัย

ตารางที่ 4 เรือ

ประเทศ	ความเสียหายเรือ
อินโดนีเซีย	80,000 เรือประมง ถูกทำลาย ชาวประมง 25,000 ตาย แพปลาและตลาดปลา 91 แห่งถูกทำลาย
ศรีลังกา	15,300 เรือประมง ถูกทำลาย แสดงให้เห็นว่า 50% ของเกาะหายไปอย่างรวดเร็ว ชาวประมง 100,000 คนไร้อาชีพ
อินเดีย	74,025 เรือประมง ถูกทำลายให้เสียหาย และถูกทำลายเช่นเดียวกันกับแห อวน และเครื่องมือประมง
ไทย	3,307 เรือประมง 15,534 แห อวน และตะกร้าเพาะพันธุ์ปลา และเครื่องมือประมง 35,727 ชิ้น ถูกทำให้สูญหายหรือถูกทำลาย
พม่า	128 เรือประมง (เรือที่ใช้เครื่องยนต์และเรือพาย) ถูกทำลายหรือได้รับความเสียหายอย่างหนักใน 3 อำเภอ ของอิระวดี
รวม	175,000 เรือประมงถูกทำลายหรือสูญหายบ้านอย่างน้อยที่สุด 420,000 หลังคาเรือน มีหัวหน้าครอบครัวเป็นชาวประมงที่ไม่มีอาชีพหรือคนหาปลา

ตารางที่ 5 การดำรงชีวิต

ประเทศ	ความเสียด้านการดำรงชีวิต
อินโดนีเซีย	150,000 ชาวประมงสูญเสียอาชีพ 25 % ของผู้ใช้แรงงานของอาชีพ คายในสีนามิและคนไม่มีอาชีพ ในจังหวัดอาเจี๊ยะ ขณะนี้ 35%
ศรีลังกา	275,000 คน กลายเป็นไม่มีงานทำ ซึ่ง 90,000 คนเป็นชาวประมง การท่องเที่ยวเป็นลำดับที่ 2 ที่ได้ รับผลกระทบเลวร้ายที่สุดจนคนไม่มีอาชีพ
อินเดีย	คนจำนวนมหาศาลที่ได้รับผลกระทบ คือ ชาวประมง แต่ขาวนา 8,036 คน สูญเสียนงานในเขต นากาปาดินัม
ไทย	ชีวิตมนุษย์ของคน 120,000 คน ถูกทำให้กระจัดกระจาย รวมทั้งชาวประมงคนงานก่อสร้าง ขาวนา นักท่องเที่ยว และคนทำงานในเรือ
พม่า	150,000 คน สูญเสียอาชีพ หรืองาน ส่วนใหญ่เป็นชาวประมงหรือพวกใช้แรงงานในเรือประมงหรือ คนที่ ปลูกมะพร้าวเป็นอาชีพ
รวม	ยากที่จะใส่จำนวนผู้สูญเสียอาชีพ และโอกาสในการหาเลี้ยงชีพแต่เป็นที่แน่ชัดว่าทุญแจในการเอาชีวิตรอด และการฟื้นฟูอย่างแท้จริง คือสิ่งจำเป็นที่สุด

ตารางที่ 6 บริการต่าง ๆ

ประเทศ	ความเสียด้านการบริการต่างๆ
อินโดนีเซีย	ถนน 10,000 กิโลเมตร สถานีรถประจำทาง 7 แห่ง พื้นที่ชลประทาน 28,000 เฮกตาร์ และคลอง 100 กิโลเมตร ถูกทำลาย เช่นเดียวกับดึกต่าง ๆ ของภาครัฐที่ถูกทำลายจนนับไม่ถ้วน
ศรีลังกา	โรงพยาบาล 73 แห่ง คลินิก 363 แห่ง โรงเรียน 182 แห่ง ตลาด สถานี รถ พาหนะเดินทางต่าง ๆ 50,000 บ่อน้ำแหล่งน้ำ 1,600 กิโลเมตร ของถนน และ 160 กิโลเมตรของทางรถไฟถูกทำลาย
อินเดีย	ถนน สะพาน บ่อน้ำ พลังงานและท่อน้ำใช้ถูกทำลาย กำแพง ทะเลถูกทำให้เสียหาย 15,000 เฮกตาร์ ของพื้นแผ่นดินที่เป็นฟาร์มถูกทำให้เค็มด้วยน้ำทะเล อุตสาหกรรมขนาดเล็กเสียหาย
ไทย	สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว (315 โรงแรม และรีสอร์ท 234 ภัตตาคาร สถานีประมง ทุ่งนา ทำการที่ เกษตรและสวนผลไม้ ถูกทำลายหรือได้รับความเสียหายรุนแรง)
พม่า	สะพาน 2 แห่ง 8 กำแพงทะเล 2 วัดในพระพุทธศาสนา โบสถ์ 4 แห่ง 8 โรงเรียน 3 โรงสีข้าว และบ่อน้ำสะอาดหลายแห่ง และเขื่อนกั้นน้ำได้รับความเสียหายอย่างรุนแรง
รวม	ในส่วนใหญ่ของงบประมาณสร้างใหม่ของพวกที่ได้รับผลจากสีนามิเหล่านี้ เป็นรายการขนาดใหญ่ที่กินเงินเป็นล้านๆ ไม่เพียงแต่บ้านเรือน อาชีพ และสิ่งสนับสนุนทางสังคม

“ประสบภัย
ประสบการณ์
ประสบบ้านเมือง”

องค์กรเอกชน นักวิชาการภาครัฐ เอกชนและประชาชนร่วมมือกันบรรเทาภัย พิบัติ ซึ่งพวกเขาไม่เคยประสบมาก่อน

หลังจากคลื่นสึนามิพัดถล่ม องค์กรเอกชนจำนวนมาก นักกิจกรรม และนักวิชาการ ผู้ซึ่งเคยมีส่วนร่วมในปัญหาความยากจน และปัญหาที่อยู่อาศัย พบว่า พวกเขาถูกงานที่ไม่คุ้นเคย รุมถาโถมเข้าใส่ ทั้งการบรรเทาทุกข์ โดยเร่งด่วนและการฟื้นฟูหมู่บ้านชายฝั่ง

ปกติวิถีชีวิตของชาวประมง มีรายได้และสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ดีกว่าพวกที่อาศัยในสลัมในเมือง แต่เมื่อคลื่นยักษ์สึนามิ พัดพาบ้านของพวกเขา ครอบครัวยุติธรรม เพื่อน ชุมชน เรือ และอาชีพของพวกเขาไป พวกเขาประมงที่ประสบภัยก็กลายเป็นคนยากจนมากกว่าผู้อื่นใด ก็เหมือนกับที่น้องในชุมชนเมือง การต่อสู้ของชุมชนชาวประมงเหล่านี้ ทันใดนั้นก็พบว่าพวกเขาเผชิญกับปัญหาที่ยิ่งใหญ่ ประเด็นของรูปแบบการทำให้ดินเพื่อการค้า ซึ่งผลักดันให้คนออกไปจากสถานที่ซึ่งเขาต้องการอยู่อาศัยชีวิตรอด ไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือในทะเล

สำหรับชาวชุมชนเมือง คลื่นสึนามิเป็นการพัฒนาที่ทำลายในส่วนสัดส่วนขนาดใหญ่ และเทคนิคเก่าๆ และหลักเกณฑ์ขององค์กร ซึ่งช่วยผู้อยู่อาศัยในสลัม พบทางแก้ปัญหาคือเคร่งเครียด (รุนแรง) ของผู้ยึดครองที่ดิน บ้านเรือนและผู้อยู่อาศัยเข้ามาอยู่ในที่อยู่อาศัยที่สะดวก ท่ามกลางความวุ่นวายในการจัดตั้งบ้านชายฝั่งใหม่ เทคนิคต่างๆ เช่น เครือข่ายการก่อสร้าง การสำรวจและทำที่ว่างให้ประชาชนมาอยู่ร่วมกัน และวางแผนร่วมกัน การเจรจาทั้งแถวกับรัฐบาล

เครือข่ายนอกภูมิภาค

อินเดีย - อินโดนีเซีย : องค์กรเอกชนอะไบฮัน (Abhiyan) นำประสบการณ์ในองค์กรและประสบการณ์

วิชาการในการบรรเทาภัยพิบัติไปเชื่อมโยงกับงานในการก่อสร้างหมู่บ้านใหม่ในอาเจ๊ะ (Aceh)

อินเดีย - ศรีลังกา : NSDF/MM/SPARC ช่วยเหลือ WDBF เจจาเรื่องกระบวนการพัฒนาสลัมในเมืองใหม่ ในเมืองที่ได้รับผลจากสึนามิ คือ โมราตวา (Moratuwa) ขณะที่เพื่อนในประเทศญี่ปุ่นริเริ่มแนวความคิดใหม่ และเป็นแหล่งข้อมูลให้แก่โครงการฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่ของธนาคารสตรี

ไทย - อินโดนีเซีย : จากการแลกเปลี่ยนการเขียนประเทศไทยเมื่อไม่นานมานี้ ผู้รอดชีวิตจากอาเจ๊ะ (Aceh) และผู้สนับสนุนสู่การเชื่อมโยงประสานกันให้เห็นถึงพลังในการเจรจาดำเนินการประชาชน เพื่อเคลื่อนย้ายสู่หมู่บ้านที่ถูกพายุทำลายโดยตรง แม้แต่แผ่นดินที่เป็นปัญหารุนแรงรอบๆ พวกเขา

อินโดนีเซีย - ศรีลังกา : ในระหว่างการแลกเปลี่ยนการเขียนเขียนหมู่บ้านชายฝั่งในศรีลังกา ชาวอาเจ๊ะ (Aceh) ผู้มาเยี่ยมเยือนมีโอกาสเสนอข้อคิดเห็นไปยังผู้รอดชีวิตจากศรีลังกาว่า “จงอย่าริรอกการอนุญาตจากผู้ใดให้กลับไป”

ความคิดที่ว่าหมู่บ้านนิเวศวิทยา ทำงานอย่างไร

ความเห็นที่จะใช้ระบบนิเวศวิทยาที่เป็นมิตรเพื่อทำให้ชายฝั่งปลอดภัย ไม่ใช่เป็นเพียงความคิดแบบยูโทเปีย โดยความฝันของสถาปนิก หรือนักสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาพบว่า บริเวณชายฝั่งของอินโดนีเซีย ไทย ศรีลังกา และอินเดีย ถูกปกป้องรักษาโดยคันไถงคาง ป่าชายฝั่ง ปะการังและแนวธรรมชาติอื่นๆ ที่ทำให้ความเสียหายจากธรณีพิบัติภัยสึนามิ ลดน้อยลงมาก

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ที่ว่าหมู่บ้านของพวกเขา สามารถจะถูกขับเคลื่อนในกระบวนการฟื้นฟู และถูกขยายให้กว้างขวาง

‘ประสบกับ
ประสบกาณ์
ประสบเมืองน’

● การฟื้นฟูชุมชน ให้มีส่วนร่วมในรูปการที่จับต้อง
ได้ โดยชุมชนมีส่วนร่วม ความเชื่อ การช่วยเหลือซึ่งกันและ
กัน การแบ่งปันทรัพยากร การดูแลเอาใจใส่ผู้ที่ขาดสิ่งที่จำเป็น
ซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน การสร้างงานภายในชุมชน
ความเคารพต่อธรรมชาติ ฯลฯ

การฟื้นฟูชุมชนหลังธรณีพิบัติภัย สึนามิ

การฟื้นฟูชุมชนของประเทศต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบ
จากธรณีพิบัติภัยสึนามิ มีทั้งความช่วยเหลือจากภาครัฐ และภาค
เอกชน ภายในประเทศ และเครือข่ายความช่วยเหลือจากต่าง
ประเทศ ทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาค

ตัวอย่างของการฟื้นฟูชุมชนหลังธรณีพิบัติภัยสึนามิ
ของประเทศต่างๆ ในเอเชีย เช่น

อินโดนีเซีย : โดยเฉพาะในอาเจะ มีความช่วยเหลือ
จากเครือข่ายชุมชนคนยากจนในเมือง เป็นเครือข่ายระดับชาติ
เพื่อให้การสนับสนุนฟื้นฟู “บันดาอาเจะ” ซึ่งถูกผลกระทบอย่าง
รุนแรงจากธรณีพิบัติภัยสึนามิ กลุ่มเครือข่ายชุมชนคนยากจนใน
เมืองเป็นเครือข่ายคนในชุมชน นักวิชาการ และองค์กรเอกชน
ใน 14 เมืองใหญ่ของอินโดนีเซีย ซึ่งจัดตั้งขึ้นด้วยความเข้มแข็ง
เป็นอิสระและมีเครือข่ายเชื่อมโยงชุมชนคนยากจนในเมือง ซึ่ง
สามารถจะพัฒนาและส่งเสริมให้คนยากจนมีโอกาเลือกทาง
สังคม เศรษฐกิจ และระบบวัฒนธรรมในเมืองต่างๆ ของ
อินโดนีเซีย

เครือข่ายมีการประสานงานโดยองค์กรเอกชนจาร์กาด้า
เบส สมาคมคนยากจนในเมือง (UPC) ซึ่ง UPC และเครือ
ข่ายได้เข้ามาทำงานในอาเจะหลังพายุสึนามิ โดยความร่วมมือ
อย่างใกล้ชิด กับตัวแทนเงินทุนเยอรมัน “มิสเซอร์เรอ”
(Misereor) ในสัปดาห์แรกๆ เครือข่ายองค์กรก็ได้จัดการ

ขึ้น เช่น แนวป้องกันตามธรรมชาติ ชายฝั่ง บันดาอาเจะ (Aceh)
ในอินโดนีเซีย ที่ไม่ค่อขม้นคงโครงการก่อสร้างใหม่ถูกดำเนิน
การโดยเครือข่ายอูดีพ เบอส์ฮารี (Udecp Beusaree) ซึ่งแสดง
ให้เห็นว่า จะทำให้หมู่บ้าน 25 แห่ง ปลอดภัยอย่างไร โดย
การริเริ่มแนวกันคลื่นยาวระหว่างทะเล และหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ นอก
จากจะช่วยทำให้สิ่งแวดล้อมชายฝั่งมั่นคง และเป็นเสมือนป้อม
ปราการ เขตแนวกันคลื่นเหล่านี้ ยังด้านกระแสลมพายุช่วย
ควบคุมน้ำท่วม ทำให้ช่องทางที่จะเกิดความแห้งแล้ง และพายุ
หมดสิ้นไป ขณะเดียวกันแนวกันคลื่นเหล่านี้ ช่วยจัดทำให้
สิ่งแวดล้อม เพื่อการเกษตร การจับสัตว์น้ำ การเลี้ยงสัตว์ดีขึ้น
เพื่อส่งเสริมให้เกิดรายได้ และทำให้ชุมชนมั่นคงได้ด้วยตัวเอง

หมู่บ้านนิเวศวิทยาไม่ได้มีกฎตายตัวว่าจะต้องเป็นไป
ตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่เป็นกลุ่มขององค์ประกอบหลายอย่าง
ซึ่งคนสามารถนำไปใช้ได้ด้วยกัน โดยหลายๆ หนทาง เพื่อพวก
เขาจะได้ยกร่างแผนการพัฒนาใหม่ ให้เหมาะสมกับสภาพ
ภูมิศาสตร์ และสภาพสังคมที่แท้จริงในหมู่บ้านของพวกเขา ทั้ง
25 หมู่บ้านในเครือข่ายถูกผูกพันอย่างมั่นคง เพื่อวางแผนหมู่บ้าน
นิเวศวิทยาาร่วมกันไปสู่กระบวนการสร้างหมู่บ้านของพวกเขา
ขึ้นมาใหม่ การสร้างสรรค์แนวทางป้องกันตามความยาว ตาม
แนวส่วนที่ได้รับความเสียหายที่รุนแรงที่สุดของบันดา อาเจะ

- (Aceh) มีองค์ประกอบที่เป็นลักษณะเด่นตามภูมิประเทศดังนี้
- กันชนธรรมชาติและกันชนที่ถูกสร้างขึ้น
 - ถนน เส้นทางสำหรับคนขี่และภูเขา เพื่อการหลบหนี
 - การพัฒนาหมู่บ้านอย่างยั่งยืน

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสานเมืองน’

บรรเทาทุกข์อย่างเร่งด่วน เพื่อผู้รอดชีวิตในบันดาอาเจ๊ะ และพื้นที่อื่นๆ ของจังหวัดอาเจ๊ะ ซึ่งเป็นพื้นที่ได้รับผลกระทบร้ายแรงที่สุดในภูมิภาคเอเชีย มีการรวบรวมกลุ่มคนยากจนจากทั่วประเทศเพื่อบริจาคเงินสด เสื้อผ้า อาหารและเครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และมีการระดมอาสาสมัคร เพื่อช่วยบรรเทาทุกข์ในเมืองต้น

มีการตั้งค่ายพักแรมรักษาผู้บาดเจ็บ และค้นหาผู้รอดชีวิต ตั้งแต่เดือนมกราคม 2548 UPC และเครือข่ายทำงานใกล้ชิดกับชาวบ้านที่อาศัยตามชายฝั่งตะวันตกของบันดาอาเจ๊ะ และอาเจ๊ะเบซาร์ ซึ่งได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติที่ร้ายแรง เพื่อสนับสนุนให้เกิดการฟื้นฟูระยะยาวของคนในหมู่บ้าน ที่ปรักหักพัง และฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ซึ่งไม่ใช่นักที่จะสร้างที่อยู่อาศัยในสถานที่กว้างใหญ่ ซึ่งระบบสาธารณสุขโลกทุกอย่างเพิ่งจะล้มเหลวลง

ตัวอย่างการทำงานของเครือข่ายอูดีพ นัวสำหรับ (Udeep Beusaree) ในอาเจ๊ะ อินโดนีเซีย

- การจัดการช่วยเหลือเบื้องต้นให้แก่ผู้ประสบภัยที่อาศัยอยู่ในค่ายพักแรม

- การสร้างบ้านชั่วคราว ให้แก่ชุมชนมุสลิมเล็กๆ
- การปลูกต้นไม้และต้นโกงกาง เพื่อรักษาชายฝั่ง
- การพัฒนาบ้านถาวรและการวางแผนที่ตั้งชุมชน

นอกจากนี้รัฐบาลอินโดนีเซีย ยังมีแผนการที่จะจัดการตั้งถิ่นฐานใหม่ให้คนที่ได้รับภัยพิบัติในอาเจ๊ะ อพยพไปยังเมืองใหม่ ใน ‘โซนที่ปลอดภัย’ เมืองที่อยู่ห่างไม่เกิน 2 กิโลเมตรจากชายฝั่งทะเลให้อพยพไปยังเมืองใหม่ห่าง 20' 30 กิโลเมตร

ศรีลังกา : ในศรีลังกามีการจัดตั้งธนาคารสตรี โดยใช้ระบบเงินกู้ของธนาคารสตรี เป็นการฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติภัยสึนามิในศรีลังกา ธนาคารสตรีนำประสบการณ์ให้เครดิต 15 ปี เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาผู้ประสบภัยจากสึนามิ

ประมาณ 25% ของเงินกู้ที่ธนาคารสตรีของศรีลังกา

จัดสรรให้สำหรับการสร้างบ้านเรือนใหม่ และการปรับปรุงที่อยู่อาศัย สร้างห้องส้วม ติดตั้งระบบไฟฟ้า เชื่อมโยงระบบน้ำประปา และบางครั้งสำหรับการซื้อที่ดิน การกู้ยืมเพื่อสร้างบ้านขนาด 10,000 - 100,000 รูปี (100 - 1,000 ดอลลาร์สหรัฐ) โดยคิดดอกเบี้ย 2% ต่อปี เงินกู้ยืมมักจะจ่ายคืนภายใน 2 - 3 ปี เพื่อว่าเงินจะมีการหมุนเวียนอย่างรวดเร็ว แม้จะเป็นดังนั้น ธนาคารสตรีในเมืองหลวงยังคงให้เครดิต การกู้ยืมเรื่องบ้านในจำนวนที่จำกัด และจำนวนเงินยังห่างไกลกับเงินที่เป็นเงินออมของธนาคาร ธนาคารสตรีคิดว่าการขายเมืองให้กว้างขึ้น เพื่อสร้างเมืองใหม่ ‘โมราตวา’ (Moratuwa) เป็นการใช่วิถุคติให้เป็นการเริ่มต้นการเจรจาอย่างจริงจังเกี่ยวกับที่ดิน และบ้าน ระหว่างผู้ประสบภัยสึนามิ ที่ยากจนที่สุดและเมืองที่พวกเขามีส่วนร่วม

มีเครือข่ายใหม่ของชุมชน ซึ่งได้รับภัยจากธรณีพิบัติภัยสึนามิ (Tsunami) เปิดตัวในเขตเกล (Galle) และมาตาร่า (Matara) ในศรีลังกา เรียกว่า ‘พวก Helpo’ เมื่อการหารือในระหว่างผู้รอดชีวิตจากสึนามิถูกจัดขึ้นในเมืองโคลอมโบในเดือนมีนาคม มีชาวชุมชนกลุ่มใหญ่ที่ได้รับผลกระทบจากเขตเกล (Galle) เข้าร่วมการหารือด้วย ในที่ประชุมพวกเขาได้พบผู้รอดชีวิตจากอินโดนีเซีย อินเดีย และประเทศไทย เป็นการรวมพลังความคิดที่สำคัญของเครือข่ายผู้นำในชุมชน ซึ่งชุมชนเกล (Galle) เกี่ยวพันมากที่สุด

เมื่อพวกเขากลับบ้านได้มีการก่อตั้งกลุ่มผู้นำชุมชนเพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสึนามิในชุมชนเขตเกลและมาตาร่า เพื่อเริ่มต้นทำให้กระบวนการฟื้นฟูชุมชนในเกลมีชุมชนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น และเพื่อต่อสู้กับปัญหาที่ยิ่งใหญ่เกี่ยวกับที่ดิน บ้านเรือนที่อยู่อาศัย และชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันมากกว่าจะอยู่แบบตัวใครตัวมัน ทำให้เกิดการจัดตั้งรูปแบบ ‘องค์กรชุมชน’ ซึ่งไม่เคยมีมาก่อน และทำให้มีความเข้มแข็ง จัดตั้งระบบเงินออมและกลุ่มเครดิตให้สินเชื่อ สำหรับ

ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากพายุสึนามิใน 2 เขต หลังจากนั้นแต่ละองค์กรชุมชน วางรูปแบบคณะกรรมการในระหว่างครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ซึ่งมีการพบปะกันทุกสัปดาห์ และต่อสู้แก้ปัญหา ประเด็นสำคัญ พิเศษ รวมทั้งที่ดินและบ้าน (รวมประปาและสุขภาพ) ชีวิตความเป็นอยู่ และอาชีพ (โดยเฉพาะชาวประมง) ผู้หญิงและเด็กฯ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ

เครือข่ายชุมชน Help-o มีการประสานกระบวนการเชื่อมโยง ระหว่างส่วนต่างๆ และเขตต่างๆ ของชุมชน ซึ่งรวมกลุ่มกันเป็น “เครือข่ายการกระทำของประชาชน” (People’s Action Network หรือ PAN) เครือข่ายที่กว้างใหญ่เหล่านี้ มีการประสานงานร่วมกับกระบวนการบรรเทาภัยพิบัติของรัฐบาล และเป็นตัวแทนให้เห็นถึงความต้องการของประชาชน เพื่อนำข้อคิดเห็นไปแสดงในการประชุมที่สำคัญ ระดับเขตและส่วนต่างๆ มีการสำรวจพื้นที่ที่ถูกธรณีพิบัติภัยใน 2 เขต และการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ในหลายชุมชน ซึ่งได้รับผลกระทบ เครือข่ายชุมชน Help - o ขณะนี้ทำงานร่วมกับเครือข่ายเพื่อพิชิตที่ดิน และสำรวจกลยุทธ์ เพื่อสร้างบ้านที่ถาวร เพื่อผู้รอดชีวิต ซึ่งขณะนี้อาศัยในค่ายพักแรมสำหรับผู้ประสบภัย เป็นทางเลือกสำหรับแผนการของรัฐบาลที่จะอพยพพวกเขาไปยังที่อยู่ใหม่ในที่ป่าห่างไกลเซวานาธา (Sevanatha) ได้ช่วย Help - o และชุมชนในเครือข่ายใหม่ เพื่อพัฒนาแผนพัฒนา และก่อสร้างชุมชนใหม่

ไม่ว่าที่ใดก็ตามในศรีลังกา ชาวประมงรายย่อยเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลเสียหายมากที่สุด โดยสึนามิในแกล (Galle) Help-o และ PAN ทำงานร่วมกับผู้ให้อื่นๆ และเงินช่วยเหลือสึนามิใหม่ของ ACHR สร้างและซ่อมแซมเรือประมง และแห อวน รวมทั้งเครื่องมือในการประมงอื่นๆ รวมทั้งจักรยาน ให้แก่คนขายปลา เรือ และเครื่องมือถูกให้ฟรี แต่เครือข่ายยังคงทำงานนอกระบบ ซึ่งมีผลประโยชน์จ้อยกิน 20% ของ

มูลค่าของเงินพิเศษ เพื่อภัยพิบัติ ซึ่งถูกจัดการโดยชุมชนชาวประมงในการบรรเทาหัตถภัยที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

อินเดีย : ในอินเดียมีกระบวนการฟื้นฟูธรณีพิบัติภัยสึนามิ (Tsunami) ในนากาปัตตินาม (NAGAPATTINAM) และในบางส่วนของทมิฬนาฑู (TAMIL NADU) พลั้งขององค์กรเอกชนให้ทางเลือกใหม่จากการมีส่วนร่วมของประชาชน และประชาชนมีแนวคิดมุมมองที่มีอำนาจบังคับให้รัฐให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ จากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง มีการจัดตั้งศูนย์ความร่วมมือองค์กรเอกชน และศูนย์แนวทางการฟื้นฟู ซึ่งกลุ่มคนที่ได้รับความสูญเสียมากที่สุด คือ ชาวประมงกลุ่มชาวประมงเป็นผู้นำในการสร้างชีวิตใหม่และการทำมาหากินของพวกเขา ในอะไบยัน (Abhiyan) ได้เกิด 7 วิธีทางที่จะส่งเสริมให้ประชาชนขับเคลื่อนสู่กระบวนการฟื้นฟู ได้แก่

- ประชาชนก่อสร้างบ้านพักอาศัยชั่วคราวบนที่ดินเดิมของพวกเขา

- ประชาชนควรจะสามารถสร้างบ้านเรือนที่ถาวรของพวกเขา โดยไม่ต้องมีคู่สัญญา

- หมู่บ้านตัดสินใจว่าองค์กรเอกชนใดที่จะทำงานต้องยอมรับเงื่อนไขที่ว่า ชุมชนตัดสินใจขับเคลื่อนการพัฒนาใหม่ด้วยตัวเอง

- จัดตั้งระบบ “เฝ้าระวังทางกฎหมาย” เพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีผู้ใด สูญเสียที่ดินที่เป็นสิทธิโดยชอบธรรมของพวกเขา

- ชุมชนที่ได้รับผลกระทบทั้งหมดต้องเชื่อมโยงกับองค์กรที่ใหญ่กว่า

- การจัดระบบการจัดการข้อมูลที่ดีกว่า และมีศูนย์กลางแต่เนิ่นๆ เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำ

- จำเป็นต้องมีการวางแผนชายฝั่งที่กว้างใหญ่ไพศาลจากมุมมองของประชาชน

ภัยพิบัติในอินเดียสามารถเปิดโอกาสให้คนทำสิ่งใหม่ๆ สตรีมีส่วนร่วมเป็นผู้สร้างชุมชนหลังการเกิดภัยพิบัติในหมู่บ้าน

‘ประสบภัย
ประสบกาณณ์
ประสบานเมือง’

ชาวดิคุปแปม (Savadikuppam) และหมู่บ้านปุมปูฮา (Poompuhar) พวกเขาเคยได้รับมหันตภัยจากพายุไซโคลน ทำให้ออกแบบบ้านใหม่ที่ราคาถูก มีอากาศถ่ายเทเย็นสบาย ปลอดภัย และเป็นบ้านที่คนสามารถจะสร้างได้ด้วยตัวของพวกเขาเอง

พม่า : หมู่บ้านชายฝั่งทะเลของพม่าได้รับผลกระทบ ร้ายแรงที่สุด จากพายุธรณีพิบัติภัยสึนามิ (Tsunami) แต่รัฐบาล พม่าขาดความ และจำกัดความพยายามให้ความช่วยเหลือของกลุ่ม องค์กรเอกชน นี้องค์กรเอกชน และองค์การทางสังคม จำนวน น้อยมากที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในพื้นที่ เพื่อช่วยเหลือผู้ ประสพภัยพิบัติ ทีมช่วยเหลือพบว่าถึงแม้จะมีการพบคนเสียชีวิต และบ้านเรือนที่ปรักหักพังรวมทั้งเรือประมงที่เสียหาย แต่พม่า ก็ยังดำรงกำลังความช่วยเหลือสำหรับมหันตภัยที่ร้ายแรง เช่น แผ่นดินไหว และธรณีพิบัติภัยสึนามิ รอบใหม่ที่อาจเกิดขึ้น

คนได้รับความสูญเสียร้ายแรงที่สุด จากพายุสึนามิใน พม่า คือ ชาวประมงและชาวบ้านที่เป็นคนงานที่ยากจน (คนปลูกมะพร้าวและทำงานในเรือประมง) คนเหล่านี้อาศัยใน กระต่อมชายฝั่งใน 3 เขต ในดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ อิระวดี (ป่าเต็งหนิง เมืองเมียว และพญาพอน) ที่ซึ่งคลื่นยักษ์กวาด ด้อนพัดพาบ้านเรือน ทรัพย์สินสิ่งของ เรือประมงและเครื่องมือ หาปลาของหลายร้อยครอบครัว

ในการบรรเทาภัยพิบัติจากคลื่นสึนามิ วัดในพระพุทธ ศาสนาของพม่า มีความสำคัญมาก ในการจำแนกความจำเป็น พื้นฐานที่ประชาชนต้องการ กำลังในการบรรเทาภัยพิบัติ และ จัดหาการบรรเทาทุกข์จากองค์กรภายนอกที่มีประสิทธิภาพ เพื่อ บรรเทาทุกข์ให้แก่ประชาชน โดยช่องทางเงิบๆ และมีการช่วย เหลือสนับสนุนที่ยาวนานต่อชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากพายุ สึนามิในท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดทางการเมืองของพม่า

การบรรเทาทุกข์ พื้นฐานอย่างฉับพลันเริ่มโดยการ สร้างที่พักอาศัยชั่วคราว จัดหาน้ำ อาหาร และเครื่องใช้ที่จำเป็น

เร่งด่วนอย่างรวดเร็ว ด้วยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดของกลุ่ม ความช่วยเหลือหลายกลุ่ม องค์กรเอกชนในท้องถิ่นและวัด เช่น เดียวกันกับความร่วมมืออย่างเงิบๆ นำมาสู่การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนที่ยาวนาน แก่ครอบครัวต่างๆ ซึ่งเริ่มสร้างชีวิต ความเป็นอยู่ และบ้านเรือนใหม่ของพวกเขา

คนงานอพยพชาวพม่าในประเทศไทย

คนงานอพยพชาวพม่าในประเทศไทย เป็นหนึ่งใน ความเสียหายจากพายุสึนามิ ซึ่งไม่สามารถปรากฏให้เห็นเป็น ข้อมูลตัวเลขสถิติชัดเจนได้

ประเทศไทยและองค์กรเอกชนพม่าร่วมมือกันอย่าง เงิบๆ และมุ่งมั่นเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติภัยจากพายุ สึนามิ เพื่อผู้เป็นเหยื่อที่อ่อนแอที่สุด โดยหลายวิธีตัวอย่าง เช่น กลุ่ม TAG (Tsunami Action Group) ได้ดำเนินการ

- จัดตั้งศูนย์ติดต่อและจัดหาการบรรเทาทุกข์เร่งด่วน
- จัดตั้งค่ายพักแรมชั่วคราวในวัดพม่า
- ช่วยเหลือผู้อพยพของพม่า ซึ่งต้องการการรักษา พยาบาลที่บาดเจ็บจากพายุสึนามิ
- ช่วยจำแนกและค้นหาญาติผู้สูญหาย
- ช่วยทำพิธีทางศาสนาสำหรับคนเสียชีวิต
- ช่วยจัดทำเอกสารทดแทนสำหรับผู้ซึ่งบัตรประจำ ตัวและเอกสารสำคัญสูญหาย

ความทุกข์ใจที่ได้รับสิทธิคาม

แล้วจากสิทธิคามที่ได้รับจนครบถ้วนก็ไม่เคย รู้จัก

ได้ทุนส่วนตัว และทำการปลูกผักกินและ ไข่ไปลอบ

ใจตนก็เลี้ยงคนทั้งอีกไปจ่นพ้อ,แฉ่,ตุก เพื่อไม่ให้

ความสงบแต่ไม่มีใครคิดใจได้ เพราะในโลกนี้ซึ่งสูง

ก็ร้อยมีทุกถัด ซึ่งมากก็ร้อยมีถัก ผู้ยากก็ร้อยมีถัก

เราดีกับตนหากตนเองไม่ได้อะไรเลือกเกิดใหม่ได้

แต่เราเดีอเป็นได้ อธิษฐานมีใจและอีใจออก

ทั้งทุกคนใน้อากาศดีฉัน

ข้อคิด เราควรสามัคคีกัน เพื่อไข่งประเทศชาติ

ร่วมเป็นเป็นสุข

ดาอยาธาร

ศิวดี

